

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

12 1967

poština plačana v gotovini

VSEBINA:

OB LETOŠNJEM SREČANJU PLANINCEV TREH DEŽEL Ing. Pavle Segula	537
GORSKO ZAVETJE Miha Lipušček	538
V BONATTIJEVEM STEBRU Stane Belak	541
POMLAD V BOSNI Ing. Milan Ciglar	548
CATINACCIO Matija Maležič	558
SKUPINSKI IZLET V BUDIMPEŠTO, VISOKE TATRE IN PRAGO Dr. Branko Šalamun	562
SE O SKRIVACIH V SOLČAVI Joža Vršnik	566
ALPINIZEM V NAŠI SOSEŠČINI Dr. Viktor Vovk	568
NAŠ SMUČARSKI POHOD V VRATA Matjaž Černe	575
ALI VES KAM? Marica Škurjanec	576
PO KUGIJEVIH STOPINJAH V ZAHODNIH JULIJCIH Janez Brojan ml.	578
OKOLI SENTURŠKE GORE Marija Ponikvar	581
KAJ NAJ PLANINEC VE O VREMENU Dr. Oskar Reya	582
DRUŠTVENE NOVICE	589
ALPINISTIČNE NOVICE	595
VARSTVO NARAVE	598
IZ PLANINSKE LITERATURE	600
OBCNI ZBORI	602
RAZGLED PO SVETU	603
SPOMINSKA SMER »KRIZNAR-SKERL« V DOLGEM HRBTU	608
UREDNIKOVO POROČILO NAROČNIKOM IN BRAL- CEM PLANINSKEGA VESTNIKA	608

NASLOVNA STRAN:

VRNITEV — Foto: Hrvoje Lukatela

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Oreš. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrčić« v Ljubljani / Letno naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za Inozemstva N din 37.- ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letam ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

POLZELA

tovarna nogavic proizvajajo

in nudi tržišču vse vrste

kvalitetnih ženskih, moških

in otroških nogavic

KREDITNA BANKA CELJE

s svojimi poslovnimi enotami sprejema hranilne vloge in jih obrestuje do 8%
Nagradna žrebanja vezanih in mladinskih vlog
Vloge sprejemajo tudi vse pošte na področju kreditne banke, Celje

Kreditna banka
Celje

OB LETOŠNJEM SREČANJU PLANINCEV TREH DEŽEL

Ing. Pavle Šegula

Srečanje v gorah in po dolinah, skupni podvigi in vzponi v stenah pa na poteh gora Evrope in tujih gorstev, skupno reševanje najrazličnejših nalog in doživljanje čudovite gorske narave so le del širokega spektruma dejavnosti planincev kjerkoli na svetu.

Naši planinci kot nosilci zasebne dejavnosti in kot predstavniki organizacije ter planinska društva in zlasti Planinske zveze Slovenije v tem dogajanju že od nekdaj niso bili izjema. V povojnem obdobju ter posebno v zadnjih desetih letih se je pogostnost stikov na vseh ravneh posebno živahno razmahnila. V takem vzdušju smo potem doživeli poleg srečanja I. K. A. R. vrsto srečanj med planinci naše zveze, Korošci in Italijani. Najbolj pridni so bili gorski reševalci, od 1965 dalje pa se vodilni organizatorji planinstva v Furlaniji, na Koroškem in v Sloveniji srečujemo vsako leto v drugi deželi, da bi se pogovorili o delovnih izkušnjah, načrtih in ne nazadnje tudi o povsem vsakdanjih, drobnih človeških zadevah, ki so pogosto kaj pomembni kamenčki v mozaiku dogajanja, kateremu pravimo življenje.

Nedvomno je naloga organizatorjev takih in podobnih srečanj težka in odgovorna. Iz stika med številnimi nosilci planinskih misli in dejavnosti naj nastane delovno plodno vzdušje, ki rodi nove, izvirne zamisli, gladi in odstranjuje zapreke v ožjem in širšem delovnem območju ter celo preko narodnostnih in državnih meja. Dvomljivci — kakor vselej — radi ugibajo in napovedujejo neuspeh, češ, tako srečanje nam ne more dati ničesar posebno novega, težko, da bi celo prešlo okvire prijateljskega pomenkovanja.

Drži, da se na zborovanjih ne rode revolucije. Toda kdo jih pričakuje? Mar ni dovolj, da stiski rok, vedri obrazi, gubice nasmeha na mladih licih ter osivelih čelih povedo: Tule se pomenkujejo prijatelji! Ne gre podcenjevati povsem praktične koristi: zmenkov o skupnih akcijah, smučarskih pohodih prek zimskih gora, vzajemni pomoči ob nesrečah, pospeševanju domačega in mednarodnega turizma ter seveda planinstva v obmejnih gorah z obveznimi, čeprav zaenkrat simboličnimi popusti za člane organizacije UIAA. Mnogo pomembnejša v današnjih viharjih dneh pa je iskrena in trdna volja, da tudi planinci treh sosednjih dežel z vedrim in prijateljskim sodelovanjem dajemo svoj delež k utrjevanju.

Tako vsaj smo vsi čutili tisti sobotni večer, ko so predsednik PZS dr. Miha Potočnik ter predstavniki sosednjih organizacij v svojih pozdravnih besedah postavili na prvo mesto prav prijateljstvo, razumevanje in sodelovanje. Pozdravom v tem smislu sta se s posebnima poslanicama pridružila deželni glavar Koroške Hans Sima ter beljaški župan Gottfried Timmerer.

Planinski imenitniki so lepo pokazali, kako čudovit most med ljudmi so lahko gore. Naše mejne gore združujejo, na njihovih grebenih in vrhah se srečujemo s Slovenci, Italijani, Korošci in še drugimi gorjanci. Raz njihovih višav se nam odkrivajo pogledi na doline, polja, mesta in gozdove naših sosedov. To so prijetni trenutki, ko — seveda brez začudenja — ugotavljamo, da je višina zabilasla vse nevažne potankosti, da so si hišice na Italijanskem, na Koroškem in na naši strani podobne kot krajcar krajcarju in natanko vemo, da tudi med Janezom, Johannom in Giovannijem pravzaprav ni nobe-

nega pravega razločka. Pehajo in ženejo se za kruhom, zavijajo oči za dekleti, si tu in tam kradoma utrgajo planiko in enako podjetno zmagujejo stene naših gor. Kdaj pa kdaj v njih tudi rešujejo in umirajo. Preklemano podobna so si tale naša življenja. Zakaj le nam jih grené še prismodarije, kakršne zganja tisti pogoltni, pokvarjeni svet, ki dandanes vsepovsod na naši revni Zemlji spet in spet poraja gorje!

Marsikdo obupuje nad človeštvom in se mu tudi razmišljanja gornjega kova zde kaj brezplodna, da ne rečem odveč. »Kaj bomo mi uboge reve — pare. O čem splah odločamo v igri tistih nekaj velesil?« Tako se izprašujejo, toda tudi brez haska. Morda so nade včasih borne, toda tudi rdeči soj Marsa pogosto zbledi, ko si narodi v miru celijo rane in ustvarjajo srečnejši vsakdanji dan. Mi planinci z našo veliko vero v lepoto narave, v večne in nespremenljive gore, z vero v tovarištvu v gorah in z množico mladih privržencev lahko mnogo prispevamo k temu, da bi živeli bolj taka življenja, kot si jih zamišljamo in želimo.

Izkušnje in zgodovina nam res ne obljublajo preveč, toda upanje je nekaj tako zlahtnega, da mu ne smemo obrniti hrbta. Vsak dan, ki ga preživimo v prijateljstvu in razumevanju, je nova zmaga nad slabim, nov vir sreče, za prenekaterega izmed nas, za naše svojce in prijatelje.

Ne delamo si utvar nad pomembnostjo in močjo srečanja planincev treh dežel v Ljubljani in na Vršiču. Teka zgodovine gotovo ne bo preokrenilo, vemo pa vendarle: Mi planinci smo v prizadevanjih za sožitje tvorni in ne čakamo, da bi nam kdorkoli podaril nekaj, kar si sami lahko oblikujemo po srcu in željah ter tako, da je v korist tudi naši bližnji in daljni okolici.

V tem spoznanju ostaja za nami srečanje treh dežel. Naj živi novo srečanje na Koroškem prihodnje leto!

GORSKO ZAVETJE

Miha Lipušček

Še kot šolar in kasneje kot dijak sem se čutil prizadetega, nekako zapostavljenega, ko sem čital kaj o bohinjskih gorah. Pisali so o Bohinjskem jezeru, o domu na Komni, o Spodnji in Lepi Komni, o Bogatinskem sedlu, bral sem tudi o Bogatinu, Podrti gori, Voglu...

O tistem svetu, po katerem sem jaz hodil, ko so klile trave, ko je vzvital dren, negnoj, ko se je vanj upiralo toplo poletno sonce, ko so ga prepredale in zagrinjale megle, ko je bil ves mračen in so ga parale strele, ko so po njem divjali viharji, ni pisal nihče. Nihče se ni spomnil na svet, ki sem ga opazoval, ko sem nosil koscem vodo v senožet, ko sem nosil pastirjem hrano na planine, ko sem —, ko sem rasel ob njem. Zakaj so mnogi pisali samo Bohinjske gore in ne Bohinjsko — Tolminske. Saj je vendar na naši strani tudi svet, gorski svet z vso divjino in hkrati prepoln gorskega miru.

Zakaj nikomur ni mar za izvir Tolminke, za tiste čudovite zelene ravnice, preprežene s svežimi izvirkami. Želel sem, da bi nekdo opisal Tolminke, kot je Gregorčič opisal Sočo, saj sem menil, da ni nič manj lepa, da je po barvi in čistosti dostojna njena hčerka. Divja pa je morda še bolj, saj sem njeno divje, polno šumenje tolikokrat poslušal prav do vrhov, več kot tisoč metrov v višino. Nihče ni pisal o gamsih, o pastirjih in lovcih, ki so kraljevali tod okoli.

Pač, tudi pisali so o teh krajih. Brž po tistem, ko je izbruhnila prva svetovna vojna, so začeli. Pisali so Slovenci, Avstrijci, Čehi, Slovaki, Moravci, Poljaki, Madžari, Hrvatje, Srbi, ruski ujetniki, ki so se tod borili, se zakopavali v skale, gradili cela naselja in poti. Pisali so Italijani, ko so zamenjali prejšnje in se zakopavali še bolj globoko. Ne vem, kako so pisali. Domnevam, da so bolj preklinjali, saj niso hodili tod okrog zaradi ljubezni. Pripeljali so jih na fronto. Italijane iz najjužnejših krajev — zaradi konspiracije. Najbrž so bili zelo redki tisti, ki niso preklinjali, ki so svojim domačim pisali, da je zelo lepo tod okoli, ko sonce obsije Rdeči rob, Peske, da bi zelo uživali, če bi se lahko sprehajali med skalami in rušjem brez vojaške suknje. Morda

so se čutili celo krive, ker so se zavedali, da s svojim kopanjem in streljanjem, s svojimi konservami onečaščajo ta svet. Če so imeli količkaj čuta za lepoto gorske narave, za občutke domačinov in drugih, ki so sem zahajali, so morali vedeti, da bi bilo brez njih še mnogo, mnogo lepše.

Kasneje, ko sem doraščal in postajal pametnejši, je prizadetost pojemala. Šel sem mimo izvira Tolminke čez Prehodce k Triglavskim jezerom, skozi Zlebič čez planino Dobrenjščico na Komno, s Krna na Razor planino... Videl sem, da so gore, doline tudi drugod, da je svet večji, kot sem si ga jaz zamišljal in spoznal, da je razumljivo, če se več govori, piše o tistih krajih, ki so bližji večjemu številu ljudi in zato tudi bolj obiskovani.

Postal sem član zelene bratovščine in s tem se je moj odnos do tega sveta precej spremenil. In hkrati se je odprla nova stran mojega planinstva: hoditi tiho in počasi, ob vsakem vremenu, v vsakem letnem času in ob vsaki uri. Kot lovec ne smeš toliko gledati na vreme. Odpraviti se moraš tudi, če ne kaže najbolje. »Če boš preveč gledal v oblake, zlepa ne boš videl dlake.« In tako sem bil mnogokrat pod vrhom, ko se je nebo obrisalo in bil sem deležen toliko lepega. Prej sem hodil v gore največ poleti. Lov na gamsa pa je najlepši v pozni jeseni in začetku zime; ruševca najraje poje na ostankih pomladnega snega. In tako sem se šele kot lovec bolj seznanil s silovitostjo gorskih snežnih metežev, z jasnino zimskega neba v gorah in z močjo pomladnega sonca na snegu. Ko je nastopila jesen, se je prej zame planinstvo končalo, kot lovcu se mi je pa šele z rumenečim listjem odprla pot v svet lovskih, gornjskih, pastirskih stez in samotnih, divjih brezpotij. Če hočeš slišati, videti ruševca, moraš biti aprila, maja, brž po tretji uri zjutraj pod vrhom. Moraš se umiriti. Postati moraš del okolja, narave, če hočeš, da te nesluteno ostro ruševčovo oko ne uzre. In tako si prisiljen, da zaživiš z naravo, da prisluškuješ, kdaj bo zaprhutala prva ptica in boječje, negotovo zapela v jutranji mrak, da ugibaš, katera se bo oglasila druga, da poslušаш vse glasnejše, samozavestnejše žvrgolenje, medtem ko črnino noči neopazno zamenjuje sivina mladega jutra z vse močnejšim nadihom modrine na nebu in jutranje zarje, ki se je vžgala na vzhodu.

Kot lovcu mi prevelika družba v gorah ni kaj preveč po volji. Ko pa sem poleg tega vedno pogosteje poslušal, bral o modernizaciji, razvrednotenju raznih turistično-planinskih postojank, nisem bil več nejevoljen, ker »moj gorski svet in moje gorske doline« niso znani in obljudeni. Tu

je še mir. Tu še lahko hodiš ves dan, pa ne srečaš nikogar. Tu še lahko greš po stezi z zavestjo, da tod že mesece ni šel nihče, da ni šel uro, dve pred teboj kdo in prepodil vse, ti pa ne ugledaš ničesar ali pa srečaš nekaj napol udomačenih gamsov, kot so tisti po rezervatih. Hkrati z zadovoljstvom, da tega »gorskega zavetja«, kot ga je krstil Jaka Čop v svoji knjigi, še niso našli, pa je v meni rasla tudi misel, če to zadovoljstvo ne diši morda malo preveč po egoizmu. Je prav, da sem vesel, ker drugi še ne poznajo tistega, kar imam jaz tako rad, kar meni toliko pomeni? In še prof. Uršič je zadnjič zadel v črno, ko je rekel: »Saj tistih, ki berejo Planinski Vestnik, se ni treba bati.« Prav je tako. Če bo več ljudi zahajalo v Polog, Javorco, na Prode, k izviru Tolminke, na Rdeči rob, Prehodce, v Smrečje... bodo ti kraji res zgubili nekaj svoje samotnosti in divjine, zato pa bo tudi več tistih, ki bodo doživljali nekaj podobnega kot jaz. In zato bom imel več prijateljev — resničnih, dobrih prijateljev. Če bom v gorah nekoliko prikrajšan zato, ker bom nekaj delil z drugimi, bom pa v dolini poplačan, ker bodo tisti, s katerimi bom delil, tisto »nekaj« prinesli s seboj v dolino in to nas bo družilo. In to je mnogo, saj vendarle več živimo v dolini kot v gorah. Poleg tega ni nujno, da si v gorah prikrajšan, če deliš užitek, zadoščenje nad samotnostjo, mirom, prvobitnostjo gorskega sveta, nad njegovo divjino, mogočnostjo in silovitostjo. Če imaš ob sebi planince, »tiste, ki berejo Planinski vestnik«, je med njimi lahko kdo, ki je bogatejši kot ti in pri delitvi s takimi obogatiš tudi sam. Če takih ni, imaš zadoščenje, da si obogatil druge.

Res, pravo gorsko zavetje je ta svet ob Tolminki — porečje njenega gornjega toka. Kakor hitro nad vasjo Zatočin zaviješ čez Breg, mimo cerkvice sv. Petra, ko kakih 200 m skoraj navpično pod teboj šumi Tolminka v Koritih, imaš občutek, kot bi stopil skozi vrata v drug svet. Zunaj pustiš Tolminsko kotlino, pustiš gospodarske in družbene skrbi, pred seboj pa zagledaš strme konte in police Rdečega roba in prevzame te veselje nad zdravim, pristnim, močnim gornjskim življenjem. Na drugi strani opazuješ hiše na Lazu — del vasi Zadlaz in Čadrg. — Kot orlovi gnezdi! Od tod je cesta kake 3 km precej drzno speljana po gozdu, največ bukavem. Od Tolmina do konca je je 10 km. Zgradili so jo Avstrijci v začetku prve svetovne vojne, osemindvajsetega leta pa so jo popravili, razširili in deloma na novo naredili Italijani. Preden prideš na planoto, se lahko zamisliš nad življenjem tolminskih hribovcev. Na drugi strani nad prepadi je namreč zaselek Ozidje. Od štirih je sedaj živa le še ena

domačija. Do sedaj je bilo tja vse, kar ni moglo po lastnih nogah, treba odnesti in prinesiti na hrbtu. V zadnjem času je do tja speljano nekaj, kar naj bi bilo kolovoz. Njive in senožeti tudi niso prepredene s kolovozi — samo steze so, ozke in strme. Ti ljudje so še nedavno plačevali davek od zemljišča.

Brž ko prideš iz gozda, zagledaš kakih 100 m nad cesto Zastenarjevo domačijo. Kot kak hotel ali graščina se ti zdi. Hiša in gospodarska poslopja, vse je novo, ker so med vojno Nemci vse požgali. Niti stari ženici niso prizanesli — živa je zgorela in plamenih svojega doma. Včasih je to res bila neka graščina, saj so redili do 42 glav goveje živine. Sedaj je drugače. Po smrti prejšnjega gospodarja so kmetijo nekoliko razdelili. Sedanji gospodar se je pa premočno navzel naziranja, da s kmetovanjem ni in ne bo dobička. Pustil je vse skupaj in šel. Celo gradili (šrangali) so mu, kot bi vozil »balo«.

In ko se je vselil v raztrgano bajto v mestu ter prosil novega soseda, naj mu proda nekaj kvadratnih metrov zemljišča, da si naredi kurnik, mu je le-ta zabrusil: »Prav nič, tudi za dlan nel Notri jo imaš dovolj!«

Brezobziren odgovor, a vendar so ga kmetje drug drugemu pripovedovali, tako se jim je zdel umesten. Menda je tudi Zastenarju malo pomagal, saj se je spomladi vrnil. Kaj bi neki o vsem tem sodil njegov ded, ki je prenašal vinto po senožetih, da je z njo prevzdigoval kamenje in ga valil v grapo — da bi imel več zemlje!

Malo naprej, dobre četrt ure od ceste, v pašniku Srednica, tik pred Rdečim robom, na sončni planotici, je Javorca. Ne vem, kaj bi napisal o njej, ker mi je vedno težko, ko pomislim nanjo. Pa ne zaradi kake propadajoče kmetije ali česa takega. Res so po drugi svetovni vojni iz dveh gospodarstev Zatolminci naredili pašnik za govedo, a zaradi tega ni čutiti propadanja. Blek, kmet, ki tod kraljuje, je izrazit predstavnik žilave gorske korenine. Zelo dobro se drži, le ženo bi si moral še najti...

Ne, zaradi gospodarjenja mi ni težko. Boli me to, ker moram tolikokrat gledati, kako propada edinstven spomenik iz prve svetovne vojne. Čudovita cerkva je bila to; spomenik stotinam padlih avstrijskih vojakov. In to propada — propada z vso naglico, ker je bila zgrajena iz lesa. Vojski, ki sta se tod bojevali, nista bili naši, nista se bojevali za korist slovenskega naroda, a tolkli sta se tu, v teh krajih, na naših slovenskih tleh. In če že imena, ki so vžgana v stenah cerkvice, ne zaslužijo, da bi spoštovali njihov spomin, smo dolžni spoštovati trpljenje ljudi, ki so ga jim ti boji prizadejali. Ti ljudje so bili

moj oče, mati, sosedje, sorodniki, znanci — Tolminci so bili. Vas Zatolmin je bila popolnoma porušena — dve, tri hiše so še stale pokonci, a hudo, hudo zrahljane. Takih vasi je bilo mnogo. Spomenik tistim časom zasluži, da bi ga skromno vzdrževali.

Polog je lepa planina, ki je nastala iz nekdanje kmetije. Ob koncu prejšnjega stoletja so jo kupili kmetje iz vasi Žabče od propadlega gospodarja. Tudi tu so spomeniki: ostanki kasarn iz obeh vojn in bunkerji — ogromni, večnadstropni in s stometrskimi rovi vse dol do vode. Po letu 1936, ko so se Italijani začeli širiti v Afriko, so hoteli močneje zavarovati tudi »svoje« meje. Nič jim niso pomagali bunkerji. Ostali so kot mračni, čeprav nedolžni spomeniki, ki jih ni treba vzdrževati. Čim bolj jih prekrije mah, tem lepši bodo. Manj bodo motili žametaste preproge travnatih ravnin.

Lovci navadno parkiramo šele na koncu ceste, tam, kjer se odcepi steza do Pološke jame, ki so jo lani odkrili naši jamarji kot tritisočo. Na drugo stran od »garaže« se odcepi steza proti vodi in čez na planino Prodi. Vse doslej mi je navadno le kot kak uvod, posebno še, če pridem z avtom. Tu me šele začno prevzemati gore. Treba je hoditi, stopati na kamne, grebsti s stopinjami v grušč, bresti po listju, stopati po travi, sicer nima prave veljave, kar doživljam.

Ni še tako dolgo, ko sem šel tod sam. Poslušal sem nezadržno večno šumenje vode. Postal sem in gledal, kako se odbija, kako se peni ob belih, čisto belih skalah. Naletel sem na čisto sveže sledove srnjadi ob leskovem grmu. Najbrž je obirala mačice. Nad Osojnico sta jadrala dva orla. Nekaj sta morala imeti v skalah. Z užitkom sem hodil po rahlem grušču in peščeni zemlji, ki jo je privzdignila in zrahljala nedavna zmrzal. In ko je nedaleč pred menoj zažvižgal gams, ko je malo postal, se nato pognal v skalovje, pa me spet gledal in zažvižgal, ko je nato izginil za skalami, sem čutil kako izginja iz mene ves nemir, vsa vsakdanja živčnost: Čutil sem, kako se združujem s tem svetom, kako postajam z njim eno. Ko sem prišel na vrh Zelezja, ko je dahnil vame sveži planinski zrak, kot bi mi hotel reči »tu si!«, sem dojel, zakaj nekateri narodi častijo gore kot božanstvo. Če bi bilo v meni nagnjenje k malikovalstvu, bi pokleknil, zaril prste v zemljo, se s čelom dotaknil tal in dahnil: »Tvoj sem, Zemlja. Vaš sem, Gore!«

Nadmorska višina je tu še zelo skromna; le borih 700 m in vendar nihče ne bi mogel trditi, da tu ni gorski svet. Ravninica, kjer izvira Tolminka in kjer je pašnik Padosojnica, je kot dno veli-

kega amfiteatra. Z dna se skoraj v zaprtem krogu dvigajo pobočja brez kakih večjih podov ali drugačnih prehodov 1300—1500 m do vrha tolminskega Kuka, Kserja, Mahavščka, Bogatina, Šmohorja, Peskov in Rdečega roba. Tu si varen pred zunanjim svetom, branijo te vrhovi. Res lahko rečeš, da si v gorskem zavetju. Če si sam, je zatišje skoraj že premočno, vzbuja že občutek tesnobe. Posebno pozimi, ko sneži in je še malo odjuge. Plazovi hrume in bobnijo krog in krog. Ni treba, da sneži. Tudi če se pošteno zlije, je dovolj, da je marsikoga strah. Z vseh grapic in grap začne vreti voda. Postane ti jasno, zakaj je Tolminka hudournik. Spraševal sem se, kako je mogoče, da najdeš po kakem nalivu v grapi ogromno, večtonsko skalo, ki je prej nikjer ni bilo niti slutiti. Ni se prikotatila po strmini. Vidi se, da jo je prinesla voda.

Odkar sem sam videl, slišal, doživel, kako je s tem, se ne sprašujem več. Bilo je dva dni pred tistim, ko je v jeseni l. 1960 predrlo in porušilo dva jeza, ki so ju tu zgradili zaradi zadrževanja melišč in naplavin. Prvi je bil visok nekaj nad 3 metre, drugi pa okrog 8. Bili smo v lovski koči na Vrčičih. Lilo je vso noč in ves dan. Ker se ni hotelo zvedriti, smo se pač odpravili. Srajco in hlače sem stlačil v nahrbtnik. Najbrž nisem bil ravno vzoren primerek planinca ali lovca v spodnjicah in gozjericah, toda misliti je bilo treba na to, da bo kasneje še bolj hladno in da bo kaj suhega oblačila prav prišlo. Že prej nas je skrbelo, kako bomo prišli čez vodo, ker smo slišali iz grap neko čudno klokotanje in bobnenje. Ni nas skrbelo zaman. Iz Gnilič (Gniliče ali Gniliška grapa sega vse gor pod Peske. Najbrž so ta divji svet tako krstili, ker je tu vse tako rahlo, gnilo — tu se lomi, poka skoraj brez prestanka) se je kar valilo nekaj mlečno-rjavega. Ne bi mogel trditi, da je bilo to voda. Bolj je bilo podobno nekakšni hladni lavi. Za prehod smo izbrali najširše mesto, kajti tu bi moral biti ta tok najnižji in najblažji. Kamenje je tolklo v noge in nas podkopavalo. Enega je že pri prvih metrih skoraj spodneslo. Ne vem, kako bi bilo, če bi se ne držali. Šele po kakih dvajsetih metrih, ko smo lahko zgrabili za veje na drugi strani in smo zopet stopili na trdna tla, smo bili na varnem.

S premraženimi, otrplimi prsti, na pol nag v hladnem jesenskem dežju sem sezupal premočne čevlje in nogavice in stresal iz njih ostrí pesek in grušč. Tedaj ni bilo ravno prijetno, v spominu pa je ostalo kot lepo, kar je vredno spomina. Nisem preklinjal in vsi smo bili dobro razpoloženi. Goro doživiš, če te preskuša in preskusi.

V BONATTIJEVEM STEBRU

Stane Belak

24. julija stojiva na peronu chamoniške železniške postaje kot brodolomca na samotnem otoku. Lije kot bi padale z neba vodene štrene. Mikec, moj tovariš na vrvi, gleda mrko v vodeni zastor in podoba je kot, da bo zdaj zdaj krenil domov. Takole vreme je za alpinista prava katastrofa, zlasti še, če ima v načrtu turo velikega formata. Dež v Chamonixu pomeni sneg nad 2500 m ali z drugimi besedami — propadlo turo. »Slab začetek, dober konec,« se skušam tolažiti s starim pregovorom. Ko se prva nevihta umakne za Argentière, se odpraviva na kratek potep po tem svetovno zanem letovišču. Toda razen nekaj kosmatih obrazov, ki zavzeto zro v izložbe z alpinistično kramo, ni videti kaj prida življenja po mestnih ulicah. Ko se končno olajšava za nekaj več kot 200 frankov, sva za nekaj kosov dragocene alpinistične opreme bogatejša, obenem pa se je povečala možnost skorbuta v prihodnjih treh tednih, ko bova navezana le na konzerve domače proizvodnje. Druga ploha naju nažene nazaj na peron, kjer naju neprizadeto čaka gora prtljage.

V najhujšem nalivu naju dostavi zobata železnica na Monteners — nekakšno bazno taborišče alpinistov vseh mogočih narodnosti. Francoze najbolj mika najina krama, zlasti pa veliki transportni vreči s napisom »Jugoslav Hymalayan expedition«. Šele ko odkrijejo pod napisom tudi datum 1965, se ne muzajo več.

Ko se čez kako uro vihra unese, na vrat na nos postaviva šotora visoko v pobočju nad montenersko postajo. Le dva šotora, japonski in nemški že stojita, sicer pa je znani alpinistični camping prazen. Prihajava res ob neugodnih razmerah. Z nastopajočo nočjo se vreme izboljša in iz oblačja se izvijejo sveže pobeljene konice Chamoniških igel.

Kot začarana strmiva v nastopajočem mraku preko »Ledenege morja« na mogočno granitno ostrico Dru. To je najina velika želja: premagati 1100 m vertikale po slovitom Bonattijevem steburu. Kar raznaša naju od neučakanosti.

Že pred leti je dvema slovenskima navezama uspelo v skrajno neugodnih razmerah preplezati Drujevo zahodno steno. A. Kunaver in M. Drašler sta jo zmogla prva, kmalu za njima pa A. Mahkota in N. Fajdiga kot druga uspešna naveza. Tudi sloviti steber je doživel poizkuse, vendar je vedno odločno rekel NE. Prvi poskus se je končal že v vstopnem kuloarju, pri drugem sta plezalca Mihelič in Gruden prišla že v zadnjo tretjino stene, ko je gora posegla po svojem najmočnejšem orožju. Sedem dni viharja je onemogočilo vzpon in poizkusu je pomagala sreča, da se je vse srečno končalo. Tudi tretjič je bil vremenski preobrat Drujev zaveznik in steber je ostal nepremagan.

In kako bo letos? Apetiti so veliki — steber v Druju naju čaka. Oba pozna goro z njene najslabše strani — goro, ki se hrani z viharjem in vertikalo. Mihec je doživel svoj ognjeni krst ob uspešnem vzponu preko zapadne stene, sam pa sem akusil moč viharjev v reševalni akciji pred dvema letoma. Veva, da nama Dru ne bo podaril niti metra svoje višine.

Leta 1956 je uspel slovitemu italijanskemu alpinistu Valterju Bonattiju edinstveni podvig: S petimi bivaki je v šestih dneh sam preplezal zapadni steber v Druju. Nova smer se je uvrstila med najtežje v Alpah in svoj sloves obdržala do danes. Tudi ponavljalci so potrebovali več dni, da so steber preplezali. Torej naju čaka težaško delo. Zadnjo besedo bo vsekakor rekla gora in pa — vreme.

Navsezgodaj naju najde kristalno čisto jutro, kako spet s pogledi atipovava Dru. Mrk stoji onstran ledenega morja v jutranji senci. V gornji tretjini stene se sveti požled. Brez besed se lotiva pripravljanja opreme, Mikec pa kuhanja, kajti tri dni (toliko računava, da bova potrebovala za vzpon in sestop), bova »šla« le na vitergin, C vitamin in Šumijeve »fruktus« bonbone s črnim ribezom. Ko je vsa potrebna plezalska oprema za vzpon pripravljena, stojita pred šotorom dve »kredenci«. Kljub zreducirani hrani in opremi sta dobila nahrbtnika neslutene dimenzije. Še obvestilo za Cica, ki se bo verjetno pojavil jutri, in se odpraviva navzdol proti ledeniku. Toda ne prideva daleč. Pri spodnjem šotoru nama dva Bavarca povesta, da sta pravkar prispela izpod stene, češ da ni dovolj prostora za bivač pod steno in da je vstopni kuloar podoben tapovski cevi. Okoliščina, s katero nisva računala.

Nekaj dni slabega vremena je pripravilo alpiniste vseh mogočih narodnosti v pravo histerijo. Oba Bavarca, ki sta nekaj dni prej v devetih urah preplezala severno steno Matterhorna, sta se modro umaknila pred »navalom« ljudi iz do-

line in kamenjem iz stene. »Bolje živ osel kot mrtev filozof,« modrujeva tudi midva in preložiava odhod za en dan.

Zvečer je gora podobna novoletni jelki. Povsod se svetijo luči navez, ki bodo bivakirale. Obiskovalce imata severna in zahodna stena, pa tudi Bonattijev steber se je nadel dvoje drobnih kresnic nekje v drugi tretjini svoje višine.

Po pripovedovanju obeh Bavarcev oblega steno kar deset navez vseh mogočih narodnosti. Ne manjka niti Japoncev in pravih šerp iz Nepala. Iz vseh vetrov prihajajo alpinisti na preizkušnjo. Hitrost in vreme odločita o uspehu. Dru dovoli vzpon med dvema viharjema, redkokdaj je čas daljši od treh dni. Tu ni mesta za polovičarstvo, treba je zagrabiti, če nočeš, da si vržen iz igre. Zavedava se tega, zato mine noč v nemirnem snu in pričakovanju jutrišnjega dne.

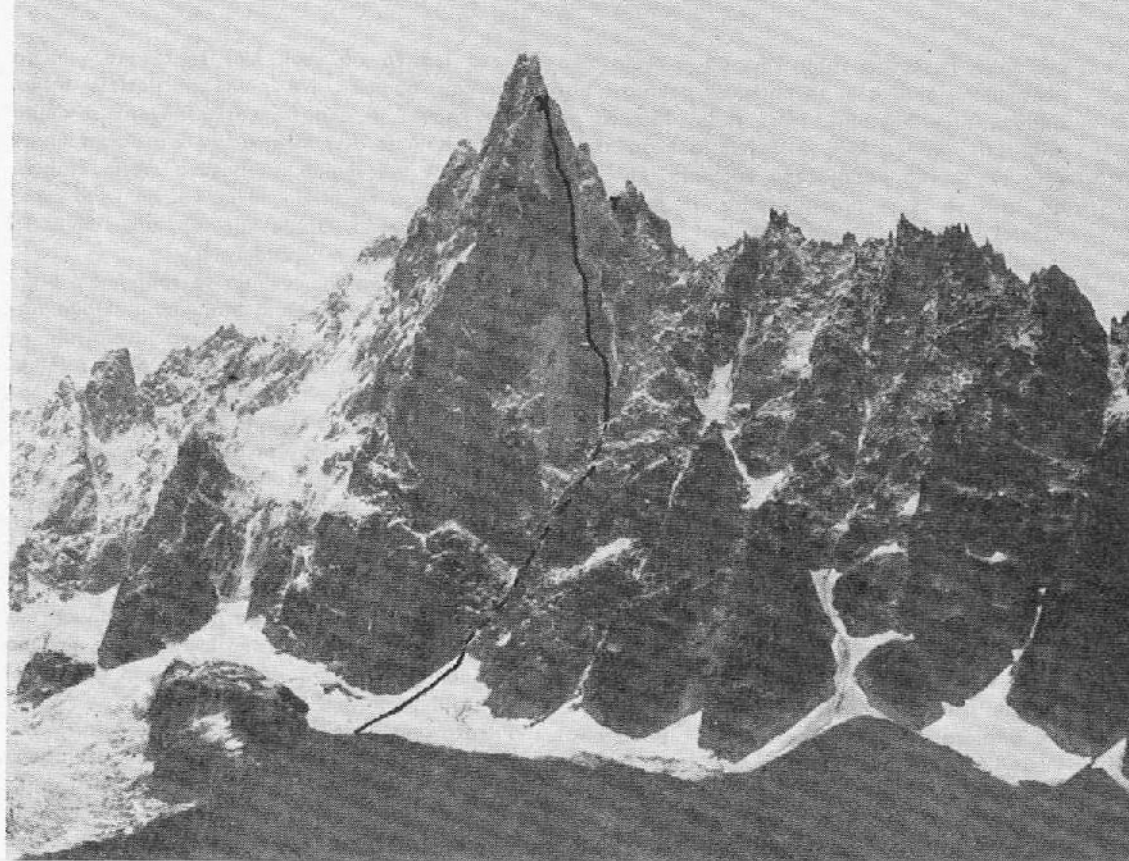
27. VII. Jutro je nekam čemerno in megleno. Ne tako midva. »Danes greva, pa če bo treba čakati v vrsti,« meni Mikec, ko nemudoma ponovi včerajšnje operacije v kuhinji. V presledkih med obroki, ki jih z vso vnemo pripravlja, še zadnjič pregledam opremo. Dejstvo je, da najina oprema ni najboljša. »40 % težjo robo imava kot Francozi,« omenim Mikecu, pa s polnimi usti izmomi, da se z malo dinamita in dobre volje da narediti marsikaj.

Dinamita sicer nimava, zato pa toliko več volje, ko se nekaj po poldnevu odpraviva na pot. Nihče naju ne vpraša za vstopnice, ko uporabiva lesene mostiče, ki drže v ledeno jamo — veliko montenverško atrakcijo. Ko se rešiva gneče pred vhomom, sva končno na ledeniku samà. Visoko nad nama molí Dru svojo granitno konico v megle.

Po dveh in pol urah nagle hoje prideva na Ragnon — velik skalni otok med ledenikoma, kjer običajno bivakirajo naveze preden vstopijo v steno. Dve nemški navezi že drugi dan čakata, da se uletí kamenje v kuloarju, ki ga prožijo naveze, ki so že visoko v steni. Spogledava se. »Fant, en dan sva čakala, več pa ne moreva.« Kdo ve, kaj bo z vremenom jutri ali celo čez dva dni. Z namenom, da do noči preplezava kuloar, se nemudoma odpraviva proti vstopu.

Na malem Drujevem ledeniku, ki ga napajajo plazovi iz kuloarja, se naveževa. Čeprav je ura že tri popoldne, upava, da bova še danes bivakirala na terasah pod vzožjem stebra.

Žal ostane le pri upanju, kajti potek vzpona ravna gora. Kmalu spoznava, da s silo ne bova veliko dosegla. Ko se vzpenjava po strmem nasipnem stožcu, vidiva, da govorice o padajočem kamenju niso iz trte izvite. Sneg je dobesedno prekrit z gramozom in večjimi granitnimi kladami.

Dru z Monteverse. X = mesto, kjer sta Mihelič in Gruden čakala na rešitev.
T = taborišče reševalcev na Flammes de Pierre

Foto S. Belak

Vse to je zadnja dva dneva prigrmelo po plaznici v kuloarju.

Še preden splezava prvi raztežaj preko krajne počti, zagrmí zgoraj v »topovski cevi«. Bliskovit pogled navzgor odkrije nekaj temnih točk, ki se z velikanskimi skoki naglo večajo. Na vrat na nos jo ubereva v desno, stran od vpadnice in iz varne razdalje zadihano gledava, kako se nekaj velikih blokov zapodi navzdol po ledu in ostanejo kot drobni madeži spodaj na ledeniku. »Stvar je le za dobre živce, ker nastopa tudi smrt,« recitira Mik, medtem ko pleza prvi raztežaj v kuloarju. Hitro napravim nekaj posnetkov za dokumentacijo, zraven pa si žvižgam »Rumeno podmornico«, da bi bila zadeva videti bolj domača. Za spremljavo pa nama brenči nad glavama západno kamenje, ki s topimi udarci treska v sneg.

»Svedrovec, lahko greši!« useka Mikčev glas v »Rumeno podmornico«, ki mi je bila potem refren ves čas vzpona. Nemudoma pričnem s tolikanj pričakovanim opravilom. Na stojišču je

tesno. Klini kažejo v levo pod viseči led, zato moram poskusiti na desni. Po nekaj neuspeših poizkusih mi uspe izplezati kačljivo mesto in že sva zgoraj v lažjem svetu — toda na milost in nemilost izpostavljena vsemu, kar prileti po kuloarju. Priganjam Mikca in nezaupljivo boljčim navzgor v temačni tobogan, kdaj prileti naslednja pošilka. Pa na srečo oni zgoraj mirujejo in jadro jo pobereva v skale levega brega kuloarja.

Teren je strahotno razbit — posledica mogočnega podora, ko se je leta 1957 podrl v zapadni steni preko 100 m visok granitni stolp in treščil v kuloarju. Sunek so zabeležili celo seizmografi v Parizu.

Naglo plezava navzgor, držeč se čim više v skalah, kajti po ledu v plaznici se nenehno valijo kamni vseh dimenzij in hitrosti. Že se veseliva dobrega napredovanja, ko opaziva, da se vreme sumljivo slabša. Tik nad nama, v mračnem kuloarju, visi spodnji rob umazane sive megle. Teren postane težji, iz IV postane V in kmalu ne gre

več dalje. Poskušam zabiti klin, pa je skala tako neusmiljeno gladka in za nameček pokrita s po-
zledom, prek katerega mezi voda. Morava se
približati plaznici, kjer je dovolj lahkega sveta,
zato pa preveč padajočega kamenja. Od časa
do časa se vsuje drobna sodra. Je mar to že
začetek slabega vremena? Kuloar se zoži na
dobrih deset metrov, naju pa zagrne gosta megla,
ki jo žene veter iz doline. «Skozi to ožino danes
ne prideva s celima glavama!» meni Mik in
zraven ponovi tisto o živem oslu in mrtvem filo-
zofu. Oba boljčiva v meglo in iščeva primeren
prostorček za bivak. No, kaj posebnega v takem
svetu ni pričakovati. Kljub temu pa nama uspe
s cepini zravnati nekakšno poličko pod navpično
granitno ploščo. «Od tule nama je še omogočen
umik, če se vreme podre,» meni Mik, «više zgoraj
pa si več ali manj mrzel.»

Zabijeva kline in pritrdiva vse, kar misliva od-
ložiti. Noč nastopi zaradi megle prej kot pona-
vadi. Le od časa do časa še zaškrblja sodra po
najlonski vreči. Visoko nad nama se slišijo klici
tistih, ki plezajo v steni. Veter prinaša zven ko-
vinskih stremen. Onim zgoraj gre za nohte. Če
ne priplezajo do prostora za bivak, bodo obso-
jeni vso noč na bingljanje v odprti steni. Nastopa
dolga noč, ki jo motijo le kamniti izstrelki, ki
krešejo iskre, ko drve v dolino. Oni zgoraj si
urejajo bivake — zato taka kanonada. Tesnobni
so občutki, ko slišiš prihajati tako pošiljko, pa
ne veš, kam je pravzaprav namenjena. Čelada
pri takih projektilih pravzaprav ne pomeni mnogo.
Noč je požrla megle. Ko se prične veliki voz
pogrezati za grebene Rdečih igel, nastopa hladno
jutro, ki obeta čudovit dan. Naglo se pripraviva
za odhod, dokler oni zgoraj še mirujejo. Ko na-
čenjam prvi raztežaj v ožino kuloarja, se mi zdi,
kot da lezem v mišjo post. Tu se ne bom imel
kam umakniti. Nekaj raztežajev je vse mirno,
potem pa priletí prva pošiljka. «Dobro jutro,
fantje, tam zgoraj, ampak tukaj so vendar ljudje!»
Preplezati morava navpičen skalni skok, preko
katerega teče droben potočič. Oprimki so pole-
deneli. Mrzla prha v tako zgodnjih urah pospeši
plezanje do zavidljive hitrosti. Medtem prestreže
Mikova čelada debel kos ledu, da se lastnik
sumljivo zamaje na majhnem stojšču. Čas, ki se
je ponoči kar nekako ustavljal, sedaj dobesedno
drvi. Pod sabo zagledava tri naveze, kako pro-
dirajo kar v »strelcih« po kuloarju, z grebena
»kamnitih zubljev« pa se ob vrveh spuščajo Fran-
cozi. Očitno bo tudi danes stiska s prostorom
v Druju. Dva raztežaja v zelo strmem vodnem
ledu terjata vsa pazljivost in vesel sem dveh
ledenih klinov, ki ju pridno uporabljam. Končno
je konec kuloarja. Še nekaj raztežajev prečiva

preko ledišča do skal, kjer se dvigne v nebo
granitni »obelisk«. Na polici je postalo tesno.
Dve nemški in ena francoska naveza si delita
mesto z nama. Ker meniva, da sva pač najmanj
»doma« v teh skalah, prepustiva mesto Franco-
zoma, Nemci pa gredo mimo, kot da je to samo
po sebi umevno. Gredo kar »na juriš«. Sicer so
pa že na pogled prav čudni tiči.

Z dobršno mero spoštovanja se spoprime s pr-
vima dvema raztežajema. Malo naju skrbita na-
hrbtnika, saj sta še sedaj, ko sva ju olajšala za
dobljen del plezalske krame, nenavadno zojetna.
Zato se že po dveh raztežajih preseli moj na-
hrbtnik na tanko pomožno vrvi in se bo odslej
vozil za lastnikom lepo po zraku.

Prej prav divji zagon obeh nemških navez se je
že do tretjega raztežaja ustavil, pred četrtrim pa
smo spet vsi lepo na tesnem na drobni polički.
Klinov, ki bi kazali nadaljevanje smeri, ni videti
nikjer. Priskočiti mora na pomoč najin, doma tolik-
kokrat prebrani opis, ki ga morava z mnogo mi-
mike prevajati v francoščino in nemščino. Končno
le odkrijemo levo za razom navpično zajedo, ki
se izgublja nekam pod nebo.

Pričakovana navpičnost naju ne razočara. V na-
daljevanju gledam soplezalca le kot očeladeno
glava na temnem ozadju kuloarja, Mik pa se
pritožuje, da nimam nobene prave fotogeničnosti,
ko me vidi le v podplate in sem in tja v zadnjo
plat. Postajava nestrpna, kajti podoba je, da bova
ves čas vzpona čakala na stojiščih, da se bodo
najini predhodniki spravili naprej. Ves prejšnji
zalet jim je izginil in glavni žrtvi bova, kaže,
prav midva. Sicer pa počasi se daleč pride. Kuloar
pod nami je le še temačna soteska, pogled
navzgor pa odkrije le podplate in nahrbtnika
obeh Francozov v gladki plošči, potem pa nebo
globoko ko ocean. Fotografiram čudovite prizore
in v obeh prekipeva energija — sedaj ko sva
srečno zapustila brenčeči kotel kuloarja. To je
pesem vertikale in zraka, tu se počutiva doma.
Lep, prosto preplezljiv raztežaj privede prav na
raz. Francoza sta odšla naprej, Nemci pa kar
nekaj »čarajo« cele pol ure, preden lahko nada-
ljujeva. Kdo bi si mislil, da bova cela na taki
turi »vozila v koloni«. Na srečo za nami ni ni-
kogar več.

Sledijo raztežaji, kjer govori tehnika. Klini in za-
gozde pomagajo preko zajed in plošč na čudo-
vito balkonu podobno polico sredi gladkih plošč.
Prostora je za vse dovolj. Francoz zdeluje poč v
gladki, povsem navpični plošči, simpatični Mar-
seičan pa se nama medtem oddolži za ponujene
vetergine s prgiščem lešnikovih jedrc. Časa za
fotografiranje je dovolj, vendar pa se prizori od-
igravajo le v žlebu ali ptičji perspektivi. Nič ne

de, kar lahko storiš danes, ne odlašaj na jutri. Pridno dopolnjujeva dokumentacijo na barvni CT 18.

Podoba je, da je nadaljevanje pravi problem, vsaj po tem, kako napreduje prvi. Ko sledi oni iz Marseille prvega v navezi, že pri drugi zagozdi »odleti« tako, da se me lotevajo pomisleki, kako bova prišla tu skozi. Ko so tudi Nemci čez, naskočim poč, kot bi zavzemal Bastiljo, pa sem prav razočaran. Sedaj nama je že krepko žal, da sva se šla kavalirja in pustila, da so šli Nemci naprej. Za kazen čakava celo uro na stojšču in v naslednjem raztežaju ne bo nič bolje.

Potem zagrne steno megla. Vsaj ni vroče, kajti čas neznansko hitro teče in sonce že močno žge tudi v ta del stebra. Ko splezam po izpostavljeni luski na njen vrh, še utegnem pogledati navzgor in umakniti glavo, ko me zadene kilogramska plošča v hrbet. Krčevito držim za klin in pred očmi mi plešejo zvezde. »Fant, to pa ni več šala,« mi zakliče Mik spodaj, ko vidi, da še sam stojim. »Achtung!« kliče oni zgoraj. »Nekoliko pozno si se zbudil, fant, ampak srečo imam!« Varovan od zgoraj splezam ostalih deset metrov na prostorno teraso v stebri. Na srečo sem dobil le hud udarec v pleča in je roka samo otrpla. »Lahko bom nadaljeval plezanje,« potolažim nekoliko prestrašenega Nemca, ki je zakrivil spodrslijaj in že gremo dalje.

Medtem sta oba Francoza splezala 100 m višje, pod njima pa »bingljata« obe nemški navezi. Prizor je prav impozanten, vendar ne za naju, ko morava spet čakati. Sicer pa nama drugega ne preostane, kajti pot je le enosmerna... Kljub navidezemu počasnemu napredovanju pa kaže pogled navzdol prav vzpodbudno sliko. Obzorje se širi. Že smo v višini grebena kamenitih plamenov — torej v drugi tretjini stene. Pogled navzgor odkriva nadaljevanje stebra, ki se s svojo rdečkasto barvo granitnih plošč zabada v modro nebo. Mala športna letala krožijo okoli vrhov. Kako različna so merila za dosego cilja! Medtem ko nekdo v udobnem sedežu v nekaj minutah doseže vrh, se drugi več dni muči med nebom in zemljo do visokega cilja. Hvaležna razprava za filozofe, toda midva morava plezati. Sledje raztežaji, kjer se počutim kot muha na steklu. Vertikala pači dimenzije, težko je oceniti velikost nekaterih objektov, saj so ogromni granitni bloki ob vznožju stene videti kot drobno kamenje in večnadstropni hoteli spodaj v dolini kot majhne igračke. Nadaljevanja ni moč oceniti, saj za del stene, ki ga ceniva na 80 m, potrebujeva tri in več raztežajev.

Slediva zadnji navezi Bavarcev v deloma tehničnem deloma prostem plezanju. Že se izza grebena

Flammes de Pierre kaže sloviti Walkerjev steber. Bel je od vrha do tal. Na stojšču, ko čakam Mika, kujem načrte za morebitni poskus tam preko, pa me Mik lepo pouči, češ da sem tak »kot človek, ki mu ponudiš prst, pa ti odgrizne roko pri lopatici«. Vem, kam meri. Še vedno visiva v Druju in do vrha je še daleč.

Toda dan se nagiba h koncu, pogled navzgor pa nama jasno kaže, kako neskončno daleč je še vrh. Dela bo še za ves jutrišnji dan — v številni čakanje v vrsti. Sedaj gledamo greben kamnitih zubljev že globoko spodaj. Od časa do časa zagrne steno megla, ki jo nosi rahel severni veter, znamenje, da bo vreme držalo.

Bavarci nama kličejo, da so dospeli na teraso, da pa ni dovolj prostora za bivak. Dva raztežaja pod njimi najdeva udobno polico zasuto s sodro

Zajede in poč
v spodnjem delu stebra

Foto S. Belak

in snegom zadnjega neurja. Pravo razkošje. Imela bova vodo, to pa pomeni v danih okoliščinah toliko kot komfort. Previdno spraviva ledena zrna v polivinilno vrečko in Mik nemudoma prevzame vlogo kuharja. Da nadomestiva izgubo soli, najprej kocko argo juhe, nato pa pride na vrsto »jurišna« hrana: limonada, pripravljena iz C vitamina in vitergina. Mik privleče skrito rezervo »tičjo pičo«, ki se sestoji iz suhih sliv, orehov, sladkorja in rozin. Steno zavija noč in megla. Ozračje od časa do časa pretrese zamokla grmenje, za katero ne veva, ali prinaša nevihto ali pa je samo hrup avionskih motorjev. Vsebinska pretežkih nahrbtnikov nama je sedaj prav dobrodošla. Zlezeva v slonove noge in si nadevava vestone. Pripravljena sva, da čim udobneje pričakava jutro.

Nenavadno naglo se noč umakne prvemu svitu. Mrak je še, ko izbijava varovalne kline in se pripravljava na odhod. Da bi topila sneg, ni več časa, bova pač trpela žejo — storiva prvo in ne ravno majhno napako. Na prsne zanke obesim vso plezalsko opremo in načnem navpično poč, ki seka ogromno granitno ploščo, vrh katere bivakirajo Bavarci in Francoza. Pozna se nama dobro prespana noč, saj mine manj kot ura, ko sta za nama oba težka raztežaja. Spet je vsa družba zbrana na terasi. Da bi začela danes kot prva, sva malce prepozna, kajti prvi Bavarec že pleza za Francozoma in ne preostane nama drugega kot čakati.

Sonce že razkazuje svojo moč nad ledeniki, ki se blešče, da jemlje vid. Mont Blanc se dviga visoko nad vse okoliške vrhove, greben Chamoniških igel pa je že pod nami. Lahko si ogledujeva ves slovti Walkerjev steber in celotno steno Grandes Jorases. Čas izkoristiva za fotografijo, Mik pa spet ponuja okoli svojo »tičjo hrano«, ki pa brez tekočine bolj slabo tekne. Na stojišču postane kmalu hladno, kajti sonce še ni prodrlo v ta del stene. Sicer pa se nam po vseh znakih sodeč obeta danes pravi prostor na soncu.

Potem ko nahrbtnik in podplati zadnjega Nemca izginajo čez previs, se zapodim v navpično zajedo tudi sam. Dobesedno zapodim, kajti moram se čimprej ogreti, saj sva v ostrem jutranjem hladu med čakanjem kar otrpnila. Prva polovica raztežaja je čudovita prosto preplezljiva poč, izstop pa tvori navpična zajeda z izstopnim previsom. Ko sva 40 m višje, sva ravno dovolj ogreta za nadaljevanje — toda ne boš, bratec! Na stojišču so še vsi štirje Bavarci in še Francoz, tako da nastopa prava stanovanjska stiska. Pogled navzgor odkriva ogromno, kakih 80 metrov visoko rahlo izbočeno granitno steno, ki jo po sredini

deli drobna zarezja z lestvico klinov. Nikjer nobenega oprimka ali robu, kjer bi se ustavilo oko. Nedvomno najbolj impozantno in izpostavljeno mesto v steni. Naveze, ki sestopajo po normalni poti, se ustavljajo in opazujejo naše početje. Pogledi z grebena sem v steber morajo biti strahotni. Nestrpna postajava. Zdi se mi, da čas beži z bliskovito naglico, medtem ko stojimo na stojišču in opazujemo preračunane gibe obeh Francozov. Fotoaparati so palno obremenjeni in na koncu že tudi to ni več mikavno. Ogromna Drujeva senca, ki jo meče mogočna gora preko chamoniške doline, se naglo krajša. Ko sonce posije do nas, se temperatura nemudoma dvigne. Sedaj že priganjava in zabavljava, kajti teče že tretja ura, kar čakava na stojišču. Kaj pomeni tri ure brezplodnega čakanja, v steni, kjer vsak vremenski preobrat pomeni problematičen iztek ture, ni treba posebej poudarjati.

Ko se končno vrsta le premakne, se »obesim« zadnjemu Nemcu za pete, vendar moram kmalu spet čakati, kajti na stojišču ni prostora niti za enega. Nadaljnje pol ure mine, da lahko nemo teno nadaljujeva. Toda ura je že deset dopoldne. Na stojišču, ki je verjetno daleč najneudobnejše v okolici, visim pripet na treh klinih in sledim Mikovim poveljem, ki pleza za menoj. Nahrbtnik prasto niha na pomočni 50 m vrvi — stena vsa prepada do ledenika.

Na stojišču naglo zamenjava varovanje, kajti treba bo pohiteti. Vedno glasneje se oglašja žeja, sončni žarki pa vztrajno krepe svojo moč. Sprva teče poč rahlo v desno, nato pa se požene v enem samem zagonu navpično navzgor za cel raztežaj. Lesene zagozde škripljejo, ko jih hače sila telesa iztrgati iz špranje. Zaupam le klinom. Pričenja mi zmanjkovati vponk, tako da vpenjam samo vsak peti klin. Vrv je izkoriščena do maksimuma, ko naletim na prvo različembo, na kateri je prostora komaj za pol stopala. V stremenih, pripet na gladko ploščo, varujem Mikca, ki gara na žive in mrtve navzgor. Vročina postaja neznosna. Jezik se lepi v ustih in ne pomagajo več ne vitergin ne C vitamin. Raztežaj višje na levi senčni strani raza opaziva Nemce. Napredovanje je videti hitrejše in svet lažji. Nihalna prečka kakih deset metrov okoli raza naju privede v dno poč in zajed nad slovito Bonattijevo streho. Toda tu je pravi kotel. Kot v snu splezava dva raztežaja višje v nekoliko lažjem svetu. Za nameček odpove pokorščino še nahrbtnik, ki se zagozdi v pači. Končno sva na udobnem stojišču, kjer si oddahneva. Vode! Za požirek vode bi v tem trenutku dal pol sveta. Toda razen granita in zraka ni tu ničesar. Od

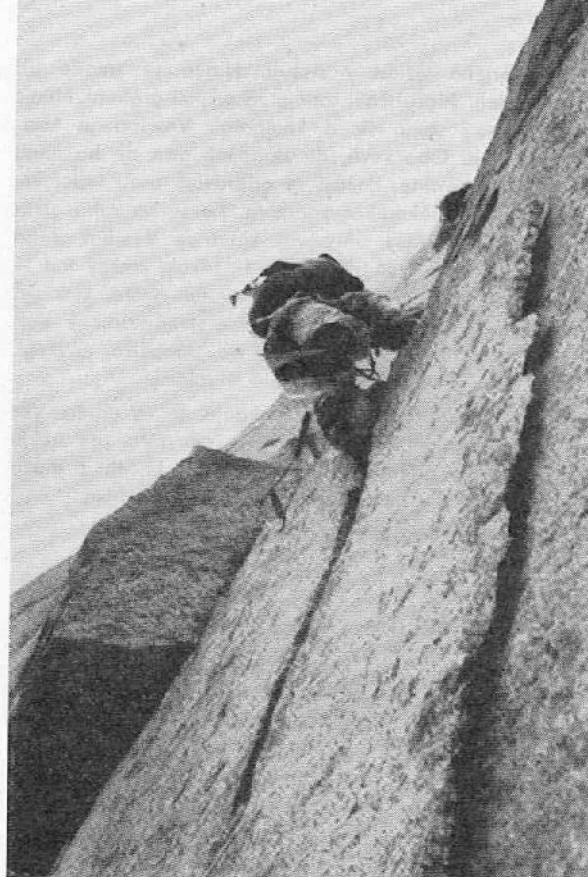
nekod se pripodi megla in naju skrjuje vročemu soncu. Plezanje je postalo prava Kalvarija. V megli plezava raztežaj za raztežajem kot v nekakšni omedlevici, z izsušenimi usti in očmi, ki mrzlično iščejo prgišče snega v skriti razpoki. Nenadoma zagledam na polici bel kupček in svojim očem ne morem verjeti. Sodra, prava sodra! Goltam cela prgišča snega in sodre. Šele čez čas zaslišim zaskrbljene Mihove klice iz meglenega kotla pod sabo. Neverjetno, kaj lahko pomeni človeku droban kupček snega.

»Svedrovec!« se še vedno slišijo klici od spodaj. Mik je že nestrpen. Še bolj bi bil, če bi vedel, kaj ga čaka tule. Situacija je rešena, vse se zdi spet preprosto. Ko pride Mikec na stojišče, se prizor s snegom ponovi.

V kratkem presledku, ko ni megle, se pripodi tik ob steni športni avion in spet naglo izgine za razom. »Frajerji,« izusti Mik »že čez četrto ure bodo lahko pili spodaj, v dolini, kar jim bo srce poželelo«.

Z novimi močmi načnem naslednji raztežaj, ki naju privede na ramo že visoko pod vrhom. Po široki palici z nagradenimi granitnimi bloki greva do konca, dokler zopet ne zagledam v previsu klinov. Čeprav že slutiva vrh, je po opisu še šest raztežajev V+ in A₂. To je posebna odlika velikih smeri. Zdi se mi, da Dru prebada nebo in sili v neskončnost. Zopet »bingljava« več kot dva raztežaja, da prideva na naslednjo ramo tik pod vrhom. Še tri raztežaja! Zdaj že hitiva. Oblaki se grmadijo in grmenje reaktivnih avioinov, ki preletavajo na redni progi masiv Mont Blanca, je sumljivo podobno pravemu grmenju. Tule ne bi za nobeno ceno rad doživel neurja. Ne želim si več razgleda na vrhu, ampak le mrzlično plezam, od klina do zagozde, medtem ko Mikec venomer sprašuje, kako kaže naprej. Dan se nagiba v večer, ko s čudnimi občutki splezam zadnji raztežaj na prostorno teraso z dvema urejenima prostoroma za bivak. Kakih 20 m v desno zagledam stopinje v snegu. Normalna pot na Dru. Koniec. Toliko časa sva že čakala ta trenutek, da se nama zdi sedaj vse kar samo po sebi umevno.

Splezam še deset metrov navzgor do zanke za spust. Nad nama je le še deset do petnajst metrov granita, potem le še nebo. Megle se tope. Pod sabo zagledava Bavarce, ki sestopajo. »Lovi jih noč, naju bo še bolj,« meni Mik. Vem, kam meri. Odličen prostor za bivak nekoliko pod nama je zajamčen. Kdo ve, kako bo, če začneva sestopati v neznanu. »Bo pa še en bivak na vrhu na račun tistih ur, ki sva jih morala prečakati na stojiščih v steni.« In če bo jutri vreme še

Poči v granitnih ploščah

Foto S. Belak

držalo, bo ostalo nekaj nepozabnih prizorov na filmskem traku. Noči se, ko sestopiva nazaj na gredino. Mikec nemudoma začne topiti sneg, sam pa spravljam na kup kovačijo, ki je svoje delo v steburu dobro opravila.

Z izsušenim grlom čakam na prvi požirek. Nad nama je jasna, nenavadno topla zvezdna noč. Daleč za grebeni se na vrhu Aig. du Midi prižge luč v stolpu žičnice. Tudi Dru ima drobno »kresnico« — najin bivak. Morda so jo naši opazili z Montenversa. Izgubljena sva na vrhu enega od neštetihih špičkov, pod nama pa je 1100 m vertikalne.

Po odlični prespani noči se zbudi s prvim svitom. Takih bivakov v gorah ne doživiš mnogo. Toda Mont Blanc si je nadel kapo v obliki lečastega oblaka. Z zapada plovejo z močnim vetrom črnimi ribam podobni oblaki. Oba razumeva opomin, vreme se utegne v najkrajšem času preobrniti. Kdo bi opisoval številne spuste ob vrvi! Veselo se voziva navzdol ob vrveh in si spotoma ogledujeva meter za metrom, v dveh dneh pri-

borjeno višino v stebru. Hlače se smode ob vrveh, štiritisočaki tonejo za nižjimi grebeni. Mikec govori samo še o kompotih. Vročina je strahotna. Oba veva, da današnji dan ne bo minil brez nevihte. Počasi se odpraviva proti ledeniku. Tura je takorekoč končana. Ko se na robu ozreva nazaj, še ujameva, kako se v steni utrga ogromna granitna klada — takole nekaj ton — in v velikem loku trešči prav na mesto, kjer sva malo prej zvijala vrvi. Mik samo vzdihne »uf« kot star Indijanec, in že jo pcediva navzdol. Roke si bova stisnila šele v šotoru.

25 ur plezanja, vsehvi čakanje, je za nama. Vse tegobe so pozabljene. Da sva bila res nekje visoko, pričajo le izdelani prsti, ki jih z muko stisneva v pest. Gora je bila prizanesljiva.

V steber sva vpisala slovensko ime.

P. 5.

V Bonattijev steber v Druju sva vstopila 27. VII 1967 ob 15. Plezala sta dve uri in bivakirala zaradi západnega kamenja in slabega vremena v kuloarju v višini vstopa v zahodno steno. 28. VII. sva bivakirala na terasah pod streho in 29. VII. priplezala na vrh. Plezala Stane Belak in Mikec Drašler, AO Ljubljana-matica.

POMLAD V BOSNI

(Bjelašnica, Treskavica, Jahorina)

Ing. Milan Ciglar

Kako pestra je naša jugoslovanska domovina in koliko razločkov skriva! Človek lahko dobro pozna le njen manjši del, kajti, če hočeš zares spoznati kak kos naše domovine, se moraš podati na pot peš, brez večje in prehrupne družbe, se med popotovanjem ustavljati in pogovarjati z ljudmi. Le tako je mogoče zares dojeti vse posebnosti narave, pokrajine in ljudi ter morda v sebi še enkrat oživeti kos naše bližnje in daljnje preteklosti. Sodobni turisti — modernizirani potniki, seveda doživljajo svet, skozi katerega potujejo po svoje. Ne trdim, da na svojih poteh ne spoznavajo zanimivosti narave in življenja posameznih dežel, če jim le ni namen potovanja plehka zabava in preganjanje dolgega časa. A pristnost in globina dožitvja je na novih in

neznanih poteh v največji meri dana le popotniku z optanim nahrbtnikom, ki si neodvisen od spon vsakdanjega, tako tehniziranega življenja, sam išče in izbira svojo lastno pot. V času motoriziranih rek in naglice, ki v nji živimo, so seveda takšni popotniki bolj poredki. Tudi mi Slovenci, ki se štejemo za planinski narod, ne le zaradi naše gorate pokrajine, ampak tudi naše planinske tradicije, svoje nekdanje gorniške navade vedno bolj opuščamo. Morda si ob sicer visokem številu članstva v naših planinskih društvih domišljamo, da temu ni tako. Enkrat ali dvakrat na leto sicer zares optamo svoje nahrbtnike in se podamo tja v svet okoli Triglava, v Kamniške planine, vedno raje pa se odločamo za poti, ki se po njih ravna povprečen državljan od določene stopnje svojega »življenjskega standarda« dalje. To pa so široke asfaltne ceste, kjer so merila za opravljeno pot le prevoženi kilometri in konjske moči, ne pa razgledi z gorskih grebenov, globine odmaknjenih globeli in nešteta skrita dožitvja v nepotvorjeni naravi. A hrup sodobnega življenja prihaja tudi v gore vedno više in v do nedavna tako odmaknjene kraje. Spreminja se celo naše pojmovanje planinstva in naša planinska zavest. Sodoben človek si je v pomanjkanju delovnega in preobilici prostega časa izmislil vrsto nadomestkov, ki naj bi mu ustvarili občutek, da doživlja naravo, a v resnici se ji vedno bolj in bolj odmika. Človeškemu rodu preti, da se bo v samih nadomestkih počasi zadržal. Ali res ne more drugače?

Odšel sem v Bosno, ki jo sicer zelo malo poznam. Zares, kot bi se vrnil daleč, daleč nazaj v prejšnje čase. V pičlih nekaj dneh sem doživel toliko tega, da se bom v to našo odmaknjeno deželo s tolikimi nerazodetimi lepotami še in še vračal. Bosna je predvsem zelo gorata, veliko bolj kot Slovenija, gorovja pa neprimerno bolj razsežna kot pri nas. Takšnega pritiska ljudi v naravo, kot je pri nas, tu še ni čutiti, saj se takoj izgubi v neizčrpnih razsežnostih. Razne turistične »atrakcije«, kot so na primer na Jahorini, so dokaj redke, a pravzaprav jih drugje skoraj ni. Kaže pa, da jih najbrže še nekaj časa ne bo, ker še ni drugih za to potrebnih pogojev, ne v Bosni, ne v širši Jugoslaviji, čeprav že obstoje nekateri, dejal bi, fantastični načrti, kot je na primer tisti o »rekreacijskem področju Sutjeske«, baje bodočem evropskem Yellowstoneu.

A danes me je Bosna navdušila že v prvem hipu. V spletu nešteti grebenov in zaviti dolin, ki mnoge od njih sploh niso prehodne, se človek še lahko približa naravi in jo kot njen drobec doživi v vsej njeni prvobitnosti. Da le ne bi tega pokvarili!

Svojo pot sem začel kar na Igmanu, veliki gozd-nati planoti v naročju Bjelašnice na jugu Sara-jeva. Imel sem tu delovni sestanek, govorili smo že drugi dan, a lepota prvih pomladanskih dni in še posebno zasnežena Bjelašnica me je tako pritegnila, da sem raje opustil poslušanje dolgo-veznega besedovanja in jo sredi dopoldneva ubral v prvem pomladanskem brstju v meni do-cela nov in neznan svet sredi prebujajočih se gozdov, zasneženih grebenov in planot.

Igman je nekoliko podoben naši Pokljuki po svoji kotanjasti obliki, po pobočjih, ki se dvigajo iznad planote in pa po smrekovih gozdovih, ki pokri-vajo dno skledaste kotline. Menda so prav tu ugotovili dosedaj najnižje temperature v Jugo-slaviji. Ob jasnih zimskih nočeh se spusti živo srebro na dnu velikega mrazišča tudi do pet-inštirideset stopinj pod ničlo, dvesto, tristo metrov proč pa kaže toplomer tudi po dvajset stopinj višje temperature. Velikemu toplotnemu obratu se je prilagodilo tudi rastje samo, na dnu kotline je drevje zelo skromno in vejnato ter močno obraslo z lišaji. Malo više pa je bolj visoko in lepših oblik, vedno več je jelke in bukve, po-

dobno kot je v naših globokih dolinah in vrtačah v naročju Notranjskega Sneznika. Nasploh si je visoki kraški svet zelo podoben.

Veliko Polje na Igmanu sem kmalu pustil za seboj. Tu je sedež gozdnega posestva sarajevske gozdarske fakultete in pa številne zgradbe, ki služijo za bivanje fakultetnim učiteljem in študentom v času praktičnega pouka in raziskoval-nega dela. Iznad smrekovih gozdov se je belilo v dopoldanskem soncu ožarjeno pobočje Bje-lašnice, ki gospoduje nad vsem širnim Igmanom. Belina snega in jasnina neba nad njim človeka premotita, da se mu zdi vrh veliko bližji kot je v resnici. Vendar je z Igmana višinska razlika do vrha dobrih devetsto metrov, preiti je najprej precej širok gozdnat hrbet Radovo šumo, šele potem zraste Bjelašnica zares neposredno pred teboj v vsej svoji beli veličini.

V zgodnjih majskih dneh (1966. I.) je ležal na Igmanu sneg le še po senčnih gozdnih kotanjah, na poti navkreber pa ga je bilo vedno več. Pot je namreč speljana proti vrhu Bjelašnice po se-vernih, bolj senčni strani. Sneg pa je bil uležan in se mi ni udiral, tako da sem dokaj hitro

Veliko polje na Igmanu, nad njim Bjelašnica

Foto ing. M. Ciglar

napredoval, morda celo hitreje, kot če bi hodil po kopnem. Dokler nisem prišel do zadnjega drevja, sem sledil zelo obilnim markacijam. Od gozdne meje navzgor pa ni bilo kaj izbirati in iskati, saj se je tik nad menoj prav na samem vrhu Bjelašnice dvigal nad petdeset metrov visok stolp sarajevske radijske in televizijske postaje. Po njem sem kar dobro usmerjal svoje korake v sicer preglednem svetu, drugače pa bi se v precej razpotegnjem grebenu težko odločil, kateri vrh je pravi.

Povsod okrog mene je bila tišina pomladanskega dne, takšna kot je ta čas lahko samo v visokih gorah. V rušju se je oglasil neznan ptiček, prhnil je, da se je osul sneg in zamajala osvobodjena veja. Ob robu gozda sem srečal imenitnega srnjaka, tam blizu v snegu pa tudi volčje sledi. Gotovo je ob viharjih zimskih dneh danes tako spokojna pot čisto drugačna. Takrat bi se drugače oziral okrog sebe.

Še spodnje stopinje v zasneženi strmini in evo me na vrhu. Zamizati sem moral od tolike beline in bleska opoldanskega sonca. Vso dosedanjo pot sem prehodil v skoraj brezvetrni tišini, tako zavetna je bila severna stran Bjelašnice, tu pa so mi naenkrat udarili v obraz siloviti sunki vetra, da bi me, nepripravljenega, z nahrbtnikom vred skoraj podrli po tleh.

O vrhu Bjelašnice je pravzaprav težko govoriti, zaznamovana je sicer višina 2007 metrov, a vse skupaj je bolj podobno prostrani, valoviti in s kotanjami posejani planoti. Na širnem valovitem hrbtu Bjelašnice pa človek ni nikoli sam. Najprej je tu mogočen betonski televizijski stolp in večnadstropna stavba poleg njega. V skalni in zasneženi pokrajini kažeta oba s svojimi belimi, sivimi in tople rjavimi barvami na modrini temnega neba vprav fantastično podobo; kot bi se nekje na luni pripravljala ogromna raketa, da poleti naprej v vsemirje. V primeri s tem je stara, niti ne majhna meteorološka postojanka, takoj poleg, pravi pritlikavec. Šteljaj daleč po grebenu pa imajo svojo opazovalnico tudi vojaki. Bjelašnica je zato obljudena kar vse leto, tudi pozimi, verjetno bolj kot katerikoli kraj na tej višini v naši širši domovini.

Planinci imajo na voljo sobo kar v meteorološki postaji. Bjelašnica je zaradi svoje višine in lege na razvodnici med Jadranskim in Črnim morjem in na meji dveh podnebnih področij, sredozemskega in celinskega, zelo pomembna za opazovanje vremena. Znana pa je predvsem po svojih izredno močnih zimskih severnih vetrovih ter še močnejših viharjih sunkih z juga. Kaže, da pozna tu veter samo ti dve smeri,jenja pa skoraj nikoli. Že pred prvo svetovno vojno so spoznali vred-

nost Bjelašnice za opazovanje in proučevanje vremena, zato so že tedaj postavili tu eno prvih višinskih meteoroloških postaj, ki je bolj ali manj nespremenjena ostala prav do danes. Tedaj se niti na Igman ni dalo priti po cesti, danes pa se lahko pripelješ, seveda če ti ni žal avtomobila, prav na vrh Bjelašnice. Cesta je speljana po južnih, bolj travnatih pobočjih v številnih ključih do televizijskega stolpa, saj je bila zaradi njega tudi zgrajena.

Strahoviti morajo biti tu gori zimski viharji. Posamezni sunki dosežejo hitrost dvesto, dvestotridaset kilometrov na uro. Ko sem prišel na vrh, je pihal veter z jakostjo »samo« devetdesetih kilometrov, kar sem mogel kasneje ugotoviti pri meteorologih. Življenje je pozimi za opazovalce vremena gotovo zelo težavno, posebno tedaj ko morajo v viharjih nočeh k svojim napravam. Morda jim je sedaj, ko imajo za sosede tehnike televizijskega oddajnika nekoliko lažje. Kljub temu, da jih loči od njih samo dobrih petdeset metrov, pa včasih pozimi do njih ne morejo.

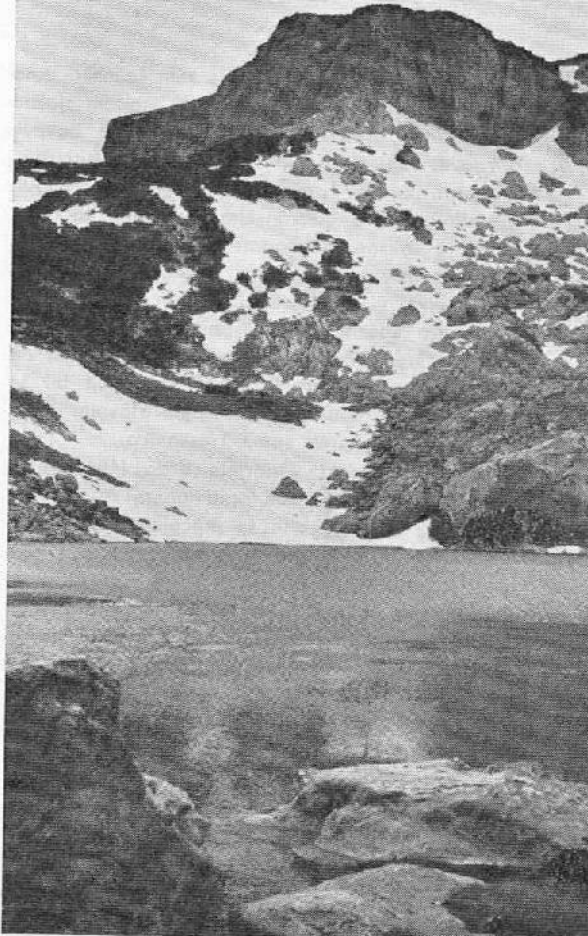
Najbrže še vsi pomnimo nesrečno noč dvanajstih mladih fantov v prvih decembrskih dneh leta 1962, ko so odjenjale njih moči samo sto metrov, a raje še manj, pred meteorološko postojanko, blizu ljudi, ki bi jim lahko rešili življenja, poleg zakurjenih prostorov in toplega čaja. V megli, snegu in viharju jih je Bjelašnica premagala. Sedem od njih jih je tedaj drug za drugim zmrznilo. Nesreča, stvar so obravnavali kasneje celo pred sodiščem, je sicer pokazala na vrsto osebnih slabosti, predvsem voditelja skupine, na premajhno materialno pripravljenost za premaganje izrednih težav, pa za takšno pot pomanjkljivo opremo, vendar se z Bjelašnico ne bi mogli šaliti tudi bolj izkušeni in bolje opremljeni planinci. Ob tako silovitih naravnih silah sta človekova kljubovalna domišljavost in samozaupanje kvečjemu smešna. Na nesrečo spominja sedaj spomenik, ki so ga postavili na mestu, do kamor so prišli mladi planinci. Človek se zgrozi prav ob tem, kako blizu so bili svoji rešitvi, a so se drug za drugim obrnili in se skušali vsak po svoje rešiti z umikom navzdol.

Prenočil sem pri meteorologih. Veter z juga, to seveda zveni vse prenežno, je silovito pihal vso noč. Kdo ve, kje so vse nevidne špranje in razpoke, nepritrjene oknice, napete žice, ki vso noč spreminjajo strahovit piš v divji koncert okrog postojanke. Vrste tonov v najbolj fantastičnih lestvicah, zdaj posamič, zdaj vseh hkrati, si slede brez najmanjšega premora. Kljub mnogoterim oknom, skozi njih se tudi podnevi komajda vidi, saj so debela za šest šip, je bilo čutiti piš tudi

v sobi. Dobro sem se pokrival in zavijal v številne odeje na bolj ozkem ležišču.

V jutru sem odšel naprej. Anemograf je kazal, da so dosegli ponoči sunki vetra hitrost preko stoštirideset kilometrov, a ob mojem odhodu je bila moč vetra kar nenehno stodeset kilometrov na uro. Dobro sem zadržal svoj vetrni jopič in potegnil čez ušesa debelo volneno pokrivalo. Kljub temu, da veter ni bil leden, me je bičal v obraz in me kdaj pa kdaj zanesel tako, da sem se moral kar z obema rokama krepko oprijeti skalnatih tal. Še nikoli poprej nisem doživel, da bi se z vsemi štirimi moral ob tako sončnem vremenu truditi pri poti navzdol.

Čim nižje pa sem bil, tem bolj se je sila vetra zmanjševala. Tristo metrov pod vrhom sem bil skoraj že v pravem zatišju. Na mah je postal dan spet prijeten in mogel sem se prvič sproščeno ozreti krog sebe. Odpiral se mi je na vse strani, razen proti zahodu, prostran razgled daleč naokoli. Kdo bi mogel poznati vse te doline in grebene, zdaj blagih oblik, zdaj pa priostrenih, kot so naši alpski vršaci, preveč jih je. Človeka prevzame predvsem ogromna razprostranjenost vsega tega gorskega sveta, ki jo v Sloveniji občutimo v veliko manjši meri. Na moji desni je v daljavi Čvrtnica, pa nato nazobčani grebeni Prenja, prav pred menoj pa je Visočica z Džamijo, svojim najvišjim vrhom, v sredini. Za njo začenjajo daleč na obzorju že črnogorski grebeni okrog Durmitorja. Nekoliko bolj levo je cilj moje današnje poti, mizasti trdnjavi podobna Treskavica. Njen skrajni zahodni del se dviga pred menoj iznad manj visokih grebenov. Od tod sem mogel natančno videti, kako me bo peljala pot prav do njenega podnožja. Kar navdušen sem postal nad tolikimi možnostmi za prihodnje, kaj vse me lahko lepega še čaka pri izbiri mojih kasnejših potovanj. Začutil sem, da se pravkar pred menoj prvič odkriva Bosna in me prepričuje, da se bom k njej še zagotovo vrnil. Pod Bjelašnico sem srečal ljudi, tega dne edine na vsej svoji poti. Čeprav je bil po kotanjah in osojnih legah še sneg, so iz vasi, ki so razpostavljene po južnih pobočjih Bjelašnice, predvsem iz Umoljanov, prignali prav ta dan na pašo svoje ovce. Njih vasice leže pod menoj na položnih terasah med vijugastimi debremi gorske rečice Rakitnice, ki si utira tod svojo pot skozi neprehidno sotesko proti Neretvi. Vasi so muslimanske in se jih sodobni čas skorajda še ni dotaknil. Za skromno življenje si ljudje še vse pridelajo doma, podobno kot so si pridelali pred petdesetimi, stotimi in več leti. Pridelajo nekaj žita, več ovac, volne, sira. Tudi obla-

Crno jezero

Foto ing. M. Ciglar

čila nosijo še vsi iz domačega blaga, zlasti še ženske svoje lepa izdelane slikovite noše. Čeprav muslimanke, si v teh predelih niso nikoli pokrivalo obraza. Dekleta nosijo na čelu v okras obelšen srebrn novac.

Skušal sem začeti z njimi razgovor, a bilo je zaman. Kako rad bi pritisnil na sprožilec, a neki možak me grdo gleda izpod čela. Morda sem jim kot popotnik samotar sumljiv, da nimam poštenih namenov. Spet sem poskusil pri mlajši pastirici, jel sem hvaliti njene ovce, obenem pa se zahrbtno pripravljati za posnetek. A kaže, da je kmalu spoznala, kaj bi rad. Krepko me je ozmerjala in pobegnila, jaz pa čimprej naprej, da ne bi morda prišlo še do hujših zapletljajev in zamer. Kdo bi računal na takšne predsodke in navade. Kasneje so mi povedali, da so prav tod okoli ljudje po svoje čudni, a v bistvu dobri, do tujcev so v začetku nezaupljivi, do takšnih kot sem jaz, pa seveda še bolj, saj ne vedo, čemu sam hodim tod okoli.

Od Lisičje glave (1569 m), kje sem se tako urno poslovil od nezgovornih vaščanov, stopam zložno po prijetni grebenski poti zdaj skozi bukove gozdove, zdaj po svetlih pašnikih. Na Hojti sem, grebenu, k veže Bjelašnico s Treskavico in je razvodnica med Jadranskim in Črnim morjem. Lepa je takšna pomladanska pot. Najlepši so pogledi v pravkar ozelenele globeli, ki se stekajo pod menoj v dolino Rakitnice in Crne Rijeke. Seniki po košenicah me spominjajo že kar na domače kraje. Pot se vije ves ta čas skoraj na isti višini, zato sem hitro napredoval in bil še prej, kot sem računal, pred svojim glavnim vzponom tega dne, pred samo Treskavico.

Prvi njeni obronki, Ogorjelo Brdo (1949 m) in Barice (2079 m), so stali pred menoj kot skalnat zid. Moja stran je bila še precej v snegu, zato sem si že od spodaj približno ogledal, kako naj bi najlaže prišel navzgor na rob planote. Začrtal sem si jo v mislih skozi nekaj žlebov in po nekaj glavah, obraslih z rušjem. Šlo pa je potem hitreje in lažje kot sem pričakoval od

daleč. Pot je v kopnem seveda tod enostavna, varno speljana in lepo zaznamovana, sedaj pa jo je bilo treba bolj samostojno poiskati.

Kmalu sem stal na samem vrhu Ogorjelega Brda. Znova se mi je odprl širi svet proti vzhodu. Pričakoval sem, da bom izza roba zagledal vrsto skalnih globeli in grebenov, pa je Treskavica na tej strani le visoka planota, s številnimi, a ne tako izrazitimi vrhovi, visokimi blizu dvatisoč metrov, nekaj več ali manj. Svet je podoban onemu med Komno, Triglavskimi jezери in Velim poljem, samo brez vršacev nad seboj, pa manj gozdnat je. Kotanje si slede druga za drugo, pot zavija zdaj med rušjem, zdaj med razmetanimi skalami, pa se spet spusti v prijazno dolinico z zapuščenim ovčjim stanom.

Znajtj se v takem, popolnoma neznanem svetu, kjer je bila pot povečini skrita pod snegom, ni bila najenostavnejša stvar. Naše stare specialke v merilu 1 : 100 000 niso kaj prida. Precej mi je bil v pomoč višinomer, ko sem ugotavljal, kje se nahajam, še najbolj pa mi je pomagala sreča,

Zasnežena pobočja Ogorjelega brda

Foto ing. M. Cigliar

tako da sem brez kakih daljših stranpoti in posebnega iskanja ter tavanja izbiral prav tisto smer, ki se je nato pokazala za pravilno. Seveda je v dežju in megli ne bi tako zlahka ubiral, verjetno bi si poprej sploh premislil, da bi v takem nadaljeval svojo pot, četudi s kompasom in karto. Vreme pa mi je bilo k sreči na voljo, čeprav je že kazalo, da takšno ne bo dolgo.

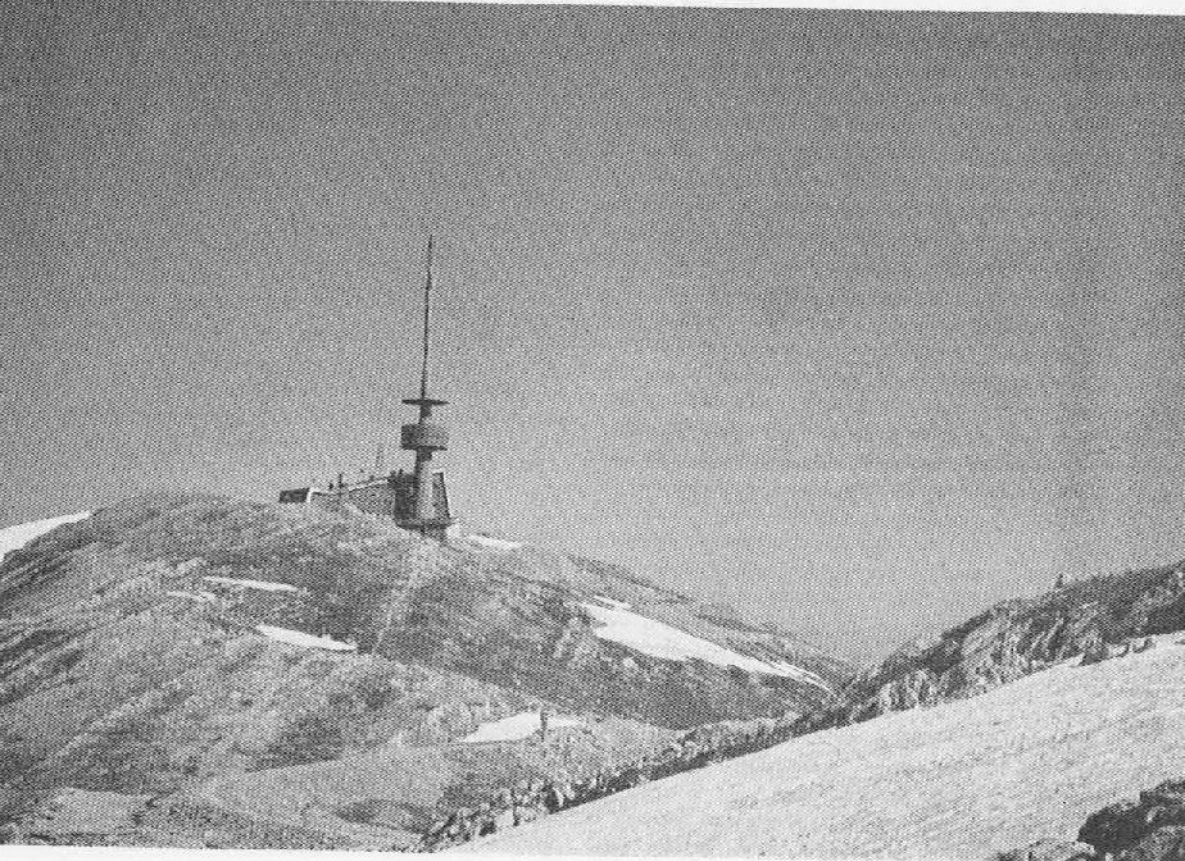
Nekaj posebnega je občutek in pa zavest, da si v tako prostrani samoti in divjini, kjer ure in ure daleč ni žive duše, popolnoma sam. Ali sodobni človek sploh še pozna takšne počutke? Ali je sploh lahko še sam s seboj? Kar sem zapustil zjutraj pastirje pod Bjelašnico, pa skoraj do večera sem bil sam s svojo potjo, z ozelenelim bukovjem, prvimi pomladanskimi ptiči med rušjem, ki se je v soncu zdaj pa zdaj atresalo zimskih snežnih span in pri tem šumelo s čisto posebnim glasom. Presenetil sem nekajkrat tudi manjše trope gamsov, na blizu smo se dolgo gledali, najbrže niso vedeli, kam z menoj v tem času, nato pa so v skokih odvihrali preko zasne-

ženih pobočij v zavetja raztrganih sten in prožili za seboj majhne plaziče in kamenje.

Ko sem prešel že nekatero kotanje in pregazil nekaj snežišč, pri tem sem večkrat pogrešal svoj stari cepin, sem naenkrat presenečen obstal. Nisem pričakoval tega pogleda. Pod menoj se je razgrnilo Črno jezero. V popoldanski senci, sonce se je že nagnilo na zahodno stran, je bilo zares črno. Sive stene, pa bele krpe snega, skoraj črno rušje okrog njega, vse to je ustvarjalo prav poseben barvni vtis, nekako resno odmaknjen, takšen kot ga naredijo na človeka pokrajine daleč na severu, na oni strani polarnega kroga, kjer se snežna pobočja in granitne stene spuščajo prav do temno sivega morja. Spustim se k jezeru. V mirni gladini se kažejo bližnji vrhovi v popoldanski svetlobi. Povsod mir in tišina daleč naokrog. Danes zjutraj sem občutil še takšen vihar in divje bučanje vetra, tu spodaj pri jezeru pa je komaj čutiti kdaj pa kdaj rahlo sapico, ki nežna zavalovi jezersko gladino.

Vrh Bjelašnice

Foto ing. M. Ciglar

Do planinskega doma v Kozji Luki, kjer sem se namenil prenočiti, sedaj nisem imel več daleč, zato sem še malo posedal okrog jezera in se ogledoval po okolici. Svet okrog mene je vprav visokogorski, lepota kraja prav nič ne zaostaja za lepoto doline naših Triglavskih jezer. Na drugi strani jezera je že precej kopnin in prvo pomladansko cvetje se je že pokazalo med rjavo, od snega poležano travo. Največ je pomladanskega žafrana pa visokostebelnega jegliča in, kar me je v tej višini najbolj presenetilo, vse polno pasjega zoba in morske čebulice, ki sta pri nas doma v bolj nizko ležečih mešanih, predvsem listnatih gozdovih. Seveda je še prezgodaj, da bi zaživela cvetna odeja v vsej svoji pestrosti, čez dva meseca ali pa še prej, bo podoba okrog jezera čisto drugačna.

Po zložni poti sem nato sestopil do naslednjega, nekoliko večjega in prav tako lepega Velikega jezera pod strminami in stenami najvišjega predela Treskavice, mimo njega pa v Kozjo Luko, z gozdovi obdano dolinico, kjer je od vseh strani žuborelo nebroj živih potočkov. V Kozji Luki je precej velik in kar prijazen planinski dom sarajevskega planinskega društva »Treskavice«.

V domu, ki je odprt vse leto in tudi preko zime zasilno oskrbovan, sem bil sprva sam, a že v temi je prišla vanj skupina kakih petdesetih planincev iz Sarajeva. Bila je sobota in kmalu je bilo vse živo. Opazoval sem družino. Bila je po letih, spolu in zunanjem videzu videti kaj pestra, a moram reči, da kakega vpitja in razgrajanja tudi kasneje ni bilo, pa čeprav so nekateri posedali in se zabavali za mizami v pozne nočne ure, najbolj vztrajni pa prav da belega dne. To je seveda proti priznanim planinskim predpisom, po katerih naj vlada v planinskih kočah in domovih po deseti uri pokoj in počitek, a pri nas je še vse kaj drugače. Ob takšni družini bi se gotovo okrog desete ure zvečer že vse treslo in majalo od pijanega vpitja in razgrajanja. Tu pa je vse od mize pa do sob potekalo bolj »diskretno«. Sploh sem že nekajkrat opazil po kočah in domovih zunaj Slovenije, da so domači obiskovalci bolj mirni in uvidevni do svojih sosedov, bodisi v obednici bodisi na skupnih ležiščih. Morda je ta razlika tudi zato, ker hodi tu v gore manj ljudi kot pri nas, a tisti ki hodijo, pridejo povečini zares zaradi gora, ostali pa se jim morajo podrediti. Verjetno je splošna kulturna raven povprečnega bosanskega planinca višja, saj je članov v planinskih društvih razmeroma malo, intelektualci pa so najštevilneje zastopani. Naše povprečje je zato izmed 60 000 članov planinskih društev bržkone v večjih pogledih na slabšem. Zelo številni naši

planinci iščejo ob sobotah in nedeljah v gorah pogosto le prosto zabavo, kjer ni policijske ure in kjer je voljan oskrbnik sebi v prid in na zadovoljstvo vse vesele družbe marsikdaj zamižati na eno ali pa kar na obe očesi. Tudi menim, da je pri naših bratskih planincih več kolektivnega duha, ne le pri organiziranju planinskih izletov, kar je, denimo, ob pogojih, kakršni so v Bosni, največkrat nujno, ampak tudi v neposrednosti medsebojnih odnosov. Na moč prijazni so bili z menoj kot edinim predstavnikom planincev zunaj njihovih meja. Vsi so hvalili Slovenijo, naše gore, naše planinstvo pa tudi ljudi, da mi je bilo včasih kar nerodno, ko šam vem, da ni vse tako lepo, a po drugi plati je res, da so stvari iz različnih zornih kotov različne. Nedelja me ni razveselila. Dež, plohe in megla. V soboto zvečer je bilo nebo še jasno, zjutraj pa naenkrat takšno razočaranje. V majhnem presledku med dvema nalivoma sem upal, da se sprevedri in že sem se namenil na najvišji vrh Treskavice, ki se dviga do višine 2088 metrov, na njem pa so pred leti postavili sarajevski planinci inačico našemu Aljaževemu stolpu »Djokin toranj«. A prišel sem le do Velikega jezera, ko me je zagnila megla, oster piš pa mi je nasul v obraz novega dežja. Le kaj bi iskal človek v skalah in žlebovih v nepoznanem svetu ob takšnem vremenu in vrhu tega še v snegu. Vrnil sem se v dom in preživel nedeljo, kot se pač preživi v prenapolnjeni planinski koči.

Naslednji dan pa je bil popotniku bolj naklonjen. Celó sonce je kdaj pa kdaj pokukalo izza oblakov, zato se nisem preveč obotavljal, ampak sem že zjutraj odšel na zadnji del svoje poti, proti Jahorini. Opazoval sem jo že z Bjelašnice, sedaj pa je bila razpotegnjena pred menoj po vsem severovzhodnem obzorju. Ta stran Jahorine je bolj gola, brez večjih gozdov, pobočja so travnata in skalnata, ob njenem vnožju pa so razpostavljene po terasastih planotah številne majhne vasice, njihovi domovi so iz daljave videti kot bele pike.

Po strmi, a precej široki poti sem sestopil ob potoku Hrasnici v dolino; spet me je zajel spomladanski bukov gozd v prvem svetlozelenem brstju. Tik pod Kozjo Luko je imeniten skok nad spodnjim delom doline, preko katerega grmi vsaj sto metrov globoko precejšen slap, deževje prejšnjega dne pa mu je dalo najbrže največ moči. Nekaj lesenih bajt za gozdne delavce, pa dolge skladownice drv kažejo na to, da smo že v predelih, kjer poje žaga in sekira, a tudi gozdovi so vse slabši in slabši, čim nižje smo in čim bolj se bližamo vsem. Gozd se spremeni v podivjano grmičevje in ko stopim iz njega, je pred menoj

Turovi

Foto Ing. M. Ciglar

muslimanska vasica Turovi. Slikovito gorsko naselje s svojskimi oblikami lesenih hiš in strmimi, s skodlami pokritimi strehami je kaj zanimivo za oko popotnika, planinca ali turista. Zanimivi pa so tudi njeni prebivalci. Sredi vasi sedi gruča žensk ob studencu, vsaka ima nekaj opraviti, med seboj pa se glasno pogovarjajo. Ko me zagledajo, na mah umolknejo, krijejo svoje obraze in se obrnejo proč. Spet poskušam z razgovorom, brez posebnega upanja na uspeh. Seveda ni bilo nič. Morda je bil kriv tudi moj fotografski aparat in moja želja, da bi jih slikal. Človek nehote pomisli, ali je v zavesti preprostih ljudi še danes ohranjena prazna vera, da si s sliko sočloveka, dobrega ali slabega, lahko prilašči še njegovo dušo in z njo razpolagaš. Morda pa bi bile žene z menoj bolj prostodušne, če bi bile same, a na tem in onem hišnem pragu sem zagledal tudi kako moško postavo. Moški so bržkone v Bosni predvsem varuhi starih navad. Presenetilo me je tudi zakrivanje obrazov, saj obstaja pri nas zakon, ki že dvajset let to prepoveduje. Ko sem se sprehodil po vasi, sem zagledal seveda tudi nezakrite obraze, a povečini čudno nagubane in bledikave, gotovo od težavnega življenja in nenehne podrejenosti. Tudi otroci so se mi zdeli bledikavi, bolelni in zanemarjeni. Morda je bil temu kriv blaten in oblačen pomladanski dan po komaj preživeli

dalgi zimi. A vseeno se mi je zdelo, da je zaživela pred menoj vsaj za hip ona Bosna, kot sem doslej le bral o njej v delih našega Ive Andrića. To je najbrže stara Bosna, morda samo ostanek stare Bosne, vendar je to nekaj drugega, kot je Bosna v Sarajevu ali celo samo v slabo uro oddaljenem Trnovem. Električna je danes tudi že v Turovih, a kaže, da se samo z njo ne spremane življenjske navade pa tudi ne težave vsakdanjega življenja.

A gotovo je, da bo čas prinesel spremembe tudi v Bosni, saj se je mnogo tega že spremenilo in se spreminja. Menim, da tudi v odmaknjenih dolinah in vaseh. Tega starega življenja z grenkim priokusom gotovo s časom ne bo več. In čemu bi ga ohranjali? Morda zaradi naše folklore, za domače in tuje turiste, da se bodo ogledovali po Balkanu in turških časih, ki so se ponekod za čuda ohranili pri nas prav do današnjih dni? Ljudje, pokrajina, življenje, vse se spreminja. Da bi vse to ohranili, četudi z najboljšimi nameni, je nemogoče, saj je mnogo tega povezanega s težavami in posledicami poprejšnjih težkih časov in trdega človekovega boja za obstanek. Bo prinesla industrializacija in z njo povezane pridobitve sodobne civilizacije res samo dobre stvari in novosti? Ali bo tako porojeno življenje sploh lahko nadaljevanje poprejšnjega ali z njim neposredno povezano? Člo-

vek premišljuje o vsem tem, ko opazuje odmaknjeno bosansko vas. Tu na obrobju našega življenja in dogajanja, kot da tok časa ne gre svojo navadno pot, kot da je zavil na neko slepo in nepravno pota.

Menda bi radi in si domišljamo, da bomo pred sodobnim življenjem in tempom, pred duševno razdvojenostjo sodobnega civiliziranega človeka, pred njegovim tehničarim in potvorjenim izživljanjem ohranili nekaj starega, arhaičnega in prvobitnega. Morda si pri tem predstavljamo ognje domačih ognjišč, morda zategle zvoke piščali nad nepreglednimi čredami ovac, morda splet srebrnikov na prsih vaške lepoticice. To si želimo mi mestni ljudje, ki sebi v užitek, recimo mu kulturni užitek, iščemo prvobitne pojave narave in življenja. A pri tem vidimo samo eno stran naše naravne in človeške prvobitnosti, ono lepšo, ki pa je napram oni drugi kaj ničeva in v življenju manj pomembna. Ljudje v Turovih si o tem ne belijo svojih glav, premišljujejo le, kako priti do vsakdanjega kruha, kako priti do skromne obleke in kako zagotoviti obstoj in bodočnost svojim otrokom. In ker so v tem sami in se morajo znati, kakor vedo in znajo, potem seveda ubirajo trenutno najlažja pota. Še tako navdušen konservator se mora zato sprizniti z dejstvom, da bo mogoče večino tega, kar danes gledajo naše oči, čez čas možno najti samo še v muzejih. Ob tem bo morda komu žal nad izgubljeno preteklostjo, a tem ljudem tu gorí gotovo ne, saj na kulturne in filozofske probleme civiliziranega človeka zro s svojih gledišč, od nekdanj oprtih na življenjsko borbo za obstanek.

Neprijetne misli mi roje po glavi, ko stopam mimo vaškega pokopališča pod cvetočimi slivami ob potoku Hrasnici vse do njenega izliva v Željznico in še naprej skozi nekoliko večje vaško naselje Trnovo. Tu je sedež bolj revne občine. Žaga, občinsko poslopje, cerkev, džamija, trgovina, dve gostilnici, turška in krščanska, morda še kak obrtnik, po sredi slabo asfaltirano cestišče, potem je konec Trnovega in njegovih zanimivosti. Stare bajte nenehno razpadajo, a omet odpada tudi na novjšem občinskem poslopju. Trnovo res ni cvetoč kraj, a koliko takšnih občinskih Trnov je še pri nas?

Nekaj kilometrov za Trnovim sem zavil iz doline Željeznice v stransko dolino Crne Rijeke, potoka, ki se steka že s pobočij Jahorine. Pot se vije najprej skozi ozko deber, nato pa se dolina nenkrat bolj odpre. Vse je v pomladanskem cvetju in zelenju. Opustošena pobočja z revnim grmičevjem so se odela za hip v spomladansko obleko in z njo skrila svojo nepremagljivo revščino. Čez teden ali dva pa bo ta prazničen

videz izginil in spet bo vse takšno, kot je v resnici. A sedaj se v pomladnem dnevu veselje poigrava v dnu doline ob živahnem potoku, vrte se mlinska kolesa starodavnih vodenic.

Jahorina je sedaj tik pred menoj. Izbiram pot, ki bi bila po njenih pobočjih najbližja, povprašujem pri tej in oni hiši, a kaže, da ljudje ne poznajo kaj prida sveta zunaj domačega dvorišča. Ko pa sem končno le poslušal nasvet nekega dekleta, sem izbral prav najdaljšo pot skozi nekoliko večje naselje Delijaš. Sicer mi potem ni bilo žal nekoliko daljšega ovinka. V Delijašu so imeli prav ta dan vaški sejem. Kazalo pa je, da je bila udeležba na njem bolj pičla. Le majhna gostilnica ob poti je bila polna. V njej sami starejši možaki z značilnimi muslimanskimi potezami, vsak pa je imel pred seboj svojo džezvico turške kave. Umaknili so, ko sem vstopil in me opazovali ter ocenjevali, kdo sem. Nezaupljivost je kar vidno butnila iz njih. Pred tem so imeli živ pogovor, ki se je čul že daleč ven na cesto, dva nekoliko mlajša moža v usnjenih plaščih, rekel bi, da kaka mešetarja ali prekupčevalca, sta jih nekaj prepričevala, a sedaj ni nihče več govoril. Delal sem prijazen obraz, skušal začeti pogovor, povprašal za nadaljnjo pot, a kratki odgovori ali celo molk so mi dali kratko in jasno vedeti, da njihove dobrodušnosti v kratkem času ne bom mogel spoznati. Zato sem raje spet otovoril svoj nahrbtnik in hajd naprej.

Iz Delijaša zavije pot strmo navzgor proti Zabojski, vasi, ki je pripeta že tik pod vršno pobočja Jahorine. Delijaš je povečini muslimanska vas, v Zabojski pa žive le pravoslavni. To je še posledica nekdanjih turških časov, ko so pravoverni lahko živeli v ugodnejših legah, krščanska raja pa si je ponavadi iskala zavetja v bolj odročnih krajih. Pred Zabojsko je na moč zanimivo staro pokopališče, nedvomno še iz srednjeveških časov, o čemer pričajo ogromni, sarkofagom podobni in s skrivnostnimi znamenji okrašeni kamni. Prav verjetno je na njih še kaj bogomilskega duha. Sedaj le molče govore o naši žalostni zgodovini. Nad vasjo dohitim gručo mlajših fantov, tako med dvanajstim in štirinajstim letom, ki so se odpravili po živino. Kaj kmalu nam je stekel pogovor. Bistre glavice, prvič na svoji poti začutim, da je v življenju odmaknjene Bosne tudi nekaj novega. Pripovedujejo mi o šoli, o delu, ki ga doma opravljajo, o življenju v vasi, občudujejo moj fotoaparata, vsakdo je seveda pogledal, kaj se skozenj vidi, pa kompas, višinomer in specialke. Sprašujejo me sami to in ono. A njihovemu znanju o nogometu splah nisem bil kos, tako da so me spravili kar v zadrego, če

sem hotel ohraniti v njih očeh na začetku pridobljeno veljavo. Poznali so menda vse »zvezde«, ki se podijo za žogo, ne le iz bližnjega Sarajeva, ampak tudi naše iz Ljubljane. Še najbolj pa me je presenetilo, ko so mi naštevati imena naših smučarskih prvakov. Prejšnjo zimo so namreč tekmovali na Jahorini. Pa tudi moji sobesedniki že sami smučajo in tudi tekmujejo. Kaže, da si ta zvrst športa poleg vsemogočnega nogometa tudi utira pot v te kraje. Do mojega planinskega početja so imeli pravicato spoštovanje, da mi je bilo zares malce nerodno, pa čeprav mi je šlo na smeh. Pri nas nismo kaj takega vajeni. Ko se je na poti vedno večji družini pridružil kak nov sodrug, so mu prejšnji na dolgo in široko razložili kdo da sem, kaj počnem in kaj vse nosim s seboj. Tako smo prišli v prijetnem razpoloženju prav do vrhnjega roba Jahorine, kjer se prično širni smrekovi in jelovi gozdovi. Tu smo se poslovili, vriskajoč so šli potem za svojimi kravami, jaz pa sem ostal spet sam.

Večer je že zagrinjal Jahorino, ko sem prišel do hotelov, smučarskih domov, žičnic in tega, kar sodi zraven. Same Jahorine pa si zaradi pozne ure žal nisem utegnil tega dne kaj prida ogledati.

A po pripovedovanju drugih sem si ustvaril do nje kar precejšnje spoštovanje. Vendar sem bil v hotelu, ki sem si ga izbral kar na slepo, ta večer in to noč edini gost. Meni samemu se seveda ni splačalo kuhati in pripravljati večerjo, tako mi je dejal sam upoštevanja vredni upravnik ali celo direktor. Zadovoljiti bi se moral kar z zadnjimi ostanki tega, kar sem še nosil s seboj. Pa se me je dobrodušno usmilita potem sama kuharica in mi velikodušno ocvrta veliko »kajgano na oko«. Tudi rjuh vsakemu gostu ne gre menjati, tudi to se najbrže ne splača. Zato pa sem zjutraj navsezgodaj z lahkim srcem kar tešč odšel naprej. A kljub temu mora biti Jahorina nadvse lepa in zanimiva.

Žal sem videl malo tega. Hotel sem nadaljevati svojo pot po zložnih strminah do kakih dvajset kilometrov oddaljenega Trebeviča in nato navzdol naravnost v Sarajevo, pa mi je vse to spet preprečil ta nestanovitni spomladanski dež. Spet je lilo kot iz škafa, lilo in lilo kar naprej. Kmalu mi je premočilo vetrovko, čutil sem že pravo »notranjo« mokroto, ko me je srečno dohitel tovornjak, zvrhano naložen s hlodi, prijazen šofer pa me je kar sam povabil v kabino. Mesto v

Jahorina

Foto ing. M. Ciglar

Sarajevo, pa smo se po vijugasti cesti pripeljali v Palé. Do Sarajeva je bilo še vedno dvajset kilometrov daleč. Tu sem prvič v življenju zato poskusil z avtostopom. Ta dan so vozili menda v Sarajevo samo avtomobili z rdečimi tablicami. Morda moja mokra zunanost in kdo pravi, da ne morda prava službena zagnanost onih v avtomobilih, sta bili najbrže krivi temu, da nisem vzbujal potrebnega sočutja. Zato sem počakal na večjo srečo raje kar v občestni kavarni. Osamljen šofer z bolj starim rekordom je potem kmalu zares rad sprejel za sopotnico prijetno študentko, ki se je odpravljala v Sarajevo in se mu ponudila za vožnjo, meni pa potem na njeno prigovarjanje ni mogel odreči, čeprav pri tem ni delal nič kaj veselega obraza.

V Sarajevu je lilo kar naprej, preostalo popoldne sem presedel v kavarni, zato je bilo slovo od sicer meni zelo prijaznega in prijetnega mesta tem lažje. Sredi enakomernega ropota železniških koles in tračnic so mi nato vso noč blodile misli nazaj na strmine Bjelašnice, planote Treskavice in obronke Jahorine, med zeleno brstje spomladanskih bukev, med zasnežene kotanje in črna jezera. Čutil sem, da sem ponesel s seboj domov za vedno kos pomladi, kos bosanske pomladi.

CATINACCIO

Matija Maležič

Skupina Catinaccio (Rosengarten) je po obsegu ena največjih skupin v Dolomitih in leži v njihovem zahodnem delu. Sestavljena je iz številnih podskupin, izmed katerih so gotovo najbolj poznani in najlepši sloviti stolpi Vajolet. Osrednja točka Rosengartna pa je Rosengartenspitze. Glavni greben tega masiva, ki je širok okoli pol, dolg pa kilometer, se vleče od SV proti JZ in povezuje tri vrhove. Najvišji srednji vrh je po širini drugi v vsej skupini (za Kesselkogelom — 3004 m). Zahodna in severna stena Rosengartenspitze, visoki 150 do 400 m, tvorita z Laurins-Wand (Croda di Ré Laurino), ki jima leži nasproti, zaključeno celoto. — Ime Laurin izhaja iz legende, znane v teh krajih. Ta govori o kralju Laurinu, ki je imel prelep vrt z rožami (Rosengarten). Daleč pa dolini Vajolet pa je

vidna JV stena, ki s svojo širino (okrog 1 km) in višino 600 m vzbuja zares mogočen vtis. Poleg tega pa je dohod do stene lahek. Zato ni nenaavadno, da je v njej vsaj kakih trideset plezalnih smeri in variant vseh težavnostnih stopenj. Precejšnje število smeri je nastalo še v dobi klasičnega alpinizma konec prejšnjega in v začetku tega stoletja. Že l. 1874 je bila v zahodni steni preplezana smer, ki se uporablja danes za normalni vzpon (ocena II, III). V Rosengartenspitze imajo svoje smeri plezalci, kot so Dülfer, Preuss, Piaž, Delago, Rizzi in še drugi. Pred drugo svetovno vojno so nastale lepe smeri (V, + V in VI). Pa tudi nove ekstremne smeri nastajajo v zadnjem času.

Sedimo pri vstopu (Janez, Vasja in jaz) ter čakamo Bineta, ki se s počasnim korakom grize po melišču za nami. Nismo ravno najboljše volje, eden izmed vzrokov je vreme, ki je prav klavno. Sicer pa je tako že vse te dni, kar smo v Dolomitih. Če že ne dežuje, se pripravlja na dež ali pa je ta hip prenehalo deževati. Že dober teden taborimo ob potočku pod stenami, pa smo doživeli en sam sončen dan in le dva dneva brez dežja. — Zares, vzrokov za slabo voljo nam ne manjka.

Bine in Janez sta pripotovala dan pred nama z Vasjo. Tako sva bila po celodnevem prekladanju najinih številnih vreč in nahrbtnikov iz enega prenapoljenega vlaka v drugega in končno še iz avtobusa na žičnico prikrajšana za užitke pri iskanju primerne prostora za tabor. Samo prišla sva, hočem reči, pricapljala pod lepim kupom prtljage na ramenih, in postavila šotor ob šumečem potočku pod strmimi stenami. Kar se tiče vode, torej ne bo problemov. In res jih ni bilo: padala nam je kar izpod neba, tako da je stari šotor sploh ni mogel zadržati. Pri vseh šivih je uhajala noter.

Že ob prihodu se nama je pogled ustavil na jugovzhodni steni Catinaccia (Rosengartenspitze, 2981 m), ki se je črna rumena in mogočna vzpenjala nedaleč vstran. Bine in Janez pa sta nama pokazala razglednico, na kateri so bile vrisane smeri. Prav po sredi trikotne stene se je vlekla bela črta, za katero je na drugi strani pisalo: Via Steger — direttissima. Po tednu slabega vremena, sestopov v dežju ter preganjanju dolgega časa v zamóčenih šotorih smo že skoraj obupali in odšli. Od te namere nas je nepričakovano odvrnil dan lepega vremena. Po vzponih, s katerih se za spremembo nismo vrnili tik pred dežjem ali v dežju, smo se odločili prihodnji dan poskusiti v omenjeni smeri, če bo vreme seveda.

Vzhodna stena Catinaccia (2981 m), 1 – Heppergerjeva, 2 – Vogler, 3 – Stegerjeva, 4 – Devejeva smer

Foto ing. M. Ciglar

Morda je bilo ravno njeno ime krivo, da smo si jo vsi želeli. V opisu smo prebrali: 600 m, VI, 9 ur. Zato zvečer tokrat nismo igrali taroka, temveč smo raje odšli spat.

Ob pol petih zjutraj, ko sem pomolil glavo skozi na pol odprto lino šotora, je bila zunaj odbijajoča siva megla, iz katere je zopno pršilo. V mislih sem se že odpovedal direttissimi in spet zaspal. Ob šestih me je zbudil Vasja čepeč pri vходу, medtem ko je zunaj veselo sijalo sonce. »Gremo plezat!« Presneto, morda bo res treba iti, jaz pa sem za danes že opustil misel na vsako plezanje. Padlo je še nekaj ne ravno izbranih izrazov na rovaš vremena. V sosednjem šotoru so dogodki potekali podobno. Janez je pričel metati nahrbtnik in kovačijo iz šotora, kmalu nato pa se je prikazal še sam. Nenavadno, doslej je vedno vstajal zadnji. Vasja je tudi že pričel tlačiti v nahrbtnik najino opremo. Sam sem se spravil kuhati obilen zajtrk, ki naj zaleže za ves dan. Tudi Bine se je pripravljal. Medtem ko smo pospravljali odlične sarme in na zaseki ocvrta jajca, smo občudovali razbite vrhove Coronell, ki so se svetili v jutranjem soncu. Prav-

zaprav jih niti nismo preveč občudovali, čeprav so bili vredni vse pozornosti. Bolj so nas mikale nenavadne megle, ki so silile izza njih. Končno smo le zavezali šotore in se obloženi odpravili čez travnato pobočje proti poti, na kateri še ni bilo turistov, ki sicer romajo po njej v skoraj nepretrgani vrsti pod stolpe Vaiiolet.

Počasi smo zavili po ožji stezi pod jugovzhodno steno Catinaccia. Pot je zelo lepa. Vzpenja se med velikimi bolvani in po mehkih travah. Na nasprotni strani doline se vzpenjajo stebri in grape Larseca, za nas zares nenavadnih oblik. Vendar nam vse to ni šlo k srcu. Molče smo se počasi vzpenjali ter gledali predse v nahrbtnik prijatelja ali pa v tla. No, je že tu, trema namreč. V želodcu sem premagoval nenavadne občutke. Ne bi mogel trditi, da so bili po sarmi ali jajcih. Nebo se je počasi pooblačilo ali vsaj megle so bile krive, da je kazalo še kar slabo. Nihče ni nič rekel, a vseeno smo rinili naprej, čeprav ne najbolj navdušeno. Na travnatem gričku smo se ustavili in si s pomočjo razglednice ogledovali smer. Razen izstopa nam je bilo še vse kolikor toliko jasno. Tudi ko sva si z

Vasjo dan poprej ogledovala izstop (vsaj na razglednici je tam narisana) iz Voglerjeve smeri, nisva ničesar pametnega videla. Ne da bi kaj novega ugotovili, smo se odpravili do vstopa (razglednica je tako trdila).

Tako, Bine je tudi že pri nas. Vreme je zelo klavrno, vsaj nam se zdi. V zraku visi vprašanje, ali se v takem vremenu in tako pozno (osem je že) sploh splača vstopiti. Vsak nekaj mrmra sam zase, na koncu pa smo le vsi tihi. Lepo. Pa dojm! Začnem razvijati vrv. Vasja pa meče kovačijo iz nahrbtnika. S seboj imava tudi fotoaparata z barvnim filmom pa še rezervni film. Bine in Janez sta tudi že razvila vrv in pripravila železje. Mečemo novca, kdo bo plezal prvi. Žreb je naklonjen nama z Vasjo. Naveževa se in Vasja prične raztežaj po lažjem svetu. Po sliki gre smer še raztežaj po skrotju na nekakšen stebriček, nato pa levo v zajedo. Prečnica v zajedo je videl nenavadna ali bolje, tam sploh nič ni videti. Zato raje splezam levo navzdol kakega pol raztežaja in pristanem na polički. Nad njo se začena dolga, mestoma pretrgana zajeda, po kateri v spodnji polovici stene poteka smer. Varovalni klin na polici priča, da smer poteka tukaj, in Vasja, ki je medtem prišel za menoj, ga takoj uporabi. Prvikrat danes robantiva nad razglednico (stvar se bo ponovila še enkrat — pri izstopu seveda).

Pričnem prvi raztežaj šestice. Gre mi odlično (vsaj zdi se mi tako). K vragu vsa tremal! Razpoloženje se mi skokoma dviga. Pridem do majhnega a dobrega stojišča, Vasja mi sledi, odloži nahrbtnik in pleza mimo mene navzgor. Izgine za previsom. Vrv mi enakomerno teče skozi roke, sem pa tja zaslišim tlesk vponke, vrv obstane, steče hitreje in spet enakomerno polzi: tudi Vasji gre dobro od rok. Skozi oblake in megle posije sonce. Občudujem divje oblike Larseca, pa mi razgled zakrije Janez, ki je že za nama. Prav nemilo me stlači v kot in že se gneteva na majhnem stojišču zamotana v vrvi. Toda ne za dolgo, Vasja me pokliče s seboj. Pričnem se vzpenjati v razkoraku po navpičnem kotu. V steni tiči nekaj solidnih klinov, vmes pa je treba zlesti prosto. Oprimki in stopi so majhni a izvrstni: uživaška plezarija. Kmalu sem pri Vasji, nekje spodaj pa že slišim Bineta, ki se je pričel vzpenjati. Po brezuspešnem poskušanju navzgor čez krušljivo previsno stopnjo nadaljujem levo, odkrijem klin in po nerodni prečnici dosežem rahlo previsno zajedo.

Ko pogledam navzdol, se spomnim na aparat. Pogled mi seže prav do vstopa. Pod seboj vidim Vasjo na polički, sonce je spet pokukalo skozi

megle, skratka, kar lačen sem fotografiranja. Pa še rezervni film imava s seboj. Ampak kje je fotoaparata? Poln grdih slutenj zakličem Vasji, če ga ima on v nahrbtniku. Kje pa! Ko sem se spodaj navezoval, sem ga odložil in ga pozabil pobrati. Iz kože bi skočil. Malo pred odhodom v Dolomite mi je neka prijazna duša ukradla fotoaparata. Vasja mi je nato sočutno obljubil, da bom lahko poslikal kak film z njegovim. Ko pa sva ga vzela s seboj na prvo turo in napravila prvi posnetek, se je mrha pokvaril. Bine nama je nato posodil svojo rezervno rusko škatlo iz bakelita (ki pa se je kar dobro izkazala), zdaj pa leži spodaj pri vstopu. Občudujem okolico. Slike bi bile čudovite. To sem skozi ves vzpon ugotavljal, medtem ko je Bine navdušeno pritiskal, kar je še bolj kurilo mojo jezo. Za to lažbo mi je na vrhu obljubil, da mi bo poklonil kak diapozitiv. Jeza me pa drži še danes.

Potegujem se v klinih in na majhnih oprimkih, na najbolj previsnem delu moram celo vpeti streme. Ko sem čez, sledi še kakih deset metrov prostega plezanja. Trenje me malo ovira, a pod suho prstjo odkrijem dobre oprimke, kar kasneje spravi v smeh Vasjo. Prst in znoj sta mi na obrazu napravila, ne da bi se tega zavedal, zabavno masko. Kmalu sem na stojišču, kar izpričuje lepo število klinov zabitih na območju enega kvadratnega metra. Usedem se na šop trave, ki je moker kot goba, ker nanj kaplja voda iz mokre previsne počli nad menoj, noge pa uprem na nasprotno stran zajede. Hlače imam seveda čisto premočene, kar pa stoično prenašam, saj nimam druge izbire. V tolažbo mi je soliden varovalni klin. Ko mi Vasja sledi, ga med varovanjem opazujem in premišljujem o odličnih diapozitivih, ki bi jih lahko napravil. Vasja pri meni odloži nahrbtnik, ga obesi v klin in prične z naslednjim raztežajem. Dobro napreduje. Ko izgine za robom, mi vrvi hitro polzita skozi roke. Pod sabo slišim Bineta in Janeza. Nad previsnim delom se prikaže roka, za njo pa še vse ostalo. Janez je kmalu pri meni in že se stiskava na pičlo odmerjenem stojišču.

Nekaj višje najdem dva specialčka, zvezana z odlično perlonsko vrvico — sled spuščanja neke naveze. Le kdo je bil v stiski in je pustil tako dragocene reči v steni? Spravim vrvico in kar z roko izrujem oba klina. Pri Vasji pustim nahrbtnik ter po nerodni prečnici pod streho in po razčlenjenem svetu nad njo pridem do dobrega stojišča. Tu si ogledujeva, kaj vse sva danes v steni našla: krom-vanadijevo vponko, tri specialčke in precej vrvic — seveda ne konopljenih. Lepa navada, puščati take stvari v steni, nama

dvema zelo ugaja. Skupaj z najdbami prejšnjih dni sva si že kar lepo izpopolnila opremo.

Po naslednjem raztežaju sva pod navpično, na enem mestu previsno krušljivo zajedo. V njej tiči nekaj klinov, vendar se v glavnem pleza prosto. Dolgo se zadržujem v čudni prečnici, ki teče pod zajedo. Skala se drobi pod prsti in moje predstave o nekrušljivih Dolomitih so močno načete. S trudom odkrijem nekaj krušljivih oprimkov za prste. Nič ne pomaga, vpeti moram majavi klin, čeprav vem, da me bo zaradi tega kasneje oviralo trenje. Končno sem pod zajedo. Mokra je v spodnjih nekaj metrih in kar poprijeti je treba, da pridem do klina. Ozrem se navzdol. Poleg Vasje sta na stojišču že tudi Janez in Bine. Kaj, tako dolgo se že obiram? Malo više moram vpeti streme, nakar je konec s klini. Neverjetno, kako dolg je lahko raztežaj. Ko zagozden v zajedi ob veliki luski, vpet v dober klin, vlečem vrvi in so krušljivi oprimki za menoj, si moram priznati, da sem se upehal. Vasja se mora z nahrbtnikom pošteno potiti za mano. Janez mu sledi in kmalu za tem, ko mi Vasja da nahrbtnik, preči po luski iz zajede ter izgine za robom navzgor, se že prerivava na ozkem stojišču. Kot na vseh stojiščih, kjer sva se danes stiskala, mu tudi tukaj povem, da ima čelado postrani. Nenavadna je ta njegova čelada, nikakor mu noče obstati na glavi pokonci, ne morem si kaj, da ga ne bi dražil. Kako je s to stvarjo? Pravi, da ima ob straneh ventilatorčka. Levi da je pokvarjen in zato noče biti pravega ravnotežja.

Vasja medtem prevrže vrvi okoli roba in preči na drugo stran. Ko mu sledim, me vrvi vlečejo iz stene. Kar zoprno. Na stojišču malo počakava in razpravljava, zakaj Vasja ni varoval pri klinu na vrhu stebra, od koder me ne bi vlekel iz stene. Medtem sta Janez in Bine za nama. Hitro si sledijo raztežaji po bolj razčlenjenem svetu in že smo v vrhnjem delu stene. Tam, kjer kaže razglednica, da je treba iti, je popolnoma gladka navpična plošča, dolga vsaj poldrug raztežaj, če ne dva. Tudi od blizu je videti neprehodna (s svetrovci bi seveda šlo). Lepa ploha ne preveč izbranih izrazov se ponovno vsuje iz naših ust na račun razglednice in tistega, ki je vrisal smer. Najbrž se mu prečnici v zgornjem delu nista zdeli v skladu z imenom smeri, pa jo je popravil (to, da je spodaj dodal eno, ni čisto v skladu s tem sumom). Začnem iskati bolj desno in pod prislonežnim stebričkom odkrijem klin. Splezam na stebriček, kjer zmanjka vrvi, pa tudi varovalni klin tiči v steni. Ostali pridejo za menoj. Ocenimo, da smo še kakih pet raztežajev pod robom stene. Sedimo na stebričku, robkamo slad-

kor v kockah in pijemo vodo, ki smo jo nosili s seboj. Ugotovimo, da so to skoro lepi trije Kogli drug vrh drugega. Izpostavljenost in trikotna oblika stene res spominjata na Kogel, le gredine ni. No, čisto brez nje tudi ne gre: v sredini stene je pas bolj razčlenjene in položnejše skale.

Vasja išče, kje gre smer. Stena je tu pokončna, izpostavljenost nenavadna, oprimki pa čudoviti. Šotora spodaj ob potočku sta videti prav smešno majhna. Vasja pride po nekaj metrih do klina, nato pa po dvajsetmetrski prečnici v desno na poličko, kjer odkrije nov klin. Kar dobro mu gre. Nadaljujem iz poličke poševno proti levi navzgor proti trem klinom. Uživam. Toda z užitki je kmalu pri kraju, v roko me prime krč, takoj nato pa še v drugo. Lepa reč. Čim skrčim roko, začutim vozec v podlakti in držim se zelo težko. Pri klinu malo počakam in se nato nekako primotovilim preko čudovite prečnice na poličko. Ves čas s stegnjenimi rokami seveda. Plezanje bi bilo tu sicer čudovito lepo. Ko pa se mi še odloimi oprimek in se s težavo obdržim, si želim samo čimprej iz stene. Malo više napravim stojišče. Vasja pleza naprej do klina in preko luske do naslednjega klina. Ves čas z zavidanjem poslušam njegove navdušene klice o lepi plezariji, oprimkih, čudoviti luski in podobno. Ugotovi, da bo imel premalo vrvi za prečnico in izgine za robom. Zdaj sem na vrsti jaz. Malo navzgor, nato v prečnici iščem redkih oprimkov in že sem pri Vasji, ki sedi v skrotju na robu stene. Počakava Bineta in Janeza. Slednjemu še zadnjič z resnim obrazom povem, da ima čelado postrani. Po krušljivem in položnem razu se nato vsi hkrati vzpenjamo na vrh.

Tu sledi abvezna slikanje. Spet sem prijazen volje zaradi pozabljenega fotoaparata. V poznem soncu občudujemo vrhove, ki nam jih megle odkrivajo in ponovno zakrivajo. Vpišemo se v knjigo, pospravimo našo ropotijo in zvijemo vrvi. Po že znanem normalnem pristopu sestopimo na Passo Santner in pod stolpi Variolet v tabor. Jaz seveda še ne. V mraku se moram vzpenjati pod steno po aparat. Sprva sem nejevoljen, nato pa se premislim. Prelepo pot, za katero zjutraj nismo imeli časa, prehodim tokrat počasi in občudujem velike bolvane, ki so videti v ugašajoči svetlobi še bolj nenavadnih oblik. Skozi megle mežikajo zvezde. Bolj slutim kot vidim steno, ki se mi zdi še višja kot v soncu. Spodaj se neke prižge drobna lučka, za njo še ena. Tam so prijatelji, ob sveči obujajo spomine na pretekli dan. Skušam urediti vtise, pa ne gre. Zdi se mi, da je bolj prav tako. Poln sem čustev. Tistih lepih, ki

jih ne morem kar tako opisati, ki pa človeka včasih povsem napolnijo, da ni prostora za ničesar drugega.

V temi pridem do šotorov, kjer me Vasja pričaka s polnim loncem limonade. Kuhamo, po večerji pa v najinem šotaru igramo tarok pozno v noč. Bine pa, ki karte kategorično zavrača, spi spanje pravičnega pri sosedovih. Končno sveča ugasne in le šum vode še moti nočni mir.

Stegerjeva smer v JV steni Catinaccia (VI), višina 600 m, čas plezanja 9 ur.

Plezali 8. avgusta 1967. navezi Janez Gradišar (AAO) — Bine Mlač (AO Lj-matica) in Vasja Doberlet (AAO) — Matija Daležič (AO Lj-matica).

Plezali smo toraj štirje v dveh navezah in ne trije, kar pa se iz sestavka najbrž ne da dobro razbrati.

SKUPINSKI IZLET V BUDIMPEŠTO, VISOKE TATRE IN PRAGO

Dr. Branko Šalamun

Maribor, 20. 8. 1966 zjutraj.

Prvi se nam je predstavil vodnik Mirko, v novem mercedesovem avtobusu, po mikrofону, kmalu po odhodu iz Ljubljane, ko smo se držali rezervirano — kolikor se nismo poznali od prej. Ljubljancani so najbrže stari znanci. Sam poznam Mirka, po planinski, Janeza, po medicinski, in sina Andraža, po družinski liniji. Andraž ne pozna nikogar, razen mene. V naslednjih dneh bova spoznala štirideset novih sopotnikov.

Smo pisana družba. Še preden je vstopila v Žalcu prva Štajerka, Ljerkca, nas je ogrel Mirko z naslednjim poročilom:

Zbral smo se iz desetih planinskih društev. Naša povprečna starost znaša 39,08 leta, po avtoritativnem Mirkovem mnenju smo torej v najboljših letih. Najmlajši je petnajstletni Jure, ne Jurček, najstarejši, mariborski inženir, se bliža sedemdesetim in se vrača v Brno med rojake iz mladosti. Največ je prosvetnih delavcev. To je prav, naj se le izobražujejo.

Trije pravniki so si razdelili svoje funkcije tako, da bo vodnik Mirko tožilec, Igor branilec, sodnik Milan pa sodnik za vse sporne zadeve, ki jih bodo reševali sporazumno po planinsko.

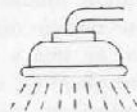
Od zdravstvenega kadra ne bo posebnje zdravstvene koristi. Docent Janez se razume na kožo in bo dober le za žulje in opekline. Magistra Nada ni mislila na zdravila, ko se je podala na turistično — planinsko potovanje. Morda je vzela s seboj zdravila za moža zobozdravnica? Pediater bo prišel na vrsto — če bo — čez devet mesecev. Dva študenta držita ravnotežje dvema upokojencema. Štirje zakonski pari in trije očetje s potomci pa bi naj držali ravnotežje nepreštetim podjetnim fantom in veselim dekletom. Srečno pot!

Pešta, 21. 8. 1966

Včeraj smo se kopali v soncu in v Blatnem jezeru, nekje med Fonyódom in Szántódom, ugaslim ognjenikom onstran Balatona nasproti. Sinoči smo poslišali v Budimu, v gostišču Howös-vögy (Tíha dolina) odlično cigansko muziko in sledili šolanim in ognjevito pristnim plesalkam in plesalcem z očmi.

»Vaš temperament je vulkanski« sem rekel profesorici, ki je obiskovala ljudsko šolo v Somboru, govorila srbski in nas prizadevno seznanjala z madžarsko prestolnico in njeno preteklostjo.

»Prav imate. Takšna je vsa naša zgodovina.« Ni nam je razsvetlil ognjemet s spomenika osvoboditve, z vrha Gelértovega hriba, imenovanega po enem od mnogih narodnih svetnikov. Bil je bleščoč odsev službene parade in družbeni praznik 20. avgusta, rojstnega dne ustave, razglašene — zanimivo: ELJEN AUGUSTUS 20 — na godovni dan Svetega Štefana, prvega kralja iz dinastije Arpadovičev.

SPRCHY SPRCHY

Od vsega, kar smo včeraj in danes videli in slišali, nam brni po glavah: Najmlajša svetnica Margareta, posestnica otoka toplih vrelcev med Budimom in Pešto, je bila rojena v Trogiru. Hunjadi Janoš in Sibinjanin Janko sta dva priimka in dve imeni istega junaka. Na trgu Herojev je ostal Leninov spomenik, poleg podstavka, na katerem je stal Stalin do 1956. Kardinal Mindzenti živi že deset let v ameriški ambasadi, med parlamentom ob Donavi, grajenim od 1880 do 1896, v tistem razdobju avstro-ogrske monarhije, ko v Budimpešti niso vedeli kam z denarjem, in med moderno palačo CK, v kateri predseduje sekretar Janós Kadar. Eljen augustus 20!

Kežmarska chata, 24. 8. 1966

Slovaški carinik, ki je poizvedoval ali dežuje tudi v Jugoslaviji, je napovedal za Tatre »sucho a teplo: v chate« — in še topleje: v hotelu. Njegova napoved drži, na vse zgodaj znova rosi. Vremenu navkljub smo židane volje.

»Ta prvi dan« smo obredli greben apnenčastih Belanskih Tater in se vrnili skozi Skalnata vrata pod granitni Kozji in Jagnječji in pod Jastrebov vrh.

V tatranskem narodnem parku (TANAP), največjem naravnem rezervatu v Evropi,¹ strogo upoštevajo strogo obvezna navodila in predpise. Z njimi me je prepričljivo seznanil devetletni Peter Kalinač, oskrbnikov najstarejši sin, ko sva jo mahnila mimo jezer k sosedovim v Brnčalovo chato, vabit k predvajanju barvnega filma o tatranskem rastlinskem in živalskem svetu.

V mraku poznega večera so zasledile Petrove mlade, kot oglje črne oči dve temni postavi na granitnem produ, preko katerega ne teče nobena markirana pot.

Drago bosta plačala »pokuto«² za svoj prestop, če ju bodo zasledili TANAPCI.³ Prvič je njuno tavanje življenjsko nevarno, zaradi kamnitih plazov. Drugič se na produ hitro zaide. Tretjič plašita zaščitene »svište a kamziky«.⁴ Četrtrič ju lahko napade medved. In petič in sploh je hoja po »neznačkovaných cestách zakazaná«.⁵ Je mar pod Triglavom dovoljeno trgati rože? — je vzkliknil Peter v rastočem vznemirjenju in zamahnil z roko po zraku nad navadno zvončnico, ne da bi se je bil dotaknil.

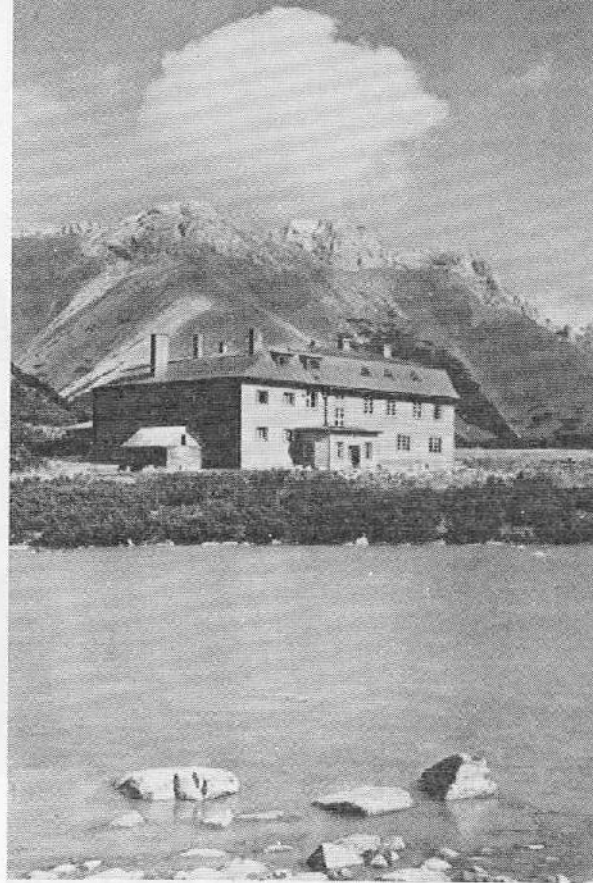
¹ Zaščiteno, strokovno upravljano področje tatranskega narodnega parka zavzema 70 000 ha v slovaški in 21 000 hektarov v poljski republiki.

² Globo.

³ Poklicni ali prostovoljni varuhi TANAPA in njegovega naravnega bogastva.

⁴ Svižce in gamze.

⁵ Nemarkiranih poteh prepovedana.

Kežmarska Chata (1612 m). V ozadju Belanské Tatry

Ko nas je vodil poljski przodownik⁶ inženir Wojciech istega dne po neeksponiranem grebenu Belanskih Tater, nas je discipliniral mimogrede in skoraj brez besed. Nismo se razhajali in nismo prehitevali, nismo zastajali in nismo prečkali serpentini (»Ne skracujte chodníky!«).⁷ Nihče ni vpil in nihče ni trgal rož, ki so zaščitene prav vse in ne le najbolj znamenite, ki so doma edinole v Tatrah in v polarnem krogu.

Zvečer so fantje v koči ubrano zapeli, po slovensko in po slovaško, z lepimi dekleti, praktkantkami iz gostinske šole v Košicah. Najmlajše je zamikalo, da bi pomoževali v medsllovanski tekmi s slivovko in z vodko. Pet minut pred dva-ndvajseto je električna luč trikrat pomežiknila in točno ob dvaindvajsetih je ugasnila, v skladu z napisom na hodniku: »Dakujemo že nerušite nočný klud.«⁸

V tistih dneh je pisala Melita Vovkova z Bleda: V lančonskem Hyde parku mečejo tudi Jugoslalani

⁶ Vodnik.

⁷ Ne prečkajte serpentini!

⁸ Zahvaljujem se vam, da ne kalite nočnega miru.

Žičnica na Lomnický Stit (2632 m)

papir v košare za odpadke. Na Bledu mečejo tudi Angleži papir po tleh.

Hotel ob Popradskem jezeru, 26. 8. 1966

Konec deževnega avgusta in sredi Tater, kjer že brez napovedi najraje dežuje, je sinočni naliv poživil slehernega med nami takole:

V ranem jutru smo sestopili po pravljico lepih pobočjih in ob gorskih potokih med smrekami v leseno Javorino na slovaško-poljski meji, v dežju. Videli smo Morsko malo oko, eno najlepših jezer ne le poljskih Tater, pod Vršaci in pod kopami oblakov, v dežju. Po mokrem asfaltu nas je varno vozil tenorist Vlado iz svetovljanskega Zakopana v Javorino in naprej skozi folklorni Ždiar na severu in okoli tatranske verige na jug skozi letoviško Lomnico in sindikalni Smokovec in zdraviliške Hage do Škrbskega jezera, zgodovinsko in literarno revnega in vendar Bledu podobnega. Znamenito in čudovito stezo med Štrbskim in Popradskim plesom smo prehodili nevedni, v temi in v dežju in se končno — prepustili pomirjajočemu objemu vroče vode, varno spravljeni za napis: Sprchy.

Predali smo se razkošni in bajni, poživljajoči in pomlajajoči sprostitvi, po vseh nadlogah in naporih ne le tistega dne.

Praga, 1. 9. 1966

Naslednjega dne je bil svet za nas lepši in življenje radostno. Gora sicer nismo prevračali, še zavzeli jih nismo — le na spominskem cintorinu⁹ onstran jezera in pod granitno steno smo odprli oči za žive, kakor slovanski velikonačni pirhi vsele barve, tiste barve (na črnih pokopaliških križih), ki so nas razveselile na domačih lesenih hišah v Ždiaru takrat, ko je posijalo nanj prijazno sonce.

Naslednjega dne smo zavzeli črne Ryse (2500 m), prekrite s pravkar zapadlo, deviško in snežno belo odejo.

Naslednjega dne smo doživeli ob najvišjem in najglobljem, Hyncovem jezeru dan, kakršnih je celo v Tatrah po hudih nevihtah malo. Svež in jasen, kristalno čist in prosojen in skoraj nepozaben.

Znojmo, 3. 9. 1966

Iz Češkega Raja mi bo ostal v spominu sinov nemir pred vzponom na nedolžno steno, s šolskimi, v vulkanski peščenjak izsekanimi stopinjami, pred očmi udeležencev izleta.

⁹ V letih 1936–1940 je zasnoval praški slikar in oboževalec Tater edinstveno spominsko pokopališče za žrtve planin, mrtvim v spomin, živim v opomin.

Iz gostoljubne, zlate Prage s starim sokolskim domom in z modernim ogrevanim kopališčem ob Vltavi, od črnega piva pri Flecku («Dej Buh štěstí — 1499.») do laterne magike, od strahovske knjižnice do zgodovinskih oken za defenestracije na Hradčanih, tiste pred tridesetletno vojno in tiste Lorentanski cerkvi naproti, v 1948, bom upošteval sinovo priporočilo iz Divadla hudbi, kjer sva poslušala predavanje »Kaj veste o beatlesih?« in opazovala kulturno in glasbeno šolano mlado publiko: »Glej, oče, da se ne boš navdušil preveč za modo, ki je pasé!«

Ljubljana, 4. 9. 1966

Če smo bili ob odhodu rezervirani nekoliko preveč, smo bili ob vrnitvi distancirani malce premalo, na primer tik za mejo pri Šentilju. Po pojasnilu, da smo planinci, ni vstopil carinik v avtobus, kakor da ne bi bili zamenjali »šuštavcev« in kave in slivovke za češki kristal in za nahrbtnike in za gumijaste blazine — ali kakor da tega ne šteje več za prekršek. Ali na primer v

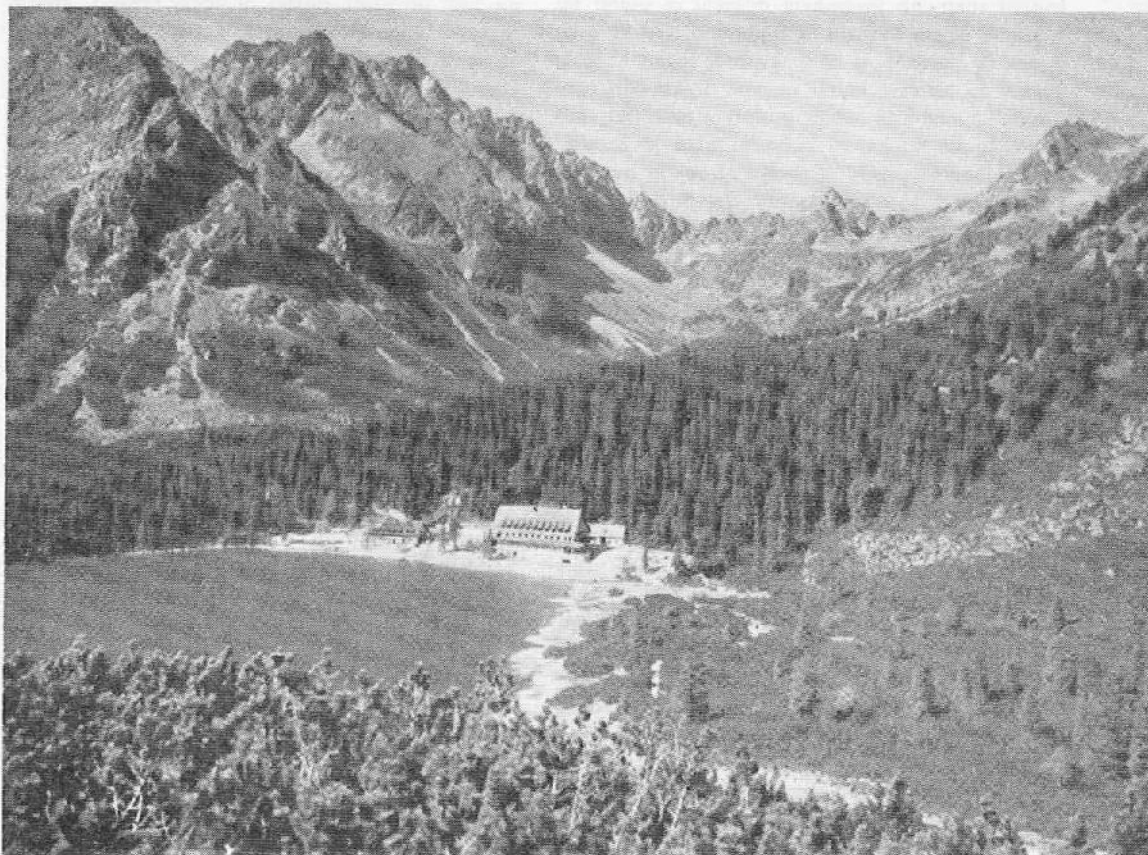
mariborski Slaviji, zaradi muškatega silvanca, popitega na dušek in na zdravje in zaradi srečne vrnitve v domovino, po 600 km dolgi vožnji iz Znojma.

Zelenica, nedelja, 2. 10. 1966

Zbrali smo se vnovič, vsi razen službeno zadržanega Cirila iz Vrtojbe in šoferja Vlada. Dvignili smo se do gorenjske kosodrevine (slovaški izraz za ruševje), v jeseni, ko rumenijo macesni in rdijo jerebike. Na Češkem jih zasajajo ob novih avtostradah.

Pod modrim nebom in belimi stenami Karavank smo si rekli: Na Koroško poglejmo! V Ziljsko dolino, ko bo štehanje, in v Celovec, kjer še imamo šolo, ki velja, in gore, glej, ki so visoke kakor prej.

Popradsko jezero

ŠE O SKRIVAČIH V ŠOLČAVI

Joža Vršnik

Ob spisu o »rezenterjih« (PV 1966 stran 519) se je morda kdo zamislil, čemu so se flihtengarji (vojni obvezniki) umikali vojaški službi, čemu so dezertarji (vojni obvezniki — begunci) uhajali od vojakov in zakaj so se obaji skrivali v Solčavi. Na ta vprašanja bi rad odgovoril tako, kakor sem v mladih letih slišal pripovedovati stare ljudi.

Prvi odgovor na zadnje vprašanje.

Solčava je imela za tiste čase dokaj dobre zveze s Koroško, spadala je pod Štajersko, s katero jo je vezala le struga Savinje in ob njej borna steza. Ta pa je bila spomladi, ko je po gorah kopnel sneg, ob jesenskemu deževju in poleti ob vsakem večjem deževju, neprehodna. Od koroške strani za skrivače ni bilo nevarno, razen l. 1852. Takrat so Korošci hoteli naloviti solčavskih fantov in jih namesto svojih poslati v avstrijski »militer«. To pa se jim ni obneslo, a to je zgodba posebej opisana. Od štajerske strani je pa skrivače in Solčavo varovalo gorovje, Savinja in še dobro organizirana obveščevalna služba.

Solčava je bila takrat kakor majhna republika. Težko dostopna, ljudje v Solčavi pa dobri, gostoljubni in za človeka v potrebi požrtvovalni. Kdor ni bil pošten, je v Solčavi kmalu izpiskal, kogar so pa sprejeli za svojega, temu pa so bili v pomoč v vsaki sili.

Po pripovedovanju starih ljudi nekaj v Avstriji rok vojaške službe ni bil nič določen. Ne morem trditi, da je to točno, pripovedovali pa so tako. Ko so mladega človeka dobili v vojaško službo, so ga držali v službi, dokler je bil zmožen službo opravljati. To pa je lahko trajalo tudi do štiri-deset let, če ga ni prej rešila invalidnost ali smrt. Ko so onemoglega soldata odpustili z nekaj goldinarji odpravnine, ki je morda zadostovala za nakup lajne, se je pač napotil v svoj rojstni kraj. Tu pa ni našel več svojih ljudi. Po tolikih letih je komaj še koga poznal, bil je tujec v domačem kraju. Za delo je bil nesposoben, njegovi že daljni sorodniki se niso čutili dolžni, da ga vzdržujejo, velikokrat tudi niso bili tega zmožni. Siromaku ni ostalo drugega ko palica

v roki in pot pod nogami. Pri dobrih ljudeh je moral prositi za hrano in prenočišče. Za to se jim pa oddolžil s pripovedovanjem novic in vojaških doživljajev. Med te pa je vpletel tudi to, da je vrag rekel: »Vse hudo na svetu sem že doživel, pa vse drugo bi se upal doživeti še enkrat, rekrut biti pa nikoli več.« In takih popotnikov je bilo veliko.

Pripovedovali so tudi o kaznih, ki so bile vojaku zmeraj na razpolago. Že kar »špange držat«, je bila dovolj huda zadeva. Obsojenec je moral sestti na tla, dati noge in roke navzkriž, pa so mu z verigo priklenili levo roko v zapetsju k desni nogi v gležnju, desno roko k levi nogi in to tesno skup zategnili tako, da so mu prsti na rokah kmalu postali višnjevi. Tako sključen je moral presedeti določen čas. Če se je hotel kolikaj premakniti, se je prevrnil na stran, kar je njegove muke še povečalo.

Še hujša kazen je bila privezovanje. Obsojencu so roke za hrbtom privezali navzkriž in ga privezali k zaponki v zidu. Pri tem so mu roke pritegnili tako visoko, da je mogel stati samo na prstih. Če je omedlel in se zgrudil, ga je paznik moral spustiti na tla in ga spraviti k zavesti, nato pa spet privezati, dokler ni kazni preстал. Včasih so tako privezanega pozabili, potem pa so našli mrtvega. Dve uri privezan ni ostal živ nobeden. Tudi topli so jih s palicami. Slečen do golega se je moral obsojenec nagniti čez stol. Krepak vojak je bil določen za to, da mu jih je nadeval določeno število. Če je bil do obsojenca le nekoliko preveč obziren, se je moral še on sleči in nagniti čez stol. Zato je raje udarjal na silo, kakor da bi jih bil še sam deležen. Drugi vojaki so morali to mučenje gledati, da se je vsak dobro premislil, preden ga je kaj polomil. Sto udarcev s palico je pomenilo »gvišno smrt«.

Kolikor sem mogel videti iz knjig, so cesarico Marijo Terezijo imeli za veliko vladarico. Vojaki in preprosti ljudje je pa niso ohranili v dobrem spominu. Še zdaj pravijo slabemu vozniku furman Marije Terezije. Prav tako slabemu delavcu in obrtniku, kateremu se delo včasih posreči, včasih skazi. Pripovedovali so, da je ona vpeljala pri vojakih kazen s šibami. Baje se je dala tepsti s slamnato bilko. Kolikor udarcev zdrži ženska s slamo, je rekla, toliko jih lahko zdrži moški s šibo. To kazen so izvršili tako, da se je toliko vojakov, na kolikor udarcev je bil obsojenec obsojen, postavilo v dve vrsti obrnjeni druga proti drugi v potrebni razdalji. Med vrstama je moral teči obsojenec. Vsak vojak ga je moral udariti s šibo. Če ga je kateri zamudil ali premalo udaril, se je moral še on sleči, zato o usmiljenju ni bilo govora. Čim nagljeje je obsojenec tekal, hujši so

bili udarci. Robanov pastir Tomaž Prelesnik, rojen l. 1848, je pripovedoval, da je še poznal nekega Foltana, ki je »gaso tekel«, kakor so to kazen imenovali. Od takrat se je Foltanu glava tresla tako, da ga je bilo mučno gledati, s kakšno težavo je prinesel žlico v usta, za delo pa je bil popolnoma nesposoben.

Tako so pripovedovali stari odslovljeni vojaki. Drugi so to verjeli in pripovedovali naprej, morda so tudi nekoliko pretiravali, mislim pa, da vsega gorja, ki ga je moral prebaviti nekdanji vojak v tolikih letih, nihče ni mogel zajeti v svoja pripovedovanja. Kar pa so pripovedovali, je bilo dovolj, da je marsikak vojni obveznik raje odšel v Solčavo kakor v vojaško službo za vse življenje.

Ko so določili rok vojaške službe na dvajset let, to za vojake še ni pomenilo bistvenega zbolj-

šanja. Ko so rok službe skrajšali na dvanajst let, je skrivaštvo začelo upadati. Nekako v tem času se je odprla tudi pot v Ameriko, kamor se je umaknil marsikdo, ki mu komis ni dišal.

Razumljivo je, da so bili Solčava in Solčavani zaradi skrivačev pri takratni oblasti slabo zapisani. Tudi takratni nemški časopisi so Solčavo opisovali kot kraj, ki je tujcu težko dostopen, še težje pa se je iz njega živ vrniti. Resnica pa je bila taka: Kdor je tvegala obisk v Solčavo, se je kar vsak srečno vrnil, potem pa je hvalil dobroto in gostoljubnost Solčavanov.

Kdaj je umrl zadnji skrivač Paličnikov Gregor, ni natanko znano, to pa je gotovo, da je še l. 1877 zibal mojo mater vpricho žandarjev.

Nekako takrat se je zaključevalo zanimivo, pa premalo raziskano in opisano poglavje solčavske zgodovine.

100 SMERI VI. STOPNJE, poleg tega pa še vrsto zimskih vzponov je od l. 1948 do l. 1957 preplezal Hermann Buhl. V spomin na desetletnico njegove smrti na Čogolisi omenimo najbolj znano. Začel je v Karwendlu, Wettersteinu in Wilder Kaiserju. Tu je že l. 1948 pozimi kot prvi preplezal najbolj znane, najtežje smeri: Severni raz Lalidererspitze, direktno v južni steni Schüsselkar Spitze, vzhodno steno Fleischbanka, zapadno steno Maukspitze, mnoge od teh sam. Že l. 1948 je imel za seboj severno steno Grand Charmoz (prva ponovitev direktno smeri). Naslednje leto je plezal v Dolomitih med drugim Eisensteckenovo smer v zapadni steni Rotwanda in južni steber Marmolade, v Mt. Blancu južni steber Aiguille Noire, severno steno Aiguille Blanche in greben Peuterey. L. 1950 je ponovil Sollederjevo smer v Civetti, prvi pozimi prišel čez jugozapadno smer v Marmoladi, preplezal severno steno Zapadne Cine, Stösserjevo smer v južni steni Tofane, zapadno steno Cime Canali, kjer je ubral pot po počii, po njem imenovani. V Mt. Blancu je kot prvi v enem vzponu prečil vse Aiguilles de Chamonix in preplezal severno steno Druja in Pointe Walker v Grandes Jorasses. L. 1951 je bil v severni steni Triglava (Takrat je predaval v Ljubljani in v Celju. Prišel je med nas kot najskromnejši človek.), v Bernskih Alpah preplezal severno steno Aletschhorna in severovzhodni steber Finsteraarhorna, Sentinelle Rouge v Brenvi in severno steno Dent d'Hérens. L. 1952 opravi sedmo ponovitev severne stene Eigerja, prvi kot samohodec pride čez severovzhodno steno Piz Badile, čez vzhodni steber Tofane di Rozes kot četrti, kot prvi sam čez zapadno steno Cime d'Ambiez, čez vzhodno steno Zinal-Rothorna in spet sam čez slovito južno zajedo v Schüsselkar Spitze.

L. 1953 je prvi pozimi sam preplezal vzhodno steno Watzmanna in prečil la Meije, sam spet vzhodno steno Fleischbanka (Aschenbrennerjevo in Dülferjevo smer). Sam pride na vrh Nanga Parbata (8125 m) v Karakorumu.

L. 1954 spleza v Dolomitih in Berchtesgadenskih Alpah sam nekaj najtežjih smeri.

L. 1955 nadaljuje to v Wilderkaiserju, v Mt. Blancu pa kot deseti ponovi vzhodno steno Grand Capucina in južno steno Dent du Géant. Naslednje leto ga najdemo v Dachsteinu, največ pa v Mt. Blancu. Tu kot šesti ponovi zapadno steno v Druju, sam zmore Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blanc du Tacul, sam Contaminovo smer v vzhodni steni Aiguille Moine, sam Rebuffatovo smer v južni steni Aiguille du Midi, sam preči Grépon in sam gor in dol prepleza Aiguille du Pélérin, vse sam in prvi.

L. 1957 je bil drugič v Himalaji in dosegel Broad Peak (8057 m). Ni ga alpinista, ki bi imel tak plezalski dnevnik, kot ga ima Hermann Buhl. A našteji smo komaj tretjino smeri, ki jih je preplezal.

ALPINIZEM V NAŠI SOSEŠČINI

(Ob srečanju planincev treh dežel)

Dr. Viktor Vovk

Lepo, velike hvale vredno historiografsko je to delo, pomembno in zanimivo tudi za nas, slovenske planince, ker nam razlaga furlanski, nam sosedni gorski svet. Avtor Spezzotti, predsednik videmske sekcije CAI, doktor matematičnih znanosti, industrijalec, široko razgledan alpinist, plodovit alpinističen pisatelj, pesnik, v društvenem in družbenem življenju furlanskega planinstva neprekosljiv organizator, ta velezaslužni mož si je bil naložil težko opravilo, ko se je lotil iskanja, zbiranja in razčiščanja ogromnega gradiva za sestavo knjige, ki obravnava zgodovino alpinizma v Furlaniji. Delo mu je povsem uspelo. Knjiga je izšla v dveh delih. O prvem je naša revija že poročala (1964, str. 417–419), drugi del nam razgrinja dejanja in dogodke, predstavlja enciklopedično zbirko osebnosti furlanskega alpinističnega sveta iz let 1900–1964. Veliko se lahko človek nauči iz skrbno sestavljene, zajetne Spezzottijeve knjige, ki jo bo predvsem planinec alpinist z živim zanimanjem prebiral.

Prvo poglavje ima naslov: *Nasproti modernemu alpinizmu*. Leta 1900 je umrl Giovanni Marinelli, čist in tipičen znanstvenik, mož obsežne kulture, alpinist velikega formata, ustanovitelj furlanskega planinskega društva, Società Alpina Friulana, S.A.F., ki ga je 30 let zgledno vodil in dvema generacijama vcepljal navdušenje in ljubezen do dela. Njegov sin Olinto, kakor oče sloveč učenjak, mu je sledil kot predsednik takrat že močne furlanske planinske organizacije, ki ji je 25 let, do smrti leta 1926, z vztrajnim delom, z veliko ljubeznijo načeloval. Najožji njegovi sodelavci so bili Federico Cantarutti, Ing. Luigi Pitacco, Emilio Picco, Arturo Ferrucci, prva dva ne dolgo, ker sta že leta 1907 ali 1908 umrla. Cantarutti je v planinstvu deloval že z očetom Marinellijem, imeli so ju za dušo furlanske planinske organizacije, bil je urednik društvenih glasil »Cronaca« in »In

Alto«, na splošno ploden pisec in pisatelj, upoštevan jamar, govornik in predavatelj, priden sotrudnik pri sestavljanju prvih treh knjig ugledne zbirke »Guida del Friuli«. Hoditi v gore – tako je učil – je moralno, duševno in kulturno dejstvo. Kakor so bili po prepričanju Giovannija Marinellija osnovni elementi planinstva ugodje, znanje, zdravje in značaj, je Cantarutti dosledno ponavljal: Znanost je z alpinizmom neobhodno povezana.

Luigi Pitacco je bil neutrujen odkrivalet številnih vrhov na Furlanskem in v sosedni gorski pokrajini Cadore. Z nemo je študiral probleme alpskega gospodarstva, posebno karnijskih planin (malghe). Leta 1876 je po vrsti drugi, od Italijanov prvi prišel na Coglians (Grohmann že leta 1865), naslednje leto je tretji med vsemi, od Italijanov pa prvi došel na vrh Cianevate – Kellerspitz, ki ga je bil leta 1862 osvojil Mojsisowicz in leta 1865 obiskal Grohmann. Leta 1880 je lazil Pitacco v gorovju Cridola, a ni dosegel njegovega vzhodnega vrha (2580 m), ki ga je štiri leta kasneje osvojil Kugy. Od Tržačanov so na začetku stoletja uspešno delovali v furlanskih gorah N. Cozzi, A. Zanutti in G. Cepich, znani z imenom »squadra volante triestina« – tržaška letéča obhodnica. V Dolomitih si je lovorič pridobival Antonio Berti, v Cadoru so pridno plezali mladi iz hiše Fanton.

V sami Furlaniji je doraščal novi rod. Kar kmalu so bili na glasu po svojih alpinističnih delih Giuseppe De Gasperi, Giuseppe Feruglio, Leonida d' Agostini, Sergio Petz. Seveda, tudi tile niso še dosegli sijajnih uspehov kakega Pavla Prussa ali Hansa Dülferja, svojih nemških vrstnikov. Toda tu so še plašili z debatami o nepotrebnosti in nevarni akrobaciji, drznejšim podvigom so odrekli smisel, sleherno globljo vrednost, estetično, etično ali duhovno. Šele okoli leta 1910 se pojavijo Riccardo Spinotti, Alessandro del Torso, Giuseppe Morassutti, Giuseppe Urbanis. Del Torso je eden od pionirjev iz vrste italijanskih plezalcev »šeste stopnje«, Urbanisa štejejo za prvega Furlana resničnega plezalca. Opravil je mnogo prvenstvenih vzponov. Leta 1902 so šli prvi Furlani s smučmi v gore, na Kanin so bili namenjeni, pa jih je vreme zavrnilo, tako da niso prišli niti do kočé Tam za Belo pečjo (Rifugio Canin).

Prvi furlanski alpinist po času je bil Giovanni Hocke (1848–1903). Obšel je nešteto dotlej povsem nezanih krajev, prehodil nikoli utrujen stotero gorskih vrhov, pristopil na mnoge kot prvi. Njegovo ime je v zgodovini alpinizma vezano na Poliški Špik, za katerega so se leta in

G. B. Spezzotti: L'Alpinismo in Friuli e la Società Alpina Friulana, Sezione di Udine del C. A. I., Videm – Udine, 1965, 386 strani, 44 slik.

leta med alpinisti bili hudi boji. V prvi vrsti teh bojevnikov je stal Hocke. Izjalovilo se mu je več pogumnih poskusov. A leta 1877 je prvi stopil na teme oboževane gore Beljačan Findenegg in samo 13 dni za njim je njen vrh dosegel Hocke, v sladki nadeji, da je on prvi...

Spezzottijeva knjiga našteva in opisuje še dejanja drugih furlanskih gornikov od začetka stoletja pa do izbruha prve svetovne vojne (Carlo Kechler, Giovanni Nallino i. dr.). Leta 1904 je umrl, komaj 24 let star, sredi plodnega dela in poln neizvedljivih načrtov Leonida d'Agostini. Zmerom ga je gnalo v neznanu, v neprehojeno in nepohojeno. Opravil je bil veliko prvenstvenih vzponov, štejejo ga za vodnika nove furlanske alpinistične generacije, ki je bila v cvetu na prelomu stoletja in se udeleževala še nekaj kasnejših let. Njihov cilj: Odkrivanje in raziskovanje gora v čisto alpinističnem duhu. Takrat so bile Clautanske Alpe, v skrivnostni samoti in tihoti fantastični svet ostrih vrhov, stebrov, kerov in stolpov v razvodju med Tilmentom in Piavo, še dokaj deviško območje, resnična nikogaršnja zemlja. Prav tisti čas so Avstrijci in Nemci začeli onodod metodično prodirati, Steinitzer, Patera, v. Glanvell, v. Saar, Hübel i. dr. D'Agostini je mladino klical na delo: »Treba se je podvizati z odkrivanjem in proučevanjem naših gora, ako nočemo prvenstva v pristopih in v študiju še naprej prepuščati tujcem!« Kakor ga opisujejo, spominja D'Agostini v marsičem na našega Klementa Juga.

V prvi vrsti furlanskega alpinizma je še vedno stal Arturo Ferrucci, najvidnejši in tipični njegov predstavnik, zares čudovita, edinstvena osebnost. Zmerom je bil prvi v Clautanskih Alpah, za njih odkrivanje in opisovanje si je prislužil neprecenljivih zaslug. Prav v tistem pogorju se je vneto udeleževal Cesare Mántica, silni Furlan, Berti ga je v počastitev imenoval »drugega odkrivalca gorske skupine Monfalconi«. Po njem je ime zadobila Punta Mantica, precej težka gora z ostrim grebenom v tisti gorski skupini. Prvi je bil Mantica, ki je dosegel njen vrh. Celih 25 let za njegovim pristopom je prečudna gora samevala v svojim odmaknjenem svetu. Šele leta 1930 je nanjo dospela, in sicer po južni steni, naša odlična naveza Marko Debelakova, Deržaj in Črnivec (PV 1962, str. 245; 1966, str. 374). Pristop slovenske naveze na Punta Mantica je bil po vrsti drugi, a prvi po južni steni.

Prvi član SAF, ki je padel v gorah, je bil Giuseppe De Gasperi, še dandanes med furlanskimi planinci na moč češčena osebnost. Opravil je mnogo prvenstvenih v prigorju Karnijskih Alp.

Bil je poln ognja za gore, po večini samohodec, velika dejanja pa je naredil tudi v družbi svojih vrstnikov, zlasti mu je bil zvest prijatelj in zanesljiv spremljevalec na gorskih pohodih prof. Giuseppe Feruglio, kakor on slovit alpinist, geolog, geograf, hidrolog, eden izmed najmarljivejših in najvnetejših v študiju Furlanskih Alp, planinski pisatelj, avtor lepe knjige »Guida del Cadore« (l. 1910), urednik revije »In Alto«. Neznansko veliko gora sta De Gasperi in Feruglio preplezala, največ takih, ki tiste čase še znanih imen niso imele. Spezzottijeva knjiga posveča mladima alpinistoma daljše poglavje, kjer so podrobno opisani njuni številni vzponi, navajajo se številne dogodivščine, ki sta jih pogumna gornika doživela v gorah. Umrla pa sta oba v mladih letih. Giuseppe De Gasperi se je smrtno ponesrečil leta 1907 na ledeniku Giazzêr v Civetti, komaj 24 let star. Giuseppe Feruglio je imel 36 let, ko je umrl v vojaški bolnici med prvo svetovno vojno. V prijateljski trojici plezalcev iz prvih let stoletja je stal poleg obeh imenovanih še Sergio Petz, njun vrstnik in zgleden tovariš na skupnih, tudi velikih gorskih podvigih. Petz še danes živi, pozna ga pisec teh vrst, je 84 let star, visok, postaven, zdrav in močan. Ves je v ognju, kadar nanese beseda na njegove gore.

V spomin na Giuseppa De Gasperija in njegovih dveh v vojni padlih bratov je leta 1925 otvorila takratna tumeška podružnica CAI, imenovana »la Carnica«, velik planinski dom v osrčju enega izmed najlepših gorstev, v Pesarinskih (Sappadskih) Dolomitih, v vznožju visokega Clap Grande in njegovih belih, stenastih sosedov. Postojanka, Rifugio Fratelli De Gasperi, je bila nekaj dni pred koncem zadnje vojne požgana, a so jo po vojni na novo zgradili in je lepa, prostorna hiša, ena od najbolj obiskanih v vseh Karnijskih Alpah.

Tedaj je videmski SAF predsedoval Olinto Marinelli. Leta 1910 so po njegovi spodbudi dali društveni reviji »In Alto« podnaslov: znanstveno alpinistična revija. Kajti njemu sta bila znanost, kultura nad vse. V svojem delu je stalno poudarjal potrebo za dvig gospodarske in kulturne stopnje furlanskega gorskega prebivalstva. Ob izvolitvi za predsednika leta 1901 je razvijal svoje misli in razkladal svoj program: Hoja v gore, je govoril, je potrebna, a moramo jo imeti samo v pomoč za strogo znanstveno delo. Nešteti in neskončni študiji se planincem nudijo v hoji po gorah. Na vsak korak naletimo na poseben, poglobljenega opazovanja vreden fenomen. Moj poziv planincem na delo bo mogoče koga odvrnil od planinstva ali od našega društva, a na

drugi strani bo v veliki meri pripomogel k večjemu zaletu in živahnejši spodbudi za delo njih, ki ljubijo napredek v omiki domačega prebivalstva.

Marinellijeve stroge nazore obdelava Spezzotti kritično v obširnih, zelo zanimivih izvajanjih. Navaja določene primere iz življenja klasičnih alpinistov, kakor so bili E. Zsigmondy, G. Winkler, G. E. Lammer, A. F. Mummy, E. Rey. — Na občnem zboru leta 1906 je Marinelli govoril: »Ne moremo si predstavljati planinskega društva samih članov planincev, kakor ne geografskega samih članov geografov. Taka društva bi bila nemogoča ne le v provincialnem mestu, ampak tudi v večjih centrih Italije. Zato je pravilno načelo, ki vlada v SAF: eni naj plezajo po visokih in najvišjih gorah, drugi krožijo po nižjih hribovih, toda tem in onim so povsem enakovredni tisti, ki so se zato včlanili v društvo, da lahko prihajajo v njegovo čitalnico ali knjižnico čitat in študirati.« A na zborovanju leta 1907 je Marinelli med drugim poveličeval spomin na Giuseppa De Gasperija. Takole je govoril: »Srečna dežela, ki ima tako mladino! Samo v teh mladih, kakršen je bil De Gasperi, je sila, na katero se ob vsaki priložnosti domovina lahko odkrito zanese. Oni so, ki sestavljajo moč in vrednost vsakega naroda. Mi smo zmerom učili, da je planinstvo več ko preprost šport, da je visoka šola za vzgojo, za znanost in kulturo. De Gasperi se je držal teh naukov in načel, gotovo je v sanjah spoznaval, da mu bo za planine vredno umreti.«

K besedam predsednika Marinellija nadaljuje Spezzotti svojo kritiko njegove ideologije. De Gasperi, piše, je bil samo alpinist, njegovi vzponi so bili pristna subjektivna dejanja, obvladoval ga je čist moralni hedonizem, a strah, tesnoba pred vsakim uspehom, sta bila neprisiljeno prizadevanje njegovega avanturističnega duha.

Za Olintom Marinellijem je bil leta 1926 izvoljen za predsednika furlanskega planinskega društva SAF prof. Pier Silverio Leicht, docent na bolonjski univerzi, slovit pravnik, zgodovinar, književnik, politik (senator). O svojem velikem predniku je po izvolitvi takole govoril: »Njegov program je izražal najpopolnejše ravnovesje med športnim duhom (spirito sportivo) ter pomenom in cilji kulture (fini di cultura). V vsem so mu bila naravoslovna raziskovanja poglavitna stvar. Zanj bi veljalo geslo: Knjiga in cepin.«

Prvi Furlan, ki se je v gorah smrtno ponesrečil, prva žrtev alpinizma na Furlanskem, je bil Vittorio Tessitori, mlad alpinski oficir. Z vodnikom Oswaldom Pesamosca sta nenavezana delala zimsko turo (v decembru 1914) na Zabuš, grebenasto

goro med Strmo pečjo in Poliškim Špikom. Na sestopu na severno stran mu je malo pod vrhom spodrsnilo na gladkem ledu, ne da bi mu bil mogel vodnik pomagati. Kasneje je od kapi zadet umrl v dotlej še nepreplezani severni steni Divje Koze Riccardo Spinotti, po rodu Karnjel. Težko steno je plezal, ko mu je že bilo 55 let. Bil je star član SAF, izvrsten alpinist, učitelj nove alpinistične generacije, mojster v navduševanju mladine. O njem ima ime Sentiero Spinotti, znamenita, v živo skalo vsekana steza v gorovju Coglians.

Obsežno poglavje posveča avtor dogodkom iz vojnih let 1915–1917. Podrobno navaja sestav obeh vojsk na tej in na oni strani mejnih gor. Živo nam opisuje njuno gibanje, napredovanje in umikanje po položajih, po hribovih in dolinah, vsaj po imenih znanih nam vsem. Kakor v filmu se nam ob napeto pisanem besedilu prikazuje grozotno majanje fronte v Kaninskem pogorju, po Čuklji, Črnelskih Vrščih, Velikem vrhu — Rombonu, Možnici ter sem dol po Bovškem in Tolminskem. Dramatično je obdelana tragedija velikega umika jeseni 1917, ko je tudi več ko stotisoč Furlanov zapustilo domove, vse imetje, da so se rešili na jug, ponajveč v Toskano, čim bliže Florenci. Tu, kjer je na univerzi služboval predsednik Società Alpina Friulana prof. Olinto Marinelli, je bil zdaj njen zasilni sedež. O bogve kakšnem delovanju furlanske alpinistične organizacije v tisti dobi seveda ni moči govoriti, vendar je tudi tedaj vsaj enkrat izšla društvena revija »Il Alto«, ki jo je sestavil večno delavni Arturo Ferrucci. Po končani vojni so kmalu začeli z delom doma, a zmanjkalo jim je v času avstrijske okupacije (avstrijska vojska je zasedla Videm 28. 10. 1917) pohoštvo, doma niso več našli velike, dragocene knjižnice, za življenje in zgodovino društva pomembnih slik, velike zbirke zemljevidov, geoloških kart, znanstvenih instrumentov, alpinističnega orodja. Nekaj vsega tega so kakšno leto kasneje dobili po raznih kotih v Postojni... (Leta 1926 je društvena knjižnica že spet imela 11 000 knjig, 4290 periodik, 1404 geotopografskih kart.)

Med vojno so bile skoro popolnoma uničene kočje Marinelli (Coglians, zgrajena 1901), Neveja (zidana stavba iz l. 1909), Kanin (Tam pod Belo pečjo). Te poslednje niso obnovili, pač pa so l. 1934 zgradili više gori, pod Prevalo, kraj lednika, lepo novo postojanko Rifugio Gilberti, v spomin na leto prej v gorah padlega odličnega alpinista Gilbertija, ki o njem še pride beseda. Koče so bile tedaj opustošene, a je od kraja za nekaj let šlo tudi brez njih. Oživila je navada

nedeljskega taborjenja. Izkušeni planinci so vodili v gore mladino. Taki izleti, ki so trajali tudi po več dni, so imeli velik pomen za pridobivanje mladine in za njeno alpinistično vzgojo. Oživele so otroške kolonije, šolske in posebne »dijaške« karavane, eno ali večdnevni pohodi srednješolske mladine v gore pod vodstvom društvenih funkcionarjev in profesorjev v raznih vedah strokovnjakov. L. 1930 sta se v SAF ustanovila delavski in dijaški krožek, za člane delavce in dijake znižano članarino. Zanimivo je, da sta se takrat ločili društvena knjižnica in čitalnica na eno ter sekcija kot taka na drugo stran. Vsaka od obeh je poslej imela posebej svojo upravo, svoje račune in svoje članstvo. Dve leti pozneje so se začeli na koči Rifugio De Gasperi igrati v strmeh alpinizmu, »Scuola d'Alpinismo di roccia«.

Na občnem zboru v Reziji l. 1905 je bil ustanovljen društveni odsek »Pro montibus et silvis«, za gore in gozdove, s temle programom: pogozdovanje goličav, urejevanje gorskih planin, pospeševanje planinskega gospodarstva, zaščita koristnih ptic, umno ribogojstvo v gorskih potokih, ustanavljanje drevesnic in planinskih vrtov, varovanje rastlinja ter planinskega cvetja, propaganda, pisanje, predavanja, kongresi o pomenu gozdov in planin. Na spodbudo SAF so prirejali v osnovnih šolah t. im. Festa degli Alberi, praznik dreves. Tako so šolski otroci imeli izlet na Hlumin (ali Humin, Monte Glemine), kjer so posadili veliko število dreves, ki so dobro pognala. Imeli so tudi jamarski in hidrološki odsek, obema je načeloval prof. Francesco Musoni, geograf in znameniti pedagog. V botaniki je zaslovel Luigi Gortani, samouk, specialist cvetličar. Napisal je dve knjigi »Flora friulana con speciale riguardo alla Carnia« (furlanska flora s posebnim ozirom na Karnijo, Videm, 1905–06). Za svoje botanične študije je prehodil več ko 150 gora. Luigi Gortani se je pridno ukvarjal tudi s študijem karnijskih narečij in karnijske folklore. Pisal je v revijo »Pagine friulane«, za jezikoslovca je zanimiv njegov spis »Idioma e dialetti« (jezik in narečja) v knjigi »Guida della Carnia«. Še večje ime si je pridobil njegov lani umrl sin prof. Michele Gortani, botanik tudi on, znanstvenik velike veljave. Že l. 1924 je Michele Gortani predlagal ustanovitev naravoslovnega muzeja. Idejo so kmalu uresničili po iniciativi in s sodelovanjem SAF. Tu je obstajal »Comitato scientifico«, znanstveni odbor, ki mu je bil Gortani predsednik. Po l. 1930 so take znanstvene odbore ali odseke že imele vse večje sekcije ali podsekcije po Furlanskem. Prof. Gortani je uredil zelo pomembno literarno znanstveno delo »Guida della Carnia e del Canal

del Ferro«. V zajetni knjigi, ki je izšla l. 1925, sta povzeti v glavnem vsebini prejšnjih dveh publikacij, »La Guida del Canal del Ferro« (1894) in »Guida della Carnia« (1898, 2. izdaja 1906). V prvem delu nove knjige so od strokovnjakov napisana poglavja o podnebjju, favni in flori, o jezikih in narečjih, zlasti so tam objavljeni zanimivi podatki o Beneški Sloveniji in o Reziji spod peresa Ivana Trinka, ki jih je dopolnil celò s kratko rezijansko slovnico, in izčrpno bibliografijo o Reziji in Beneški Sloveniji. Obširno so v knjigi sestavljena poglavja o folklori (šege in navade ljudstva s posameznih območij), o umetnosti, gospodarstvu, šolstvu in izobrazbi. Drugi del knjige zajema na široko pisane potopise.

Malo pred izbruhom prve svetovne vojne je SAF izdala v svoji imenitni knjižni zbirki »Guida del Friuli« svojo četrto knjigo »Guida delle Prealpi Giulie«, vodnik po prigorju Julijskih Alp. Knjiga, ki obsega 800 strani in jo je uredil Olinto Marinelli, posamezna poglavja pa so napisali najvidnejši furlanski alpinisti in znanstveniki, je tudi za nas izredno zanimiva. V prvem, znanstvenem delu, so med drugim prispevali jezиковne razmere. Tudi tu so zanimivi prispevki Ivana Trinka v poglavjih z naslovi: Slovenci in Furlani, o naselitvi Slovencev, število obeh etničnih skupin, do kod so v zgodovini segali Slovenci, slovensko in furlansko imenoslovje, a raznih narečnih skupinah Slovencev, tradicije, legende, šege in navade Slovencev itd. Knjiga je iz l. 1912, odstavki so pisani brez šovinizma, ki se danes tu ali tam, v tej ali oni meri tudi v planinskih krajih pojavlja. Krajevna imena iz Beneške Slovenije in Rezije se glasijo tudi po slovensko, za posamezne kraje je izrečno omejeno, da so njihovi prebivalci Slovenci. Žal, za premnoge od njih bi se danes ne moglo več reči, da so slovenski.

L. 1930 je v knjižni zbirki »Guida del Friuli« izšla že 5. knjiga: »Gorizia con le vallate dell' Isonzo e del Vipacco«, Gorica s Posočjem in Vipavo. Uredil jo je prof. Gortani, a tudi pri tem delu so sodelovali vsak s svojim poglavjem znanstveniki strokovnjaki. Za nas so iz te knjige posebno zanimivi potopisi, ki so po stvari skrbno in obširno obdelani. Za območja, ki so po zadnji vojni pripadla Sloveniji, mi sami še nimamo, bi rekel, tako temeljitega dela. Škoda da so topnimi docela skaženi. Ni razumeti, zakaj še naprej vlačijo za naše kraje nemška imena kakor Wachein (Bohinj). Althammer (Stara Fužina), ali si celo izmišljajo povsem nova kakor Priserchi (za Pri cerkvi v Trenti) ter sto in sto drugih takih ali podobnih.

Bilo je tedaj znanstveno in slovstveno delovanje v planinski organizaciji SAF dosti načrtno in intenzivno. Ni moči seveda na tem mestu še več o njem pisati, kakor ga Spezzottijeva knjiga z brezprimerno natančnostjo, a tudi z veliko ljubeznijo obravnava. Le to bi bilo še omeniti, da so furlanski planinci sila veliko pisali po revijah, časopisih in občasnih publikacijah. Ob tem pa se človek vpraša, koliko je članov štelo tako delavno planinsko društvo. V letih 1900 do začetka vojne 1915 je SAF štela povprečno po 320 članov na leto. L. 1927, ko se je spet vključila v CAI, je imela 735 članov, od tega 450 vpisanih pri Videmski centrali, ostali so bili včlanjeni pri njenih podsekcijah v Tumeču (la Carnica) in Osoppu. Zmerom je bila večina članov v društvu zaradi njegove knjižnice in čitalnice. Takih, ki so se včlanili kot plezalci, gorniki, planinci ali alpinisti, njih je bila vedno le manjšina, kvečjemu 100 v letu 1927. A tudi od teh jih je mnogo lazilo okoli z beležnico, skicirko in pisalom v žepu. Razen videmske SAF s svojima pododsekkoma je še četrto furlanskih sekcij CAI: Gorica, Humin, Možac in Pordenone.

Spezzottijeva knjiga ima kaj raznovrstno vsebino. Objavljen je seznam furl. planincev, ki so se smrtno ponesrečili v gorah, dalje seznam članov SAF, ki so padli na bojiščih v zadnji vojni. Piše obilo o sodelovanju vojske, zlasti njenih oficirjev s SAF. Pogumen alpinist je bil Furlan Marco Tessari, oficir major, ki je vodil svojih 200 alpincev na Poliški Špik po t. im. via dei cacciatori Italiani, 32 ur vzpenjanja po črnih grlih in kaminih, z mitraljezi čez ramena in spredaj s fanfaro, z bivakom v vznožju Severnega stebra in veseljem, ko so prišli na vrh. Pozimi l. 1940 je delal z vojaki visokogorsko turo, na sestopu ga je zasul plaz in je tako še mlad končal svoje življenje. Zelo so se v furl. alpinizmu udejstvovali še drugi oficirji, kakor polkovnik Alvio Della Bianca, pa Luigi Zacchi, po katerem ima ime planinska koča pod Visoko Ponco. Še jako mlad je v severovzhodni steni Bele peči padel Giovanni Cantani, odličen plezalec novega sloga. V Pesarinskih Dolomitih je veliko novega odkril neutrudni gornik in planinski pisatelj Regolo Corbellini iz Tumeča, predstavnik karnijske skupine furlanskih alpinistov. Mož je že v letih, pa še ni odložil ne cepina ne peresa. Znani so še po svojih pomembnih dejanjih v gorah avtor knjige, ki je v besedi, dr. Spezzotti, Giuseppe Alessio, Scapini, brata Franz, G. Granzotto, Zanardi Landi. Močno je v furlanskih planinskih krogih upoštevana Valda Driussi, imenovana »la mamma della SAF«, mamica furlanskega planinskega društva. V mla-

dih letih je opravila veliko gorskih vzponov, tudi prvenstvenih, tudi zelo težavnih. Zdaj je že mnogo let blagajničarka SAF, izvrstna organizatorica. Skupaj z umetnikom slikarjem Mitrijem iz Vidma vodita mladino vsako nedeljo in praznik v gore. Do vznožij s stalno naročenim avtobusom, po končani vožnji veselo v strmine. Poleti in pozimi, vsako nedeljo, že mnogo let tako. Zmerom v gore, to je njihovo geslo. Letne skupščine SAF so načeloma zunaj Vidma, vsako leto drugod, večidel po planinskih kočah, po gorah, tudi po visokih vrhovih. Zborovali so že na vrhu Clap Grande v Pesarinskih Dolomitih, kar poštena, ne za vsakogar zmogljiva tura.

V dobi med obema vojnama se je v furlanskem alpinizmu bleščalo dvozvezdje Celso Gilberti in dr. Oscar Soravito. Le-ta še živi, je ves pri moči, alpinist akademik, marljivo pleza in piše. Letos je bil izvoljen za predsednika SAF. Dr. Soravito je preplezal veliko prvenstvenih, a nevenljive so njegove zasluge za odkritje številnih smeri v gorovju Grauzaria nad dolino Avpa, kjer se silni alpinist počuti doma. Napisal je o tem gorovju lepo monografijo »La Creta Grauzaria«, Udine, Tipografia Pio Ciusi, 1951, 109 strani. Našim alpinistom bi bilo priporočati, da gredo tudi v Grauzario kdaj poskušat svoje moči. Tiste čudovite gore so nam blizu, soboto zvečer prideš do nove koče Rifugio Grauzaria (poldrugo uro hoda od kroja na cesti, kjer si ostavi svoj avto), tu prenočiš, a v nedeljo preplezaš eno ali drugo od številnih smeri in se popoldne zdrav in vesel vračaš v Ljubljano.

Pred vsemi viden je bil tukaj Celso Gilberti. V letih 1925–1930 odpirajo avstrijske in nemške naveze dabo »šeste stopnje«, »skrajno težavnih«, plezajo s polnim zaletom, njihovo moralno geslo: »Povsod prideš skozi!« Solleder s svojo direktivno severozapadno v Civetti je spočetnik novega alpinističnega veka. S tehniko, z metodo, s tipično germansko mrzlobo se lotevajo Sollederjevi nasledniki velikih skalnatih sten, tisoč in več metrov obupnih navpičnic, kruto zahrbtnih stebrov, zaprtih previsov, najneverjetnejših ploč in streh. Italijanskega imena tu še ne najdemo. Dolomiti so bili polje udejstvovanja in zmag samo za vztrajne Bavarce in Tiralce. A kmalu se pojavijo Emilio Comici, brata Dimai, Attilio Tissi, od Furlanov Gelso Gilberti. Le-ta se ni nič obotavljal, poskusi v navezi Sollederjevo – in uspe. »Tudi v gorah, pravi Spezzotti, je mogoče pridobiti si slavo.«

Celso Gilberti se je že s 15. letom včlanil v SAF, imel je 16 let, ko je plezal prvenstveno v Pesarinskih Dolomitih, drugod še dve prvenstveni VI.

stopnje, opravil je še več ko 70 ponovitev velikih vzponov od Mont Blanca pa sèm do Mangarta in Triglava, odkril 46 novih potov v raznih gorovjih, bil je čudovit »prvi« v navezah, a od Furlanov je prvi delal izjemne plezarije, take z umetnimi pripomočki. Emilio Comici je rekel o njem: »Pravi kavalir gora, resnično najčistejši in najskromnejši, kar sem jih poznal, velik plezalec, med najboljšimi, in kdo ve, ako ne najboljši.« Avtor Spezzotti je bil zraven l. 1928 v Ovčji vasi, ko sta se Celso Gilberti, takrat 18 let star, in Renzo Granzotto vrnila s Poliškega Špika, kjer sta bila naredila tamkajšnjo »severno«. Kugyju je bil predstavljen Gilberti, poln navdušenja, ves kipeč od sile in od luči svoje zorne mladosti. Kugyjeve roke, že tresoče se, so počivale na Gilbertijevih ramenih, njegove oči so se nebeško svetile, ko je mladima prišepetal: »Da, lepo, zelo lepo, oba moja draga. Me veseli, čestitam vama. Toda priporočam se, pamet, sinka moja, življenje, življenje!« Šest let po tistem je Celso Gilberti padel v vzhodni steni Pagonella na Tridentinskem. Granzotto je izgubil življenje v bitki na grški fronti, le malo čez 30 let star.

Ni jih bilo veliko po številu pri osrednjem planinskem društvu v Furlaniji, a bili so vsi na mestu, čisti gorniki kakor znameniti, že slavni učenjaki. Da, učenjaki znanstveniki vseh panog. Za Leichtom je bil do vojne predsednik SAF prof. Arditio Desio, alpinist akademik, geolog, raziskovalec, znan po svojih alpin. dejanjih in po številnih spisih. Po vojni je društvu 3 leta predsedoval prof. Michele Gortani, o katerem je že bil govor. Za Gortanijem so izvolili dr. Spezzottija, avtorja knjige, ki je tu v besedi. Spezzotti je vzorno vodil SAF celih 19 let, do letos, ko je časti in bremena predal dr. Oscarju Soravitu. Spezzottiju gre posebno priznanje za njegovo velikodušnost, izkupiček iz obeh delov svoje »Zgodovine furlanskega alpinizma« je naklonil društvu za ureditev in spopolnitev njegove velike in slavne knjižnice.

Še nekoliko o ostalih furlanskih sekcijah CAI. Za goriško poroča rajniki prof. Emilio Mulič, marljiv društveni delavec. Individualni goriški alpinizem, piše, ima v davni pomembne vire. Omeniti je treba duhovnika Valentina Staniča (tiskano je Stanig), ki je že 29. 7. 1800 opravljaval barometrska opazovanja na vrhu Velikega Kleka. Stanič, piše Mulič dalje, ugleden učenjak, je bil l. 1803 na Triglavu (v resnici l. 1808) in v nedognanem času na Clapsavonu v Karniji na Prestreljeniku (Mulič piše M. Forato), na Svinjaku in na Mangartu. Goriški Furlani so pozno prišli do svoje planinske organizacije. V Trstu je bila

že l. 1883 ustanovljena »Società degli alpinisti triestini«, društvo tržaških planincev, s 73 člani. Njim se je od kraja pridružilo 25 članov Goričanov. Malo zatem so Tržačani zborovali v Gorici ter je tu bila ustanovljena goriška sekcija tržaškega društva. Zborovanje je bilo v takrat znani iredentistični »Associazione Gimnastica«, veliko kosilo pa so imeli, piše Mulič, v hotelu »Pri zlatem angelu«, močno zastraženem od avstr. policije. Po kosilu je bil skupen izlet na trnovski Mrzavec (zapisan Monte Frigido). Kmalu potem, goriška sekcija je že štela 40 članov, so si Goričani na rednem občnem zboru izvolili njen odbor: dr. G. Battigi, Giuseppe Mulič, C. D. Luzenberger. (Battigi je po domače Batič, na Goriškem pogosten priimek.) In piše ob tem prof. Mulič: Že po imenih se vidi, da so bili večidel goreči iredentisti (ardenti iredentisti). L. 1885 je bilo zborovanje v Pazinu. Planinskemu društvu so dali novo ime: Società Alpina delle Giulie, ki za tržaško sekcijo CAI še danes velja. Odbor je štel 15 članov, 7 za Trst, 4 za Gorico ter 4 za Istro. Dve leti kasneje so zborovali spet v Gorici, navzoč je bil goriški župan dr. Maurovič, kar je znatno prispevalo k slavnostnemu razpoloženju. Ta zborovanja so sploh uprizarjali z velikim pompom. (Tudi kasnejši goriški župan dr. Giorgio Bambič se je dosledno udeleževal zborovanj italijanskih ali furlanskih planincev.) Po slovesnem obedu so šli na izlete, na Mangart, na Kanin, večina so se pognali na trnovski Modrasovec.

Pravi pionir goriškega alpinizma iz italijanskih oz. furlanskih krogov je bil l. 1906 umrl Anton Seppenhofer. Po njem je bila imenovana l. 1924 zgrajena planinska koča pri Kriških jezerih, uničena med zadnjo vojno. Goričani so bili tako kakor Tržačani v tesnih stikih s planinskimi organizacijami v Italiji. Na njihova zborovanja ali prireditve so pošiljali svoje zastopnike. Tako je bil l. 1899 v Torinu mednarodni alpinističen teden, ki ga je pripravila torinska sekcija CAI. Že tja so Goričani iz furl. plan. odseka poslali svoje zastopstvo, ki sta ga vodila poročevalec prof. Emilio Mulič in njegova žena. V Muličevem poročilu je omenjena neznatna družbica nemških ali nemškutarških planincev iz Gorice, bilo jih je komaj kaj več kakor za dobro gostilniško omizje, so se pa nazivali Deutsche und österreichischer Alpenverein, Sektion Görz. L. 1894 so si postavili »Kaninhütte«, kočo na Kaninu, ki je stala tam, kjer imamo zdaj Dom Petra Skalarja. Goriška Sektion pa ni imela dolgega življenja. Vendar ji Mulič posveča dobre in drobne podatke, a ne da bi privoščil besedo Henriku Tumi ali nadškofijskemu tajniku Ksa-

verju Setničarju, ki sta bila oba člana goriške sezone in tiste čase poleg Kugyja najboljša alpinista na Primorskem. Šele dr. Giuseppe Zollia, Muličev naslednik v funkciji predsednika goriške sekcije CAI, piše dostojno tudi o obeh slovenskih alpinistih, ko o Setničarju lepo pripoveduje, da je bil gornik prvega reda, samohodec, neprekosljiv pešak. Bil je 54-krat na Triglavu, v vsakem letnem času, tudi v najostrejši zimi. Največkrat čisto sam.

L. 1911 je bil v Società Alpina delle Giulie ustanovljen univerzitetni odsek, deljen na dve skupini, eno s sedežem v Trstu, drugo v Gorici. Muličev poročilo navaja imena alpinistov visokošolcev: Bras, Kumar, Milost, Šuligoj, Massig, Machnitsch-Machini, Camisig-Camisi, dr. Bresca, Paolo Resen, Covacig, Cobol. Sankali so se ob nedeljah na tedaj slavnem bohinjskem sankališču, ki je tukaj zapisano Wochein. Nekaj dni pred izbruhom prve svet. vojne je imela SAF svoj občni zbor na Neveji. Udeležilo se ga je 28 Furlanov iz Gorice, ki so videmskemu plan. društvu za nevezsko kočo darovali lepo sliko »veličastne Škrlatiške skupine«. Ob izročanju slike so bili ognjevit govori, prof. Mullitsch je naglašal potrebo po bratski slogi, ki mora večno trajati med furlanskimi planinci.

V dobi med obema vojnama, ko se je goriška plan. enota že vključila v CAI kot njegova posebna sekcija, ji je več let predsedoval ugledni goriški alpinist in plan. pisatelj dr. Giuseppe Zollia, ki s slovi med drugim kot eden izmed najboljših poznavalcev Julijskih Alp. Nekaj časa so izdajali društveno glasilo, zaznamovali gorska pota, si ustanovili smuški odsek, pevski zbor. Dr. Zollia je očiten prijatelj Slovencev, zahaja z njimi v gore, ima med slovenskimi planinci številne prijatelje, je strpen v svojem plodnem pisanju v stvareh imenoslovja. Zollia je izdatno sodeloval pri sestavi že navedene knjige »Gorica s Posočjem in Vipavo«. Izvrstno so tukaj obdelani njegovi potopisi po Kobariškem, po Bovškem do Predela, dolnja in srednja dolina Idrijce.

L. 1925 so Goričani otvorili smuško kočo »Rifugio Sciatori« v Mali Lazni sredi Trnovskega gozda. Kasneje so jo preimenovali, bila je Rifugio Ezio Campini, po podpolkovniku Campiniju, ki se je mnogo trudil za vzgojo smuških kadrov. L. 1954 je bil pri goriški sekciji CAI ustanovljen smuški odsek, ki se pa ni obnesel. Pač pa je bilo že takrat med društveniki nekaj odličnih turnih smučarjev, ki so opravili velike zimske ture v Dolomitih, v Karnijskih, Julijskih, pa tudi v Centralnih Alpah in še dalje po gorovjih vse tja do Monte Viso v Piemontu. Pred par leti so Goričani na

južni strani Poliškega Špika, pod Brdi, napravili t. im. Pipanovo lestev, Scala Agostino Pipan, v spomin na planinca Pipana, ki se je bil nekaj prej tamkaj smrtno ponesrečil. Iz prve svet. vojne se je ohranila železna lestev, a je bila že hudo majava, čeprav jo je ta ali oni vse do nove naprave tvegali. Zdaj je predsednik goriške sekcije CAI tudi nam Slovincem znani dr. Mario Lonzar, alpinist-akademik, pobudnik in neutrudni propagator »Julijske planinske zveze«, ki jo sestavljajo planinci in alpinisti sosednih dežel Furlanije-Julijske Benečije, Slovenije in Koroške. Zveza je že imela dvoje kongresov, prvi je bil predlanski v Beljaku, drugi lani v Vidmu, tretji bo letos v Ljubljani.

O sekciji Pordenone poroča v Spezzottijevi knjigi zdravnik dr. Tullio Trevisan, zaslužen alpinist in pisatelj iz Pordenona. Nima kaj veliko članov ta sekcija, po zadnjih podatkih 391 rednih ter 237 družinskih (sociaggregati), vendar je med najdelavnejšimi v vsem CAI. Njeno delovanje je osredotočeno na domače gorstvo Cavallo – Col Nudo, na vse prigore Karnijskih Alp, Alpi ali Prealpi Clautone, Dolomiti d'Oltre Piave, ali kakor se še drugače imenuje tisto čudovito pogorje med Piavo in Timentom. Tam stoji mogočni Pramaggiore ter se v Spezzottijevi knjigi čita dr. Trevisanovo poročilo: »Nimamo natančnejših podatkov o prvenstvenem vzponu na Pramaggiore. Zdi se, da gre zasluga za osvojitve te gore Valentinu Staniču (a Valentino Stanig), rojenemu v Kanalu ob Soči leta 1774 ter umrlem v Gorici leta 1847, prvemu pristopniku na Bivero in Clapsavon ter na Veliki Klek. Kaže, da je Stanič prišel na Pramaggiore v prvih letih prejšnjega stoletja.«

Potem se v Spezzottijevi knjigi naštevajo osebnosti iz pordenonskega planinstva ali alpinizma. Prof. Vittorio Cesa De Marchi je po gorah sledil Avstrijcu Patèri, leta 1925 je napisal monografijo o Cavallovi skupini, to delo je bilo prvo objavljeno o tistem pogorju v italijanskem jeziku. Veliko je De Marchi objavjal tudi o Julijskih Alpah, predvsem o Poliškem Špiku, dosti je sodeloval pri sestavljanju znanih vodičev »Guida dei Monti d'Italia«.

Po prvi svetovni vojni je bil med najvidnejšimi pordenonskimi alpinisti Piero Tajariol. Ustanovil je v Pordenonu »La Famiglia Alpina«, planinsko družino, ondi prvo planinsko društvo. Prva točka društvenih pravil se je glasila: Razen športa sta nam namen in cilj spoznavanje in študij naših gora. In dalje pravila: Sedež društva za redne občne zборе je ali Plan Cavallo (tiste čase pre-

cej težko dostopen) ali Cansiglio (znana sosedna visoka planota). Kjer koli drugod storjeni sklepi bi bili neveljavni. Izključen bo član, ki se ni v letu udeležil brez opravičila vsaj treh društvenih tur. (Te ture pa so bile tudi dolge in naporne, kakor Etna, Ortles, Pelmo, Antelao.) Precej strog je bil statut pordenonske »planinske družine«. Ta skupina pa se je že leta 1925 vključila v CAI kot redna sekcija Pordenone. Tisti čas so pordenonski planinci dobili od družine Policreti v dar bajto v planini Pian Cavallo, ki so jo preuredili in je, čeprav zelo revna, dobro služila planincem in alpinistom vse do zadnje vojne, ko so jo Nemci požgali. Zdaj pa stoji tam že nove stavbe, veliki planinski dom »Rifugio Piancavallo« in številne druge tujskoprometne naprave. Prizadevni Pordenonci so si pred nekaj leti zgradili še drugo, zelo lično planinsko kočjo v prekrasnem predelu Clautanskih Alp, ob jezercu Meluzzo, zraven siromašne istoimenske planine, v koncu romantične doline Cimoliana. Ime ji je »Rifugio Pordenone« in velja za najugodnejše izhodišče v vrhove Clautanskih Alp, kakor Cima dei Preti, Pramaggiore, Vacalizza, Monfalconi, Spalti di Toro. Samo dve uri in pol je od kočje do fantastičnega Campanil di Val Montanaia. Najznamenitejši pordenonski alpinisti od leta 1925 dalje so bili akademik Raffaele Carlesso, Giusto Gervasutti, Renzo Granzotto, Arrigo Tallon, Francesco Maddalena, Pino Salice, Marchi Alfonso in Antonio. Ta poslednji je padel skupaj z Granzottom leta 1941 na grški fronti. V spomin nanju so planinci iz Pordenona leta 1963 postavili stalen bivač »Bivacco fisso Granzotto-Marchi« v čudovitem gorskem kotu, v koncu doline Monfalcon di Forni. Carlesso je bil plezalec prvega reda, preplezal je nešteto sten, med temi južno Torre Trieste in severozapadno Torre Valgrande, ki ju še danes štejejo med najtežje v Dolomitih. Med sodobnimi Pordenonci pleza, smuča, slika in pridno piše ter v društvu neutrudno dela dr. Lando Bellavitis.

Za konec dve besedi o huminski in možački sekciji (Gemona del Friuli, Moggio Udinese). Majhni sta po številu članstva, ti dve furlanski, 100 ozir. 75 rednih članov, večidel delavcev. Duša huminskega društva je bil Guerrino Crapiz, ki je napravil v raznih gorstvih mnogo vzponov v navezi s slavnim, silnim piemontskim alpinistom Pierom Giglione. Huminci so si pred 20. leti postavili lepo planinsko postojanko na Malem Karmánu (Monte Quarnàn). Možačka sekcija pa je nedavno odprla prikupno planinsko kočjo, Rifugio Grauzaria, pod navpičnimi stenami in stolpi pogorja Grauzaria. Koča, čeprav od občestne go-

stilne v slabih dveh urah in lahko dostopna, stoji v resnično veličastnem alpskem svetu.

Na koncu knjige so podrobni podatki in poučna pojasnila v obliki sistematično razporejenih, po ustreznih znamenjih v besedilu oštevilčenih opomb. Sledi obširna, skrbno zbrana in po snoveh zelo pregledna alpinistična bibliografija. Dalje so v zgoščanem slogu podani, po letih razvrščeni podatki o delovanju posameznih društev, sistematično zložena preglednica o tem, kaj so imeli zborovanj, sej in sestankov, tur in izletov, uspehov in neuspehov, kaj se je v letu napisalo ali natiskalo, kaj so napravili koč, steza in zavarovanj, kaj je bilo tu in tam rekreacijskega delovanja (attività ricreativa). Ima pa beseda »rekreacija« pri njih drugačen pomen, so ž njo mišljeni društvena predavanja, predvajanja filmov, poročila o izišli alpinistični literaturi, diskusijski večeri i. pod.

Ob kratkem, Spezzottijeva knjiga je vzorno sestavljeno, po vsebini popolno historiografsko delo. Gresta avtorju zasluga in čast.

NAŠ SMUČARSKI POHOD V VRATA

Matjaž Černe

Čeprav so poletne počitnice že daleč za nami, mi žilica vendarle ne da miru, da bi vam ne opisal ene izmed mojih prigod. Bilo je takole:

Nekega junijskega dne mi je v glavo šinila misel, da bi šel smučat. Kar vleklo me je na sneg. Zbral sem še tri tovariše. Nakupili smo vse potrebno: hrano, špirit in ostale drobnarije, naše bodoče bivališče — šotor — pa sem imel sam. V četrtek popoldne smo se odpravili. Ko sem si hotel oprtati nahrbtnik, sem moral poklekniti, kajti dve odeji, zračna blazina, obleka, ostala krama in hrana, na vrhu še dvojček z gumiranim dnom — vse to niso bile mačje solze. Ko sem se oddahnil, misleč, da že ravno stojim, se je zgodilo. »Mačje solze« so me vrgle po tleh, nahrbtnik bi me bil skoraj pomečkal. Ko sem se ves polomljen izkobacal izpod njega, sem ga čez čas le premagal, si otvoril še smučin in se napotil k Dušanu. — V Vrata nas bo peljal njegov oče.

Ko sem položil svoj nahrbtnik v prtljažnik, se je ubogi »1100« kar usedel. Kmalu sta prišla tudi ostala dva člana »odprave« — Franci in Tomislav. Prvi je navdušeno izjavil, da je vremenska napoved odlična: »V alpskem svetu sončno!« Vsi smo si veselo meli roke. Ne vem, kaj bi se zgodilo dan kasneje z meteorologom, če bi zašel v našo družbo. Odpeljali smo se čez Jesenice mimo Mojstrane in Perličnika. Ko smo prispeli, se mi je oko najprej spočilo na mogočnem apnenčastem oprsju Triglava, a takoj nato mi je ušel pogled proti Luknji. Ko sem pogledal tja, me je streslo, a še vedno sem imel upanje. Luknja — stara in najboljša napovedovalka, je bila v megli, sploh je ni bilo videti. To prav gotovo ni bilo dobro znamenje. S Francijem sva hitela po poti ob potoku, da še do noči postaviva našo platneno streho. V glavi pa sva premetavala temačne misli in zvečila gumi. Sproti sva izbirala okolje za naš dom. Ne bi bilo prav in dobro, postaviti ga tik ob snežišču, ponoči bi bilo preveč mraz, in tudi ne predaleč, ker bi bilo treba po nepotrebnem pešačiti. Tam, kjer se pot cepi v stezo za na Luknjo in hiti druga čez potok, na Triglav, sva zavila v pritlikavo grmičje. Našla sva lep, zavetrn prostor za velikansko skalo, ki se je kdo ve kdaj odtrgala od stene.

Ko je bil šotor postavljen, je bila že trda tema. Tudi »kuhinja« pod previsom je bila že pripravljena — za to je poskrbela narava. Ko sta »prietovorila« še Dušan in Tomislav, smo povečerjali in se spravili v šotor.

Jutro ni obetalo nič dobrega. Nad nami so se padili oblaki in Luknje še vedno ni bilo videti. Eno uro smo bili na snegu, ko se je ulilo in je deževalo vse popoldne. Naslednjega dne smo vstali z novim upanjem. Moja kino-kamera je vendar brnela in goltala posnetke, kajti ta izlet je bilo treba ovekovečiti. Zopet smo smučali, vendar zopet samo kako uro. Narava je zopet pokazala, da je močnejša od nas. Ulilo se je, da se je severna stena kaj kmalu spremenila v množico slapov.

Nismo imeli sreče. Dva sta izgubila potrpeljenje, dva sva trdovratno ostala. Zvečer sva poslušala vremensko napoved: »Deževalo bo.« Sprevidela sva, da nima pomena upirati se, kajti tudi v šotoru je nastalo pravo jezerce. Zatorej sva zjutraj podrla šotor. Imel sem tak tovar, da sem bil podoben kameli. Ko sva prišla do Aljaževega doma, sva bila premočena do kože. Počakala sva na avtobus, za nameček pa sem v vlakcu še pozabil pelerino, prijatelj pa pulover.

Tako se je končalo. In še stara mama doma: »Ježeš Marija!« Apčih! Na zdravje!

ALI VEŠ KAM?

Marica Škurjanec

Poletni dopoldan na visoki, skoraj docela ravni planoti; kar čudno je pomisliti, da nekje globoko, skoraj na vznožju smrekovih gozdov, izvira gorska reka, ki so jo tolikokrat opevali pesniki in jo imenovali »bistra hči planin«. Planinci, katerih avtomobili so zadovoljno dremali v senci, so po obilni malici obsedeli v koči, s čašami ledeno mrzlega piva pred sabo, otroci so kupovali razglednice in značke ter sitnarili pri materah, ki so stopicale bose, s čevlji v rokah, proti potoku, da se pridružijo vrstnicam, ki so že razprostrle okrog sebe frotrike z »dobrim jutrom«, si nataknille velika sončna očala, se na debelo mazale s kremo in oljem ter začenjale tisti blaženi pogovor: Veste, jaz pa sem kupila... Pomislite, kaj je naredila moja punca... Midva z možem pa...

Glasni, živi klepet, ko nihče nikogar ne posluša, ker je pač tako prijetno govoriti, je dvignil Ano. Oblečena v oguljene hlače in svoje nezadovoljstvo, s peresom in beležko v žepu, se je oddaljila od počivajočih. Skušala se je družini prilagoditi, pa ni šlo. Saj je dovolj težko že v mestu vedno prijazno prikimavati. Ko je stopala po cesti, ji je oči slepil prah, avtomobili so švigali mimo nje in včasih je kdo pomahal. Na bližnjem šotoru so imeli štirje možaki, oblečeni v gosposko gorjansko nošo, svoj piknik. Otepali so klobase, se debelo pridušali in kilavo vriskali. Iz bleščečega tranzistorja pa se je zvijala poskočna viža: Kdor le more, naj gre v gore...

»Gospodična, pridite k nam, pijte, no, saj smo v hribih!« No, spet eni, ki se gredo Slovenca v irhastih hlačah in jim srca bijejo v ritmu polke in valčka, je pomislila Ana ter se ob macesnu z zgovorno markacijo odcepila od ceste ter zavila proti srebrno sinjemu prisojnému vrhu, ki se je raztapljal v oblakih.

Z novo močjo je zaključevalo v njej razočaranje. Tudi drugi jih doživljajo, zakaj jaz ne bi mogla vzdržati?

Nenavadno dolgo lahko kljubuješ, ko se nena doma zaveš: Ne zmorem! Ljudje pa ti nalepijo

etiketo s psovko. Takrat, ko je najhuje in potrebuješ pomoč, ko ne moreš biti več nekakšen Rdeči križ za vse tuje težave, ti pove kdo mrzlo, brezabzirno resnico, ki te pobije k tlom.

Borovci so začeli izginjati. Stezica se je uporno vzpenjala, pa izginila v odkrušeni skali. Treba je bilo preplezati praznino in že je stala Ana pred tablo z opozorilom: Plezalna pot — samo za izkušene planince. Tudi v življenju bi morala biti kdaj pa kdaj taka svarila. Ali bi se pred njimi obrnili? Ona se ni.

Že se je z desnico krčevito oprijela stene nad prepodom, se oklenila gobastega izrastka skale ter se zavihtela na drugo stran. Polna bolečine in krčevite upornosti se je prilepila na kamniti zid, z ustnicami se je dotaknila sivega, mrzlega telesa gore, začutila lužnati okus, jo otipavala z radovednimi prsti, se vlekla z naporom navzgor, kremplji gore pa so jo grabili, da se je zatikala obleka in čutila je, kako se teža, ki jo je nosila v sebi, staplja s tem naporom in premagovanjem v eno samo trmo.

Preplezala je del nevarne poti in čakalo jo je presenečenje — širok, ploščat kamen, ki so ga izlizali hudourniki. Sedla je nanj in se previdno ozrla navzdol, na prelaz. Oznojeni lasje, ki so silili v oči, so jo pekli kot drobci stekla. Sunkovito je dihala in si na ledeni skali skušala ohladiti razparano dlan.

Po svojih ožganih ramenih, ki so jo nekoliko manj skelela, je zaznala, da ni več sonca. Ovila jo je gosta megla, od severa so se valili debeli oblaki. Počasi je otipavala kamen za kamnom, preden se je premaknila. Zamajal jo je prvi sunek vetra. Po trebuhu se je privlekla do ozkega strmega žleba, kjer klinov ni bilo videti, ko so jo prebičale kaplje, tako nenadne in debele kot nekoč v otroških poletjih, ko jo je nevihta presenetila med rogovilami višnje. Takrat se je bila vsa premočena zatekla v mračno, toplo kuhinjo, se stisnila k staremu lončenemu štedilniku, kjer je tiho prasketalo. Sedaj tistega štedilnika ni več, višnjo, ki jo je preklal pomladanski vihar, so posekali, in kje so ljudje, ki so se z mano sušili v kuhinji? Stara mati, ki je zlagala premočeno perilo, invalid Žunko s pipo v ustih, oče, ki se je pomaknil bliže k oknu, da bi videl brati časnik... Nikogar več ni!

Pravzaprav sem od vseh ostala samo še jaz!

Zasmejala se je temu nesmislu. Koraki v žlebu so bili usekani za moškega. Moški stopajo v življenju z daljšimi in odločnejšimi koraki. Sovražim! je na ves glas zavpila v vihar, a slišati je bilo, kakor da bi zašepetala.

Zamolklo grmenje se je naglo približevalo. Čutila je, da so ji v zraku, ki je bil nabit z elektriko, vstajali dolgi lasje, ki pa so jih takoj spet potlačili deževni curki.

»Sovražim,« je zavpila in takoj se je nekje v notranjosti posmehnila temu kriku. Dež ji je izpiral kri, ki je tekla od premraženih, ranjenih rok. Obleka jo je stiskala kot železo, posebno jopič, ki se ji je zagrizel v vrat. Med kapljami, ki so curkoma lile po obrazu, je čutila tudi nemočne pekoče solze.

Poskusila se je ozreti: Prav takrat se je razgrnila zavesa sivine in odprl se je pogled na prelaz, na kristalno belo cesto, po kateri so enakomerno drseli zadovoljni avtomobili kot gosenice po listju. Vsa planota se je kopala v soncu.

Naslednji korak je bil najnapornejši; dva izravana klina sta žvenketala ob steno. Stopila si je na nogo, znova in znova otipavala mokro kamenje, da se je neskončno počasi privlekla na gladko vzbočeno vzpetino. Zglajeni rdečkasti kamen je bil ves prevlečen s sluzasto mokroto. Premikala se je po kolenih in čutila, da je na obodu velikanskega valja, ki se vztrajno vrti in jo počasi spušča navzdol. Hotela je krikniti, pa ni bilo komu. Kakor tolikokrat v snu: Bojiš se, padaš, pa vendar veš, da se ti ne bo nič zgodilo... Ustaviti se bo treba! Kamen! Doseči tisti kamen! Ko se ga je oklenila, je začutila, da se tudi ta premika. Zdrsnila je komaj opazno, vendar je vedela, da se lahko že naslednji hip sproži plaz, ki bo zgrabil tudi njo.

Zateči se mora na ozek pas proda! Skok v desno je zadoščal, da je njen kamen začel padati, pridružili so se mu še drugi, dolgo in grozeče grmenje je naznanjalo, kaj se je zgodilo. Ranjene dlani, ki jih je zagrebla v pesek, so neznosno skelele. Naprej, previdno, samo da pride do Okna, ki je prehod na drugo stran.

Pustite nade vse, ki ste vstopili! Zavedala se je, da vpije na glas verze iz Božanske komedije. Dante, Vergil!

V hipu je spoznala, da se sedaj bori za to, kar se ji je prej zdelo nesmiselno in nepotrebno; za življenje.

Oblake so razvejali bliski in rasli iz skal kot čudovite srebrne rože. Sedaj bo prišlo! Ta upor je neumen. Kaj ko bi se spustila? Mogoče pa so le samo sanje? Ko bo padla, se bo prebudila na postelji in se smejala svoji grozi...

Tam v gorah je tvoj grob... Nesmisel! Bolečina ne laže; bledem. Ne smem se spustiti, pa naj me zadene strela, naj... Za koga se mučiš? Kaj komu pomeniš? Izjava nekega profesorja: Zelo

povprečna, brez energije. Na zaslišanju pa ga je prav ona rešila. Potem je še vendar nekaj v meni...

V službi resnično delaš. To pa ni zasluga, saj si plačana, tako pravijo. In če se trudiš da smrti, vse to ni nič. Biti moraš sposoben. Ves upor je zaman, če te v očeh ljudi, s katerimi delaš, umažejo. Vsi želijo tvojo smrt.

Zadnji mesec je samo zato hodila po trgovinah, ker prijazno pozdravljajo dober dan in rečejo želite prosim in hvala lepa...

V predmestju je božala pse in mačke, da so se ji dobrikali. Prijaznost, kupljena z drobižem.

Prijatelj? Družinski prijatelj Kranjčič, ki je pred vojno ob nedeljah prihajal na kosilo in potem so se slikali pred hišo in pili jabolčnik na vrtu. Dišala je po osutih vrtnicah. Očetu je vedno pisal, med vojno pa ga je izdal. Očeta so ubili v taborišču, prijatelj pa ima dobro službo, hišo, jabolčnik in otroke, ki jih ob nedeljah slika na vrtu, kjer diši po vrtnicah...

Ne morem več! Krčevito je drhtela in hlastno hlapala. Le malo se je še zavedala in vse življenje so prepravljale krivice.

Ko sem imela putko, ki je vedno hodila za mano, so mi jo ubili, ker sem jo imela rada... Kako dobro bo, ko se ne bom mogla več držati. Nič več ne bo bolelo!

V mokrih cunjah se je vlekla navzgor, navzgor. Vijoličasti oblaki so se na silo trgali. Okno se je zameglilo, skozenj je silovito pihalo. Tipalke sončnih žarkov pa so že tajale sluzasto vlago. Obležala je na vrhu, se stisnila v mokro kotlinico in božala skalo. Ko se je predramila, je še vedno sijalo sonce. Vstala je in si s krvavimi rokami zastrla oči. Odprle so se tri doline, skoraj da je razločila majhne hišice, mimo katerih se je pletla vijugasto cesta, obsijana s svetlobo.

Nenadoma se je zasmejala na ves glas. Stala je na najvišjem vrhu in vse bolečine so postale neznatne in smešne.

PO KUGYJEVIH STOPINJAH V ZAHODNIH JULIJCIH

(Kugyjeva smer v Poliškem Špiku 2753 m)

Janez Brojan ml.

Vso pomlad in polovico poletja sva se s Frenkom Salbergerjem pripravljala za odpravo v Zahodne Julijce. Vedela sva, da greva z odpravo okoli prvega avgusta na pot. Prebiralasva knjige, gledala zemljevide ter med drugimi prebrala tudi knjigo »Pet mož gradi pot«. V tej knjigi opisuje pisec glavni vrh Zahodnih Julijcev, Montaž, Špik nad Policami.

Tabor smo si uredili v prelepi dolini Zajzeri. Nad nami se je mogočno bohotila severna stena Poliškega Špika. V tej steni je svetovno znana Kugyjeva smer. Zvečer smo se domenili, da gresta dve navezi v to smer. V prvi navezi smo bili Frenk, Viki Uhan in jaz, v drugi pa Jane Novak in Matjaž Žavcer iz Ljubljane

»Vstanite, mrhe, saj je ura že štiri preč« zavpije naš vodja Uroš Župančič. Steza je zavila desno v breg. Kmalu pridemo do bivaka Stuparich (1587 m). Od tu pa je še nekaj skokov do podplazišča. Tu je Kugyjeve studenček. Kugy je tu rad počival. Že smo na centralnem snežišču. Ta nas vodi v steno. Ker je bil sneg trd, mi pa brez derez, smo si s cepinom vsekavali stopinje. Strmina je bila vedno večja. Kmalu smo prišli do ogromne razpoke in zagledali v steni kline. Smer je bila včasih nadelana, sedaj pa je v njej le malo klinov in še te so pobili snežni plazovi. Spustili smo se v dno razpoke, se navezali in vstopili v steno. Hitro smo premagali skoraj navpične police in po dveh urah plezanja smo že na več kot pol poti. Vikijeva kamera in najin fotoaparata sta v pogonu. Kmalu pridemo pod zelo značilno prečko, koder tudi Kugy ni mogel naprej. Tudi to smo premagali. Prišli smo na greben. Po grebenu smo se hitro kobacali in po pol ure prišli na vrh.

Na vrhu je precej velik zvon. Vsak, ki doseže vrh, potegne zanj. Po nekaj minutah jo primaha na vrh tudi Uroš. Povedal nam je, da so ostali malo nižje pri bivaku Suringar (2400 m). Spustili smo se k njim in se z njimi vrnili v dolino.

Pred nami je leto 1968, v katerem se bomo spominjali 75-letnice ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Proslavimo ga s poživitevjo planinstva v vseh dejavnostih!

GIOVANNI SEGANTINI se je rodil 1858 v kraju Arc, na severnem bregu Lago di Garda. S sedmimi leti je moral po smrti svoje matere v Milan k polsestri, ki ga je mnogo puščala samega. Slonel je pri oknu in gledal oblake, ki so mu pomenili prostor in prostost. Nekega dne je zbežal iz mesta in iskal pot proti Franciji. Izčrpanega so našli kmetje in ga popeljali nazaj v Milan. Zelo zgodaj je pokazal slikarski talent in zlahka dovršil študij na akademiji v Breri. Začel je slikati naravo, portrete in prizore, v katerih je prišlo do izraza njegovo nagnjenje k razmišljanju in resnobi.

«Umetnost mora kazati pot k novim mislim,» to je bilo geslo mladega Segantinija, ki ga je ponavljal v tej ali drugi obliki v svojih pismih in spisih. »Čopič drsi po platnu in uboga notranje vzgibe. Odkriva, kako trepeta roka, v kateri se izražajo vse vibracije živcev. Oživlja predmete, živali in ljudi. V najbolj intimnih podrobnostih se izraža oblika, življenje, svetloba. V umetniku plamti sveti ogenj umetnosti in ga drži v ustvarjalni napetosti. Vročična strast, ki se ga polasti pri ustvarjanju, se odraža na gledalca, v katerem vzbuja isto doživetje.« V tej izpovedi je ključ Segantinijeve umetnosti, ki jo je skoraj v celoti posvetil goram. »Umetnost, ki gledalca ne pretrese, nima pravice do obstoja,« je kasneje dodal.

Zelo mlad je šel iz Milana v Brianzo in tu slikal pastirje, kmete, ovce, krave, studence in vodnjake. Pošten in preprost je živel naravno, zdravo vaško življenje. Ne da bi bil spoznal Milleta, precej starejšega normandijskega slikarja, se mu je približal s svojo prirodno preprostostjo, s katero je upodabljal kmeta pri delu ali pri molitvi. Millet je v »Ave Mariji« naslikal kmečki par pri molitvi na njivi, Segantini pa je v podobi z enakim naslovom upodobil pastirja, ki ob Ave Mariji s čolnom vozi ovce v sončni zahod. Pastirjeva žena z otrokom sedi v čolnu. V njej je slikar izrazil materino ljubezen s posebnim čarom.

Potem je šel v gore z ženo in otrokom, na sever, v Berghell, v Engadin, preko sedla Julier v Oberhalbstein in nato osem let bival v Savogninu od l. 1886 do l. 1894. Da bi gore čim bolj doživel, se je pogorjaniil. Študiral je svetlobo v pokrajini, zelenino gorskih trav, sinjino neba, sončni sij ob različnih dnevnih urah in letnih dobah. »Moja umetnost se je rodila v veličastni resnosti gora in se tu razvila k višjim oblikam. Moji predniki so bili gorjanci, duh alpske pokrajine je ostal v meni, me vsega prevzel in se pokazal na mojih platnih«, je zapisal. Iz Savognina je na konjičku odhajal na bližnje in daljne planšarije in na vrhove, da bi na višinah doživel čisto vedrino nad gorami. Bil je gotovo prvi slikar, ki je poleti in pozimi bival v višini 2500 m in tam ustvarjal. »Tu sem lahko drznejše pogledal proti sončnim žarkom, ki jih imam rad in ki bi jih rad zajel v podobo. Tu sem se lahko poglobljaj v naravo, v njene najbolj žive oblike, v njene najprvobitnejše barve.« Prišel je do svoje lastne tehnike, sorodne impresionistični. Z njo je hotel na platno prenašati čiste tone. Njegove barvne ploskve se ne prelivajo, marveč so ločene med seboj, da so videti kot vezena. Ohranile so ves svoj sijaj do današnjega dne. Ob novem letu 1890 je Segantini zapisal: »Najbolj imam rad sonce, za soncem pomlad, za njo pa studence, ki v Alpah vro iz skal, svetli kot kristal, in žubore po žilah zemlje kakor kri po naših žilah.« V gorah je slikal kmete, kako vardevajo živino, obdelujejo zemljo in pospravljajo pridelke, mlade kmetice pri studencih, ovce in krave v stajah in na paši. Izogibal pa se je epiki, ki ga je v Milanu in Brianzu še mikala. Ljudje na njegovih slikah so kakor rastline in živali, samo zgolj bitja v naravi. Njegove slike so presenečale z jasnino svojih barv in z resnim odnosom do narave. Kmalu so slavile zmago na razstavah. Slava gorskega slikarja Segantinija se je nenavadno naglo razširila. Njegove slike so v ljudeh obujale željo po doživljanju gora, željo, od blizu videti to sončno luč, ta čisti zrak.

Iz Savognina se je Segantini preselil v Malojo, v deželo jezer in gora. Njegove gorske pokrajine vse bolj predstavljajo kvintesenca narave in življenja, svet, v katerem se razpleta človekova usoda, kjer bije ura življenja in smrti. Presenetljivo oživlja majhne stvari: tkivo mahovja in lišajev, kozjo kožo, ovčjo volno, strukturo gorskega drevesa, trdoto pečine. Z mešanico barvnih tonov in svetlobe jemlje predmetom težo tvarnosti in jih dviga v umetniško nadtvarnost. Da bi se oddolžil Engadinu, je želel ustvariti njegovo panoramo od St. Moritza do Silsa in Maloje. Panorama naj bi bila razstavljena

na svetovni razstavi v Parizu l. 1900. Ni mu šlo od rok. Ustvaril je le triptih. »Življenje, Narava, Smrt.« Slike je odkupila ustanova Gottfrieda Kellerja, Nikolaus Hartmann pa je v St. Moritzu zgradil Segantinijev muzej, v katerem je zbral te in mnoge druge Segantinijeve slike.

Prva podoba »Nastanek ali življenje« predstavlja jesensko atmosfero. Sonce zahaja. Žena z otrokom sedi pod borovcem, vse naokoli zelenina pašnikov in modro jezerce. V ozadju rožnate gore v sveži svetlobi. Večerna elegija. Slika »Bivanje ali Narava« prikazuje polnost življenja v naravi. Moški in ženska gresta z živino po stezi. V daljavi se vleče veriga gora na zlatem nebu, ki vse žari v barvah sončnega zahoda: v rožnati sinji, oranžni, žolti in modri svetlobi. Te barve so Segantinijeva moč. Toda narava umira, sneg leži več mesecev, po doleh in po bregih in razpenja mrtvaški prt. To je že tretja podoba »Smrt«. V mladem jutru visi nad gorami gost, težak oblak. Mlado dekle peljejo s planine v krsti. Te slike ni dovršil. Jeseni l. 1899 je moral odložiti svoj čudežni čopič. Segantini je bil eden od prvih slikarjev, ki so odkrili zimsko gorsko pokrajino. Ni pa slikal snega, ki bi se bleščal v soncu, raje je imel mračni sneg pod zamrenjenim nebom, nemi sneg, siv, rjavkast, v katerem zamirajo glasovi in nas opominja na smrt. V večerni uri se kmetica vrača v vas s sanmi, ki pod težo drv drse po sanincu. Luči se prižigajo v oknih, v mraku lega na pokrajino mrzla sivina. Mrličje pokopavajo v zmrznjeno zemljo in jih objokujejo, dolina pa počiva nema in ledena pod snegom. Zimska pokrajina postaja pustinja.

Glede na miselnost dobe je bil Segantini blizu simbolizma, ki mu je narava le materializacija ideje v prostoru, času in usodi. Simbolistom ni bilo do posnemanja narave, hoteli so jo le razložiti z oblikami simbolične umetnosti. Barva in svetloba sta za te slikarje tudi duhovno sredstvo, ne samo tehnično. V miselnem svetu samotnega človeka, kakršen je bil Segantini, je smrt igrala veliko vlogo, čeprav je vse svoje antene razpenjal življenju in luči nasproti. Narava je sreča materinstva, rodovitnosti. Segantinijeve simbolične osebe, ki to ponazarjajo, rastejo iz zemlje, so v svoji čutni navzočnosti anonimne osebnosti, polne resnice o življenju. V gorah ne doživljamo globlje le svetlobe in zraka, marveč z njima tudi življenje in njegovo skrivnost. To naziranje je vedlo Segantinija v alegorično upodabljanje gorske narave.

Ustvaril je mit o Engadinu, mit o soncu, o sreči v višavah. Milijoni ljudi so prišli v Engadin zaradi njegovih slik. Vanje je položil tone, ki so odmevali v srcih ljudi od Pariza do New Yorka. Bil je velik slikar, bil pa je tudi človek velikega duha, ki je odkrival najgloblje skrivnosti iz življenja narave. Za razširjanje ljubezni do gora v vseh letnih časih ne pomeni dosti manj kot v svojem času Rousseau ali Goethe. Lahko rečemo, da je razumel potrebe svojega časa in zato pokazal pot k napredku v slikarstvu in v odnosu do narave.

LETALSKA REŠEVALNA SLUŽBA pomeni v gorski reševalni službi pravo prelomnico. Letalo omogoča hitrost, ta pa največkrat odloča o življenju in smrti. Letalo je prevzelo naporni prenos na plečih, na ramenih ali saneh, je približalo zdravniško pomoč in operacijsko mizo, večkrat pa poceni tudi stroške, čeprav so letalske ure drage. Seveda je trajalo nekaj časa, preden je letalska reševalna služba dobila današnjo opremo in današnjo letalsko tehniko. L. 1921 je Durafour z aparatom gaudron pristal na 4000 m visokem Dôme du Goûter, l. 1928 se je Lusser spustil na Jungfraujochu (3475 m) s klemmom, Udet pa na Plateau du Trient (3200 m). Največ zaslug za napredek letalstva v gorah pa ima Hermann Geiger, ki je začel z odmetavanjem tovorov, predvsem drv in drugih materialov, ki prenesejo padec z višine 30 do 40 m. Podpirala ga je wališka sekcija SAC. Geiger se je s temi poleti mnogo naučil, predvsem pa je videl, kaj z letalom v gorah lahko tvega. Imel je vedno več naročnikov, najemale so ga tudi največje gradbene firme, ki so prevzemale gradnjo dolinskih zapor.

Preden je Geiger začel s pristajanjem na snegu, je šel na visoka gorska smučišča in in ledenike — peš, da bi tako od blizu spoznal, kam se bo spuščal. Zanimale so ga tudi svetlobne razmere.

10. maja 1952 je spet štartal iz Sittenā na piper super cubu, ki je imel namesto koles smuči. V višini 4000 m nad Lōtschentalom se je začel spuščati: »Odvzel sem plin, vključil zaviranje, se dotaknil snega na nagibu 5° in ustavil. Motor se je umiril, pa tudi jaz sem se oddahnil.«

Potem je šlo naglo od rok. Geiger je poskrbel za celo vrsto pristajališč. Izbiral je vse bolj majhna, ožja, krajša in bolj strma. Njegovo »letališče« na Dent Blanche ima 35° do 40° nagiba in je komaj 35 m široko. Tudi pri štartu je poskrbel za vedno nove možnosti. V gorah je štartal vedno navzdol, ne glede na smer vetra (ne po klasičnem načelu, ki terja štart proti vetru). Z letalom je prenašal tovore, iskal divjačino, oskrboval delavce, zametene vasi, divjačino. Same od sebe so se vrinile reševalne naloge. Danes se ob vsaki nesreči reševalna služba vpraša, ali je možno reševanje iz zraka. Če že letalo ne more neposredno poseči v reševanje, pa lahko hitro prenese reševalno opremo in reševalce, nato pa iz stene rešenega plezalca odnese v bolnico. Posebno vlogo ima pri reševanju helikopter, ki v marsičem dopolnjuje to, kar zmore avion. Nemški vojaški helikopter sikorsky je rešil ponesrečence iz srede stene Wettersteina in ga bo nemška reševalna služba za reševanje v bodoče uporabljala. SRFW (Švicarska letalska reševalna služba) je od l. 1960 do l. 1966 naštelā 6451 reševalnih poletov, pri čemer je rešila iz stiske 1579 ponesrečencev in bolnikov. Alarmna koordinacijska postaja, ki jo vodi Fritz Bühler, je posebno ob zimskih vikendih tako rekoč stalno v akciji, piloti pa so dan in noč v pripravnem stanju. Imajo jih 67.

OKOLI ŠENTURŠKE GORE

Marija Ponikvar

Pustna nedelja.

Dan, ki smo ga namenili za sankanje na Šenturški gori. Res, le kdo bi presedel lep zimski dan doma, ko pa je v naravi tako lepo?

Jutro je bilo jasno, precej hladno in v roke, nos in brado je ščipal mraz. A kdo bi se menil za to, saj ga bodo kmalu pregnali topli sončni žarki.

S prvim avtobusom sem se odpeljala v Kranj. Pogovor o tem, kako bo in kam bomo šli, nas je tako zamotil, da bi kmalu pozabila izstopiti. Kranj je bil še ves tih in miren, le tu pa tam so mir motile zapoznele maškare, ki so se vračale s pustnih zabav. Minute na avtobusni postaji so tekle počasi, a še počasneje so se zbirali navdušeni sankarji. Polotil se me je strah, kaj če nas bo premalo in ali bomo sploh šli. Že sem premišljevala, kam pojdem, če ta izlet odpade. No, tik pred odhodom avtobusa so prišli še štirje s smučmi in sankami na ramah. Naši obrazi so se raztegnili v zadovoljen nasmeh. Seveda vseh, ki so bili namenjeni na ta izlet, ni bilo. Gotovo

so pozabili, da je ravno pustna nedelja in jih je ta stari slovenski običaj spravil s tira.

Z manjšo zamudo je pripeljal avtobus, ki vozi v Cerklje. Vstopili smo. Zabrnel je motor avtobusa in nas popeljal po cesti Staneta Žagarja čez Kokro, ki je globoko pod nami mirno tekla po skalnati strugi. Že tu se nam je odprl lep pogled na naše ljubljence — gore. Kar v vencu so stale pred nami: Križna gora, Tolsti vrh, Storžič, Mali Grintavec, Zaplata, Kočna, Grintavec in še vrsta drugih. Vsi pozlačeni od jutranjih sončnih žarkov so nas pozdravljali in vabili. Tada ni bilo veliko časa za občudovanje in premišljevanje. Že se je pokazal vzravnā zvonik sredi Cerkelj. Zavore so pritisnile na kolesa in izstopili smo. Tu nas je pričakala naša smučarka Milica. Vsa nasmejana je stala ob cesti s smučmi v rokah. Pa tudi na svojo obljubo ni pozabila. Preskrbela je kar dvoje sani za tiste, ki smo bili brez njih. Lep pozdrav, nekaj šaljivih besed in že smo stopali po cesti proti žičnici pod Krvavcem. Kmalu smo zavili na desno po novi cesti proti Šenturški gori. Pot nas je vodila skozi gozd, ki je bil že oropan snežne beline. Kar čudno nas je bilo videti, ko smo nosili s seboj sani in smuči. Pod nami pa je ostalo Cerkljansko polje, pokrito s snežno odejo. Sem in tja je bilo prepreženo z ravnimi in vijugastimi črtami — cestami in potmi, ki povezujejo tihe in mirne vasi. Ob robu ravnine so se stiskale vasi Požen, Pšata in še vrsta

drugih. Med pogovorom in ogledovanjem okolice še sami nismo vedeli, kdaj so nas dosegli sončni žarki in kdaj je minila pol drugo uro dolga pot. Pred nami so se pokazala prva poslopja vasice, ki so jo obdajale raztrgane zaplate snega. Vodja našega izleta Roman nas je popeljal v lepo urejeno gostišče, kjer smo se oddahnili in si s čajem pogasili žejo. Po krajšem počitku in izdatni malici smo zapustili ta kraj oddiha in odšli na tako težko pričakovano uživanje na snegu in saneh. Še nekaj časa po poti proti sosednji vasi in bili smo na kraju, ki nam je nudil primeren prostor za sankanje. Toda joj! Malo je manjkalo pa bi bili prikrajšani za ta užitek. Miloš se je s preveliko korajžjo spustil po strmem bregu v dolino. Hitra vožnja se je končala s strašnim padcem. Vsem je zastal dih. Miloš je obležal ob saneh z okrvavljeno glavo. Pri tem nesrečnem začetku se je izkazal Roman, član GRS, ki se je s hitrimi koraki spustil do ponesrečenca, ki je medtem že vstal. Na srečo le ni bilo tako hudo, kot je bilo videti le nekaj odrgnin po obrazu in rokah je bilo. To je bil dober opomin vsem ostalim, da se nihče več ni skušal spuščati v to dolino. Poiskali smo si manj strm teren in tu res ni manjkalo užitka za smučarje in sankarje. Toplo sonce je nudilo dovolj prijetnosti tudi ljubiteljem sončenja, ki so se kot martinčki spravili ob skladovnico drv in se izročili sončnim žarkom. Tako sva nam dve uri prehitro minili, kajti urni kazalec ni poznal usmiljenja, hitel je in hitel kot za stavo in že se je pomikal čez poldne. To pa je bil čas, določen za kosilo. Težko smo se poslovili s snežne poljane in odšli proti gostišču, kjer nas je čakalo kosilo. Še malo smo posedeli in že je bil tu čas za povratek v dolino.

KAJ NAJ PLANINEC VE O VREMENU

Dr. Oskar Reya

Vreme ugotavljamo z merjenjem njegovih štirih prvin. To so: zračni pritisk, temperatura zraka, vodni hlapi v zraku in veter.

Zračni pritisk. Tega merimo z barometrom. Barometer je v bistvu steklena cev, približno 1 meter dolga, zgoraj zavarjena, spodaj pa stoji v posodici z živim srebrom. Ako cev napolnimo z živim

srebrom in vtaknemo njen odprti del v posodico, ne bo vse živo srebro izteklo iz cevi, ampak ga bo ostalo približno še 76 cm. Zunanji zračni pritisk, ki pritiska na površino živega srebra v posodici in teža živossrebrnega stebra v cevi si držita ravnotežje. S tem smo že izmerili zračni pritisk. Ako znaša prerez cevi 1 kvadratni centimeter, višina 76 cm, specifična teža živega srebra 13,6 gramov, znaša teža živega srebra $76 \times 13,6 = 1033$ gramov na kvadratni cm. Tej teži pravimo 1 atmosfera. Navadno pa izrazimo pritisk le z višino živega srebra v milimetrih. Normalni zračni pritisk nad morsko površino znaša 760 milimetrov.

V vsakdanjem življenju so bolj v rabi kovinski barometri ali aneroidi. V bistvu je to kovinska škatlica, iz katere je izčrpan zrak. Da bi je zračni pritisk ne zmečkal, je na gornjem delu pritrjena elastična vzmet, ki deluje proti zračnemu pritisku. Ta vzmet in zračni pritisk si držita ravnotežje. Nihanje pritiska in vzmeti se preko vzvoda prenese na kazalec, ki se vrti ob merilni skali. Ta nam takoj pove pritisk v milimetrih. Pri vsakem čitanju moramo s prstom narahlo potrkatiti na aneroid, da skoči kazalec na pravo mesto. S tem odpravimo trenje, ki vlada med kazalcem in elastično vzmetjo.

Zračni pritisk z višino pada in sicer tako, da v začetku precej hitro, v višjih višinah pa počasneje. Tik nad morjem pada pritisk nekako za 1 mm na 10 m vzpona, v višini 1000 m pa se moramo dvigniti že za 12 m, pri 3000 m za 15 m, pri 5000 m za 20 m. Zrak je spodaj zaradi pritiska zgornjih plasti stisnjen in gost. Čim višje se vzpnemo, tem bolj je zrak razredčen. Nekako v višini 5500 mm imamo že polovico atmosfere pod seboj. V tej višini znaša pritisk le še polovico od 760 mm, to je samo še 380 mm. Računi pokažejo, da pade pritisk na eno stotinko milimetra, to je na komaj še izmerljivo vrednost, v višini približno 100 km. Tu se začneja že brezračni vesoljski prostor.

Za planinca je važno, da ve, kako pade pritisk z višino. Imamo priprave, višinomere, ki jih nosimo kakor ure s seboj. Poveda nam takoj, v kateri višini se nahajamo. Njihova točnost gre samo do razlike 10 m.

Sedaj smo v dobi, ko so začeli tudi Slovenci zahajati v gore, ki sežejo tudi nad 7000 m, to je v Himalajo in ameriške Ande. Pri vzponu v te višine mora planinec nositi s seboj v posebnih steklenicah na hrbtu plin kisik, da ga vdihuje, ker ga je v razredčenem zraku premalo. Že v višinah nad 3000 m občutijo planinci zaradi pomanjkanja kisika gorsko bolezen, ki se pojavlja predvsem kot velika utrujenost, močan glavobol

in v želodčnih motnjah. Če dalj časa živimo v visokih višinah, se razredčenemu zraku privadimo, se aklimatiziramo. Poveča se število rdečih krvnih teles, da telo preko njih sprejme več kisika.

Temperatura zraka. Temperaturo zraka merimo s termometrom. To je ozka steklena cevčica, ki vsebuje živo srebro. Stebriček srebra se pod vplivom menjavanja temperature širi in krči. Ob srebru je merila skala. Po Celziju pomeni 0°C (nič stopinj Celzija) ledišče, 100°C vrelišče vode. Temperature pod 0°C zaznamujemo z znakom minus (-), na primer -10°C pomeni 10 stopinj pod ničlo.

Ko gredo sončni žarki skozi zrak, se zrak pri tem ne segreje. To se dogaja kakor pri šipi. Sončni žarki gredo skozi šipo in segrevajo predmete za šipo, šipa sama pa se ne segreje. Ko padejo sončni žarki na zemeljsko površino, se ta prične segrevati. Od zemlje se nato segreva zrak, ki se z njo dotika. Zrak se razširi in postane lažji in se dvigne nad svojo okolico. Na njegovo mesto priteče zrak iz okolice in s tem se isto dogodi. Tako nastanejo vzponski in spustni toki, ki nosijo toplejši zrak navzgor in hladnejši navzdol. Tako dobimo tudi v višinah višjo temperaturo zraka.

Če postavimo termometer na sonce, se bo segreval kakor zemeljsko površje. Zato ne pokaže temperature zraka, ki ga obdaja, ampak svojo lastno temperaturo. Če hočemo pravilno izmeriti temperaturo zraka, moramo termometer postaviti v senco, da se toplotno stanje med termometrom in zrakom zenači. Dobro izmerimo temperaturo zraka, če termometer vrtimo nekaj časa v zraku. Tako se njegova masa naglo prilagodi temperaturi zraka in jo pravilno izmeri. Takozvane temperature »na soncu« ne pomenijo nič.

Vendar ozračje le vpliva na moč sončnih žarkov. Znano je, da je sončna svetloba sestavljena iz več barv, ki postanejo vidne v spektru. Najbolj naravni spekter je lepa mavrica. Tu se vrste barve od zunanjšega roba proti notranjemu sledeče: rdeča, rumena, zelena, plava in vijoličasta. Vmes je med posameznimi barvami še mnogo prehodov. Poleg teh vidnih žarkov so onstran vijoličaste barve še nevidni ultravijoličasti ali ultravioletni žarki in tostran rdeče barve še nevidni infrardeči žarki.

Pravijo, da je svetloba valovanje. Pri vsakem valovanju imajo valovi neko dolžino, to je razdalja od enega vrha vala do drugega. Dolžina svetlobnih valov je silno majhna in ne doseže niti tisočinko milimetra ali 1 mikron. Dolžina violetnih valov znaša komaj 0,4, rdečih 0,8 mikrona. Kljub majhni razliki govorimo o kratkih in dolgih

svetlobnih valovih. Še krajši so ultravioletni valovi z 0,2 mikrona. Najdaljši so infrardeči žarki z okroglo 1 mikronom.

Za planinca je to zelo važno vedeti, ker si s tem znanjem lahko razloži marsikateri pojav v višjih višinah. Tako na primer je dobro vedeti, da se sončna svetloba na zračnih delcih odbija in razpršuje in sicer se tem bolj razpršuje, čim krajši so valovi. Iz tega sledi, da se najbolj odbijajo ultravijoličasti, vijoličasti in plavi žarki. En del teh žarkov se odbije nazaj v vesolje in je za zemljo izgubljen. Drugi del pa se po večkratnem odboju na zračnih delcih le prebije do zemeljske površine. Ti večkrat odbiti in razpršeni kratkovalovni žarki povzročijo, da dobimo vtis, kot da je nebo plavo. Čim više se vzpenjamo v planinah, tem bolj temnoplavo postaja nebo. V še večjih višinah, kamor planinec ne seže več, je nebo violetno, zunaj atmosfere, kamor dosepejo samo še kozmonavti, je nebo popolnoma črno. Tu se nimajo sončni žarki na ničemer odbijati.

Svetloba, ki pride do nas kot sončni žarek, se imenuje razpršena ali difuzna svetloba. Difuzna svetloba je tista, ki pride do nas, ko sonca še ni na obzorju, dalje svetloba v senci in svetloba pri oblačnem nebu.

Najbolj prodirno moč skozi atmosfero imajo dolgovalovni žarki, to je rumeni, rdeči in infrardeči žarki. Sončna obla nizko nad obzorjem je rdeča, ker pridejo do našega očesa le še rdeči žarki. Še bolj se to vidi, ako morajo sončni žarki skozi tenko plast megle. Ko je sonce še ali pod obzorjem, je nebo rdeče ožarjeno. Skozi debelo plast zraka pride samo še rdeča svetloba. Tako nastaja lepa jutranja in večerna zarja in prav tako prekrasno žarenje vrhov (das Alpenglühen). Na snežičih se sončna svetloba zelo močno odbija in to predvsem njen kratkovalovni del, do 70%. Zato moramo nositi temne naočnike in imeti glavo zaščiten. Drugače bi ultravioletni in violetni žarki preveč obsevali glavo, prodrli do možgan, kar bi lahko imelo za posledico sončarico ali možgansko kap. Prav zaradi večjega izobilja ultravioletnih žarkov v višinah, tu gori naša koža hitreje počrni. Moramo pa biti previdni, da bi ne dobili sončnih opeklin. Zato se mažemo z različnimi mažami, ker svetla in bleščeča se površina odbija ultravioleto žarke.

Omenimo naj še samo prodirno moč infrardečih žarkov, ki ne prodirajo samo skozi goste plasti atmosfere ampak tudi skozi oblake. Posrečilo se je že fotografirati gorske vrhove zavite v oblake s filmi, ki so občutljivi za infrardeče žarke.

Važen je naklonski kot, pod katerim padejo sončni žarki na zemeljsko površje. Čim bolj strmo

padajo žarki, tem bolj segrevajo zemljo. Navečjo moč imajo žarki, ako padajo na zemljo pod pravim kotom (90°). To se dogaja v tropičnih krajih, ko stoji sonce navpično nad glavo, to je v zenitu. Pa tudi pri nas padajo sončni žarki pod pravim kotom, če je teren nagnjen proti jugu. Na južnih pobočjih izgine sneg prej kot v ravninah. Od naklonskega kota sončnih žarkov je vsa zemeljska obla razdeljena v tri klimatske pasove: v ekvatorialno-tropični pas, kjer sonce sije ob določenih dneh iz zenita, v zmerni topli pas, to so naši kraji, in v polarni pas, kjer žarki zelo poševno padajo na zemeljsko površino.

Omenili smo, da nastanejo zaradi segrevanja zemeljski tal vzponski toki. Ko se zrak vzpenja v višine, pride pod manjši zračni pritisk in se zato razširi. Ne da bi globlje razpravljali, si zapomnimo, da se zrak pri širjenju ohlaja, ne da bi oddal toploto. Nasprotno se zrak pri spuščanju stisne in zato segreje, ne da bi prejel toploto. To mehanično segrevanje in ohlajanje imenujemo **adiabatno**, kar pomeni, da zrak spreminja svojo temperaturo, ne da bi toplota šla ven ali noter. Izraz adiabatno bomo še večkrat rabili. Ugotovljeno je, da se zrak za 100 m vzpona ohladi točno za 1°C in se pri spustu prav za toliko segreje.

Vodni hlapci v zraku. V zraku se stalno nahajajo vodni hlapci v nevidnem stanju. Vodni hlapci sodelujejo pri celokupnem zračnem pritisku in jih je 1–3% od vsega zraka. S tem smo že povedali, da merimo tudi pritisk vodnih hlapov z milimetri. To je **absolutna vlaga**. Računi pokažejo, da je število izraženo v milimetrih zelo blizu teži vodnih hlapov v 1 kub. metru zraka. Ako znaša na primer pritisk vodnih hlapov 10 mm, smemo reči, da je v 1 kub. metru 10 gramov vode v obliki hlapov. Zrak more pri določeni temperaturi vsebovati samo neko največjo možno množino vodnih hlapov. Če iz kateregakoli vzroka pade temperatura zraka, se pričnejo vodni hlapci zgoščevati v vidne kopljice, ki sestavljajo meglo ali oblak. Pri tleh nastane **rosa**. Zato imenujemo tisto temperaturo, pri kateri je zrak z vodnimi hlapci nasičen, **rosišče**. Če pa zrak ni nasičen, povemo v procentih (%), koliko od maksimalne možne vlage vsebuje. To je **relativna vlaga**. 50% relativne vlage pomeni, da vsebuje zrak samo polovico možne vlage.

Važno je vedeti, da so vodni hlapci lažji od popolnoma suhega zraka. Ako se suhemu zraku primešajo vodni hlapci, izrinejo ti nekaj zračnih delcev proč in vlažni zrak je lažji od suhega. Zapomnimo si: mrzel in suh zrak, ki prihaja iznad kontinentov je težak. Topel in vlažen zrak, ki pri-

haja iznad morij, pa je lahek. Iz tega vzroka se menja zračni pritisk. Ko preplavijo pokrajino južni toplovlačni vetrovi, se zračni pritisk manjša, barometer pada. Če pridejo suhi in mrzli kontinentalni vetrovi, se pritisk večja, barometer raste. Kadar se vodni hlapci zaradi ohlajanja zraka pri tleh zgošče, nastane **rosa**. Zgoščevanje pri temperaturi pod 0° nam da **slano**. Tik nad zemljo nastaja **megla**. Pri vzpenjanju se zrak adiabatno (!) ohlaja in nastanejo **oblaki**, iz katerih pada dež, pri 0°C pa sneg in toča.

Veter. Veter je gibanje zraka. Zrak se pretaka vedno iz območja visokega zračnega pritiska v območje nizkega pritiska. Smer vetra je tista, iz katere piha veter. Severni veter piha iz severne, južni iz južne smeri, morski z morja, kopni s kopnega, gorski z gora, dolinski iz doline. Moč vetra izražamo s hitrostjo v metrih na sekundo ali preračunano v km na uro. Tako piha severovzhodni veter, ki je znan kot **burja** in ki se s Krasa vrže z vso težo na morje, saj je mrzel in suh, s hitrostjo celo nad 100 km na uro.

Ne da bi se bolj podrobno spuščali v splošno vetrovno kroženje atmosfere, ki se razteza preko vse zemeljske oble, si zapomnimo, da leži Evropa med dvema predeloma visokega zračnega pritiska. Eden je nad polarnimi kraji, drugi nad severno Afriko, točneje nad Azorskimi otoki v Atlantiku. Prvega imenujemo polarni maksimum, drugega azorski maksimum zračnega pritiska. Veter piha od polarnega maksima proti jugu in od Azorov proti severu. Nekje v srednjih geografskih širinah se ta dva sistema vetrov srečata.

Vsako gibanje je zaradi vrtenja zemlje okoli svoje osi podvrženo odklonu na desno na severni hemisferi in na levo na južni hemisferi. Nas zanima severna hemisfera, to je odklon na desno. Južni vetrovi se odklanjajo na desno, to je proti vzhodu, severni vetrovi pa se odklanjajo proti zahodu. Med njima nastaja nekaka praznina, ker se obe zračni masi druga drugi izogibata. Ta praznina pa začne zapet privlačevati oba sistema vetrov in tako začnejo krožiti vetrovi okoli te praznine, v bistvu okoli centra nizkega pritiska, kot nekak vrtinec v nasprotnem smislu urnih kazalcev. To kroženje je lepo razvidno na vremenskih kartah, ki jih od časa do časa objavlja tudi časopis »Delo«. To je področje visokega pritiska označeno s črko V (Vis-ok), področje nizkega pritiska s črko N (Niz-ek).

Vrtincu, okoli katerega krožijo vetrovi, pravimo tudi **ciklon**. Prednji del ciklona je sestavljen od južnega toplovlačnega zraka, zadnji del pa od severnega mrzlega in suhega zraka. V gornjem

delu atmosfere kroži nad srednjimi in polarnimi širinami stalno zahodni veter. Pod vplivom tega višinskega vetra se ciklon giblje od zahoda proti vzhodu, nekako tako, kakor se gibljejo vrtinci v vodi v smeri toka reke.

Kadar se iznad Atlantskega oceana, kjer cikloni najraje nastajajo, bliža proti Evropi ciklon, nas zajame najprej njegov topli sektor, to je topli in vlažni južni in jugozahodni veter. Ta situacija je silno važna za prihod slabega vremena.

Slabo vreme. Prihod slabega vremena naznanja torej splošna otoplitev ozračja, zlasti v zimski polovici leta. Pozimi in spomladi se sneg topi in postane »južen«. Barometer prične padati, ker je zrak lažji. Visoko na nebu se pojavijo beli in tenki oblaki, imenovani, »ovčice«, ker so videti kakor čreda belih ovac. Tem oblakom pravimo znanstveno »cirrusi«. V višinah že piha jug, čeprav imamo morda pri tleh še lepo vreme. Ako je luna na nebu, se okrog nje napravi zaradi lomljenja svetlobnih žarkov na oblačnih kristalih krog. Čim večji je krog, tem prej prispe slabo vreme.

Na grebenih in vrhovih se pojavijo oblaki, »kape«. Pri tem pojavu se moramo dlje ustaviti. Ko piha zrak, recimo, iznad Jadranskega morja proti Alpam, se mora ob njih vzhodno dvigati. Pri tem se adiabatno ohlaja. V neki višini, ki je še pod vrhom, se zrak ohladi do rosišča in vodni hlapci se prično zgoščevati. Na južnem pobočju je nastal oblak ali »kapa«. Iz tega oblaka lahko že dežuje. Tako nenavadna utajena ali latentna toplota, ki je vzdrževala vodo v plinskem stanju, pride sedaj zraku v dobro. Ko nasičeni zrak doseže vrh in se začne spuščati po severnem pobočju navzdol, se začne stikati in adiabatno segrevati. Na dno severne doline dospe južni zrak bolj suh, saj je izločil na južni strani vodo kot dež, in še bolj topel, ker je dobil utajeno toploto zgoščenih vodnih hlapov. Takemu vetru, ki je z juga prekoračil grebene in prispe kot suh in topel v severne doline, pravimo z nemškim izrazom »Föhn« (fen). Zelo dobro registrira fen meteorološki aparat higrograf, ki beleži relativno vlago. V fenu relativna vlaga nenadno pade.

Bistvo higrografa so ženski lasje, ki se v suhem zraku skrčijo, v vlažnem pa zdaljšajo. To gibanje las se po vzvodih prenese na kazalec, ki piše na vrtečem se papirju. Enako je sestavljena tudi znana vremenska hišica z možem in ženo. Las ali tudi struna iz organske snovi se pri vlažnem vremenu podaljša in preko vzvoda spusti ženo z dežnikom ven iz hišice. Pri lepem vremenu pa se struna skrči, potegne ženo nazaj in v nasprotni

smeri pride mož s palico ven, kar je znamenje, da gre v lepem vremenu na sprehod.

Lepo vreme. Rekli smo, da ciklon potuje proti vzhodu. Iz toplega območja ciklona pridemo nenadno v njegov mrzli del. Ta prehod je zelo značilen. Veter se naglo preobrne. Od jugozahoda se preko zahoda, severozahoda in severa obrne na severozahod ali celo na vzhod. Barometer najprej naglo skoči in se potem palagoma dviga. Termograf pa kaže oster padec temperature. Dež ponehuje, oblaki odhajajo proti vzhodu in kmalu se nebo zjasni.

Od polarnega maksima visokega pritiska se je en del mrzle in suhe zračne mase ločil in pripeljal v naše kraje. Dobili smo sicer jasno, toda mrzlo vreme. Ako ta severna zračna masa dalj časa ostane, se pri jasnih nočeh zrak zelo ohladi in dobimo temperature globoko pod 0°C , tudi -20°C ali -30°C .

V poletnem času se more azorski visoki pritisek raztegniti nad vso Evropo. Tako dobimo jasno in zelo toplo puščavsko vreme, ki nam prinese visoke temperature, tudi nad $+30^{\circ}\text{C}$.

Za planinca je važno vedeti, kaj se dogaja v planinah ob lepem vremenu. Recimo, da imamo polarni zimski primer. Pri jasnih nočeh se zrak ob pobočjih močno ohlaja in se spušča kot težji v doline. V dolini se še bolj ohladi, lahko do rosišča, in vodni hlapci se zgotijo v dolinsko meglo, ki pa je debela le par 100 metrov. Planinec občuduje prekrasno megleno morje. Zlasti je lepo nad Bohinjem, kjer jezero s svojo vlago tudi prispeva k tvorbi megle. V takih primerih se zgodi, da je temperatura zraka spodaj dokaj nižja kot zgoraj. Dobili smo takozvani **temperaturni obrat ali inverzijo**. Navadno temperatura zraka z višino pada, približno za $0,5^{\circ}\text{C}$ na vsakih 100 metrov vzpona. Tu ne smemo zamenjavati ta padec temperature z adiabatnim ohlajanjem, ko se zrak sam vzpenja z višine.

Recimo, da imamo drug primer: Lepo poletno vreme ob visokem pritisku, ki ga je prinesel azorski maksimum. Ko prične sonce zgodaj zjutraj obsevati vzhodna pobočja, se začne zrak tik pobočja segrevati, dobi vzgon in se dvigne ob pobočju navzgor. Dobili smo **dolinski veter**, ki mu pravimo tudi **pobočni vzgornik**. Ker se zrak z dviganjem ohlaja, lahko pride v neki višini do zgoščevanja vodnih hlapov. Vrhovi se zavijejo v tenke oblake, ki morejo trajati ves dan. Kdor hoče imeti ob lepem vremenu lep razgled, se mora podati zgodaj zjutraj na vrh ali pa tik pred večerom, ko dolinski veter že ponehuje. Znan je pobočni vzgornik na južnem pobočju Karavank,

ki ga jadranci z aerodroma v Lescah zelo pridno izkoriščajo. Zanimivo je pri tem, da se morejo dvigniti le do one višine, do katere seže pobočni vzgornik.

Proti večeru dolinski pobočni veter poneha in zrak se prične ohlajati. Zopet se kot gorski veter vali v dolino, kjer lahko pride do tvorbe meglenega morja. Vendar ni ta pojav poleti tako izrazit kakor pozimi. Redno izmenjavanje dnevnega dolinskega vetra in nočnega gorskega vetra je vedno znamenje lepega vremena. Ker je ob lepem vremenu zjutraj zrak v planinah precej hladnejši, velja pravilo: Ako spiš v kakem stanu ali bivaku in te zjutraj ne zebe, ne bo tisti dan lepo.

Nevihite v planinah. V poletnem času vsebuje južni toplovlačni zrak zelo mnogo vodnih hlapov. Merjenja so pokazala, da znaša absolutna vlaga tudi do 20 g na kub. meter. To se ne zdi mnogo, vendar če pomislimo, da znaša absolutna vlaga v ekvatorialnih krajih največ 25 g, je 20 g že precej. Ko se zrak segreva in se na južnih pobočjih vzpenja, pride do tvorbe ogromnih grmadnih oblakov, ki jim pravimo **kumulo-nimbi**. Spodaj so temnosive barve, zgoraj pa beli, kar pomeni, da je gornji del oblakov sestavljen iz ledenih snežnih kristalov.

Ker se zgoščuje mnogo hlapov, dobi oblak mnogo utajene toplote, ki se je med zgoščevanjem sprostila. Ta toplota daje oblaku vzgon, da se njegovi posamezni deli z močnim mešanjem dvigajo navzgor. To mešanje se da prav lepo opazovati, ako dalj časa motrimo oblak. Iz takega kumulonimba navadno prav močno dežuje. Pa ne samo to, tudi bliski švigajo in močno grmi. Zaradi močnega mešanja in trenja med oblačnimi kapljicami in snežnimi kristali in zrakom nastane **torna elektrika**, ki naelektri oblak. Spodnji del oblaka je pozitivno naelektrjen, ker so zemeljska tla negativna. Ako nastane velika napetost nad zemljo in oblakom, nekaj milijonov voltov, se oblak v obliki **strele** ali **bliska** razelektri. Strela najraje udari v spičaste predmete, v vrhove dreves, v zvanike, v vogale hišnih slemen, pa tudi v vrhove gora. V planinah segajo od vseh dreves najvišje macesni. Premnoga debela so okleščena od strel, tako da štrle le kot suhe veje v zrak. Strela vnetljive predmete, kot skednje, kozolce, senene kope lahko vžge. Pred strela se zavarujemo s kovinskim strel vododom, po katerem električna iskra šine v vlažno zemljo.

Mnogi planinci so že doživeli naelektrjenje ob nevihtah. Ako se podamo v oblaku, recimo na Triglav, bomo ves čas slišali šibko razelektrjevanje med oblačnimi kapljicami ali snežinkami in že-

lezni klini na grebenu. Slišimo nekako trrrrrr — trrrrrr — trrrrrr. Pa tudi mi sami smo naelektrjeni. Podobno trkanje se čuti tudi na naših laseh, ako smo gololavi in na obrvih. Na obrvih čutimo, kakor da bi nas žgečkala kaka muha. Ako imamo s seboj cepin in obrnemo spodnjo konico navzgor, slišimo iz konice enako trkanje.

Dekler smo v oblaku, ni nevarnosti, da bi nas zadela strela, ker se razelektrjenje vrši nepretrgoma in se ne nabere mnogo napetosti. Če pa je oblak kakih 50—100 m nad nami, tedaj nepretrganega razelektrjenja ni, vzpostavi se med vrhom in spodnjim delom oblaka močna napetost, tako da lahko udari strela. Zato ne imejmo nikoli cepina s konico navzgor ali derez navezanih zadržaj na nahrbtniku. Najbolje je, če vse železne predmete odložimo. Še bolj pametno je, da ne hodimo v takem vremenu na vrhove.

Dognano je, da strela raje udari v smreko kot v bukev. Bukev ima pokončno stoječe veje in curlja po njih v dežju voda do debela in po debelu navzdol v zemljo. Ta potoček je nekak strel vod, ker je voda dober prevodnik elektrike. Smreka pa ima poševno navzdol moleče veje. V dežju ostane deblo suho. Ako udari strela v vrh smreke, nima prevodnika, po katerem bi šinila v zemljo, ampak deblo razkolje, da pride do notranje vlage, po kateri šine v zemljo.

Ko šine blisk ali strela skozi zrak, se ta tako segreje na stičnem mestu, da zažari. Pri tem se močno razširi. Ker pa to ne traja dolgo, se zopet naglo ohladi in stisne. To povzroči valovanje zraka, kar slišimo kot grom.

Sneg, plazovi in ledeniki. Visoko v planinah skoraj vse leto sneži. Na Mont Blancu v višini nad 4000 m vedno samo sneži. Ako sneži pri nizkih temperaturah pod -10°C , je sneg droben, lahek in pravimo, da je suh. Takemu snegu pravimo **pršič**. Ako se na kakem pobočju nabere dosti pršiča, lahko zdrkne navzdol kot pršni plaz (Staublawine). Takemu nakopičenemu snegu pravijo Francozi »serac«. Ko drči serak navzdol, se sneg stiska in iztiska iz sebe zrak, kar more povzročiti tako močan puh, da lahko človeka odpihne.

Sneg, ki pade pri temperaturi tam blizu 0°C , je moker in težak. Zaradi svoje teže je moker sneg bolj nevaren za plazove kot pršič. Zato si zapomnimo: Kadar močno sneži, ne hodimo po strmih pobočjih.

Ob vsakem sneženju se nabere na starem snegu nova plast snega. Tako se snežna odeja veča in lahko doseže kot na primer na Triglavskem ledeniku nad 5 metrov. Spomladi, ko zapiha fen,

sneg kopni. Skozi prvo plast snega curlja voda do spodnje zmrznjene plasti in teče počasi na mejni ploskvi obeh plasti navzdol. Gornja plast se zato ne drži več dobro spodnje in zdrkne kot **kložasti** plaz navzdol. Ako taka kloža (Schneebrett) ni velika, ni nevarna. Če pa se raztegne na večje pobočje, lahko postane kložasti plaz tudi usoden.

Zelo nevarni so **talni** plazovi, ki nastanejo pozno spomladi, ko začne v planinah zopet deževati. Voda, ki pade na sneg, prodre skozi njega do tal in curlja pod vso debelino snega navzdol. Zato se zruši ves sneg in ruši vse pred seboj, kar zajame. Tako se je zgodilo, da je sneg z vsega pobočja Jalovca zdrknil navzdol proti Tamarju. K sreči ni dosegel koč. Drugod v Alpah, kjer so višji vrhovi, so talni plazovi zasuli že cele vasi. Trdemu snegu, po katerem lahko hodimo, ne da bi se nam vdrlo, pravimo **sren**. Ako otopi sonce sren, postane površina znata ali kašasta. Takemu spomladanskemu snegu pravimo z nemščim izrazom **firm**. Ako se v meglenem vremenu izločajo **podhlajene** vodne kapljice v obliki ledenih kristalov na površino snega, tako nekako kakor **ivje** na drevesih, nastane na snegu **srež**, ki je za smuko zelo ugoden. Pogoj za nastanek ivja in sreža so meglene kapljice, ki imajo temperaturo pod 0°C, pa so še vendar v tekočem stanju. Pravimo, da so **podhlajene**.

Večkrat opazimo v planinah, da je površina snega rdeča. To pride od tega, ker so južni vetrovi prinesli iz Sahare v Afriki rdeč pesek, ki je nato skupno s snegom padel v naših krajih.

Kjer se po zimi nagrmadijo visoke plasti snega, pritiskajo gornje plasti s tako silo na spodnje, da se prične spodnji sneg tapiti tudi pri temperaturi pod 0°C. Znano je, da se more sneg in led raztopiti samo s pritiskom. Vse snežišče se

začne zaradi tako raztopljenega snega pomikati navzdol. Ko nižje spodaj pritisk popusti, spodnja voda zopet zmrzne in to v čist, kompakten led. Tako nastajajo ledeniki, ki se vsak dan za nekaj centimetrov pomaknejo navzdol. V poletnem času so vidne ledeniške razpoke, ki so tudi do 100 m globoke. Naš Triglavski ledenik je majhen in ima majhne razpoke. V Himalaji pa so ledeniki dolgi do 100 km in debeli do 200 m.

Na ledenik pade ob straneh kamenje, ki ga vleče s seboj. Tako nastanejo na obeh straneh ledenika kupi kamenja, ki jim pravimo **morene**. Tudi na Triglavskem ledeniku imamo majhne morene. Na koncu ledenika se nabira visok kup kamenja kot **čelna morena**. V ledeniški ali glacialni dobi, pred tolíkimi milijoni let, so po otopitvi ledu nastale take čelne morene, da so za njimi nastala cela jezera. Vsa alpska jezera so ledeniškega porekla.

Ledeniki imajo svojo posebno klimo. Zrak je nad njimi vlažen in pride zelo rado do tvorbe meglene morja. V poletnem času je nad ledenikom zrak toplo-vlažen, nekako soparen, ki je za hojo zelo neprijeten. Močno se potimo, kar povzroča tudi nekako mrzlico (Gletscherfieber). K temu pripomorejo tudi na ledu odbiti sončni žarki, ki povzročajo opekline na ustnicah (Gletscherbrand). Hoja po snežiščih in ledenikih je prav zaradi obilice ultravioletnih žarkov zelo neprijetna.

Sklep. Poznavanje vremenskih razmer v planinah ni samo zanimivo, ampak tudi zelo koristno, ker si s takim znanjem omogočimo ne samo lepih izletov, ampak tudi preprečimo nesreče, ki preže v planinah na vsakem koraku na nič hudega slutečega planinca.

V Planinskem Vestniku 1968 bomo objavljali dokumente naših planinskih društev iz prvega desetletja SPD (faksimile najstarejših aktov, dopisov, zapisnikov, vpisnih knjig, fotografij ipd.) in fotografije naših najstarejših planinskih postojank (od l. 1894 do l. 1914). Uredništvo naproša društvene propagandiste, da nam to gradivo oskrbe.

Pesem Kravacu

za 2 glasova in klavir

Besede: J. Vovka
Komp. B. R. Rapotec

Andante con moto

Wood Klavir

Rtje

1. Spomladu, vrabi-jo stezu me, tvo-ji, da vidim, a ne bošh
2. lo le-ti tu me son- cu, bozje, gre-je, vel ti jo, ci - tak
3. da vidim se posted- nje svet je - se - ni, no kaj je son - ce.
4. lo u xini meg potri- je te no game, pre tujem let - hi

Klavir

Rtje

1. vesno, mlady svet.
2. mlad, ni spa-dak.
3. k. lebi po hi-lam.
4. svet se sloz me-glo,

No svet v xini. Gerjo vsta ja tvoj prekrasni
Od mene dalec dalec ja tena mi
da se ve. omih naraj ta je mupo
u be-tini tej bi pustil da-ko tvojgo

Klavir

Rtje

1. svet
2. mrak,
3. raj,
4. vso,

ob tebi, krogam je krogajo svo-je zafogljive je
na dilo, vsemu svet se bohe teje, x v se le je.
pocunaj se, snica se spud me dnu spart meje - ni
tvoj svet me znova svet vwegu ob. jame, vega obje - me.

Klavir

Opomba h kompoziciji. – Komponist je besedila pesnika Joža Vovka našel v novi spominski knjigi za leto 1947 tedaj obnovljene planinske kače na Kravacu, in sicer avgusta istaga leta, ko je tamkaj z družino, soprago, znano pianinko Mara Moharčič in dvema otrokoma prebil 12 bolj deževnih dni. – Pesem je bila takrat zložena za moški kvartet in na mestu zapeta in zapisana v spominski knjigi. Takšno je bila tudi objavljena v Planinskem Vestniku št. 12, leta 1958. V prireditvi za dva glasova s klavirsko spremljavo je bila izvedena 1966 spomladni na družabnem večeru KPD Slovenski dom v Zagrebu.

Dr. Fr. Rapotec

DR. MILKO HRAŠOVEC — 80-LETNIK

Med tistimi, ki jih je PZS v zadnjih dveh desetletjih odlikovala z zlato značko, je gotovo eden najvidnejših planinskih aktivistov dr. Milko Hrašovec, dolgoletni odbornik in načelnik nekdanje Savinjske podružnice SPD. Letos je dopolnil 80 let in živi pri dobrem zdravju v Celju. Odvetniški poklic, ki se mu je posvetil pred pol stoletjem in več, še danes opravlja. Zaslužni planinski organizator se je rodil 1. 1887 v Slavnem Gradcu, odkoder se je kmalu po rojstvu preselil v savinjsko metropolo, v Celje. Studiral je v Celju, Gradcu in v Pragi, po opravljeni odvetniški praksi pri svojem očetu dr. Jurju Hrašovcu pa je postal odvetnik. Med drugo svetovno vojno ga je zadelo usoda večine slovenskih inteligentov na Štajerskem. Bil je zaprt, izgnan in konfiniran.

Od mladih nog je imel rad gorski svet. Za SPD je delal že kot dijak. Markiral je pota po prelepem zasavskem svetu, po Mrzličih, Kumu, Lisci, Gozdniku, po Velikem Korjaku, po Smohorju, po Gori Oljki in Korjaku. Bil je od mladih nog aktiven član celjskega odseka Savinjske podružnice SPD, ki je tedaj svoj sedež imela še v Mozirju. Ko se je savinjska podružnica 1. 1926 preselila v Celje, je bil za pokojnim sadnikom Tillerjem izvoljen za njenega načelnika in ostal v tem svojstvu vse do 1. 1945. Bil je torej tretji vodnik celjske planinske organizacije.

Pod njegovim vodstvom se je savinjska podružnica gospodarsko utrdila. Nakupila je zemljišča na Golteh, v Logarski dolini, pod Grmado in na Okrašlju, kjer je organizirala prvi narodni park v naših gorah. Zemljišče je marilo blizu 500 ha in ga je podružnica kupila od ljubljanske škofije. Mnogo je bila storjenega na Golteh. Povečana je bila Mozirska koča, narejena dovozna pot preko Kope, pogozena je bila Kopa, narejeni pa so že bili načrti za vodovod s Planice in za elektrifikacijo. Frischaufov dom je dobil vodovod in depandanso, Kachevov dom na Korošici pa je bil povečan in oskrbljen z vodovodom. Lastna elektrarno je dobil planinski dom v Logarski dolini, 179 m nad domom. Savinjska podružnica se je v desetletju pred drugo svetovno vojno utrdila z živahnim delovanjem, med drugim tudi s prirejanjem planinskih taborov, z oskrbovanjem planinskih poti, z novo Kopinškovo potjo po severovzhodnem grebenu na Ojstrico, propagando, s tečajji za oskrbnike in strež-

na osabje, s pospeševanjem tujskega prometa, postala je eno najuglednejših društev v savinjski deželi. Znana je bila tudi po dobro oskrbovanih kočah in popularnih oskrbnikih.

Dr. Milko Hrašovec je bil iniciativen, skrben vodja odbora delavne podružnice SPD. Vztrajan, poštvovalen, poln energije, je vsako leto prehodil po večkrat ves gorski svet svoje podružnice in skrbel, da je dela patekalo v redu. PZS je v njem odlikovala odličnega odbornika, ki je bil dalj časa podpredsednik SPD, torej v organizacijskem vodstvu slovenskega planinstva ter s tem priznala njegove zasluge za postavitev trdnih temeljev planinske organizacije v Savinjski dolini.

Dr. Milko Hrašovec se je uvrstil tudi med sotrudnike Planinskega Vestnika. Popisal je v prvih letih po prvi svetovni vojni svoje izlete na Kepo, na Peco in v jugovzhodne Albonske Alpe, ko pa je prijel za odborniške dolžnosti, je še vedno našel čas za spis »Na gore, na gore«, za »Dom na Korošici«, za zapis o planinskem kongresu v Skopju in za uvodno besedo v celjsko številko PV 1940. Na planinstvo je mislil tudi v grenkobah konfinacije in napisal »potopis slovenskega pregnanca« (Na Jastrebac, PV 1944).

K 80-letnici je dr. Hrašovcu čestitala tudi PZS in mu po uredniku PV poslala v spomin bronasto plaketo.

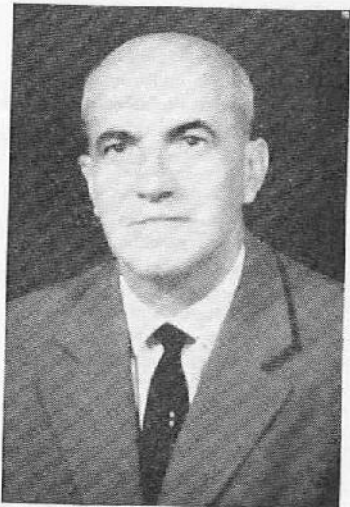
T. O.

JANKO FILI 60-LETNIK

26. 10. 1907 je bil v številni družini pri Ahmetu v Tolminu, pri knjigovozu in malem kmetu, rojen Janko Fili. Ogledajmo si njegovo življenjsko pot in njegove zasluge za planinstvo.

1. svetovno vojno je kot otrok preživel v begunstvu na Koroškem v Vrbi ob Vrbskem jezeru, kjer je imel očetov stric Franc Fili posestvo in vilo, ki jo je pozneje dobil predsednik plebiscitne komisije od koroške vlade za nagrado, ker je delal v korist Nemcev. Po zlomu soške fronte pri Kobaridu se je družina vrnila domov v Tolmin, kjer je naš Janko obiskoval slovensko osnovno in meščansko šolo. Na mladega fanta so vplivale politične spremembe tistega časa, zlasti zasedba Primorske po Italijanah. Že v teh letih se je zavedel svoje slovenske narodnosti in ostal trden Slovenec v vseh poznejših preizkušnjah. Ker je bilo družina številna, se je moral ozreti po delu, po poklicu. Na delo je odšel

v Celovec k očetovemu stricu, ki je kot adseljenec iz Tolmina v Celovcu uspel in se od kleparja povzpел do največjega trgovca z železino. Tu je poleg dela v trgovini obiskoval Janko trgovsko šolo, si pridobil potrebno znanje in se izpopolnil v nemškem jeziku. Lahko bi ostal v Avstriji, toda z domom je bil v stalni zvezi, zato je kot vojaški obveznik odslužil redni rok v Rimu in se izpopolnil tudi v znanju italijanskega jezika. Po odslužitvi vojaškega roka je dobil dovoljenje, da se vrne na delo v Avstrijo, toda odločil je njegov nacionalni čut. V Italiji se je pojavljal fašizem, ob volitvah 1923. leta je prišlo celo v Tolminu do nasilja in streljanja slovenskih volilcev, v Celovcu pa so vneto vabil v prikrite nemške vojaške organizacije. Zaradi vsega tega je odšel v Jugoslavijo v Celje, kjer je najprej delal kot trgovski pomočnik v trgovini Josipa Jagodiča 6 let, nato pa odprl samostojno trgovino na Dečkovem trgu in tu delal vse do aprila 1941. V Celju se je zlasti uveljavil kot aktivni odbornik v emigrantski organizaciji Soči in pri Sokalu. Tam je med primorskimi rojaki spoznal tudi svojo življenjsko družico Varo, doma iz Berkovelj pri Trstu. Razpad Jugoslavije ga je zaval v primorskem bataljonu v Karlovcu. Nemci so ga iz Celja izgnali, vendar mu je uspelo z družino priti v Ljubljano, kjer je preživel okupacijo. Kot zaveden Slovenec se je takoj spočetka vključil v OF. Ni čudno, da je bil takoj po končani vojni poklican v Koper, kjer je prevzel organizacijo trgovine in preskrbe v coni B v okraju Koper, kasneje pa za

istrsko okrožje pad jugoslovansko vojaško upravo. V Kopru je ostal do leta 1953, ko so ga spet zvalile gore in domačija v Tolmin. Zaposlil se je najprej pri Grosistu na Mostu na Soči, nato pa je prevzel 1957. leta prodajni oddelek v tovarni cementa v Anhovem in postal nazadnje komercialni direktor do leta 1966, ko je stopil v pokoj.

Tak je zunanji okvir njegovega življenja. Že v mladosti se je navadil vestno in vztrajno delati in skrbno izkoristiti čas in denarna sredstva. Od mladih nog je filatelist, že 40 let pa načrtno zbira znamke in ima nekatere lepe zbirke. V Kopru je bil med ustanovitelji kluba filatelistov in član komisije za izdajanje znakov pri vojni upravi STT. Predvsem pa je Janko Fili planinec. Planinsko izkaznico ima od leta 1923, od poškeškega planinskega društva. V Celovcu ni bilo časa za planinstvo, spet pa ga je našel v Celju, ko ni minila nedelja brez planinskega izleta. Iz Celja je oblezal vse gore takratna Slovenije. Po vojni ga najdemo v Kopru med ustanovitelji PD Koper, po vrnitvi v Tolmin pa se je vključil v PD Tolmin in že leta 1955 postal njegov predsednik in tudi ostal do leta 1965. V tem času je bila zgrajena koča na planini Razor, urejeni odnosi s sosednjimi društvi in z zvezo. Nato je bil izbran za predsednika meddruštvenega odbora primorskih planinskih društev, kjer je še danes. Za svoje delo pri planinstvu je prejel zlato jugoslovansko značko in srebrni slovenski planinski znak. Naj omenim še eno njegovo delovno področje. Aktiven je tudi na političnem polju. Za ljudskega odbornika je bil izvoljen že v Kopru in postal član izvršnega odbora istrskega okrožnega ljudskega odbora, kjer je prevzel resor poverjenika za trgovino in preskrbo. Za vestno delo je bil odlikovan z redom zaslug za narod III. stopnje. Tudi v Tolminu je bil sedaj že drugič izvoljen za občinskega odbornika in je podpredsednik občinske skupščine. Povsod, kjer je deloval in deluje, ga poznajo kot vestnega in temeljitega delavca. Njegova posebna ljubezen do planinstva se vidi tudi v tem, da mu je uspelo zbrati vse Planinske Vestnike, ki se lepo vezani blestijo v njegovi knjižnici v lepem domu sredi skrbno negovanega vrta. Za 60-letnico mu želimo, da bi slovenska transverzalna pot, na kateri mu manjka le nekaj žigov, prehodil v celoti in ostal planinski organizaciji zvest še dolgo leta.

Hinko Uršič

STO ŽENSK NA TRIGLAVU

Prvo nedeljo v septembru je Triglav drugič doživel pohod »Sto žensk na Triglavu«, ki ga je pripravil TT, popularna Tedenska tribuna, katere glavni urednik je tov. Zoran Jerin, znan slovenski javnosti tudi po svojih himalajskih potih in kot avtor knjige o nepalskih himalajskih vrhovih. V uredništvu TT dela že več let tudi Anta Mahkota, ki si je v zadnjih desetih letih s svojimi vzponi doma in po svetu pridobil slaves najuspešnejšega našega alpinista, s svojo planinsko publicistiko pa skuša dati planinstvu in plezalstvu vidnejše mesto v naši kulturni javnosti. Redakcija, ki se ponaša s takimi osebnostima, je zlozka prišla na misel, da bi na Triglav vodila našo domačo »masovko«, množični pohod, kakršne so uvedli v sovjetskem alpinizmu, pa vendar ne povsem take. TT je izbrala za cilj Triglav, gotovo najbolj zaželen planinski cilj naših ljudi, naših najširših slojev.

Že prvi razpis v l. 1966 je pokazal, kako prav je zadelo, letos pa so prijave narasle daleč nad vsako pričakovanje, saj je moralo vodstvo izbirati med 800 prijavitelji. Ta številka je pomembna, značilna in poučna tudi za našo planinsko organizacijo, saj nam pove, kako globoko je vkoreninjena v naših ljudeh želja po vzponih na vrh, a posebej na Triglav, pove pa tudi, da je planinska organizacija dolžna prirejati zahtevnejše izlete pod vodstvom izkušenih planincev, seveda v manjši meri in skromnejših oblikah, kakor pa je to storila redakcija TT. »Sto žensk na Triglavu« je bila v resnici sijajno izvedena prireditev. Prišle so iz vseh krajev Slovenije in združile v »Triglavskem kraljestvu« svo našo ožjo domovino, ki ji je Triglav mitični in sodobni simbol. V Bohinju jih je v petek zvečer pozdravil glavni urednik TT, vodja pohoda, in jih seznanil s svojimi sodelavci v redakciji Rakovčevu, Žerdinom, Juričem, Fornexijem, Znidaršičem, ter z gružo naših plezalcev, ki so prevzeli vodstvo in varstvo na tistih delih prelepe poti z Rudnega polja preko Velega polja in Planike, na katerih pride prav moralna opora, ni pa odveč materialna v obliki vrvi, če vzameš – s seboj celo vrsto častilk očaka Triglava, ki so našle v TT pohodu v svojem življenju prvo priložnost, da se mu poklonijo. V soboto so udeležence brez omemba vrednih težav prispelo na Planiko, ki je to pot pod svojo prijazno streho sprejela vseh 146 gostov, kolikor je

ženska ekspedicija z vsemi spremljevalci vred štela. Vreme se je dobro držalo, dežja je bilo komaj za dobra srajca, a to šele takrat, ko so zadnje desetine že zmagovale med pod kačo. V nedeljo je bilo vreme naračeno. Ob desetih dopoldne je bilo okoli Aljaževga stolpa že 200 ljudi, torej ne dosti manj, kolikor se jih sploh lahko razpostavi na temenu in po plečutih vseh treh grebenov, ki visoki prestol boga Triglava podpirajo s severne, vzhodne in južne strani. Pisana družba – vsa Slovenija po svojih zastopnicah je tu! Korošci, Nemci, Italijani! Lepo je, in daleč se vidi, ne sicer do kraja sveta, a vendar dovolj, da se naučijeta oko in srca. Gora je pošteno prigrarana, trud je za nami, v žile pa se toči veselje nad uspehom, zadovoljstvo, olajšanje, sreča, da smo, da živimo. Dva kratka nagovora – dolgih Triglav ne bi prenesel – sta pospremila drugi TT pohod »Sto žensk na Triglavu«. V imenu PZS je udeleženkam čestital urednik FV T. Orel, v imenu redakcije TT pa Zoran Jerin. Nato žigovanje, vpisna knjiga, ki jo je na vrh Triglava »postavil« TT, razglednice, podpisovanje, razgledovanje, in minili sta dve uri, kot bi jih potegnili k sebi nagli krivec, ki se je to pot skrival za steno.

Nastopiti je bilo treba pot navzdol, se posloviti od predsednika PD Gorje, Kilarja, ki je vsa leta po vojni zvest skrbnik te lepe postojanke, in se po isti poti vrniti na Rudno polje. Nič ni bilo čudno, če je pot stopila v nogo. Prav je tako, da nas vsaj dva, tri dni razominja na vse lepote, ki smo si jih raz nje ogledali in jih na njej doživeli.

Stemnilo se je nad jezerom, ko je tov. Jerin razdeljeval diplome, fotografije in ponatise Hacquetove padobe »Teriglova«, ki je nastala pred 190 leti in se z urednico Olga Ratej ob strani v imenu TT poslovil od vseh udeležencev pohoda in njegovih »asistentov«.

Bil je ganljiv razhod. Triglav nas je za hip združil in vtisnil ta hip v naše srca za vselej, in že nas je dolžnost razgnala na vse strani.

T. O.

ČEHI SE ZANIMAJO ZA ČEŠKO KOČO

Konec avgusta t. l. je PZS prejela pošto iz Moravske Ostrave. Tamkajšnji železničarski planinski klub je sproševal, ali Češka koča še eksistira, ali še stoji, kako dela in ali so še ohranjene spominske in vpisne knjige in

fotografije od l. 1900 do l. 1918. Ostravskim železničarjem smo postregli z odgovorom, kolikor smo mogli. Češka kočica pravzaprav letos že praznuje visoko jubilej, saj so jo začeli graditi l. 1897.

Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno l. 1893, je l. 1897 dobilo tudi svojo češko podružnico. Ustanovili so jo v Pragi 24. junija 1897. Prvi odborniki so bili prof. dr. K. Chadounský, dr. Bahuslav Frantá, dr. Stanislav Prachenský, dr. J. Čermak, dr. O. Luxo, dr. Viktor Dvorský. Imela je v kratkem 500 članov. L. 1912 je svoje delovanje s slovenskih gora razširila na »slovenske« pokrajine ob Jadranskem morju. Češka podružnica SPD je l. 1903 zgradila še kočjo v Koritnici pod Mangrtom in je mnogo storila za propagando naših planin in tudi za narodno prebujanje na Jezerskem in v Tranti, izdala l. 1898 knjigo »Slovenske Alpe«, l. 1900 »Savinjske Alpe«, l. 1902 »Julijske Alpe«, ob svoji desetletnici l. 1907 knjigo »Ze slovanských hor«, l. 1910 »Slovinské Alpy a Písmoži«, l. 1911 »Moře Adriatické« in vrsto člankov v raznih revijah, predvsem v reviji »Alpský Věstník«. Češki planinci so o naših gorah napisali tudi več znanstvenih razprav in knjig ter nekaj laposlovnih del o naših gorah (Gabriela Preissova, Marija Gebauerova, Jaroslav Nauman).

Po prvi svetovni vojni je češka podružnica SPD nehala obstajati. Število čeških abiskovalcev v slovenskih planinskih kočah je doseglo vsako leto od l. 1924 do l. 1939 več sto do tisoč. Pofeg dr. Kugyja in dr. Henrika Tume so tudi vodilni češki alpinisti zaslužni za napredek slovenskega planinstva. O tem so pisali po vojni Evgen Lovšin v knjigi »Triglav In njegova sosesčina«, Ljubljana 1944, dr. Vladimír Murko »Čehi in naše planine« PV 1953, Tine Oreš »Še ena solčavska vpisna knjiga«, PV 1963, Tine Oreš »Zapisek o Gorogranskem«, PV 1963. Žal, Češka kočica ni ohranila spominkov, mikavnih za bratske planinske stike med Čehi in Slovenci. Današnji oskrbnik Andrej Korničar, ki vestno upravlja to kočjo že lepo vrsto let, mi je 15. X. t. l. zatrdil, da niso ohranjene niti vpisne niti spominske knjige in nabena od fotografij, ki so prikazovale češko-slovenske planinske družbe na Češki koči. Sicer pa je vsa kočica en sam spomenik po zunanji podobi in notranji opremlitvi. Častitljivi kmečki stoli in mize pominjajo še čase, ko se je dr. Chadounský, ljubitelj tega prelepega kotlička slovenske zemlje, napajal in prhal z

voda iz studenca, ki priteka iz Zgornjih Ravni. Živa priča tistih časov. Košarjeva Barba z Jezerskega, stara 80 let, je bila nedavno na koči in je tu obujala spomine, ko je kot desetleten dekličev tvorila na Ravni to, kar še danes zdrava zakriplje, če se utrujeni »turisti« pretrdo sesede. Trdna Barba je po pravici ugotavljala, da je znašala sem gor trdno, trpežno blago.

T. O.

DOM NA HOMU (608 m)

17. sept. t. l. je PD Zabukovica odprla Dom na Homu, ki ga je imenovala po svojem najstarejšem in najboljši požrtvovalnem članu Dragu Ocvirku. Dom ni dograjen, doslej razpala z vežo in dvema gostinskima sobama, imel pa bo še štiri sobe z 9 posteljami in skupno ležišče za 12 oseb. Za zdaj obratuje samo ob sobotah in nedeljah. Kot oskrbniki dežurajo odborniki.

Dom je lahko dostopen. Z avtom si izletnik pomaga do Griž, tu zavleje pod klancem na levo (asfalt) in parkira pri Zahomšču, odkoder je do doma dvajset minut hoje v hrib.

Največ zaslug za Dom na Homu imajo odborniki Ladislav Miklavc, Poldka Miklavc, Edvard Oblak in Mara Ocvirk. SPD jim je za delo izročila diplome, prav tako pa se je tudi društvo zahvalilo nekaterim sodelavcem. PD Zabukovica je bilo ustanovljeno pred 17 leti. Pridno je prirejalo izlete, med drugim tudi na Triglav, na katerega se je povzpel tudi 75-letni Drago

Ocvirk. Zdaj ima društvo skromen planinski domček na lepem razglednem Homu. S tem je uresničila željo, ki so jo gojili zabukovski planinci od ustanovitve društva. Gradnja je podprla občina in nekatera podjetja, mnogo pa je v domu prostovoljnega dela društvenih članov. Če dom imenujejo po Dragu Ocvirku, čežejo s tem imenom pokazati mlajšim planincem, kako globoko je ukoreninjena planinska misel v prebivalstvu Zabukovice in njene okolice. Član nadzornega odbora tov. Fran Kovač je v svojem čustvenem govoru ob otvoritvi doma dejal:

»Pomlajeni in sveži smo se vračali v dolino, na delovno mesto in v nas smihli se je znova porodilo prepričanje, da ni boljšega zdravila na svetu, kot so vrhovi hribov in gora, od planinskih vonjav prepojeni zrak in to zlato planinsko sonce. Da, vse to je resnično zdravje za naše delovne ljudi in prav tega bi se morali mnogi v večji meri zavedati. Če bi bilo temu tako in prav bi bilo, da bi se, potem planinske postojanke ne bi postojale hoteli, nočni bari in podobno, kar se žal vse pogostje pojavlja. Upam in prepričan sem, da bo ta naš skromni domček zares služil svojemu namenu, tistemu planinskemu vzdušju, ki si ga planinci iz vsega srca želimo.«

Zelimo, da bi se te besede uresničevale in da bi dom zares služil napredku planinstva in s tem tudi kulturnemu in športnemu napredku Zabukovice in njenih delovnih ljudi.

T. O.

Dom na Homu

V OPOMBO JANEZU HODNIKU

Vsi, ki smo ga poznali, vemo, da ga ne bomo več srečali, ne na bohinjških potih po dolini ne po onih, ki teko po bohinjških gorah. Njegova zlota srce je za ta'la nakje pod Komarčo,

k sebi so ga vzela gorske moči dne 9. okt. 1965, starega komaj 64 let. Pokopali smo ga v Bohinjski Srednji vasi na staroslavno pokopališče sv. Martina. Tu se je okrog njegove gornice zbrala množica njegovih prijateljev in znancev. Od njega so je pa slovil predsednik PZS dr. Miha Potočnik in slavil njegovo delo, ki je v čast bohinjski deželici. Bil je vodnik, oskrbnik, čuvaj v TRINAP, popravljal in vzdrževal je pota in bil do zadnjega tajnik postaje GRS v Stari Fužini. (Ni čuda, da so njegov odhod zabeležili skoro vsi domači in nekateri zagrebški listi). Na grabu so od njega v imenu baze GRS Jesenice jemali slovo tov. Uroš Zupančič, Mirko Ceklin in imenu GRS, tov. Tine Arh pa v imenu radne Stare Fužine, sosednjih Sranjanov in obeh bohinjških dolin. Ko je grobarjeva lapata opravila svoje delo, smo začeli še bolj misliti, kdo je sklenil v nedrjih bohinjske zemlje snovati svoj večni sen. Janez je bil možek, kakršen ostane v spominu. Če ga ne srečaš, kjer je bil ponavadi, manjka nekaj bistvenega. Živel je s svojimi gorami, s planinstvom in z ljudmi, ki ne morejo živeti ne brez prvega ne brez drugega. Bil je velik oskrbnik tistega kova, kakršnega smo si zadnja desetletja večkrat zaman želeli. Bil je natančen, vesten in skrben tajnik srenjanskega društva, pomembne planinske celice, saj se v njej prepletajo vsi vsebinski elementi planinstva in njegovega gospodarskega pomena. Dela za društvo ga je še tesneje združevalo s krajem, kjer mu je tekla zibelka imenitnega rodu. Njegov brat Tine je kot slikar edinstven likovni bard bohinjskega gorskega sveta, ki je razumel in dal prabitnost njegovih oblik, življenja, ljudi, živali, svetlobe in sence. Janez ni bil umetnik, bil pa je živa podoba naravnega življenja, preprost, resen in vesel, barvil v svojem zasebnem izrazu, slikovit v svojem človeškem bistvu, mikaven in nepogrešljiv del resnice o gorjanskem življenju, zato pa tudi za planinca-turista vreden srčanja, vreden prirsčne misli.

Bil je garski reševalec sam po sebi in je to dolžnost pojmoval kot nekaj neizogibnega. Ni znal biti drugačen kot pogumen, umen in požrtvovalen, močan duh, ki ni imel priložnosti, da se do kraja razvije in preizkusi horizontne svojih sil.

Ni čuda, če so za obletnico smrti 8. okt. 1967 bohinjski planinci odkrili Janezu Hodniku ploščo tam, kjer je sklenil svoja življenjsko pot in potegnil črto pod vsoto vseh skrivnosti,

doseženih in nedoseženih ciljev. Ta dan se je zbrala na Komarči čez 100 planincev, domačinov in gostov. Občuteno naričalko je pokojnemu Janezu govaril tov. Lovro Strgar, reševalec postaje GRS v Stari Fužini, počastila pa sta ga tudi tov. Ivo Marsel v imenu PD Ljubljana-matica (saj je bil Janez oskrbnik kočje pri Sedmerih jezerih), v imenu PZS pa tov. Zalakar iz Jesenic. Veliko jih miluje — da povemo pa bohinjsko — za Janezom.

Bila je letas lepa jesen, bogata kakor zlepa ne. Izza njenih čarov nam je lebdel Janezov obraz in se stapljal s Komarčo in njenimi mogočnimi sosedji v en sam obraz skrivnostnega gorskega duha, ki nam neprenehoma žene korak na strme vrha. Kot tak bo živel z nami do konca dni in abujal v nas moči, da bomo njegove dobre lastnosti skušali posnemati in jih prenašati iz roda v rod.

T. O.

FERDINAND SEIDL — Decembra bo minilo 25 let, odkar je umrl Ferdinand Seidl, ki ga štejemo za radnjega slovenskega polihistorja. F. Seidl se je rodil 10. 3. 1856 v Novem mestu. Kljub diplomu na univerzi je bil sprva učitelj, ki pa je kmalu nastopil v javnosti s poljudnimi članki, kasneje pa tudi z razpravami z različnih področij naravoslovja.

Njegova dela, predvsem s področja meteorologije in klimatologije, »Klima Kranjske« iz leta 1902 itd., so še vedno temeljna dela vsemu nadaljnjemu študiju vremena na Slovenskem. To je bila prva obdelava meteoroloških podatkov. Naslednja temeljna študija pa je bila razprava o dinarskogorskem fenu.

Po smrti Fr. Erjavca je zasedel mesto na goriški realki in se pričel ukvarjati tudi z zgradbo naše zemlje, s proučevanjem kamenin in njihovih medsebojnih odnosov. Posebej so ga k študiju geologije vzpodbudili predvsem potresi, temeljit učitelj pa mu je bil znani dunajski geolog Fr. Kossmat. Kaj kmalu je samostojno obdelal ledena doba na Tolminskem, prispeval je geološki opis Goriška itd. Krono njegove geološke dejavnosti je razprava o Slatenski plošči iz leta 1929. Po znanem potresu leta 1895 je obogatil našo strokovno literaturo z več tehtnimi razpravami, v katerih je zbral številne podatke o potresih na Kranjskem in Goriškem.

Po upokojitvi prav tako ni miroval. Po povratku v Navo mesto je pisal o geologiji okolice Novega mesta, o potrestih v Krški kotlini in v Beli krajini.

Ponujenega mesta na ljubljanski univerzi sicer ni sprajel, nadvse rad pa je sodeloval pri raziskavah na Dolenjskem. Tudi kot botanika ga poznamo prirodoslovci in po prispevkih iz skraj vseh vej naravoslovja.

Povsod išče vzroke dogajanj. Na naravo gleda dinamično. To je očitno predvsem v razpravi o Kamniških ali Savinjskih Alpah, »katerih gorska gmota takorekoč pred našimi očmi raste iz zemeljskega naračja«, kot je zapisal njegov prijatelj P. Gračalj. Prav isto opazujemo tudi v njegovih potresnih študijah, ki v njih išče povezave med potresi in zgradbo pokrajine.

Vsa njegova dela se odlikujejo po živahnem in razumljivem stilu z ostrim čutom za lepoto domačega jezika, v čemer bi nam bil lahko še danes svetel vzor. Kamniške Alpe so čitajo kot geološka čitanka, Rastlinstvo naših Alp pa je pisana slika »življenja gorskih trat, gozdov in pečin«.

Za svoje delo je bil večkrat odlikovan. Za častnega člana ga je sprejelo tudi Slovensko prirodoslovno društvo.

Veliko in obširno je bilo njegovo delo, ki ga je opravljal poleg poklicne službe. Odkod je črpal ta neizmerno energijo? Poleg vsega dela je bil na vseh službenih mestih tudi eden najbolj vestnih meteoroloških opazovalcev.

Skromno, a stvarno je sam označil svoje življenjsko geslo k Rastlinstvu naših Alp:

Spoznavaj svojo domovino,
da jo priskrneje vzljubiš!

Naj bi njegov vzgled znova dvigal mladi rod k idealom resnice in lepote!

dn

OBISK PD RADEČE POD PECO

Naš odbornik tov. Marjan Lipovšek je organiziral izlet na Peco. On se namreč tam dobro spozna, ker si je izbral v čini svojo družico Mico, zvesto planinko.

Med udeleženci je bil tudi znani planinec in planinski humorist tov. Ciril Adama, bivši šef postaje iz Zidanega mosta. Družba je bila zelo pisana.

V Črno smo se pripeljali okrog 8 ure in se »srečali« z medvedom, ki je nekoč gospodaril po teh gozdovih, a je sedaj nagačen v duplino sredl trga. Po okrepčilu nas je šofer pategnil še 1 km po cesti, nakar smo se natovorili in šli po zasneženi poti proti Mihojemu domu (900 m).

Melo pred 11. uro smo nadaljevali pot proti tovrni žičnici. Snega je pa

bilo vedno več. Tov. Marjan nam namreč ni povedal, koliko snega je po poti na Peco. Ko smo si olajšali hrbita in je žičnica potegnila naš tavor, smo pa začeli rintiti po zelo strmi poti navzgor.

Naj povem, da je planinski dom zelo udoben, z 2 sobama, lastno električno napeljavo, ki jo daje tudi bližnji graničarski karavli. Bili smo dobro postreženi. Za tem so nekateri odšli do Matjaževe dupline, nekako 15 min. hoda. Eden izmed naših pa se je skušal povzpeti proti Mali Peči, pa je padel v zamete ter se je kmalu vrnil in napisal po snegu »Nazaj v koč«. Naslednji dan smo se po kosilu odpravili po isti poti v dolino. V Mežici nas je obsijalo toplo sonce, da smo lepo videli zasneženi vrh Male in oba vrha Velike Pece. Med potjo smo se v Ravnah zapeljali še v Kotlje, rojstni kraj Prežihovega Vrancea. Pri Prevaljah nam je tov. Steblovnik pokazal Malgajev spomenik Izza bojev I. 1918-19 na Koroškem. Nemci se ga niso upali v 2. svet. vojni poškodovati, ker so Malgaja spoštovali kot junaka-heroja.

Sklep izleta je bil, da se jeseni zopet vrnemo in res zlezemo na lepo Peco, ki nudl vsakemu ljubitelju narave krasen razgled po koroških gorah od Uršlje pa do Val. Obiro, do Dobrača in še v visoke vrhove avstrljskih Alp.

Skočir

IZ KRONIKE PZS IN PD

Komisija za alpinizem je v času od 23. 6. do 9. 7. 1967 organizirala Za Akom alpinistični tabor. Vodil ga je tov. Niko Tancar, udeležilo pa se ga je 60 alpinistov. Žal sta se v tem taboru pripetili dve nesreči, ena od teh s smrtnim izidom. Dne 24. 6. t. l. sta pri plezanju v sv. steburu Široke peči padla alpinista Endroj Fenc in Iztok Polanc ter pri tem dobilo težje poškodbe, dne 2. 7. t. l. pa sta se pri plezanju v direktni smeri Široke peči smrtno onesrečila alpinista PD Kranj tov. Uroš Škerlj in Tomo Križnar.

Dne 24. in 25. 6. t. l. se je vršil na Vojškem taboru mladih planincev in tabornikov s področja Primorske. Udeležilo se ga je okrog 50 mladih planincev.

Dne 25. 6. se je v planinski koči na Rašici sestel ljubljanski MDO PD. Od 18 v ta MDO PD vključenih društev so se udeležili sestanka le predstavniki 7 društev.

Mladinski odsek PD Ruše je dne 1. in 2. 7. v okviru praznovanja Dneva

borca organiziral uspel II. tradicionalni Pohorski maršal po poteh I. pohorskega bataljona.

Dne 2. 7. je PD Trbovlje organiziralo Dan Mrzlice z množičnim izletom na Mrzlico, hkrati pa je proslavilo tudi svoj 55-letni jubilej. PZS sta zastopala tov. Bučer in Lavrič, ki sta društvu izročila diplomo s pohvalo, nekaterim zaslužnim članom pa častne znake, s katerimi jih je odlikovala naša letošnja skupščina.

Dne 3. 7. je predsednik PZS tov. dr. Potočnik v družbi še nekaterih društvenih funkcionarjev obiskal predsednika Mestnega sveta in ga seznanil s planinsko problematiko. Nekaj dni prej je isti zadevi obiskal tudi predsednike občinskih skupščin Šiška, Moste, Vič in Bežigrad. Predsednik Mestnega sveta kot predsedniki navedenih občinskih skupščin so pokazali za naše probleme veliko razumevanje in obljubili pomoč.

Dne 7. 7. sta se tov. Bučer in Orež udeležila posveta o turizmu in gradnjah na Veliki planini, ki ga je v gostišču Zelenci rob na Veliki planini sklical Svet komunalnega zavoda Velika planina v Kamniku.

Dne 7. 7. se je v Jalovčevem Ozebniku smrtno onesrečil 25-letni Jakob Lasič iz Splita.

Dan kasneje je na snežnem plazu na poti Kočno-Grintavec zdrsnila 30-letna Marija Skrabec iz Ribnice in padlegla poškodbam.

Dne 9. 7. je predsednik PZS tov. dr. Potočnik odkril obnovljeno Pernhartovo panoramo z vrha Triglava, ki jo je ob stoletnici nastanka te panorame PZS ponovno namestila v Aljaževem stolpu na vrhu Triglava.

Ta dan je PD Postojna na Nanosu proslavila 20-letnico svojega obstoja in izvedla otvoritev ceste na Nanos, prevozno za vsa motorna vozila.

Na povabilo Federacije alpinizma ZSSR, ki je 50-letnico obstoja SZ proslavila tudi z vzpomom na 7134 m visoki Pik Lenina v Pamiru, je dne 16. 7. odpotovala iz Ljubljane v to eno največjih velegorij na svetu 7-članska alpinistična odprava. Odpravo je vodil naš predsednik tov. dr. Potočnik, člani odprave pa so bili tov. Sandi Blažina, Ante Mahkota, Pavle Dimitrov, Franc Ekar, Peter Ščetinin in Barbka Lipovšek-Ščetinin. Razdeljeni v tri naveze so prodrali proti vrhu od vzhoda do zahoda. Po severovzhodnem grebenu sta prišla na vrh Pik Lenina tov. Blažina in Dimitrov ter po isti smeri tudi sestopila v tabor. Ostali dve navezi sta se oddaljili za daljši zahodni greben, ki se kilometre daleč

vzpenja prek šestlisočka Razdelnaja (6184 m) vse do vrha. Naveza Ščetlna je sestopila v tabor po severovzhodnem grebenu, Mahkota in Ekar pa sta prečilo vzhodni greben do sedla Krylenko (5800 m), odkoder sta sestopila po severni steni v tabor. Uspehi naših alpinistov sodijo med najboljši letošnje dosežke v Pamiru ter nam zagotavljajo uspešno delo tudi v bodočih odpravah. Ta odprava je tudi ena najcenejših, kar jih je doslej organizirala komisija za odprave v tuja gorstva, saj pride na posameznika po nepopolnih podatkih komaj 400 000 S din.

PD Črna na Koroškem je dne 16. 7. otvorilo novo cesto na Smrekovec.

Dne 20. 7. je tov. ing. Banovec v odstopnosti tov. predsednika dr. Potočnika obiskal pionirski tabor Sutjeska v Podstenicah v Kočevskem Rogu, kjer so letovali pionirji iz vseh republik. Tabor je v okviru drugih proslav organizirala Zveza prijateljev mladine Slovenije ob 25-letnici Zveze pionirjev in 25-letnica barbe na Sutjeski.

Dne 22. 7. je PD Črna uradno odprla svojo planinsko kočo na Pudgarskem.

Dne 23. 7. je PD Ravne na Koroškem ob 15-letnem društvenem jubileju razvil društveni prapar. Prireditav je izvedlo v postojanki na Naravskih ledinah. S strani PZS se je proslave udeležil tov. Svetlič, ki je v imenu PZS poklonil društvu spominski trak in diploma s pohvalo.

Z odločbo predsednika Izvršnega sveta SRS z dne 13. 7. t. l. je bil predsednik PZS tov. dr. Potočnik imenovan za člana komisije IS za turizem.

Mladinska komisija je tudi letos izvedla v Vratih zelo uspešni letni del tečaj za mladinske vodnike in tabor za mlade planince. V prvi izmeni je bilo 70 mladincev, med njimi 2 avstrijske goste, v drugi izmeni pa 106 mladincev, med njimi 3 Angleži in 6 Avstrijcev, ki so se tečaja udeležili na povabilo mladinske komisije na bazi zamenjave. Angleži so se te dni še posebej pismeno zahvalili za prijetno vzdušje in izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju. Prva izmena tečaja in tabora se je vršila od 25. 7. do 3. 8., druga izmena pa od 15. 8. do 24. 8. Komisija za GRS je v času od 27. 7. do 30. 7. organizirala na Erjavčevi koči tričetni zvezni letni tečaj za inštruktorje GRS. Udeležencev je bilo okrog 20.

Komisija za alpinizem je v času od 29. 7. do 9. 8. organizirala ledeniški tabor pod Grossglocknerjem. Tabora se je udeležilo 20 udeležencev, vodil ga je tov. Niko Tancer.

Dne 30. 7. je PZS v sodelovanju s PD Tržič in še nekaterimi drugimi društvi ter graničarji organizirala delovno akcijo za obnovo poti Zelenica-Stol. Naloga je bila zadovoljivo opravljena. Dne 13. in 14. 8. je SPD Gorica izvedlo izlet na Pohorje. Udeležilo se ga je 50 slovenskih planincev.

PD Obrtnik Ljubljana je v nedeljo 10. 9. neuradno odprlo avtomobilsko cesto do svoje postojanke na Govajku.

Isti dan je sekcija avstrijskega Alpenvereina v Celovcu odprla zavarovano pot po severni steni Stola do Celovške kočice. Na otvoritev je bil povabljen tudi predsednik dr. M. Potačnik. Zaradi njegove odsotnosti pa se je udeležil otvoritve tov. ing. Segula.

Dne 16. 9. je prispela v Legarsko dolino 15 članov fotoodseka avstrijskega Alpenvereina na Dunaju, ki so nato obiskali še Korošico in Okrešelj.

Istega dne oz. 17. 9. je PD Kamnik proslavilo v Koksrem sedlu 70-letnico obstoja Čojzove kočice.

Mladinski odsek PD Postojna je organiziral 24. 9. na Nanosu orientacijsko tekmovanje za Vojkov pokal.

V času od 24. do 30. 9. se je vršil v Trentu (Italija) XVI. mednarodni festival planinskih filmov. Udeležil se ga je tov. ing. Banovec.

Dne 24. 9. so italijanski gorski reševalci proslavili 15-letni jubilej italijanske gorske reševalne službe. Povabljeni je bila tudi naša GRS in se je proslave v njenem imenu udeležil tov. ing. Segula.

Dne 30. 9. in 1. 10. je bila v Pantresini v Švici konferenca mednarodne komisije za GRS. Konferenca je v komisijah za plazove, za medicinska vprašanja, za opremo in letalsko reševalno službo obdelala problematiko ter na našo pobudo tudi vprašanje brezplačnega reševanja naših ponesrečenecv v tujih gorah. Konference so se udeležili člani te mednarodne komisije in podkomisij tov. Bine Vengust, ing. Pavle Segula, dr. Andrej Robič in Marjan Salberger.

Dne 6. 7. in 8. 10. je Delavska zbornica iz Salzburga organizirala v Kaprunu v Avstriji za avstrijsko gorsko reševalno službo konferenco o varnosti v gorah. Obravnavali so socialno problematiko nesreč v gorah (preventiva, sredstva za preprečevanje, vloga oblasti in zakonodaje), smučanje v gorah kot poseben vzr. nesreč (plazovi, trčenja na smučarskih stezalih), in podobno. Na povabilo organizatorja se je konference udeležil tov. ing. Segula, ki je nastopil z referatom o zakonu o žičnicah.

FSJ je priredil planinsko orientacijsko tekmovanje za prvenstvo Jugoslavije, 7. in 8. 10. na področju planine Osogova v Makedoniji. Tekmovanje oz. organizacija tega tekmovanja je bila poverjena PZ Makedonije.

Dne 7. 10. je v Španiji zasedel Izvršni odbor UIAA, ki se ga je po sklepu PSJ udeležil tov. dr. Potočnik.

Dne 21. 10. se je vršil v Innsbrucku v Avstriji sestanek komisije za varnost materiala, ki deluje v okviru UIAA. Sestanek se je udeležil član te komisije tov. dr. ing. Avčin.

PD Platak na Rijeki je povabilo 5 naših ekip na planinsko orientacijsko tekmovanje za Trofej Platak, ki je bilo 8. 10. na Platku.

Avstrijska planinska organizacija »Die Naturfreunde« ne more razumeti, da PZS ne pristane na reciprociteto s to organizacijo glede članskih ugodnosti. Pri tem se sklicuje na dogovor o reciprociteti, ki ga je že sklenila s PSH, in je njegovo fotokopijo priložila svojemu pismu. Želi, da PZS ponovno o tem razpravlja, hkrati pa izraža tudi željo, da bi omogočili njenim predstavnikom, ki se bodo udeležili srečanja treh dežel, razgovor s predsednikom PSJ.

Upravni odbor PD Lisca Videm-Krško, je mimo PZS samovoljno odstopil kapele z zemljiščem na Lisca v stalna uporabo župnijskemu uradu v Razbaru. Zvezo je o tem obvestila skupščina občine Laško, ki se ni strinjala s tem sklepom društva, in predlagala, da PZS kot lastnica teh nepremičnin ne dovoli prenosa uprave in uporabe kapele in zemljišča na ta župnijski urad. Na zahtevo PZS je nato PD Lisca svoj sklep preklotala in ga dne 13. t. m. pismeno sporočila župnijskemu uradu. Hkrati mu je svetovalo, da naj se v bodoča v tej zadevi obrača na PZS, kot lastnico teh nepremičnin.

V času počitnic je izšel vodnik Triglav v nemškem in angleškem jeziku, ki je zlasti v tujini žel veliko priznanje. Žal pa naša društva nimajo dovolj posluha za prodajo te brošure in s tem za propagando. V marsikateri naši kočti te brošure ni mogoče dobiti (Vodnikov dom, Planika itd.). Nekaj izvodov je bilo pradih tudi za devize. Tudi v tekočem letu je komisija za inozemske stike posredovala velikemu številu posameznih planincev in skupin v tujini (Angliji, Holandiji, Avstriji, Nemčiji, Italiji, Švici in CSSR) informacije o naših gorah, rezervaciji, itinererje itd. S čehoslovaškimi planinci je komisija v avgustu izmenjala skupno 35 naših planincev, ki so si ogledali lepote Češkega raja,

Krkonoš in Visokih Tater. Žal se je tega izleta udeležilo premajhno število pravih planincev.

V delu je nova pot Prehodavel-Lepo špičje-Sedmera jezera, ki bo predvidoma v tem mesecu gotova. Delali so tudi na poti Kanja sečilo-Bavški Grinovec, vendar ne dovršili.

Na pobudo člana UO tov. ing. Marussiga je Skupnost cestnih podjetij brezplačno izdelala lično orientacijsko tablo z vizirjem, ki bo te dni nameščena na Šupci na Vršču. Tabla je odlično izdelana iz nerjavčevega jekla. PZS je prejela tudi v dar material, iz katerega bo možno izdelati še eno tako tablo. Vrednost tega darila znaša okrog 300 000 S din.

Gospodarska komisija je oskrbela planinske postojanke s predpisanimi hišnimi redi in ceniki, člani komisije in nadzornega odbora pa so izvršili okrog 12 pregledov planinskih postojank. Gospodarski referent sam je še posebej pregledal 24 planinskih postojank.

Komisija za upravljanje triglavskega narodnega parka je v sodelovanju s PZS založila zelo kvalitetne barvne razglednice z 12 motivi tega parka. Naklada je znašala 60 000 komadov, od katerih je bilo okrog 45 000 komadov izročeni društvom v komisijijsko prodajo.

Zemljevidov Bohinjske in Fužinske planine, ki jih je pripravila propagandna komisija in znaša njihova naklada 10 000 izvodov, je bilo doslej prodanih okrog 2400 kom.

Viba film namenava za turistične namene posneti serijo kratkih barvnih filmov za RTV, med njimi tudi plezanje v triglavski severni steni. Podjetje prosi za naše sodelovanje.

Situacija se je bistveno izboljšala pri PD Impal Slovenska Bistrica, ki mu je uspelo, da je paravnalo vse svoje dolgove v znesku 2 400 000 S din. Prikopalo se je tudi že do lastnih obratnih sredstev. Društvo izjavlja, da bo takoj pričelo z rednim planinskim delom, čim bo zbranih še nekaj sredstev tudi za poravnava zaostalih obveznosti do PZS. Občnega zbora doslej niso hoteli sklicati, ker so hoteli prejsanirati društvo. Društvo je res že dvignilo število članstva.

NOVICA IZ PD RADEČE

Letos smo v Loki povečali število planincev na dostojno višino. Od prejšnjih 32 članov, mladincev in pionirjev se je število povzpelo na 53. En planinec pa se je naročil na Plan. vest-

nik. Da se je število tako dvignilo, je pripomogla kočna na Prehodavcih, ki jo oskrbuje PD Radeče, in želja, da bi se planinci iz Lake skupno povzpeli na Triglav.

Skočir

IZREDNI PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK od V. 1967. do 1. XI. 1967

Prispevali so:

Po N din 5.-

Dr. Spicar Bojan, Ljubljana, Javornik Rafael, Vrhnika, Veber Olga, Boh. Bistrica, Strmole Tone, Mirna na Dol. Crnigaj Marjan, Ajdovščina, Rajec Slavko, Branik, Klinar Avgust, Jesenice, Vrhovec Jurij, Zagreb.

Skupaj N din 40.-

Po N din 6.-

Ing. Jan. Bleiweis, Sršen Slavko, Skrabar Kravos Vlado, Bizjak Kristina, vsi Ljubljana, Vrtnik Jože, Solčava, Doblšek Franc, Logar Tone, Vrhovnik Jožica, Jože, Braslavče, Vrtovec Filip, Celje, Drame Viktor, Poljčane, Vesel Franc, Vir, Skornik Miha, Rimske Topl., Zajc Ljudmila, Kranj, Milnar Jurij, Zreče, Valant Milan, Radaovljica, Cefarin Dolores, Ajdovščina, Telcer Franc, Prevalje.

Skupaj N din 108.-

Po N din 10.-

Vondra Dragos, Zemljic Joško, Mihelčič Ivan, dr. Tepina Edi, dr. Tone Ravnikar, prof. Drago Ulaga, Levac Tone, vsi Ljubljana, Čebala Darinka, Vrhpolje, Zolnar Miro, Velenje, Kompuš Marija, Podplat, ign. Mastnak Jože, Ljubljana.

Skupaj N din 110.-

Po N din 16.-

Dr. Maček Stefan, Ljubljana, Greblhar Božo, Maribor, Balint Lajos, Bačka Topola, Kuruzović Ratko, Beograd, Deželak Jože, Koper.

Skupaj N din 80.-

Po N din 26.-

Laslič Dušan, Ljubljana, Planinsko društvo Radlje, Baligač Mirko, Beltinci, Klajčnik Franc, Kranj, ing. Drogenik, Maribor, Zupančič Mitja, Radomlje N din 30.-, Gradšar Marija, Ljubljana N din 20.-.

Skupaj N din 180.-

Dr. Miha Potočnik N din 51,80, prof. Kambič Mirko N din 50.-, dr. Vadnal Alajz N din 36.- vsi Ljubljana.

Skupaj N din 137,80

N din 250.-

Sušteršič Franc, Ljubljana, Pražakova ulica.

Honorarje so odstopili:

Valent Vidler, Solčava N din 40.-, dr. Franc Srakar, Ljubljana N din 60.-.

Skupaj N din 100.-

Prispevki od 1. V. 1967 do 1. XII. 1967 znašajo skupaj N din 1005,80.

ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE V MAKEDONIJI

Pod pokroviteljstvom predsednika izvršnega odbora SR Makedonije tov. Nikole Minčeva, je bilo dne 7. in 8. oktobra t. l. V. planinsko orientacijsko entacijsko tekmovanje za prvenstvo Jugoslavije na planini Osogova (Ponikva-Kočansko).

Izvršni odbor PSJ je poveril organizacijo tega tekmovanja Planinski zvezi Makedonije, ki ga je ob vnetem sodelovanju in pomoči vseh organov Skupščine občine Kočane opravila v splošno zadovoljstvo.

Tekmovalna steza je bila dolga 38 do 40 km, imela je 10 kontrolnih točk in je popolnoma ustrezala pravilniku o pogojih za to tekmovanje.

Tekmovanja so se udeležile vse republike in to: SR Bosna in Hercegovina 3 ekipe, SR Črna gora 1 ekipa, SR Hrvatska 3 ekipe, SR Makedonija 3 ekipe, SR Slovenija 3 ekipe, SR Srbija 3 ekipe, skupaj 16 ekip. Ekipe so se rozvrstile takole: 1. PD »Zlatovrv« iz Prilepa, 2. PSD »Geolog« iz Beograda, 3. PSD »Čelik« iz Smedereva, 4. PSD »Javorak« iz Nikšića, 5. I PD »Jahorina« iz Sarajeva, 6. II PD »Jahorina« iz Sarajeva, 7. I PD »Ponikva« iz Kočana, 8. PD »Zagreb« iz Zagreba, 9. PD »Velebit« iz Zagreba, 10. PD »Sljeme« iz Zagreba, 11. PD »Ruše« iz Ruš, 12. PSD »Pobeda« iz Beograda, 13. PD »Ljubljana-matica« iz Ljubljane, 14. II PD »Ponikva« iz Kočana, 15. »Kranj« iz Kranja, 16. PD »Klekovača« iz Prijedora.

Ekipa PD »Zlatovrv« iz Prilepa je torej prvak za l. 1967, najboljša republiška zveza na tem tekmovanju pa PSS Srbija.

Zastopnik pokrovitelja prvenstva tov. Bajram Golja, predsednik Komisije za telesno kulturo izvršnega odbora SR Makedonije, je izročil zmagoviti ekipi pozlačen pokal kot darilo pokrovitelja, podpredsednika PSI generalmajor Gluhak Milivoje, predsednik PS Makedonije tov. Straša Hristov in predsednik OS Kočane tov. Stojan Trendov pa so zmagoviti ekipi in drugim ekipam izročili nagrade PSJ, SOFK, Makedonije, PS Makedonije in OS Kočana.

Gastitelji PS Makedonije, SO Kočane in prebivalstvo Kočan in okolice so poskrbeli za lep sprejem v Skopju in Kočanah in prijetno bivanje na lepi planini Osogovo.

Od 16 ekip, ki so startale, jih je na cilj prišlo 15. To dokazuje, da so planinci-tekmovalci dosegli velik napredek v branju kart, orientaciji in giba-

nju na terenu in v nudenju prve pomoči. Vsi tekmovalci so se na tekmovalju vedli pošteno in tovariško.

Poročilo tajništva PSJ

Op. ur.: Naš zastopnik v tekmovalju tov. Soklič bo napisal o svojih vtisih v Makedoniji posebno poročilo in opredelil svoje stališče do orientacijskih tekem.

ALPINISTIČNI TABOR V ZAPADNIH JULIJCIH

Septembra 1. l. je alpinistična komisija pripravila tečaj blizu Pellarinijevega zavetišča nad Zajzero v Zapadnih Julijcih v višini 1004 m. Tečaj je trajal 6 dni. Tečajniki so v tem času preplezali naslednje plezalne smeri:

14. 9. Božič-Zakrajšek Fülle-Srečnik Zmajev greben v Montažu, III +, IV.

15. 9. Kovačič-Gros-Božič Srečka prvenstveno smer v Nabojso, IV +, IV -, Zakrajšek-Fülle-Povše kamine v Devicah, II +, III.

16. 9. Rupnik-Trnkoczy, Klemenčič-Legiša prvenstveno smer v sev. zap. steni Nabojso, V, II +, III.

Ažman-Kofler Zmajev greben v Montažu III +, IV.

17. 9. Gros-Kovačič, Strašek-Rupnik prvenstveno smer. V sev. zap. steni Vel. Nabojso, III, mestoma - V.

Kaver-Trnkoczy y kamine v Devicah, II +, III.

18. 9. Ažman-Kofler, Srečnik-Povše smer v sev. steni Montaža, IV +, V.

Fülle-Božič poizkus prvenstvene v Montažu (žage), a ker je tehnično zadeva nepomembna, je bila zamisel opuščena. Rupnik-Kaver Zmajev greben v Montažu, III +, IV.

Trnkoczy-Kovačič-Strašek raz v severni steni Viša, III +, IV (bivak).

19. 9. Ažman-Kofler, Fülle-Božič v smer v Devicah.

Smrečnik-Skerbinek raz v sev. steni Viša, III +, IV.

Poleg tega so bile opravljene naslednje ture:

11. 9. Rupnik-Trnkoczy: Attilio Grego koča.

Legiša-Kovačič-Rupnik-Trnkoczy: Luigi Pellarini.

12. 9. Klemenčič-Kodre: Višarje.

Rupnik-Legiša-Kovačič: koča Mazzani, bivak Stuparič, koča Attilio Grego.

13. 9. Rupnik-Trnkoczy-Kovačič-Klemenčič-Legiša-Skerbinek: po via normale na vrh Montaža, v višini 2500 m unik zaradi 30 cm snega, požledi in megle.

14. 9. Rupnik: Mlezgot in greben Due Pizzi.

Legiša: Višarje.

15. 9. vrhovi Lovcev do Višarij: Trnkoczy, Rupnik.

Legiša, Kodre, Klemenčič: Due Pizzi, Piper, bivak Bernedi.

16. 9. Dr. Valič: tabor-Pellarini-Mlezgot-tabor.

19. 9. Kaver, Rupnik: vrh Montaža.

Skupno je bilo opravljeno v zelo slabih vremenskih pogojih 45 vzponov in 10 pohodov. Tri smeri so prvenstvene.

Tečajniki, po številu 19, niso imeli sreče z vremenom. V višini 1700 m je oblačal prvi sneg, nagajale so poletne zmrzali.

MLADI PLANINCI SO TABORILI

Težak zrak, nasičen s plini iz toplotne svinca, je ležal po dolini Meže Julijskega dne. Na grudl je legala dušiče ozračje.

Pred spomenikom na trgu se je zbrala skupina mladincev in mladink oprtanih z nahrbtniki, odejami in drugimi predmeti. K spomeniku zmage so položili venec v znamenje hvaležnosti vsem, ki so v borbi za svobodo dali življenje.

Mladi planinci iz Črne

Pot je vodila ob potoku in gozd je mlade planince vzel v svoje okrilje. Prostrana jasa in na njej postavljene platnene hišice so sprejele svoje nove stanovalce. V sončnem dnevu je zaplapolala zastava in 73 članov jo je pozdravilo, saj jim predstavlja simbol gora in mladostne sreče.

Razmestitev, urejanje šotorov, razdelitev na »vode«, imenovane po naših gorah in planinskem cvetju, vse je dala čutili, da je tu družina, ki zna ceniti življenje v naravi.

Tek skozi gozd, skoki čez ovire, vse to je pognalo kri skozi žile. V urah učenja je tekla beseda o narodno osvobodilni borbi naših ljudi, o zgodovinskem razvoju Mežiške doline, o gorskem cvetju in njegovem pomenu, o prvi pomoči ob nezgodah in še polno drugih zanimivih oplov. Res, dnevi so bili po svoje naporni.

Pota k Crnemu jezeru, na Belo peč, na Smrakovec in še druga so dala 120 km prehojenih gorskih poti. Urjenje v streljanju, odkrivanje sovražnih taborišč, vaje v raznih spretnostih so potekale po programu in v zadovoljstvu vseh, ki so taborili. V večerih, ko je zagorel taborni ogenj, je v tišino zazvenela pesem o partizanski borbi. Mladina je zapela koroške narodne pesmi in v vseh je bila živa zavest svobodnih ljudi, ki jim je življenje v planinah veselje in sreča.

Ivan Herzog

ALPINISTIČNI TABOR PD KOZJAK V KRMI

Po dobri proučitvi terena so se odločili alpinisti Kozjaka za tabor v Zgornji Krmí, oziroma na 1605 m visoki planoti, imenovani Polje, do katere drži triurna pot po divji naravi od Kovinarskega doma v Krmí.

Čudovito gorsko planota obkrožajo Tašč, Veliki in Mali Draški vrh ter Viševnik z južne in Vernar z zapadne strani, proti severu pa se razteguje Rjavina in Triglavsko pogorje, ki skriva v svojih nedrih Staničevo kočjo in Kredarico. Med Točcem in Vernarjem ležeča Bohinjska vratca tvorijo naravni prehod do Vodnikove kočje.

Na vprašanje, zakaj so si alpinisti Kozjaka izbrali ravno ta skriti planinski kotiček za svoj tabor in se tako oddaljili od tradicionalnih Vrat kot najmočnejše baze za plezalne vzpone, ni težko odgovoriti. Vrata so sorazmerno udoben kraj za taborjenje. Dostop ni težak, pa tudi kočja za razvedrilo, ki je dobro oskrbovana z vsem potrebnim,

je kančna v neposredni bližini. Zgornja Krma pa je oddaljena, in planina Polje še bolj. Treba je precej volje in napora, da se prenese vsa potrebna oprema – šotori, vrvi in ostali plezalni pripomočki, – pa še vsa hrana za udeležence tabora na višino preko 1600 m po dokaži strmi, docela planinski poti. Planinci so tu odvisni izključno le od samih sebe. Namen tabora je bil tudi, da se čim več ljudi seznanijo s tem prelepim gorskim območjem, da se mladi planinci navadijo na skupno stredo pod šotori, da skupna pranašajo neviščnosti vremena, se radujejo ob tabornem ognju, da dobe pravičen pojem in predstavo o alpinizmu, prav tako pa tudi zdravo predstavo o »navadnih« planincih. Z eno besedo: takšni tabori – oddaljeni od koč in težje dosegljivi – so namenjeni privajanju ljudi na življenje v naravi.

Ogled in izbor terena je izvršil znani mariborski alpinist Danilo Škerbinec, ki je bil tudi vodja tabora.

Formalni pričetek tabora je bil 26. avgusta. Pripravljenih je bilo 9 šotorov. Kljub močnemu naliivu sa tega dne proti večeru prišli v tabor še začetniki: Bajde, Koren in Kranjčičeva.

Naslednjega dne, tj. 27. 8. so v nezanesljivem vmerenu prispeli v tabor: načelnik AO Kozjak tov. Kojc, pripravnik Rejs, Dvaršak, Wagner, ter začetnika Klasinc in Germ, ki so bili zaradi prenosa osebne in še bolj tehnične opreme in hrane precej utrujeni. Dasi je bilo najavljenih več avstrijskih alpinistov, je prispel v tabor en sam in sicer Ferdo Kovačič, član ÖTK iz Zelezne Kaple.

Kljub objektivnim težavam zaradi utrujenosti in slabih vremenskih razmer je bila še ta dan izvršena krajša razgledna tura preko Bohinjskih vratc k Vodnikovi kočji proti Rudnamu in Vellemu polju. Na večernem sestanku so razpravljali o režimu v taboru in o turah za naslednji dan. Tov. Kranjčičeva je odšla domov.

28. 8. je bilo 5 navez že na poti v steno.

Plezali so:

Kojc-Germ: smer Juvan-Sazonov v Mallem Draškem vrhu, II, III. Dvaršak-Klasinc isto. Škerbinec-Bajde: Lasičeva smer v Velikem Draškem vrhu, III. Kovačič-Rejs: Isto. Wagner-Koren: smer Herlec-Kodran III, IV.

Med posameznimi člani navez je bilo mnogo popolnih začetnikov, ki so pristopali k stenam s preveliko hitro in s premalo previdnosti, kljub temu pa so vse naveze preplezale smeri v re-

lativno kratkem času in sorazmerno dobro.

Alpinisti ne bi bili alpinisti in planinci, če ne bi po krajšem počitku zakurili ognja, za katerega so pripravili kurjavo nplezalski udeleženci tabora. Zelo gasta megla in ničkaž dobrega obetajoča vreme je 29. 8. preprečilo karkoli resnega in je bil ta dan uporabljen za preskrbo s hrano, saj je začela primanjkovati celo kruha. Popoldne je odšla skupina udeležencev tabora do Vodnikove kočje in v planšarjjo na Vellem polju po mleko in skuto.

Veliko presenečenje je skupina doživela ob prihodu v tabor, ker so med njeno odsotnostjo uredili ljubek alpinetum s tem, da so skromno planinsko cvetko in ob njej postavljeno koničasto skalo, na kateri je gorela sveča, ogradili s kamenjem. Zelo preprosto in skromno, toda polna prisrčnosti in topline, polno srčne kulture mladih planincev in alpinistov.

Medtem je prispel v tabor tudi Meden, ki je seznanil navzoče z nesrečo Gselmana, ki se je dan poprej ponesečil v skalaški smeri severne Triglavske stene in bil nato prepeljan v jeseniško bolnišnico. To je bil povod za predavanje o nevarnostih v gorah, ki je ob obvestilu o nesreči in ob tabornem ognju izvenela in učinkovalo drugače kot v predavalnici in se verjetno navzočim tudi bolj vtisnilo v spomin.

30. 8. so plezali:

Meden-Koran-Bajde: Herlec-Kodranova smer v Velikem Draškem vrhu, III, IV. Dvaršak-Germ: isto. Razen tega sta naštudirani in realizirani 2 prvenstveni smeri, in sicer: Wagner-Rejs: tako imenovana »pripravniška smer« v Velikem Draškem vrhu, IV, V, V+. Škerbinec-Kojc: Smer za Stolpom v Velikem Draškem vrhu, III, IV, – V.

V poznem dopoldnevu sta prišla v tabor še Dolinšek in Rojs, ki sta šla po kratkem predahu v steno. Za plezanje sta izbrala levl steber med Malim in Velikim Draškim vrhom; težavnostna stopnja IV je pa njunem mnenju prenikzo ocenjena. Naveza so izstopale v primernem času in skupno sestopale, le naveza Dolinšek-Rojs je bila zaradi pomanjkanja časa in bližajoče se nevihte prisiljena bivakirati ca. 100 m pod izstopom. Dolinšek starejši je opravil lepo turo iz Krme na Lipanco ter mimo Okrogleži, Viševnika in Draških vrhov do Vodnikove kočje, kjer je prenočeval.

31. avgusta sta plezali navezi:

Wagner-Rejs prvo ponovitev smeri za stolpom v Velikem Draškem vrhu, Škerbinec-Meden smer v trapezu. Medtem

sa je vreme zelo poslabšalo in je pričela deževati. Zato sta bili obe navezi prisiljeni k vrnitvi po nekaj raztežajih. Da ne bi čas nezkoriščeno propadel, so se udeleženci tabora udeležili predavanja o vozilih, uporabnih v alpinizmu. Vremenska napoved za 1. september ni obetala izboljšanja, kljub temu pa se je naveza Meden-Reis odpravila na prvo ponovitev smeri za stolpom, ki jo je po dveh nalivih in močni sodri tudi uspešno opravila. Tabor je bil končan.

Z a k l j u č e k :

Vseh udeležencev v taboru je bilo 18, od teh 5 planincev, od preostalih alpinistov pa 4 takšni, ki so uspešno absolvirali alpinistično šolo in so prvič stopili v stano, 2 pripravnika, ki imata za seboj že nekaj vzponov, 4 starejši pripravniki, ki so tik pred registracijo za člane in 3 člani.

Slabe vremenske razmere so anemogučile več plezalnih vzponov, ki jih je bilo kljub vsemu skupno 23, od tega 4 prvenstveni in 2 prvi ponovitvi. Brez dvoma je tabor uspel in se ga bodo udeleženci radi spominjali, saj jim je nudil sicer kratko pa vendar prijetno in svobodno življenje v prosti naravi.

Jasna Princ

Zainteresiranost vodstva Naturfreunde je razvidna tudi iz tega, da so zaprosili za čimprejšnji sestanek, do katerega je prišla dne 25. 7. 1967 v planinskem domu »Kozjak« na Tuzlovem vrhu nad Mariborem.

Na tem sestanku so bili sprejeti tudi sklepi o nadaljnjem sodelovanju, in sicer:

- o zamenjavi učnih programov, gradiva in izkušenj za vodniške tečaja in alpinistične šole ter o izmenjavi inštruktorjev in slušateljev za iste;
- o povabilu in udeležbi Avstrijcev na Kobanski noči na Tuzlovem vrhu 12. 8. 1967;
- o udeležbi članov Naturfreunda na plezalnem taboru AO PD Kozjak Maribor v Krmí;
- o njihovi udeležbi ob zaključku alpinistične sezone na Pači v oktobru mesecu;
- o udeležbi članov PD Kozjak Maribor na slovesnosti Naturfreunde 24. 9. 1967;
- o čimprejšnjem sestanku alpinistov PD Kozjak z referenti za alpinizem organizacije Naturfreunde;

- o organiziranju predavanj o avstrijskih gorstvih, spremljanih z diapozitivi;

- o sodelovanju Avstrijcev na spomladanskem orientacijskem tekmovanju, ki ga prireja vsako leto mladinski odsek PD Kozjak Maribor;

- o zboru planinskih društev Maribora zaradi dogovora o sodelovanju z avstrijskimi planinci; to prevzame PD Kozjak Maribor, da se sodelovanje razširi tudi na druga planinska društva. PD Kozjak Maribor in Naturfreunde sta sklenila okvirni sporazum o popustu v domu »Kozjak« na Tuzlovem vrhu za člane Naturfreunda, za katere veljajo iste cene kot za člane PD, kar velja tudi za člane PD Kozjak v kočah, ki so last Naturfreunda. Avstrijci so izrazili željo, da sklenejo tak sporazum tudi ostala planinska društva na Štajerskem.

Razen tega se tudi naši planinci za letno članarino 70 avstr. šilingov lahko članijo v to društvo. Morda bo tudi to sodelovanje na področju planinstva doprineslo vsaj delček k tesnejšemu sodelovanju med narodi in s tem tudi svoj doprinos k miru v svetu.

Jasna Princ

MEDNARODNI STIKI ALPINISTIČNEGA ODSEKA PD KOZJAK MARIBOR

Člani alpinističnega odseka PD Kozjak Maribor so na enem izmed svojih rednih tedenskih sestankov v letošnji pomladi sprožili zamisel o sodelovanju med svojim matičnim društvom in planinskimi društvi v sosednji Avstriji, med planinci Maribora in Gradca.

Prvi korak je predstavljal pismeni kontakt med AO PD Kozjak Maribor in avstrijskim Alpenvereinom - deželno sekcija za Štajersko s sedežem v Gradcu. V načrtu je bilo srečanje mladih planincev Štajerske z obeh strani meja v maju t. l., do katerega pa zaradi objektivnih vzrokov ni prišlo.

Nato je prišlo do obiska zastopnikov AO PD Kozjak Maribor graški sekciji Alpenvereina dne 10. 7. 1967. Namen obiska je bila vzpostavitev tesnejših stikov na področju vodniških in alpinističnih šol in tečajev.

Razgovori so potekali v prijateljskem vzdušju.

Obenem so zastopniki našega odseka obiskali tudi planinsko-turistično društvo Naturfreunde, deželno vodstvo za Štajersko in Gradcu, kjer so bili sprejeti z velikim zanimanjem in veseljem, dasi so bili nenapovedani.

VREME NA KREDARICI

V LETOŠNJEM SEPTEMBRU (1967)

Letošnji september je bil moker in toplel.

Srednja mesečna temperatura letošnjega septembra je značala na Kredarici 4,3°. Bila je za 0,3° nad povprečkom obdobja 1954-64.

Najbolj toplo je bilo na Kredarici dne 26. sept. 67, ko je značala maksimalna temperatura 16°. Letošnji septemberški temperaturni maksimum je bil za 1,5° nad absolutnim temperaturnim maksimum obdobja 1954-64.

Najbolj mrzel dan je bil 12. sept. 1967. Ta dan se živo srebro v termometru ni dvignilo nad ledišče. To so v meteorologiji tk. im. »ledení dnavi«. Najnižja temperatura meseca pa je bila zabeležena 13. sept. 1967. Znašala je -5°. Absolutnega septembrskega minimuma zadnjih desetih let, ki znača -10°, ni dosegla.

V splošnem je bila najhladnejša srednja (druga) dekada v letošnjem septembru. Vse negativne temperature zraka so bile zabeležene med 11. in 17. septembrom.

Primerjava podatkov o letošnjih temperaturnih razmerah na Kredarici, s po-

datki oz. povprečki obdobja 1954-64 nam pokaže, da je bilo letos septembra na Kredarici nekoliko topleje, kot je navadno za ta mesec.

V septembru je na Kredarici večkrat tudi snežilo, vendar je snežna odeja ležala le dvakrat po dva dneva. Njena največja debelina je merila komaj 6 cm (12. in 13. sept.). Sicer pa je bilo zabeleženih kar 16 dni s padavinami, kar je znatno nad povprečkom (9,5). Skupno je padlo 252 mm moče, kar je za 47 mm ali 23% nad 10-letnim povprečkom. Največja dnevna višina padavin je bila izmerjena 5. septembra. Znašala je 60,7 mm.

Iz podatkov o padavinah povzemamo, da je bilo septembra na Kredarici moče na pretek.

Srednja mesečna oblačnost je znašala 6,5. Bila je za 1,1 nad desetletnim povprečkom. Jasnih dni je bilo samo 5, medtem ko jih po statističnih pregledih pričakujemo 6. Oblačnih pa je bilo 13 dni, medtem ko je v septembru na Kredarici povprečno 8 takih dni.

Heliograf je registriral 122 ur sončnega sija ali 32% možnega trajanja. V septembru je bilo zabeleženih tudi 6 nevlht.

Temperaturne razmere, kakršne so vladale v mesecu septembru na Kredarici, imamo v Ljubljani, Mariboru, Celju in Postojni v novembru, v Ajdovščini v decembru, v Kopru pa šele v januarju.

V LETOŠNJEM OKTOBRU (1967)

Letošnji oktober je bil topel in suh. Srednja mesečna temperatura je znašala na Kredarici 3,8°. Bila je za 3,6° nad povprečkom obdobja 1954 do 1964. Sicer so bile v oktobru temperature po vsej Sloveniji zelo visoke in temu ustrezno so bili veliki tudi odkloni od normalnih vrednosti, vendar je bil odklon na Kredarici največji. Najvišji temperaturni povpreček oktobra je znašal v navedenem obdobju komaj 1,6°. Torej je bil letošnji oktober najtoplejši v letih, odkar imamo na Kredarici meteorološka opazovanja.

Kljub tako visokemu mesečnemu povprečju temperature ni bil presežen temperaturni maksimum oktobra, ki je v obdobju 1954-64 znašal 11,9°. Letošnji se mu je zelo približal. Znašal je 11,8° dne 22. oktobra.

Celotni odstop temperature na pozitivno stran se pozna tudi pri mesečnem temperaturnem minmu. To je bil zabeležen dne 19. oktobra, znašal je -9,2°. Najnižji doslej znani oktobrski minimum temperature pa je znašal -12,8°.

Kakor iz opisane primerjave oktobrskih temperatur s povprečji obdobja 1954-1964 razberemo, je bilo letos na Kredarici - tako kot tudi v septembru - znatno topleje, kot je za ta mesec navadno.

V oktobru prevladujejo na Kredarici že snežne padavine. V sedmih padavinskih dneh je petkrat snežilo. Snežna odeja je začela 6 dni (povprečno leži 11 dni, njena debelina je narasla na dvajset centimetrov).

Skupno je padlo na Kredarici v oktobru 144 mm padavin ali 72% od normalne vrednosti. Največja dnevna višina padavin je bila izmerjena dne 5. oktobra. Znašala je 73 mm, kar je več kot polovica celotne mesečne množine padavin.

Iz navedenih podatkov o padavinskih razmerah sklepamo, da je v letošnjem oktobru padlo na Kredarici mnogo pre malo padavin. Če se množina padavin, zlasti snežnih ne bo znatno povečala, potem bo ledeniku slaba prada.

Srednja mesečna oblačnost je znašala 4,4. Bila je za 0,7 pod desetletnim povprečkom. Zato je bilo tudi število ur sončnega sija, kljub krajšemu dne-

vu, višje kot v minulem septembru. Hellograf je registriral 190 ur s sončnim sijem ali 65% možnega trajanja sončnega obsevanja.

V oktobru so zabeležili na Kredarici štiri nevihte.

Temperaturne razmere, kakršne so vladale letos oktobra na Kredarici, imamo v Ljubljani, Mariboru, Celju in Postojni šele v drugi polovici novembra, v Ajdovščini pa v januarju. V Kopru pa je dolgoletni mesečni temperaturni povpreček celo najhladnejšega meseca višji od letošnjega temperaturnega oktobrškega povprečka Kredarice.

F. Bernat

PLANINSTVO IN VARSTVO PLANINSKE NARAVE sta dve nerazdružljivi stvari, druga drugi vedno bolj potrebni. Seveda pride večkrat v planinskih vrstah do »heretičnih« nazorov. Dolžnost planinskih organizatorjev in aktivistov varstva narave je, da jih, če že ne pobližajo, pa vsaj opozarjajo na prava življenjska stališča.

Najprej je treba vedeti, da gora niso ekskluzivna lastnina planincev ali alpinistov, naj si že bodo veliki, majhni ali povprečni. Gore so last skupnosti, v katero spadajo tudi alpinisti, ki v tej skupnosti niso prav nič važnejši ali bolj ali bolj »pravi«, kakor se pri nas rado komu reče in zareče. To je tako splošna resnica, da je to skoro odveč zatrdjovati, pa o njej vendarle premalo razmišljamo, zala pod vplivom nafalinske romantičnih minulih časov s prezirno govorimo o modernih tehničnih pojavih v gorah. Če se skupnost - v katero spadamo, tudi planinci - odloči za kak turističen objekt v gorah zaradi gospodarskega in družbenega napredka in če so načrti za objekt s stališča varstva narave sprejemljivi, se moramo planinci s tem pobatati. Nikjer ni rečeno, da »mo pametni, če vsej tehniki v gorah »nastavimo roge«, če ni vse po našem okusu ali če na ustreza vsem našim idealnim težam. Pač pa imamo pri uveljavljanju tehnike v gorah poseben glas, ker gore in njihove probleme poznamo. V turistični valorizaciji gora moramo z vso odgovornostjo sadelovati planinci in poskrbeti, da ne pride do tehničnih »pomot«, da ne bo narava v svoji celotnosti na ljubo gospodarskemu izkoriščanju preveč trpela, kajti tudi »naravni patrimonij je patrimonij skupnosti«. Dalje: uveljaviti moramo zahtevo po zaščitenih conah, ki jih bo urbanizirana družba vedno bolj potrebovala. Naša slovenska urbanizacija se sicer ne širi tako kot drugod, vendar

pa imamo zato svoje posebne varstvene probleme v naravi ali pa jih bomo imeli, ko bomo - upajmo, da vendarle kmalu - zbrali sredstva za modernizacijo cest v Kamniško Bistrico, v Gornjo Savinjsko in Lagarsko dolino pa še kam, kamor se današnje plačevinaste kočije komaj še upajo. Upoštevati moramo tudi to, da je naš alpski prostor majhen itd., skratka upoštevati specifičnost slovenskega prostora, ki strokovno zares še ni »turistično valoriziran«.

Skratka: Tudi tisti, ki si skrajšajo pot v gore z žičnico, so ljudje, in če smo pravični, jih tudi mi planinci s svojo propagando o lepota in posebnih doživljajih v gorah priganjamo, naj pot v višave nastopijo in to čim večkrat (včasih imamo za bregom celo bilanco koč, ki je v bližini žičnice ali ceste.) Priznajmo, da se včasih celo lepše obnašajo kot tisti, ki si na tlem ali javno laste, da so »pravi planinci«. Dalje: Turistična valorizacija sama na sebi ni ne dobra ne slaba, gre pa zato, kako se turistični objekti oblikujejo, kako in kam se v prirodno okolje posade. Poskrbeti je treba za prastor, kamor množica ne bo udrla, a tudi ta prostor je treba urediti - po načrtu. (Življenjski prostor v stenah pa še dolgo ne bo ogrožen.) Naš alpski prostor, to si moramo biti na jasnem, ni zalo, da bo čakal prazen in neurejen za turiste, »ki da bodo prišli, če bo ostal tak, kakršen je (kakšna naivnost, da ne rečemo še kaj drugega), marveč je tu za to, da z njim pametno gospodarimo, da z njim (da, tudi z njimi) ohranimo naše gorjance v redkih alpskih dolinah, ki jih imamo, da urbanistično okrepimo večje kraje v vrzožju naših Alp, da ustavimo izseljevanje iz naših alpskih dolin, kjer vsaka samina ali citirja ali tudi bajta pomeni korenino slovenskega življa na mejah domovine.

T. O.

AVSTRILIJA je med turističnimi državami gotova ena najbolj razvitih. Nima morja, pa vseeno zbere s turizmom velika sredstva in pravzaprav predvsem od njega živi. V l. 1966 je v bilanci 65% pasiv pokrila z aktivnim saldum iz turizma. V zadnjih desetih letih je močno napredoval turizem tudi v Romuniji, in to v Karpatih in ob Črnem morju. L. 1956 je v Romunijo prišla 5000 gostov, l. 1966 pa jih je sprejela 800 000. Med turistično razvite dežele pa hočejo priti t. l. nezavite afriške države. Zambija npr. je naredila plan, pa katerem bo že l. 1970 lahko sprejela 170 000 gostov.

VYSOKE TATRY 2/67 so posvečene 22-letnici osvobodjenja Košic in Visokih Tater. Uvodnik o takratnih dogodkih je napisal Ivan Bohuš. Češki general Svoboda je s svojimi vojaki pri tem sodeloval z 18. sovjetsko armado generala Gastiloviča. Laca Harvan poroča o proglasitvi Planinca za nacionalni park. Pieniny so bili že l. 1932 slovaški prirodni rezervat, njegovih 362 ha so po vojni pripajili k TANAPU. V l. 1963 so ta del TANAP povečali na 2150 ha. Emilia Garajová podaja opis arhitekture in notranjosti cerkva v Batizovcih in Milinici, ki segata v 13. stoletje. Redakcija poroča o znanstvenem delu v Visokih Tatrah, ki ga koordinira komisija pri Slovaški akademiji v Bratislavi in raziskovalna postaja TANAP. Komisiji predseduje dr. K. Šiška. Konec l. 1966 je komisija priredila mednarodni simpozij o znanstveni dejavnosti v TANAP. Pri tem je bila posebej poudarjeno vzorno sodelovanje s poljsko akademijo znanosti. Gozdarski inženir Igor Chudík s stališča varstva narave obravnava nekatera tipična tatarske živali, njihovo propadanje med vojna in popravljanje po vojni. Jelenov npr. je bilo l. 1914 v Tatrah bilzu 2000, pa l. 1918 so jih našli 550, pa drugi svetovni vojni komaj še 340. TANAP jih je sistematično gojil od l. 1949. L. 1962 so jih že našli 1200. Ugotovili pa so, da delajo praveč škode. Danes vzdržujejo stalež 700. Gamsov imajo 915 do 950, svizev 750 parov, 128 kozorogov iz l. 1924 je izumrlo. Zasadili so sibirsko vrsto, vendar vse kaže, da bo izumrlo, da za kozoroga Tatre niso. Medvedov je bilo l. 1910 33, z največjo težavo danes vzdržujejo 22-23 primerkov. Ris je bil pred vojno skoraj iztrebljen, danes ga cenijo na 27-28 primerkov. Smetana opisuje delo madžarskega pesnika in časnika Ady Endreja ki je močno vezano na njegova bivanja v Tatrah. Ostale članke so prispevali Alfred Grosz, dr. Arnošt Černik, Karol Bocek, Pavel Vavro in Aladár Marček. Sledi kaleidoskop navic iz Visokih Tater in pregled planinske literature, ki jo na Slovaškem in na Češkem močno gaje in pospešujejo. Zadnje strani so posvečene imenovanju Visokih Tater, ki ga piše Ivan Bohuš in raznim informacijam. Med drugim je tu izčrpana recenzija Planinskega Vestnika (1966), ki jo je napisal Jozef Lorenc.

LES ALPES, glasilo SAC (Schweizer Alpen-Club), izhaja 43. leto, v štirih zvezkih na leto. Vsak mesec izhaja bilten z enakim naslovom. Naročnikov

je bilo v l. 1966 — 6300. l. 1966 je redakcija svetovnoznanne švicarske revije zapustil dr. Max Oechslin, njegovo mesto pa je prevzel dr. Hermann Vögeli. Kakor znano, izhajajo »Les Alpes« v francoskem, nemškem, italijanskem in retoromanskem jeziku. Za naš okus so »Les Alpes« najtehnjejša, najskribnejše urejevana planinska revija. Organizacijski péle-mále s stalnimi rubrikami o novih vzponih, kočah, varstvu narave, GRM, mladini, knjigah in sekcijah SAC pa prinaša poseben mesečni bilten.

TONI HIEBELER, ABENTUEER BERG je naslav prvi knjigi, ki jo je pred desetimi leti izdal Toni Hiebeler, danes eden najpopularnejših ljudi, ki so v tesni zvezi z gorami. Knjiga je lani pri W. Limpertu v Frankfurtu a. M. izšla drugič, kar je za Hiebelerja veliko poudarilo. Hiebeler je samosvoja osebnost. Uveljavil se je kljub številnim nasprotnikom s svojimi vzponi, s svojimi knjigami, članki in z »Alpinismusom«. Uvod v drugo izdajo njegove prve knjige mu je napisal sam Walter Flaig, veliko ime nemške planinske publicistike. Ena od skrivnosti Tonija Hiebelerja je presenečanje planinske javnosti s polnostjo idej, prestrukturirano obliko, izredno živostjo in samostojno sodbo o dogajanju v svetovnem alpinizmu. Res pa je tudi, da je njegova redakcija danes najbolj informirana alpinistična agencija na svetu. Ko je šlo npr. za Kitajski šišapangma, se je telefonsko povezal s Pekingom in imel v dveh urah obvestila iz prve roke.

SILVIO SAGLIO, I RIFUGI DEL CAI. Avtor je bil v tej rubriki že omenjen. Je znan italijanski alpinist, pisec mnogih knjig. Umrl je l. 1964, njegove knjige pa žive dalje. Tudi pričujoča izdaja za obiskovalca italijanskega dela Alp oživlja avtorjevo skrbnost in vestnost. V knjigi so slike vseh koč CAI, nadmorska višina, lega, garska skupina, lastnik, dostop, prehodi, vzponi, literatura, zemljevidi, kje se dobi ključ, kdaj je koča odprta. Knjiga vsebuje tudi vse koče CAI v Apeninih in na Siciliji.

RICCARDO VARVELLI, AFGANISTAN, ULTIMO SILENZIO, BARI 1966. Knjiga je admev ekspedicije »Afgan 1965«, ki jo je avtor vodil. Priznati je treba, da je v Italiji zadnja leta izšla vrsta odličnih del alpinistične in himalaistične vsebine. Vodje Italijanskih ekspedicij so, tako kaže, skrbno izbrani in znajo pisati knjige. Pamislino samo na »Pa-

ropámiso«, ki jo je prav tako izdala založba Leonardo da Vinci v Bariju in popisuje italijansko ekspedicijo v Saraghrar l. 1959. Avtor Tosca Maraini je iz ekspedicijskega poročila naredil knjigo, ki jo s pridom bere kulturni zgodovinar in ljubitelj filozofije. (Zdaj je izšla tudi v angleščini.) Kar je Maraini za Čitral, je Varvelli za Afganistan. Ing. Varvelli se je namenil v Vahhan, moral pa je v Bandedak In ja tu iskal poti na še neobiskane vrhove. Tudi Varvelli dobro pozna pokrajino, kamor ga je gnalo. In prinaša mnogo zgodovinskega in kulturno zgodovinskega gradiva, dobro informacijo o Afganistanu, opremljeno s tabelo, ki pomeni repertoarji afganistanke zgođovine vzporedno z velikimi dogajanj v svetovni zgodovini. Posebej se avtor posveča etnografiji, umetnosti in folklori. Oprema knjige je prvovrstna.

G. B. SPEZZOTTI, SPORTIVITA DELL'ALPINISMO, Udine, samozaložba. Videmski delavni planinski avtor je izdal svoje predavanje v videmskem Panathlon Clubu. V uvodu se ukvarja z definicijo pojma šport, kakor jo najdemo po različnih slovarjih in pri različnih avtorjih (besedo pozna že Shakespeare v pomenu »šalo«). Nato govori o alpinizmu kot športu, o problemu, ali je več ali je manj kot šport, in odgovarja z Whymperjem, Lammerjem in Mummeryjem, da je alpinizem najplemenitejši šport, nekako tako, kakor smo navajeni brati že nekaj desetletij najpomembnejše alpinistične avtorje. V drugem delu ob Preussu, Dülferju in posebej ob Comiciju in Buhlu poudarja viteštvo tega športa, absolutno športnost alpinizma zaradi duha, ki ga preveva, zaradi moralnih lastnosti, ki jih terja in goji: voljo, pogum, nesebičnost, tovarištvo.

Spezzottijeva predavanje je vredno branja zaradi vprašanj, na katera odgovarja, pa tudi zaradi sloga in jezika.

GUIDE VALLOT 3., LA CHAINE DU MONT BLANC III, Arthaud Paris 1967. To je zadnje čase gotova vodnik, ki bo imel najširši trg. Obravnava greben Aiguille Verte-Triolat-Dolent-Argentière-Trient. Avtorja pa sta Lucien Davies in Pierre Henry, oba znana alpinista in planinska organizatorja. Mednarodni pomen vodnika dokazuje tudi to, da je knjiga izšla pod patronatom FFM (Fédération Française de la Montagne, CAF (Club Alpin Français), CAI (Club Alpino Italiano) in CAS

(Club Alpin Suisse). Avtorja se sklicujeta tudi na GHM (Groupe de Haute Montagne), torej knjiga, ki jo z vseh strani opirajo vse možne avtoritete. Guide Vallot je splošno znana knjiga in je tako rekoč na tekočem traku. Tudi ta izdaja je že tretja. Opremljena je z 81 skicami smeri, ki so nazornejše kot fotografije, saj je risar poudaril tiste posebnosti, ki so za potek smeri važne.

to

ZAPIS OB FOTOMONOGRAFIJI "NAŠE GORE"

Ze dolgo časa smo v planinski zbirki pogrešali fotografsko monumentalno delo z jugoslovanskih gor. Zdaj je pred nami delo Naše gore (v slovensščini) ali Planine Jugoslavije (v hrvaščini), v skupni izdaji zagrebške založbe Mladost in Državne založbe Slovenije so "Naše gore" hrvaških avtorjev nedvomno prizadeven napredek in prvi poskus, da jugoslovanske gore z najosnovnejšimi podatki in fotografijami približamo tako domačemu kot tujemu obiskovalcu. Pri tem je fotomonoigrafija očitno hotela podati turistično-planinski opis posameznih gorskih predelov Jugoslavije, biti propagator naravnih lepote naše pokrajine in zaživeti hkrati tudi kot umetniški album. Obenem si je za svoja prostorsko temo izbrala opis sedmih predelov jugoslovanskega gorskega sveta.

Rozumljivo je, da so avtorji stali pred obširnijo in zahtevno nalogo in so imeli veliko težav pri izbiri ustreznega fotografa iz posameznih predelov, izbiri sodelavcev, zbiranju informacij, predvsem pa v izbiri predelov. Nedvomno je delo jugoslovanskega pomena, je pa vprašanje, ali so na strani 17 izbrani predeli res tipični predeli jugoslovanskih gor. Ob sodelovanju sodelavcev iz vseh republik in ekfektivnem opisu bi se v islem obsegu dal prikazati še marsikateri predel naše domačine, ki je vreden opisa in podobe (Kopaonik, Fruška gora ali Rugovska klisura, Kačanška soteska, Kozara, Radopi itd.).

Ta opomba pa delu ne jemlje tiste vrednote, ki obstoječemu delu gre. Pri tem velja opozoriti na nekatere karakteristične motive z Velebita, ki gledalcu pričarajo praviljčno oblikovani svet Dinariidov (Bijela stena, Samarske stene).

Posebne omembe vredne so slike z doline Neretve, Jahorine, Durmitorja in Sar planine, ki so večini slovenskih planincev malo znane, zato toliko bolj

dobrodošle. Žal tiskarska tehnika ni bila kos motivom in ni uspela prikazati vseh detajlov, ki bi jih morala. Tako pri nekaterih motivih prevač izstopa črnabell kontrast, ki jemlje fotografiji zaželena globlino in učinke prelomno ali prebleda (Gorski Kotar, Komovi, Sar planina, Prokletlje, Bohinjsko jezero). Pri postavljeni pradedni ceni in nakladi v slovensščini in hrvaščini bi tako papir kot tiskarska tehnika morale opravičiti ceno in obratno. Vendar ima album nekaj uspelih dokumentarnih posnetkov (bogumilski spomeniki, vaška arhitektura bosanskih hiš pod Vlasičem, narodne noše, portret guslarja itd.) in posnetkov enkratne vrednosti (Škočjanske jame, Nevihta nad Senjskim gradom).

Pri načinu opisa je vsekakor vprašanje, ali izbrani način ustreza temeljni predstavi gorstev Jugoslavije. Bralce v uvodnem delu pogreša nekaj osnovnih podatkov o vseh gorstvih Jugoslavije (nastanek imenoslovja, podnebja, flora, fauna, geologija, naravni parki, etnografija, odkrivanje jugoslovanskih gor, gore v jugoslovanskem turizmu, planinska organizacija v Jugoslaviji, gospodarstvo in gore, jugoslovanske gore v umetnosti itd.). Pri tem velja opozoriti na delo "Vode in ribe Jugoslavije" (uredil Zdravko Thaler, Zagreb 1932), ki podobno obdeluje vodo, ribe in ribolovno dejavnost v Jugoslaviji. Zato je vprašanje, ali naslovi (Uvadi, Jugoslovanske Alpe, Jadranski Dinaridi, Srečanje z oblaki, Črnogorski vrhovi, Umirjene gore) z vsebino člankov in stilom ustrezajo vesplošni predstavi gorskega sveta Jugoslavije, ki jo bralce pričakuje.

Isto bi lahko trdili glede opisa sedmih izbranih predelov, ki je podan le pokrajinsko in turistično. Kot slovenskega planinca in poznavalca Julijskih in Kamniških Alp me moti zlasti turistični opis teh gor. Za najbolj obiskani gorski predel Jugoslavije je opis šestih planinskih tur v Julijah le preizek. Isto velja za Kamniške Alpe. Bralce lahko to sam presodi. Zato bi se v večji meri moralo uporabiti že obstoječe gradivo o slavenskih gorah in kočah. S sodelovanjem ostalih republik planinskih zvez bi se ostali integralni deli izbranih gorskih krajev prikazali še tekstovno popolnejše in slikovno bolj izbrano. Skoraj se ne govori o pomembnejših plezalnih smereh, čeprav je vsaj v Sloveniji gorski svet že precej alpinistično obdelan. Tudi delu planinske organizacije v gorah je posvečeno premalo pažnje (transverzale, naravni parki in rezervati itd.).

Pozornega bralca moti, da se izbor fotografij marsikje ne pokriva s tekstom (npr. Sar planina) ali da so nekatere naravne zanimivosti v zaporedju pridane k predelom, ki vanj ne spadajo (Škočjanske jame med Kamniške Alpe, grad Kamen z Begunjsčico v Julijske Alpe). Dasi je naslavljanje fotografij ustrezno, pa je pri metiranju ponekod nastopila pomota (npr. zamenjava naslovov pri podobi Trente s pogledom s Komne, naslova prvih dveh slik z Velebita sta zamenjana).

Ne gleda na te dobronamerne opombe za bodoče izdaje pa velja, da delo zasluži, da se uvrsti na knjižno polico vsakega ljubitelja gor, ker predstavlja le prvi omnibusni foto album z nekaterih predelov jugoslovanskih gor. Izšlo je v knjigi velikega formata 30 x 24,5 cm s 130 fotografijami v baroktisku in sedmimi shematičnimi kartami izbranih področij. Delo je uredil Petar Lukić-Raki, opremil Milan Vulpe, iz srbohrvaščine prevedel Jaže Stabej, natisnil pa Grafični zavod Hrvatske v Zagrebu 1967.

T. S.

PD RADLJE OB DRAVI. Društvo je v nasprotnju z ostalimi PD v preteklem letu zvišalo število članstva od 101 na 125 članov. Osnovna naloga PD je vzgoja članstva, predvsem mladine. Imajo pionirski odsek, ki šteje 19 pionirjev. Upravni odbor je pridobil nekaj novih naročnikov za Planinski Vestnik, skupinski izleti pa se jim zaradi finančnih stroškov pri vodstvu majhnih skupin niso posrečili. Upravni odbor se je sestal na 5 sejah in rešil 55 dopisov, ki so vpisani v delovniku. Vso administracijo vzorno vodi in hranijo pri tajniku tov. Roziki Hojnik in blagajniku tov. Liziki Hefer.

Debata na občnem zboru se je zavzemala za upravljanje kake planinske postojanke, katere daslej društvo nima, za izletništvo in za poživitev dela mladinskega odseka. Novi predsednik je tov. Ivo Grogil.

T. S.

PD ZAGORJE. Društvo je imelo svoj 22. občni zbor na Zasavski gori. V tem letu je slovilo 35-letnico izgradnje smučarskega bivaka na Čemšeniški planini. Ohranila se je prva spominska knjiga, ki jo bode izročili Slavskemu pionirskemu muzeju. Osrednja delovna tema društvenega dela je bila oskrba koč na Zasavski gori in Čemšeniški planini, vzgoja članstva in pridobivanje finančnih sredstev. PD še zdaj nima

lastnih društvenih prostorov. Trenutno šteje 637 članov, to pomeni, da je članstvo upadlo za 468 članov. Storjeni so vsi ukrepi, da se z dobro propagando in pobiranjem članarine zopet dvigne članstvo nad 1000 članov. Posamezniki (tov. Poznič) so si pridobili zasluge, da so včlanili večje število pionirjev in z njimi prehodili Zasavska transverzala.

Propagandni odsek je napravil osnutke značk z motivi Zasavske gore in Čemšeniške planine. Od podjetja Avtomatika so nabavili 1000 barvnih razglednic. Obe postojanki sta dobro z njimi založeni.

Gospodarski odsek je v koči na Zasavski obnovil tla v gostinski sobi, prebellil prostore v kuhinji, gostinskih sobah, shrambi, sanitarjih ter nabavil vrtno mize. Personal postojank ima težave z nekaterimi gosti, ki unčujajo inventar. Ker komunalno podjetje ni pluzilo ceste do koč, je bil poznil obisk manjši kot navadno. Zato opelirajo na občino Zagorje, da za zimo l. 1967/68 najde sredstva za pluzenje ceste in s tem pokaže razumevanje za pospeševanje zimskega turizma v teh krajih. Dom je potreben modernizacije, ki jih zahteva konstrukcija stavbe in sanitarna inšpekcija, denarja pa ni. Koča na Čemšeniški planini je v podobnem stanju. Za predsednika je bil izvoljen dr. Franci Golob.

T. S.

PD PREVALJE. Občni zbor društva se je vršil dne 18. 3. 1967. Padec članstva je znašal 53 članov, 100 mladincev in 101 pionirjev, skupaj 254 članov. Glavna skrb je veljala domu na Uršlji gor, ob katerem se dograjuje dopandans. Planinskemu domu so olapšali zunanje lice, in ga zaščitili pred vremenskimi nepravilnosti ter izkopal jarek za električno napeljavo do Nove koč. Letos pridejo na vrsto notranja dela. Pohvalno je, da je bilo opravljenih 120 udarniških ur. V čast Gregorčičevemu spominu so organizirali izlet na Primorsko ob udeležbi 45 članov, drugi izlet pa preko Avstrije na Jezersko in Kravace.

V propagandne namene so rabili radio Slavenj Gradec, potopise z izletov na Primorsko pa so objavili v »Karoškem fužinarju« in Planinskem Vestniku. Društvena oglasna deska je bila ažurno opremljena s fotografijami z izletov. AO šteje trenutno 14 članov in pripadnikov, nanovo pa so vključili 6 pripadnikov. Odsek je povezan z alpinisti iz bližnjih krajev. V času 1. maja in v avgustu so imeli samostojne plezalne

tečaje na Uršlji gori in Raduhi. Alpinističnega tabora na Okrešlju so se udeležili 4 alpinisti, odprave na Grassglocknar 3 člani. Skupno so opravili 65 vzponov od 2.-5. tež. stopnje, od teh v Avstriji 4 ter 15 zimskih vzponov. Mladinski odsek je priredil 9 izletov, predvsem v bližnjo okolico, sodeloval pri štafeti in kuričkovski pošti.

Dom je sprejel 4227 gostov, promet pa znaša 54 410,00 din. Z lastnimi sredstvi so za postajanko nabavili nekaj inventarja in posode. Ob nedeljah so uvedli dežurstvo. Sani so prenesli 859 kg materiala, poleg tega pa opravili 1747 prostovoljnih ur. Markacisti so pregledali, očistili in uredili pota v svojem okolišču, med drugim tudi na transverzalnem odseku Uršlja gora-Križan.

V diskusiji na občnem zboru so obravnavali med drugim varstvo narave, družbena sredstva za PD ter gradnjo žičnice na Uršljo goro.

T. S.

PD Črnuče. Upravni odbor društva je v poslovni dobi imel 14 sej, na katerih je pretežno razpravljal o gradnji planinskega doma na Mali planini. Po dveletni skoraj otmrtveli gradnji so na gradbišču napravili zidoke-kvadrovec, pripravili les za ostrešje, z motornim drobilcem nasejali precej peska, izdelali cirkularno žago za obdelavo lesa, potegnili električni zemeljski kabel in uredili električni priključek.

Ja ena redkih PD, kjer število članstva ni upadlo, temveč z dobro propagando še naraslo. Kljub dobri volji pa se število naročnikov PV ni zvišalo. Propagandni odsek je preko oglasne deske redno saznanjal člane z dogajanjem v PD-PZS.

Odsek za GS ni organiziral novih tečajev za gorske strožarje, vendar je aktivno deloval po gorah, se udeležil akcij na Galiči, Veliki planini, Grintovcu, Kamniškem sedlu in na Mali planini.

Povezava s sosednjimi društvi je bila zaradi otmrtvelosti meddruštvenega odbora ljubl. PD zelo slaba. Isto stanje je v povezavi s sorodnimi športnimi organizacijami. Nove sekcije so ustanovili na centru strokovnih šol in na osnovnih šolah po občini. Obstoječe sekcije v Energinvestu, Elmi, Belinki, Topsis in TKG živahno delajo.

MO je pomagal pri gradnji doma na Mali planini, priredil izleta na Triglav, Grintovec, Ojstrico, Storžič in Lisco. se udeležil vodniškega seminarja v Trenti in zimskega tečaja na Vršču. Urejali so tudi vitrino in vodili pio-

nirski odsek osn. šole na Črnučah. Predsednik PD ostane tov. Metod Lampič.

T. S.

PD Gornji Grad. Na lanskem občnem zboru izvoljeni UO si je največ prizadeval dvigniti število članstva PD in izboljšati oskrbo planinskega doma na Menini planini. Medtem ko je število članstva upadlo za 57 članov, je planinski dom izkazal velik promet, ki stalno narašča.

V l. 1965 so bile markirane poti Bočna -Šavnica-planinski dom in Bočna-Sv. Primož-pl. dom ter Černivec-Travnik-planinski dom, v l. 1966 pa Černivec-Travnik-planinski dom, Gornji Grad-Sv. Primož-planinski dom, planinski dom-Vivodnik-cesta proti Tuhinju in pl. dom-Biha-cesta. Na vseh poteh so bile postavljene orientacijske table.

Občni zbor je razpravljal o pritegnitvi mladine v PD in o bodočem delu PD.

T. S.

PD Sežana. PD šteje 170 članov, od teh 31 pionirjev in 84 mladincev. Tri mladinke so se v avgustu udeležile tabora v Trenti, v zimskih počitnicah pa tečaja MV na Vršču. MO ima 4 mladinske vodnike in 5 pripravnikov. S tremi ekpami so se udeležili republiškega orientacijskega tekmovanja na Kumu in zasedel VIII. mesto in IX. mesto. Pogrešajo primernega mladinskega organizatorja.

Odsek za GS šteje 22 članov, ki so imeli svoj občni zbor. Člani GS so na izletih stalno opozarjali na zaščiteni flori. Na vidna mesta so bili razobešeni lepaki GS.

14 izletov se je udeležilo 99 članov, 5 članov se je udeležilo izleta na Breithorn, 2 člana pa izleta v Visoke Tatre.

Na republiškem orientacijskem tekmovanju na Kumu je članska ekipa zasedla VII. mesto.

29. V. 1966 je bilo PD Sežana organizator posveta širnoskih PD. Poleg tega so se udeležili še obč. zbora PD Nova Gorica, proslava 20-letnice obnove SPD Trst, pohoda sta žensk na Triglav in organizirali predavanje dr. Habeta »Od Triglava do Durmitorja«. PD ima v svojih vrstah 61 transverzalcov, od teh 2 s prehojeno transverzalo. Naročnikov na PV je 20. Društvo oskrbuje slovensko transverzalo na trasi od Košane preko Vremščice in Škocjanskih jam do Markovščine. V tem letu so obnovili markacije od Košane do vrha Vremščice ter planinska od Gornjih Ležec in Vrem do vrha. Hvalevredna bilanca!

T. S.

FD Jezersko. Občni zbor je ugotovil predvsem problem članstva, saj društvo trenutno šteje le 47 članov. Veliko več pozornosti bo treba posvetiti mladini. UO je imel le 6 sej, kar je odločno premalo. Vedno večji problem postaja oskrba Češke kočice, rešitev tega vprašanja bo možna le s postavitvijo tovorne žičnice izpod Ravenske Kočine. Nujno je, da bi se PD oprostila plačila občinskega prometnega davka, davka na prenose in na druge usluge v koči, za kar vse so plačali 2462,15 N din. Češka kočica je stara 60 let, sredstev za nujno adaptacijo pa ni. Koča je v l. 1966 zabeležila za 10% več obiska in za 21% več prometa v primerjavi z l. 1965. Cenilna vrednost kočice ne ustreza več realnemu stanju. Oskrbnik je kljub temu, da je kočica sezonskega značaja, vse leto v delovnem razmerju s PD. Preko sezone prejema le akontacijo na pripadajočo plačo, tako da razlika do cele plače prihrani za mrtvo sezono. Postavka plače oskrbnika se ne povečuje z osnovo, temveč se s porastom prometa avtomatično dviga.

Glede kočice same je nujno potrebna izboljšava toplotne izolacije. V sedanjih drvarnicah oz. kletnih prostorih naj bi uredili skupno ležišča. Glede na sprostitev gibanja v obmejnem pasu bo treba stezo z Okrešlja preko Kriza, Zrela do Češke kočice obnoviti in postaviti kačipote.

MO je izvedel 2 tečaja in nekaj krajših izletov v Karniške Alpe. Ekipe MO je na republiškem tekmovanju na Kumu zasedla III. mesto. V sankaškem tekmovanju na MO Kranj in MO Jezersko so domači mladinci osvojili ekipni pokal.

Markačisti so očistili in premarkirali poto na Kočno in Grintovec. Večja dela so bila izvršena v Zrelu, ki je bilo močno prizadeto od plazov. V prihodnjem letu bo treba glede na jezersko transverzalo obnoviti stare markačije na Gali vrh, Babe in Virnikov Grintovec kakor tudi na stezi skozi Podlog na Kranjski Storžič. Novi predsednik je tov. Franc Borštnar.

T. S.

CHRISTIAN RASTL je eden od manj znanih smučarskih pionirjev v Avstriji. Odkril je so ga »Prijatelj narave« (NF) in sam A. Proksch, njihov načelnik, mu je ob 95. rojstnem dnevu izročil zlato medaljo. Po poklicu je bil Rastl mesar in zidar, delal pa je v salnem rudniku v Salzburgu. Smučji je videl pri rudarskem inženirju Reindlu l. 1906 in je po

njegovih naredil svoje. Danes so v muzeju v Goisereru. Za delavca Rastla so bile smučji prometno sredstvo, z njimi je pazimi odhajal na delo in se vračal z njega. Vendar je pri 40 letih že našel čas za trening in tako l. 1910 dosegel prvo mesto pri smuku na Salzkommergtu. L. 1920 je stopil v pokoj, saj vpisal v »Naturfreunde« in delal kot zidar pri koči Wiesbergshaus v Dachsteinu. L. 1946 se je po obnovi NF vpisal v skupino Goiserer. V tem kraju še zdaj uživa svoj pokoj.

ST. GOTTHARD je alpski prelaz, na katerem je prometna tehnika dosegla svoj vrh in to s čisto po površini kakor z železniškimi predorom, medtem ko s cestnim predorom še čakajo. Zgodovinski podatki o tem prelazu pa ne segajo tako daleč kot pri drugih alpskih prelazih (Veliki Sv. Bernard, Simplon, Splügen, Julier, Brenner idr.), na katerih so zasledili sledave človeške kulture še izpred rimskih časov. To velja celo za 2570 m visoki Hoehlor v skupini Glockner, preko katerega danes teče Glocknerska cesta. Tu so bili pred Rimljani Tauriski (odtud Tauren, Ture), ki so v višinah 3000 m kopali zlato. Na St. Gotthardu je bil svet pretežak: Schölleneuschlucht med dolino Urseren in Cöschenen je bil velika ovira in šele ko so tu speljali pot, je bila zveza med severom in jugom vzpostavljena. Od juga pa so ljudje že prej prihajali na vrh prelaza. Brez težav so lahko prišli do Urserental, v katerem žde prastara selišča Andarmatt, Hospental in Rehalp. To dolina so lahko dosegli tudi iz Graubündena preko prelaza Oberalp ali iz zapada preko prelaza Furka. Gotthardski masiv so poznali že rimski geografi. V Avgustovi dobi je Tessin (Ticino) imel rimsko upravno oblast, ki so ji bila podrejena tudi vzhodna področja. Geograf Strabo omenja na treh mestih masiv Adulas, kot področja izvozov za Ren in Addo. Sodiijo, da je z Adulas označen St. Gotthard. Podatek za Ren drži, za Addo pa ne, saj so Izviri vsaj 100 km stran od renških. Adulas omenja tudi Ptolomej kot mejo med Narbonensis, Retljo in Italijo. Ohranjeni so spomeniki, ki pričujejo, da so Rimljani prišli na vrh Adulas. V bližini hotela Monte Prosa na vrhu prelaza so našli dobro ohranjenovec iz časov cesarja Hadrijana, v Tirolu, najbližjem kraju v Tessinu, pa rimske grobove.

Zgodovinarji in geografi kasnejših časov se zelo radi ukvarjajo z alpskimi prelazi. Tako Simler v svoji knjigi »De Alpibus Commentarius« pri šentgotthar-

skem prelazu navaja vrsto rimskih avtorjev in posebej težavnost prehodov. Tako pri njem kakor pri drugih avtorjih je seveda mnogo izmišljotin. Tako npr., da so Galci že v 7. st. st. e. zgradili preko St. Gottharda cesto, da so Gati v 6. st. tu čez bažali iz Italije. Prelaz tudi v časih Kurla Velikega še ni bil prehađen. Zato spada v kraljestvo fantazije tudi trditev srednjeveških piscev, da so kosti svetlih treh kraljev prepeljali iz Milana v Köln — natanko čez St. Gotthard. Res pa je, da so v 13. st. romarji St. Gotthard prekorčili po tovarni trgovski poti, ki je nastala potem, ko je mesto Luzern prodalo več posestev kraju Rudolfu v. Habsburg. Od l. 1291 do l. 1359 so se posestne razmere tako uredile, da je habsburški avstrijski urbar že določal Avstriji pravico do transportov preko St. Gottharda in pravico do pobiranja cestnine in carine. Bilo je seveda mnogo sporov in poravnov zaradi vzdrževanja ceste, zaradi roparskih napadov, zaradi teže transportov, višine taks, voznikov, voznikov in raznih prometno-tehničnih predpisov, ki so bili na ozki cesti potrebni. Cesta seveda ni bila cesta, ampak le boljši kolovoz. O cesti lahko govorimo šele v 18. stoletju. Leta 1775 je prišel čez St. Gotthard angleški mineralog Greville prvi s kočijo in ga je to od Altdorfa do Cornica stalo 24 karolinov. V l. 1820 do 1830 pa so zgradili cesto največ zato, ker bi sicer izgubili dohodek iz transporta, ki se je vse bolj usmerjal čez Splügen in Bernhardin.

Ime St. Gotthard je prvič omenjeno v urbarju l. 1303-1309 in poteka od sv. Gottharda, Bavarca, škofa v Hildesheimu. Po njem so imenovali kapelo, ki so jo zgradili ob otvoritvi tovarne poti, in hospic. L. 1775 je kapela in hospic porušil plaz, na kar so v kratkem zgradili novo večjo kapelo in »motel« (skladišča, hleva, gostišče). Gradbeno majstrovina je bil posebej osmerokoten hlev. L. 1799 so ga porušili Francozi. Šele l. 1834 je bila postojanka obnovljena.

Schölleneuschlucht so najprej premagali z laseno galerijo, ki jo je stalno močila pena divjega potoka Reussa. L. 1558 kronist prvič imenuje ta prehod »pekel«. L. 1595 so prebivalci doline Urseren postavili tu kamniti most, legenda pa je nato ta most pripisala — hudiču. Most je vzdržal vse do leta 1830, ko so poleg njega naredili nov širši most. Stari se je podrl šele l. 1888. L. 1830 zgrajeni »hudičev most« je bil dober tudi za vozove vse do l. 1955, ko so zgradili nov objekt in se z njim izognili nekaterim ovinkom.

Velik pomen za promet čez St. Gotthard je bil na severni strani »Urner Loch«, prvi cestni predor na šentgotardski cesti. V dobi tovarne poti je tu galerija visela na verigah, za pot samo pa je bilo treba veliko lesa, ki ga v dolini Ursaren ni lahko dobiti. »Urner Loch« so vdolbli v skala l. 1807/08, predor je bil širok 2,20 m in 2,50 m visok, danes pa seveda ustreza modernemu prometu.

Spriča vedno večjega prometa so v Šviciji že precej zgodaj mislili na modernizacijo St. Gottharda in to vse od bregov Vierwaldstätter See do doline Ursaren in od Ursaren do vrha prelaza, neodvisno od dosežanje trase. Za današnjo tehniko svet ni ni nadpovprečno težak. Drugače je na ticijski strani. Tu se vlje cesta v 25 okljukah skozi ozko deber Tremola in doseže šela pri Airolu lažji svet. Marsikakšen avtomob je te ostre serpentine moral »jemati na obroke«. V zadnjem času so te »šivonkline ovinke« premagali s tem, da so pri Motta Bartola nad Alralom začeli graditi novo cesto in prišli z njo na vrh mimo debri Tremola, o kateri piše že Simler, po orogratsko le-tem povboju doline Bedretto, preko Fontane ter planina Fieud in nazadnje skozi 800 m dolg predor na vrh med Lago dei Biachi in Lago San Carlo. Okljuke imajo radijs 25 m, predor je v višini 1500 in 2000 m, širina ceste je 9 m, naklon komaj 7%. Za geologa je mikavna točka na planini Fieud, kjer je vidna geološka ločnica med gotardskim granitom in tremolsko sljudo. V narčtu so od tu nova cestne zveze, ki bodo planincem približale celo vrsto lepih vzponov.

Urnske in Tessinske Alpe nudijo planincem lepe razglede in obiska vredne vrhove. Blizu St. Gottharda je Winterhorn (2651 m), P. Orsira (2603 m) in Pizzo del Uomo (2605 m), greben, ki ga s St. Gottharda premaguš brez težav v enem dnevu. Druga omembe vredna tura je Gemsstock (2933 m), Gurschstock (2866 m) in Rathorn (2933 metrov), P. 2820 in Castelhorn (2973 m). Tretji bližnji cilj je Monte Prasa (2741 m) in la Fibbia (2742 m). Smučarska gora St. Gottharda je P. Lucandro (2967 m) s katerega se v pozni jeseni lahko uzre mesto Milan.

Ture okoli St. Gottharda imajo svoj poseben čar. Ozaljšana so s pisanim značajem severnih strani, z južnih pa je stalno navzoč očarljivi dih juga.

MODERNE GORSKE CESTE ne iščejo več prelazov, ampak se umikajo v notranjost gora. Dosežanje alpske ceste, ki prekabalijo Alpe čez znana alpske

prelaze, potekajo večji del še iz predzgodovinskih časov. Ugotovljena je, da niso Rimljani prvi gradili teh cest, ampak da so jih mnoge imeli že Kelti, in prav ona v Ziljski dolini nam rabi kot dokaz, da je cesta z utrtimi tirnicami za vozove keltskega izvora. Ceste, ki tako po teh starih trasah, niso več kos današnjemu prometu, še posebej pa ne zimske. Prelazi »postaja čas, ko jih buda obiskovalci la še »pravi« planinci ali tisti smučarji, ki bodo še rinili v breg mimo žičnic in vzpenjač.

ING. FERDINAND HORN je marca l. 1967 umrl v Gradu kot višji gradbeni svetnik v pokajo. Bil je častni član ÖAC, ekskluzivnega avstrijskega plezalskega kluba, in častni član komisije ÖAV. Kateri naš plezalec ne pozna Hornove smeri v Jalovcu? Gotovo je ena med našimi najmikavnejšimi plezalskimi poti. Zdaj se je v 89. letu starosti za vselej od gora in sveta poslovil njen avtor. Hornovi vzponi v Julicah so bili »pojem« dobro speljanih smeri (zapadna stena Poliškega Špika, Jalovec s severa in zapada). Plezal je kot prvi brez vodnika žlebove Gussenbauer na Hochalm-spitze in bil eden od prvih na greberu Marl in Ortlerju. Z ing. Langlom je prvi preplezal vzhodno steno Male Cene, v kateri so morali slavnemu Seppu Innerkoflerju z vrha pomagati z vrva. V prvi svetovni vojni je dobil medaljo za hrabrost za plezalsko starietv v Dolomiti. Pri 75 letih je z dr. Gödlom še preplezal Stüdlov greben (Grossglockner). V tej starosti je še dobro smučal, sicer pa je v boljših letih slovel kot izvrsten tekač. Bil je imeniten športnik in dober družabnik.

PES po mnenju lavinologov prej začuti plaz kot strokovno usposobljen čuvar. Človek da alarm, ko se plaz že sproži, premika, pes pa s svojimi čuti najbrž »sluši« napetost v snegu, tisto tiho škripanje snega, da katerega pride, še preden se sneg premakne. Pri zdnjih velikih lavinskih težajih v Avstriji so to s poizkusi ugotovili. Pokazalo se je tudi, da se pas zelo hitra navadi helikopterja in njegovih elis.

HANUMAN TIBBA (5929 m), je indijsko ime vrhu, ki ga je l. 1912 C. G. Bruce, poznejše general, imenoval po Weisshornu. Hanuman je indijski bog, ki ga upodabljaajo v opičji podobi in se po njem imenuje več himalajskih vrhov. L. 1966 je indijski Climbers Club Bombay organiziral na to vrh ponoven ozpon preko grebena Kulu Bara Bang-

hal. Ekspedicijo je vodil Pettigrew. Ko so prišli na južno stran gore, je nje-gove tri šerpe vzel klozast plaz, o jih k sreči ni padel, čeprav so drsli 150 m nizdol. Potem so prišli na lepi vrh preko rumenkastih pečin. Osem dni je nato lepotec Hanumah Tibba doživel ženski obisk. Študentke National Cadet Corps, vse mlajše od 21 let, so z inštruktorjem in tremi šerpami prišle na vrh z zapada preko prelaza Beas (4996 m).

NEFA (North Eastern Agency) je zelo slabo raziskano področje. Lani je bila tam indijska vojaška in civilna ekspedicija pod vodstvom T. Haralu, komisarjem okraja Kamerg. Prišli so na 6856 m visoki Gari Cen (Chen). V vodstvu ekspedicije je bil tudi major J. C. Joši.

Agra Collage je pod vodstvom dr. K. C. Basu Covdhurija organiziral botanično ekspedicijo na ledenik Pindari v Kumaonu.

Poročali smo že, da so l. 1965 v Indiji ustanovili Nehru Institute of Mountaineering Utar Vaši. V kratkem času je ta vzgojil 146 alpinistov-aspirantov in novih 32 v nadaljevalnih tečajih. Himalayan Mountaineering Institute Darjeeling pa je dolejš od svoje ustanovitve vzgojil 1550 gojencev. Vsega skupaj je absolviralo plezalno šolo — tečaje 3250 indijskih študentov. Poročajo tudi o tem, da se plezalnih tečajev in ekspedicij udeležujejo tudi indijska dekleta.

Himalaja bo imela iz leta v leto več domačega obiska. Prav je tako.

BELLUNSKA POKRAJINA, ki večji del sega v Dolomite, je jeseni l. 1966 doživela hude naravne katastrofe, predvsem področja Agordino, Zoldano in Alto Cadore, ki so znana tudi mnogim našim alpinistom. Prišlo je do velikih podorov, usadov in velikih povodnji, v katerih je izgubilo življenje 24 oseb. V Samoru je voda odnesla tudi restavracijo Bepi Pellegrinona, ki smo ga v tej rubriki že večkrat omenili med najboljšimi italijanskimi plezalci in ekspedicionisti. Voda je odplavila kilometre cest in poplavila vasi. Nova škoda je utrpel Longarone, kjer je voda odplavila nove regulacijske naprave in mostove (stare so ostale, kolikor jih je pustila katastrofa l. 1963). Škoda cenijo na 50 milijard lir, kar je za provinco z 230 000 prebivalci, revno z industrijo in poljedelstvom, res veljkanski udarec. Samo na turističnih napravah je škoda za 1 milijard lir, kar je seveda dvakratna škoda, saj dežela živi od turizma. Cortina d'Ampezzo in mnogi

drugi zimski športni centri so k sreči ostali celi. Močno pa je trpela pokrajina okoli Trenta in Bolzano. Mesto Trento je bilo pod vodo. Reševalnih del so se udeležili tudi gorski reševalci.

ŠILA (Shilla) je vrh, ki mu že 100 let prisojajo v Kerala Mountaineering Association nekaj nad 7000 m, v resnici pa jih ima za dobro Šmarno goro manj. Nanj je lani zlahka prišla tkm. ekspedicija Spiti, kakor se gorska skupina Šile imenuje. Poleg Šile so Indijci prišli brez posebnih težav še na vrhove: Guan Nelda (6303 m), Kanikma (5964 m) in na koto 6096 m. Moštvo je štel sedem Indijcev in devet šerp.

URAL se niti v evropskem niti v sovjetskem alpinizmu nikoli ne omenja. Pozimi pa nudl idealen prostor za dolge smuške ture, ki imajo na sebi nekaj pionirsko-ekspedicijskega. V polarnem delu pa je možno smučanje tudi poleti. L. 1966 je dvanajst Litavcev v polarnem Uralu presmučalo 350 km dolgo pot in se povzpelo tudi na 1885 m visoki vrh Narodnaja. V skupini so bile tudi štiri ženske.

ARNE NASS je zelo znano norveško alpinistično ime, znano tudi vsem tujim alpinistom, ki so plezali na Norveškem. Nass je profesor filozofije na univerzi v Oslu. S 24 leti je bil promoviral. Ameriški objektivni test ga je prištel na sedmo mesto med dvanajstimi najinteligentnejšimi možmi na svetu. Norvežani pa ga štejejo med prvih dvanajst najbolj pozabljenih, raztresenih ljudi na svetu. Že l. 1934 je plezal Velika Clna in prinesel na Norveško moderne plezalne metode. Pred letom 1940 je za zbral okoli sebe team mladih norveških plezalcev, ki so dvignili alpinizem na mednarodni nivo. L. 1950 je organiziral ekspedicijo na Tirič-Mir (7700 m) v Hindukušu. S tremi drugimi je stopil na vrh. L. 1964 je kot 52-letnik ponovno bil na Tirič-Miru, ta pot je preprezal 2500 m visoko južno steno vzhodnega vrha Tirič-Mira (7652 m), vsekakor dva velika uspeha, ki sta odmevala po vsem svetu. Tudi naš list je posebno o prvem obširno poročal.

VRH ELBRUSA (5633 m) ima od lani človeško bivališče, bivak za štiri osebe. Sestavne dele so na vrh pripeljali s helikopterjem, poprjeli so torej za tisti način transporta, ki se je pri gradnji novih koč v Alpah uveljavil že pred desetimi leti, posebno v Franciji. Tu so jeseni v Mt. Blancu postavili kočo Leschaux na orografsko desnem bregu

ledenika z istim imenom. Francozi so tu že l. 1929 zgradili kočo, pa jo je leta 1954 odnesel plaz. Iz desk, ki so jih rešili iz plazu ali kolikor jih je ostalo, so stesali zasilno zavetišče na varnem mestu v vznožju Aiguille de Talèfre. Nova koča ima tloris 5,80 × 4,60, ima 12 ležišč, miza in peč. Od nje do Monteverso je štiri ure hoda. Sestavni deli za to kočo so prišli iz Zermatta. Leta 1964 jih je namreč belgijska familija Solvay poslala mestu Zermattu za obnovo znane Solvayeve koče na grebenu Hörnli. Gradivo je oblažalo v skladišču. To so zamerili vodniki, pa tudi družina Solvay. In tako je CAB, belgijski planinski klub, v imenu družine Solvay ponudil Francozom, naj z elementi postavijo nova kočo Leschaux. Občina Zermatt je bila ob blago, povrh pa si je morala pisati v izgubo 10 000 frankljev za transport in uvozno carino.

FEDERATION ESPANOLA DE MONTANISMO (FEM), ki ji predseduje Felix Mendes-Torrez je v l. 1967 priredila ekspedicijo v Afriko, na Kenijo in Ruvenzori, se udeležila smučarskega rallyja CAF in CAI v Alpah, poslala ekspedicijo v Cordillera Blanca in organizirala na Kanarskih otokih taborjenje alpinistov v nacionalnem parku (na otoku Santa Cruz v la Caldera de Taburiente), FEM gaji tudi jamarstvo. Junija so šli španski jamarji na Islandijo in sicer katalonska selkija, marca pa je FEM v Madridu organiziral državno skupščino speleologov. FEM lra v francoskem zgledu tudi skupino Alta Montagna, ki je vzgojila nekaj plezalcev evropskega imena.

RENÉ DESMAISON, slavni francoski plezalec, je nenadoma postal enfant terrible francoskih vodnikov. Vse kaže, da ga niso izključili iz svoje srede zaradi zvez z RTV in raznimi magazini, ampak še bolj zaradi afere s katastrofo boeinga spomladi 1966. Desmaison se je napolni na mesto nesroče in prinesel v dolino kos železa, ki naj bi spadal k italijanskemu reaktivcu. S to izjavo se je zameril italijanski vladi. Da bi bila utemeljitev izključitve čim popolnejša, so vodniški Radamanti prinesli na dan še Desmaisonovo plezalsko demonstracijo na Eiffelovem stolpu.

IVANÓ DIBONA, plezalec, ki je v sorodu s slavnim dolomitiskim vodnikom Angelom in drugimi tega imena, je eden od najbolj nadobudnih cortinskih »vevertic«. Pred kratkim je preprezal direktno v Monte Taa, pri čemer

je uporabil 300 klinov in 150 svedrov. Star je 23 let in ima za seboj 12 senzacionalnih prvenstvenih smeri. Vzhodno steno Grand Capucin je zmogel v petih urah.

PRIVATNE NOVICE O ALPINISTIH prinaša Hiebelerjev »Alpinismus« zadnji dve leti na uvodnih straneh. Drobiz je zanimiv in pomeni svojevrstno psihološko utemeljenje vez med ljudmi, ki žive za isto stvar. V julijski številki 1967 so prišli na vrsto tudi štirje Slovenci: O Antaju Mahkoti je zapisal, da je postal urednik »Avta«, o ing. Nadji Fajdigovi, da je rodila hčerko, o Alešu Kunaverju, da je v marcu 1967 v treh dneh preprezal Čopov steber, o dr. Francetu Avčinu pa, da je postal član dunajskega ekskluzivnega plezalskega kluba HG Bergland.

ROBERT BAILLIE je eden angleških plezalcev, ki so konec prejšnjega desetletja uveljavili po vojni zamirajoči angleški alpinizem. Po poklicu je plezalski Instruktor. Za seboj ima več vzponov v Radeziji, kjer se je l. 1940 rodil, in v Keniji. V Alpah je s svojo veljavo utrdil z uspehom v severni steni Eigerja in v vzhodni steni Grand Capucina. S Chrisom Boningtonom sta l. 1965 preplezala steber Brouillard s courmayeurske strani. Pri tem sta morala 50 metrov višine narediti brez vsakega varovanja in to v skali čiste VI. Trikrat sta se morala spustiti v bivak Eccles, nagajalo jima je vreme, smar pa sta ocenila kot »enega zadnjih problemov«.

WALTER BONATTI se je pri 35 letih posvili od alpinizma in se podal v žurnalizem. Vendar tudi pri »Epoci«, znanem italijanskem magazinu, za katerega dela, ne greje stalca v redakciji. Letos je za »Epoco« odputoval v Alasko in Kanado in iskal tam razburljive doživljaje, posnetke in snovi za popularni tednik.

BEPI PELLEGRINON in **PIERO ROSSI** sta javno vprašala CAAl, kako utemeljuje svoj sklep, da ženske ne morejo biti članice kluba. Pellegrinon je znano plezalsko ime, čeprav ne iz vrst CAAl. Piero Rossi iz bellunske sekcije pa sam sebe imenuje »un boccia«, (v resnici je ugleden planinski pisec in odličen govornik), iz javnega vprašanja je razvidno, da članom CAI med »nesmrtniki« v CAAl (imenujejo jih tudi »očete«) marsikaj ni všeč, predvsem pa kriteriji za sprejem. Morebiti je tudi nekaj nevoščljivosti vmes. Glede sprejemanja žensk v CAAl pravita Pel-

legrinon in Rossi takole: Rada bi vedela, kako bi ravnal »Akademik« (CAAI), če bi za sprejem prosila gospe ali gospodična, ki bi imela tako lep »curriculum alpinisticum« kot Mary Varala. Paula Wiesinger ali Loulou Boulaz, da ne omenjamo sodebnih alpi pa če bi imela pero á la Guido Rey (in kje je napisano, da je taka idealna alpinistka namogača?). In koliko je akademik, ki navedenim ženskam niso prav nič podobni v nobeni stvari! Ali se častivredni člani CAAI morejo primerjati, na priliko, z Luiso Fanton ali Paulo Wiesinger? Ali se ne bi mogla odpreti častna knjiga tudi za plezalke? Bilo bi lepo, kaj žele kavalirosko! Umetna bi bila cela posthumna počastitev.

Za konec sta napisala takole: »Eva nekaj tem za premišljevanje. Predlagava jih, pahljiva »navadna« alpinista, visokim članom CAAI, saj sem in tja tudi »nesmrtnikom«, ne škoduje, če slišijo, kako sodijo povprečni ljudje.»

88 SMRTNIH NESRČE je bilo v italijanskih Alpah l. 1966. Med ponesrečenci je bilo 80 težko poškodovanih, 86 lažje, medtem ko je gorski reševalni službi uspelo rešiti iz stiske 322 oseb. Največ ponesrečenih je seveda Italijanov 73 %, slede Nemci, s 17 %, nato Holandci z 2 %, slede z manjšim procentom Francozi, Amerikanci, Španci, Avstralci, Švicarji, in Belgijci. Da največ smrtnih nesreč je prišlo na ledu, ostali vzroki si po procentu slede takole: neurje, drsna trava, slabo zavorovana steza, plazovi, izčrpanost, kačji pik itd.

CAI ima 270 sekcij in 220 podsekcij s 105 člani. Ima 470 koč in bivakov v Alpah in Apeninih. Državni konzorcij vodnikov in nosačev združuje 611 aktivnih vadnikov. CAI izdaja »Vodnike po italijanskih gorah«, doslej je izšlo 21 zvezkov. Centralna biblioteka CAI ima 15 000 knjig, kinematografska komisija pa 300 različnih filmov. Med sekcijami je, kakor smo že povedali in poročali, tudi sekcija Reka (Flume).

ACONCAGUA, najvišji vrh obeh Amerik, je bila edina proslava 70-letnice NF (Priateljstvo narave) v Avstrilji. Vsa sredstva, ki naj bi jih praslava parabila, so namenili ekspediciji, ki jo je vodil znani ing. Fritz Moravec. Bila je mednarodna, sestavljali so jo Argentinci, Nemci, Švicarji, Avstrijci in Amerikanci (ZDA), skupaj 21 mož. Cilj ekspedicije je bil Cordon de la Jaula in Aconcagua, glavni vrh 7000 km dolge andske gorske verige, najdaljše na

svetu. Cordon de la Jaula je bil določen za aklimatizacijo. Leži 80 km zračne linije od Aconcagua in je do l. 1966 doživel en sam obisk. Moravečevi ljudje so v tem »koridonu« obrali 22 vrhov, skoraj vse nad 5000 m, med njimi je bilo šest prvenstvenih vzponov in trije pomembni novi vzponi. Izdelali so tudi skico področja. Dobra aklimatizacija je omogočila udeležencem priti na Aconcagua po najtežjih poteh. Naveza José Franauge in Hans Schönberg je preplezala 3000 m visoko južno steno Aconcagua, pa kateri so prvi prišli Francozi l. 1954, jo razglasili za eno najtežjih na svetu in z njo odprli novo, francosko orientacijo v ekspedicionizmu. Franrouge in Schönberger sta šla vzhodno od francoske smeri, v višini 5800 m prešla po ledeni terasi nazaj v francosko smer in po njej prišla na vrh. Za njima je neka japonska naveza ponovila francosko smer v celoti.

Othmar Horak, Ralf Röcker in Dieter Sause so po 14-dnevnem, skrajno težkem vzponu prišli kot prvi na jugovzhodni greben Aconcagua. Vmes so bili na oddihu v glavnem taboru. Hans Mautner in Konrad Scharneitner sta prišla na vrh Aconcagua po Poljskem ledeniku, ki je dobil ime l. 1934 po poljski ekspediciji. Po 30 letih je bila tu prva ponovitev poljskega pristopa. Deset udeležencev je doseglo vrh Aconcagua po normalni poti s severa. Ni posebno težka, vsaj tehnično ne, zato pa naporna, enolična, poleg tega pa izčrpa človeka pomanjkanje kisika in suh zrak.

Argentinski spremni oficir je ob slovesu izjavil: »Pretekla bodo leta, preden bo Aconcagua obiskala tako uspešna ekspedicija.«

Ekspedicija ima svojo pego, Ferdinand Kriz (Kriz) iz Celovca je na ekspediciji umrl. Sicer pa je Moravec treba priznati, da je ekspedicijo dobro pripravil in da je bila po izvedbi in po uspeh velikega stla. Zanimiva je tudi to, da med imeni ne najdemo nobene alpinistične »zvezde« in da se imena udeležencev ne razglašajo v prvi plan. Šlo je za proslavo jubileja planinske organizacije, za uspeh tega velikega mednarodnega planinskega kolektiva, ki ima blizu milijon članov.

BRATOVSKÉ NAVÉZE imajo v Alpah lepe zasluge za napredek alpinizma. Tako sta brata Meyer l. 1811 z vodnikoma Volkerjem in Bortisom prva stopila na 4166 m visoko mogočno Jungfrau. Brata Vincent iz Gressoneya sta zaslužna za vzpon na Monte Rosa. l. 1820 sta z vodnikom Zümsteinom prišla

na 4573 m visoko Zümsteinspitze in na vrhu opravila vse možne meritve. Od l. 1855 do 1857 so bratje Schlagintweit delovali kot glaciologi v Himalaji in Karokorumu, eden od njih je tokrat dosegel višinski rekord 6800 m. Adolfa so l. 1857 v Turkestanu ujeli in ga obglavili. Bratje Smyth so pomembni za zgodovino Monte Rosa. Bili so prvi člani Alpine Cluba l. 1857, ko je bil ta ustanovljen. Spadali so torej v slavno plejado angleških alpinistov, kakor so bili Tuckett, Stephen, Tyndall, Moore, Buxton, Mathews, Walker, Parker, Pendlebury in Pilkington. Brata Buxton sta l. 1861 prva stala na Monte Rosa. Moore in brata Frank in Horace Walker so l. 1865 preplezali Branvo v Mt. Blancu. Bratje Alfred, Charles in Sandbach Parker so se l. 1860 in 1861 prvi spuščali v Matterhorn brez vodnika in prišli blizu višine 4000 m. L. 1865 so bili prvi na Finsteraarhornu. Brata Jean Antoine in Jean Jacques Carrel sta velezasluzna za »pragovodino« Matterhorna. Sedemkrat sta skušala priti na ta najlepši vrh na svetu z italijanske strani. Jean Antoine je z Bichem 17. julija 1865 tudi prišel na vrh, komaj tri dni za Whymparjem. Štirje bratje Maquignaz iz Valtouranche so bili vsi uspešni alpinisti, najbolj pa Jean Joseph, ki je na južni strani Matterhorna z bratom Jean Piarom prsto izplezal mesto, kjer so kasneje postavili lestev. Jean Joseph Maquignaz je tudi prvak z Aiguille du Géant, velika zgodba iz dobe odkrivanja Alp. Njegovo ime je povezano tudi z zimskimi vzponi na Matterhorn, Monte Rosa in Mt. Blanc. (O Maquignazih je mnoga novega odkril specialista za Matterhorn prof. Alfonso Bernardi iz Bologne, znan planinski pisec in predavatelj). Brata Pendlebury sta l. 1872 z vodnikom prva preplezala vzhodno steno Monte Rosa in isto leto z drugimi Angleži stopila na teme Adamella. Vodnika Payot sta bila v sedemdesetih letih velika specialista za Mt. Blanc. Ko so nastopili plezalci brez vodnikov, so bratovske naveze imele še večji vpliv. Charles in Lawrence Pilkington sta v l. 1878 in 1879 vzbudila pozornost v Dauphináji. L. 1882 sta prva stopila na Grand Pic de la Meije, prišla na Monte de la Disgrazia z ledenika Valentina preko severovzhodnega grebena in severovzhodne stene, za tisti čas nenavadno drzni vzponi. Nekoliko manj sta pomenila v Bernar Oberlandu brata Karl in Paul Montadon. Italijanski bratje Sella, Alessandro, Corradino, Alfonso in Gaudenzio so l. 1882 s tremi Maquignazi priplezali na južni vrh Aiguil-

le du Géant, pri čemer so uporabljali lesene zagozde, kline in fiksne vrvi. Dve leti za njimi je moral tu praznih rok obrniti Mummery na nekem mestu, kjer je zataknil listek »Absolutely inaccessibile by fair means« (mesto se že zdaj po njem imenuje). Iz iste družine je tudi Vittorio Sella, ki je razvil planinsko fotografijo do take višine, da mu še dolgo ni bil kda kos. Vittorio se je sam, z brati ali z vodniki loteval resnih zimskih tur. Marca 1882 je z bratom Louizom in J. B. Carralam prečil iz Breuilu v Zermatt čez Matterhorn. L. 1883 je januarja z Danielom in J. Josephom Maquignozom slavil uspeh na Dufourspitze (Monte Rosa). Bratje Sella pa so dosegli vrh s prečjenjem Mont Blanca iz italijanske strani v Chamonix. Vadil je Emile Rey in trije Maquignoz. Začeli so na Silvestrovo l. 1887, tri dni jih je zadržal vihar na koči Quintino-Sella, uspeli pa so popolnoma ter v prečjenje vključili tudi Grand Paradiso in Lyskamm.

Najuspešnejša bratovska naveza liste dobe pa sta bila Emil in Otto Zsigmondy. Prva sta preplezala vzhodno steno Monte Rosa, prva iz Zermatta preko Matterhorna prišla v Breuil in se pri tem ves čas na italijanski strani borila z neurjem. Prav tako sta s Purtschellerjem l. 1885 prečila greben Grand Pic de la Meije do Pic Central in Glacier Tabuchet.

Brata Vallot sta l. 1891 kot kartografa začela delati za montblanška karto 1:20.000. Opravila sta 32 meritvenih tur, fotografirala in vlačila samo narodne aparate ter temeljito raziskala »strepo Evrope«.

Od l. 1899 do l. 1904 sta brata G. B. in G. F. Gugliermi na Mont Blancu naredila nekaj pomembnih vzponov: Col Emile Rey, Pic Luigi Amadeo, severozapadno stran Aiguille Verte. V Mt. Blanc so v istem času zapisali svoja imena tudi brata Joseph in Alphonse Simond ter brata Joseph in Jean Ravanet, ki sta l. 1901 bila kot prva na vrhu Aiguille du Fou (3502 m). V l. 1905 in 1906 sta brata Franz in Josef Lochmatter z Ircom Ryanom plezala v Mont Blanski skupini in med drugim uspela priti preko vzhodne stene Grépona, prav tako po njegovem severnem grebenu in severozapadni steni Grand Charmoza, preplezala sta jugovzhodni greben Aiguille de Blettière in vzhadni greben Aiguille du Flon. Z Ryanom sta prva prišla tudi preko južne stene Täschhorna.

L. 1905 in 1907 je bil Longstaff v Himalaji z bratom Alessio in Enrico Brocherel. Ista dva sta l. 1909 spremljala

v Karakorum vojvodo Abruškega in dosegla tam tedajni višinski rekord 7500 m na Bride Peaku.

Manj zveneča imena bratovskih navez najdemo v Vzhodnih Alpah. Iz prve dobe planinstva sta prišla v svetovno literaturo tudi brata Jakob in Janez Dežman, ki sta l. 1808 in 1809 opravila osmi in deseti vzpon na Triglav, prav tako tudi tisti znani listek v steklenici: »Moje največje veselje je na gorah«. Brata Pinggera sta plezala v rodnem Ortlerju. L. 1878 sta z grafom Pallavicinjem preplezala Suldenov greben na Kätzlgspitze. S Payerjem je Giovanni Pinggera začel z opastjo 250 m globoko in sta kakor po žudežu ostala živa, malo opraskana, brez klobukov... ko sta se našla, sta jokala od sreče in sklenila takoj – zaradi neverjetne sreče – prilesti na Monte Tesoro z ledenika Forno. Znaša sta tudi brata Michel in Hans Innerkofler, kaj šele Giuseppe in Angelo Dimai, ki sta l. 1933 z Emilijem Comicijem preplezala severno steno Velke Cine. Prva sta to smer ponovila brata Peter in Paul Aschenbranner. V celih vrstih manj znanih bratovskih navez velja omeniti Tontija in Franza Schmida iz Münchena. L. 1931 sta preplezala 1000 m visoko severno steno Grubenskarpitze v Karwendlu, še danes krepka V+. Po treningu v Ortlerju sta šla z bicikli v Zermatt in kot prva preplezala zelo oblegano severno steno Matterhorna. Vrh sta dosegla v nevlitl. Franz Schmid je o tem zapisal takole: »Nisva se počutila kot zmagovalca, marveč sva se »gori gor« zahvalilo, da nama je pustila živeti in nama podarilo enkratno doživetje, ki ga ni mogoče popisati.«

Ali naj ta nepopolni pregled sklenemo s pogledom na bratovsko navezo Vitalija in Evgenija Abalokova, ki sta stopila v zgodovino sovjetskega in svetovnega alpinizma z bregov Jeniseja?

MONGOLIJA ima danes 200 aktivnih alpinistov, med njimi sedem mojstrov športa. Med alpinisti je tudi 30 žensk. Alpinistični zvezi predseduje L. Radna, na prvi pogled nemongolsko ime. Alpinizem so v Mongoliji začeli gojiti pred 16 leti.

FINSTERAARHORN ima v svojem območju znano ledeno severno steno v Studerhornu, od vznožja do vrha en sam led brez vsake kopnine. Smer gre direktno na vrh, ima pa tri izstope. Znani himalajec Ernst Reiss popljuje ta vzpon iz Lauteraarhornske kočice, ki jo oskrbuje alpinist in pisatelj Otto Zinnicker. Ob prvem svitu so prišli

do vznožja 800 m visoke stene, ene od najbolj strmih v Berner Oberlandu, saj znaša povprečna naklonina 50%. Delo s cepinom je taraj nepretrgano in varovanje z vrvja je naizgibna. Okolje je tako, da je Reissu večkrat prišlo na misel himalajsko ledovje. Imeli so ves dan polne roke dela, na vrhu pa jim je že svetila luna.

CHORDYL SARDYK v severni Mongoliji je bil cilj čeških alpinistov maja 1967. Čehov je bilo dvanaest, pridružil se jim je sedem Mongolov, ki jih je vodil B. Gelegšiven. Chordyl Sardyk je zelo podoben Dolomitom. Čehom in Mongolom je padlo v naročje sedem prvih vzponov in dve novi smeri. Vrhovi teh gara dosega 3000 m, stene so visoke do 1000 m.

GALDOR je manj znan vrh v centralnem Kavkazu. Sovjetski alpinisti so preplezali severno steno ta gore v l. 1966, prav tako severozapadno steno Pik Passionaria. V Bežangih so l. 1966 člani »Truda« preplezali 1600 m visoko severozapadno steno Džangi-Tau, prvič prešli Kargošin in greben Pik Puškina. Nova smer je nastala tudi v južni steni Užbe (Užbini južni vrh) V zapadnem Kavkazu so iz tabora »Ušunkol« preplezali zapadno steno Dolomita, ki so ga naskakovali tri leta.

ZAHVALA

Znani oskrbnik Andrejko, že 40 let v službi planinskega gospodarstva, nas je naprosil, da objavimo njegova zahvala Planinski zvezi Jugoslavije za zlato značko, Planinski zvezi Slovenije za častni znak – gorski vodnik in za častni srebrni znak, ki ga je prejel za dolgoletno vestno upravljanje planinskih domov.

Želji radi ustrezemo, tov. Andrejku k odlični čestitavi in mu želimo zdravja in moči, predvsem pa, da bi še dolgo s svojimi izkušnjami koristil našemu planinstvu.

ur.

V PV 1967/9 je objavljeno med občinskimi zbori, da ima PD Radeče le 15 članov. Pravilno: PD Radeče ima 157 članov. Neljubo pomota naj nam društvo oprost!

SPOMINSKA SMER »KRIZNAR-ŠKERL« V DOLGEM HRBTU

Dostop: Od Češke kočice po markirani poti proti Vadinam do Velikega Zrelca 30 minut.

Opis: Smer je ena najdaljših v Kamniških Alpah. Višina smeri, merjena po speclčki, od vstopa do vrha Dolgega hrbta je 980 m. Smer je bila prvič preplezana 2. 7. 1967, to je na tragični dan, ko sta se smrtno ponesrečila v Široki peč alpinista Uroš Škerl in Tomaž Kriznar, člana AO Kranj.

S poti po kratkem melišču v desni kot vpadnice, nato na izraziti odstavek. Od tu proti vlini položno, pred njo po polici desno navzgor in strmo v plitak kamin. Pred zaporo ponovno v desno in po lahkem koritastem svetu do mesta, kjer se stena ponovno strmo dviga, v široko zajeda desno navzgor. Dva raztežaja s težavnim prehodom (k), dalje po lažjem svetu in nato po trkatnem plitkem kaminu do vrha raba spodnjega dela stene. (Od tad je možen izstop, sestop desno v kotel – prečenje melišča in vzpan na glava raba. 20 m navzdol, nato v strmo severno stran. Sestopamo 50 m, nato v levo in po polcah pridemo na Zgornje ravni, odkoder je 20 minut do Češke kočice. Prestop v levi kamin, raztežaj po njem skozi luknjo, tik nad njo desno na raz in v desni kamin. Iz njega naprej v desno na raz in po razu tri raztežaje. Na kraju teh je širok, velik kamin. Velike zapore v kaminu obidemo po desni strani, nato navzgor do velikih žmulastih skal. Po travnati polici v levo čez kamin na drugo stran, koder je možen sestop v Vodine – vrh Kotličev. Po zarezi raztežaj proti vrhu, nato desno navzgor čez gladko plati do raba. Po razu raztežaj navzgor, nato vodoravna prečnica v desno – dva raztežaja. Po zajedi desno rahlo navzgor čez prag v položnejši svet. Navzgor in dalje nazaj v levo. Smer preide v strm žlebust svet. Po treh raztežajih pridemo v lahek svet. Prečkamo majhno melišče in po pečevju do ozkega sedelca na pot Dolgi hrbat–Mlinarsko sedlo. Vrh Dolgega hrbta je proti levi 5 minut.

Sestop: V Mlinarsko sedlo 20 minut, iz Mlinarskega sedla na Češko kočico poldrugo uro, prav toliko do Kokrskega sedla. Na Grintovec 45 minut. Ocena: III, z nekaj mesti IV. Čas plezanja 11 ur.

Plezala 2. 7. 1967 Tomaž Jamnik in Franci Ekar.

UREDNIKOVO SPOROČILO NAROČNIKOM IN BRALCEM PLANINSKEGA VESTNIKA

Sklepamo 67. letnik glasila slovenskega planinstva. Radi bi se zahvalili vsem naročnikom, bralcem, sodelavcem, propagandistom, poverjenikom in društvom, ki so nam tudi v tem letu stali ob strani, tako da smo lahko vzdržali za naše razmere dovolj visoko naklado enega najstarejših slovenskih glasil, ki je s svojim obstojem in svojim pisanjem izpričalo vsak čas, da zvesto spremlja in obenem usmerja planinsko organizacijo v vsah njenih delovnih področjih. Naši naročniki in bralci, naši sodelavci in poverjeniki in drugi člani PD so vzdržali preizkušnjo v preteklem letu, ko nas je nenadoma stisnila finančna zagata. S prstovaljnimi prispevki konec l. 1966 smo popravili finančni položaj. Finančna pomoč naročnikov in članov pa nam je pomenila še mnogo več. Bila nam je potrdila in soglasje k vsebini in idejni usmeritvi glasila, pričala je o trdnosti planinske organizacije, njene članske zavesti, tihe in globoke privrženosti planinski stvari. Mnogi niso mogli verjeti, da je zbiralna akcija tako uspela.

S ta moralno podporo okrepljeni smo zopet izdali dvanajst številčk.

Letnik 1967 je za nami v glavnem tak, kakršen si je nekaj let po vojni pridobil tisočere zveste naročnike in bralce. Seveda se kljub temu zave-

damo, da vsem nismo ustregli. Naj zato ob koncu leta navedemo nekaj podatkov o listu tudi v odgovor nekaterim, ki menijo, da bi brez posebnih težav lahko bil boljši po obliki in vsebini ter uspešnejši po nakladi in razširjenosti med članstvom.

Slovensko planinstvo je nastalo iz narodno prebudnih in narodno obrambnih razlogov in se je proti koncu prejšnjega stoletja dokaj dinamično vključila v slovensko narodno gibanje in mu krepila narodno in kulturno zavest. Imela je toliko moči, da je skoro istočasno z ustanovitvijo SPD začelo izdajati skromno glasilo z istim naslovom, ki ga nosi še danes po 72 letih, ko sklepamo njegov 67. letnik. Glasilo je raslo, kakor je rasla organizacija, vsaj po kvantiteti, glede na obseg in število naročnikov. Že samo to dejstvo potrjuje, da je glasilo potrebno in da je potrebam tudi v vseh desetletjih in letih zadostilo. Če se zdaj giblje število naročnikov od 5000 do 6000, in ta brez kakih akviziterskih prijemov, brez trdne poverjeniške mreže, brez organizirane naslonitve na šolsko mrežo, je to za kulturnega zgodovinarja vsaj materialen dokaz o upravičenosti in življenjski adzitivnosti glasila. Kdor pozna materialne pogoje slovenske kulture in posebej usodo knjig in periodik malega naroda, bo vedel, kaj pomeni brez vsake komercialne tehnike dvigniti število naročnikov vsaj za štirikrat v primeri z onim med obema vojnama. Osnovna družbena naloga glasila je služba naši družbeni skupnosti, utrjevanje njenih načel in prakse, njenih naporov za novo socialno in moralno ureditev našega življenja. Z drugo besedo glasilo mora upoštevati vsa pozitivna izročila našega planinstva, to je njegove domoljubni in narodno-obrambni značaj iz prve dobe, njegovo povezanost z delavskim gibanjem med obema vojnama in v NOB in njegove današnje družbene in idejne temelje na perspektivah socialistične in samoupravne družbe. Ta pozitivna izročila in te perspektive morajo odločilno vplivati na program in idejnost našega glasila, če hoče biti glasilo planinske dejavnosti.

Naše glasilo je edina planinska periodična publikacija. Za drugo ni sredstev, najbrž pa tudi ni naročnikov. Glede sredstev ni treba pojasniti, saj so obračuni kulturnega fonda, ki ga premora naša republika, javni.

Ker je Planinski Vestnik torej edino planinsko glasilo, mora biti po svoji tematiki nekak revlinalni Integral planinskega delovanja in njegove kul-

turne vsebine. To pomeni, da mora zbirati članke o planinstvu in alpinistiki, obravnavati njune idejne in načelne probleme, njune vzgojne in praktične elemente, gospodarstvo in GRS. Drug tematični kompleks je gorska narava in njeni pojavi, v katerem se zvrste članki o favni in flori, o varstvu narave, geologiji, jamarstvu, meteorologiji in glaciologiji. Tretji kompleks tvori zgodovina, ki zajema memoara, biografije, kronike, zgodovinske članke itd. Manjši prostor zavzema planinsko leposlovje, črtice, eseji, pesmi, polemika, jezikoslovje, predvsem imenoslovje, ki je močno zasidrano zaradi narodno-obrambnih nalog na zapadni in severni meji. Večina je seveda potopisov in opisov, ki se nanašajo največ na Julijske Alpe, slede Savinjske, nato Karavanke, vse troje seveda s predgorji, nato Pohorje, zastopano pa je tudi Zasavje, Gorjanci, Notranjski hribovje in Kras, posebej Primorska in Koroška, pa tudi ostala Slovenija, kolikor je ni že v naštetih predelih.

Poleg tega od časa do časa pridejo na vrsto tudi gore drugih naših republik, zelo pogosto Alpe in zadnje čase gore drugih kontinentov.

Blitenški del glasila je na prvi pogled manj pomembna šara, v resnici pa pomeni javno dokumentacijo o delu, spodbudo tistim, ki pišejo, in drugim, ki berejo o prvih. Zato ta del zajema predvsem organizacijsko dejavnost, seje, plenuma, skupščine, reševalne akcije, seminarje, občne zbornice, sestanke in posvete, tabore in tedne, predavanja, razstave, jubileje in proslave, alpinistične novice, novice iz MO, pota in stavbe, spominske plošče, novice iz PSJ in drugih republik, UIAA, osebne beležke, pohvale, odlikovanja, osmrtnice, itd., planinska nesreče, beležke o delu PZS, PSJ, GRS, I. K. A. R., PD in posebej alpinistične novice in AO.

Vsako planinsko glasilo na svetu prinaša tudi slovestvene prikaze in ocene. Tudi naše glasilo se v vsakem letniku ozira po planinskih domačih in tujih publikacijah, po srbski, hrvaški, češki, slovaški, angleški, francoski, italijanski, ruski in nemški literaturi, po domačih in tujih zbornikih in letopisih in posebej po periodični publicistiki vseh zgoraj naštetih narodov s tem razložkom, da je tu treba prišteti še poljske, švicarske in sporadično še druge. V tem delu so zajeta tudi poročila o zemljevidih, prospaktih in vodniški literaturi.

Skoraj vsa planinska glasila, ki jih redno prebiramo leta za letom, pri-

našajo tudi razgledovanje po svetu. Naš razgled po svetu ni samo pasivno nabiranje in odbiranje planinskih novic iz vsega sveta (Evrope, Azije, Afrike, obeh Amerik, Avstralije in Antarktike, to je 50 do 60 dažal vsako leto), ampak tudi komentar s posebnim namenom, da bi opozorili na domačo problematiko ali pomagali pri vzpodbujanju k novim domačim dosežkom. Posebno pozornost posveča ta obzornik alpinizmu, etnografiji, geologiji, glaciologiji, gorskemu reševalstvu, planinski kulturi, filmu in fotografiji, imenoslovju in literaturi, meteorologiji, planinski opremi, orientaciji v gorah, plazovam, prehrani in fiziologiji, smučarstvu, tehniko, varstvu narave, planinski zgodovini, žičnicam, favni in flori. To gradivo, ki je z leti naraslo v obširno kroniko svetovnega planinstva, vsebuje tudi najintimnejše domače ideološke in sociološke probleme. Naj omenim samo problem gorske kmetije, ki jo je pred leti prvi pri nas prav v tej rubriki začel obrevnavati PV in je o tej stvari poročal v glavnem o vsem, kar so o tem doglali geografi in ekonomisti-akademiki v Avstriji, Švici in Franciji.

Posebno pozornost posveča glasilo mladini, bodisi s samostojno rubriko (Mladi pišejo, Steze z gora, Novice iz MO), bodisi s tem, da posebej vabi vse pisce mlajše in najmlajše generacije k sodelovanju v glasilu in jih pri tem obzirno obravnava. Iz istega razloga se redakcija posebej ozira na transverzalo in na vse, kar je v zvezi z NOB in z oživljanjem njenih tradicij.

V 18 letih je uredniški odbor iskral potrditev takih integralni usmerjenosti glasila v treh anketah. V dveh se je obrnil na člane, v eni pa na PD. Vse tri ankete so v glavnem ta revlinalni omnibus potrdile, večinoma celo pohvalile. Uredništvo je s tem moralo računati. Če bi imelo drugačen koncept, drugačne poglede, bi jih moralo najbrž tej smeri prilagoditi.

To pomeni, da mora uredniški odbor ponovno zagovarjati dosedanje usmerjenosti glasila, ne da bi pri tem imel namen dušiti razgovor o morebitni preusmeritvi redakcije, kaj šele o izboljšanju dosedanje. Prvo, kar je treba pri tem reči, je to, da je ni stvari, ki bi ne mogla biti boljša, da je ni stvari, ki bi šla izpod človeških rok brez pomanjklivosti.

Alpinistični članki. Kakor nam povedo kazalo, je število alpinističnih člankov v vsakem letniku največje. Mnogi člani PD se s tem ne morejo pomiriti, češ alpinistov je sorazmerno

zelo malo, pri 65 000 članih komaj kak procent ali pa še to ne. Nekatera društva nanje še vedno gledajo kot nabadigatreba ali pa jim posamezni starejši odborniki očetajo, češ, na znate hoditi v hribe, kakor smo nakoč mi. Ta težnja za arhaičnostjo in romantično idiliko je sicer psihanalitično razumljiva, vendar za razvoj slovenskega planinstva škodljiva. Če hoče slovenska planinska organizacija normalno rasti, če se hoče uveljaviti pred svetom, potem mora sistematično vzgajati in pridobivati moderen alpinistični naraščaj. Če ga ne bomo imeli, ne moremo ostati na mestu, kjer sma, ampak bomo zaostali. Vse pomembne planinske organizacije na svetu se z alpinisti reprezentirajo, pa če njihovi ideologi še tako pabijajo moderne plezalske ekstremistične metode. Če mi ne bomo imeli modernih navez, potem se bomo pač odpovedali naši narodni veljavi na tem področju, z drugo besedo napredu, ki ga terjata dialektika življenja.

V zadnjih dveh letnikih je največ alpinističnih člankov tudi zato, ker se sem štejejo tudi članki o ekspedicijah. Glede ekspedicij mislimo tako kot UO PZS. Vsa leta uredništva smo nanje opozorjali in v »Razgledu po svetu« poskrbel skoraj za popolno kroniko in izčrpen komentar k ekspedicijam vseh narodov po svetu. Tu se ne da nič premakniti: ekspedicije so za vse planinske organizacije po svetu izraz njihove kulturne in športne moči, stojte torej tudi pred nami kot naloga in kriterij.

Dalžni smo poročati o njih kot drugod po svetu, saj tudi tu plačujemo davek na svojo majhnost, zamudništvo in na vse, kar iz nje sledi. Nekateri so redakciji očitali, da hodil preveč po svetu, da se premalo posveča domačim goram. Taka graja je dobrodošla, ker se ob njej moramo priboriti iz domače zatohlosti in ozkosti v svetovne horizonte in se preizkušati in uveljaviti v mednarodnem svetu po mednarodnih kriterijih. Dokumentacija o tem mora iziti v našem glasilu, celo brez ozira na njeno kvaliteto, na kvaliteto dozežka in njegovega literarnega izraza. Ponavljam: na vrhovih Kavkaza, Himalaje in Andov so stali z našimi navezami tudi piparji in drenovel, vsi znani in neznani naši ljudje, ki so ljubezen do gora vsodili v srca našim množicam. Prav zato si moramo tudi prizadevati, da bi dokumentacija o naših ekspedicijah vsebovala tudi kritično oceno, kajti napredek je mogoč samo s pozicij objektivne resnice.

Približno tako je tudi z literarno kvaliteto alpinističnih opisov. Ker je Vestnik glasilo delovanja, ni treba, da je alpinist, ki opiše velik vzpon, s katerim dviga kvaliteto in nivo našega alpinizma, enako spreten v pisanju kakor v plezanju. Gre za dokumentacijo in pobudo, ki jo vsebuje opis plezalne ture, za njeno kolportajo in njeno športno ter kulturno vrednost. Tako je z opisi plezalnih tur prav povsod po svetu, ne dosti drugače tudi ne more biti pri nas. Preberimo vse dosedanje Planinske Vestnike, pa bomo temu pritrčili. Seveda je potam vsak literarni talent, ki najde pot v steno in v glasilo, taliko bolj dobrodošel in dragocen, saj s svojim pisanjem bolj mami in mika, obenem pa veča literarno ceno glasila. Napak bi bilo pričakovati, da bi s samo literarno kvaliteto planinskega ali alpinističnega potopisa in opisa že tudi rasla kvantiteta in kvaliteta planinstva in alpinizma. Biti morama veseli, če planine in ves široki kompleks okoli njih postanejo gradivo za umetniško oblikovanje, ne more pa to biti kriterij za večino sodrušnikov organizacijskega glasila. Seveda se redakcija nikoli ni branila dobrega planinskega leposlovja. Prepričani smo tudi, da nabem dober pisec ni ostal pred njenimi vrati in da jih je tudi v zadnjih letih, nekaj starejših in mlajših, takih, da smo jih bili lahko veseli.

Treba je tudi vedeti, da je vsaka revija odvisna od določenega kulturnega kroga, organizacijsko glasilo pa še posebej od poudarka, ki ga organizacija svojemu kulturnemu delu daje. Tu gre za vzajemnost. Če bi preveč odbijali pisce, bi s tem jemali veselje in smisel do javnega nastopa, na drugi strani pa smo odvisni od ljudi, ki se za tematiko glasila zanimajo, so ji kos in imajo nekaj povedati. Dalje: življenje ne čaka, glasilo mora iti vstrie z organizacijo, to je, z ljudmi, z vsemi generacijami, ki so zanjo pomembne. Tudi ta kriterij je neizogiben in nedvomno vpliva in tudi mora vplivati na krog sodrušnikov. To pomeni, da literarni okus, ki se mu današnja planinska literatura hočeš nočeš prilagaja, že davno ni več navdušen za napol romantično napol avanturistično silkanje »napol pesnikov napol gangsterjev«, kakor je plezalce po Alainu Gerbaultu označil pokojni Janez Gregorin, za nacejanje po kočah in za druge obrobne dagodivščine iz Maduschkinih časov, čeprav se te stvari še sem in tja pišejo in tudi za spremembo morda rade bero. Nima smisla klicati za časi, ki

jih ni več med nami. Hribovska romantika je sicer še tu, ne smemo ob njej pozabiti na velika korake, ki jih je naša družba in ves svet naredil v zadnjih 30 letih. Glasilo organizacije je dolžno dati prostor izrazu sodobnosti.

Redakcija se je trudila, da bi del glasila in vsaki številki bil posvečen tudi raznovrstnemu delu PZS, da bi bil vidnejši izraz delovanja po komisijah. Vsaj deloma so to opravile društvene novice in alpinistične novice. Moram povedati, da je vzdrževanje te rubrike vsa leta pomenilo veliko skrb, saj je znano, da je bila registracija vzponov večkrat v stiski, smisla za njeno dokumentacijo v glasilu pa večkrat ni bilo oz. ni bilo njenega disciplinirane nosilca. Savenčevo delo je v zadnjem času prava prelomnica v kulturnejšem aspektu na alpinizem.

Rubrika iz planinske literature je bolj registracija in prikaz inozemskih periodik, kot pa recenzija množice samostojnih publikacij in knjig. Recenzente je težko dobiti, ker inozemski recenzijski izvodov ne dobi recenzent, ampak knjižnica; recenzija torej zavisi od fanatičnih ljubiteljev te literature, reči pa moram, da jih ni lahko najti take, ki bi se recenzije radi lotili. Zato naj mi bo dovoljeno opozoriti na napore uredništva, ki kljub vsemu zbere v tej rubriki vsako leto 30 do 50 prikazov in ocen.

Posebej naj omenim odnos PV do avtorjev iz sosednih republik. Čeprav se poleg »Naših planin« doslej še ni uveljavilo nobeno drugo planinsko glasilo v državi, avtorjev iz drugih republik ni veliko. Redakcija pa stoji na stališču, da je v smislu naših izročil in zaradi vloge, ki jo ima v državi PZS, dolžna dati prostor tudi tem avtorjem, pa tudi avtorjem iz CSSR, SSSR, Poljske in drugih držav, če žele svoje vidnejše storitve v naših Alpah dokumentirati pri nas.

Sem in tja kdo pravi, da je premalo načelnih in ideoloških člankov. Ideologija in svetovni nazor zajemata celotno človeško bit in ji dajeta temeljno stališče do vseh stvari na svetu. Iskaneje posebne skupne miselnosti, ki bi duhovno povezala ljubitelje gora, je najbrž jalova prizadevanje. Gore tudi ne morejo oblikovati svetovnega nazora, pač pa narobe, svetovni nazor, s katerim presojamo svet in človeka, mora prekusiti naš odnos do gora. V zadnjih dveh letih je bilo načelnih člankov 9, vendar niso taki, kot bi si jih spričo našega razvoja želeli. To pa je navsezadnje odraz nerazčiščenih in ne dovolj razsojenih proti-

slovij, v katerih živi in deluje planinstvo.

Nekaj števil, ki so za glasilo tudi karakteristične: V desetletju od 1950 do 1960 je glasilo skočilo od 22 sodelavcev in 262 strani na 94 sodelavcev na 635 straneh, v naslednjih sedmih letnikih pa se je zaradi finančne situacije obseg znatno znižal, tako da obsega do 600 strani, število sodelavcev pa se suče od 70 do 80. Tudi v letu 1965 je bilo publiciranih 25 novih avtorjev, v letu 1966 pa 21. V letu 1965 je tematika obsegala 17 alpinističnih in 22 ekspedicionističnih člankov, prirodoslovje 1, zgodovina 7, jezikoslovje 3, imenstvo 4, jamarstvo 1, varstvo prirode 2, NOB 1, polemika 1, GRS 3, ideologija 5, smučanje 1, geografija 2. Na Julijce se je nanašalo 16 člankov, Savinjske 8, Karavanke 1, Pohorje 1, Zasavje 2, Notranjsko 1, transverzalo 2, Alpe 8, ostali na Kavkaz in Ande.

V letu 1966: planinstvo in alpinistika 18, etnografija 3, prirodoslovje 3, botanika 3, lov 2, geologija 1, planinstvo 2, varstvo narave 6, smučanje 3, zgodovina 6, leposlovje 7, glasba 1, ideologija 6, humor 2, memoari 5, biografije 3, NOB 2, Julijci 17, Savinjske 9, Karavanke 3, Pohorje 2, Zapadni Julijci 2, Beneška Slovenija 1, Kras 2, Notranjska 3, Prokletije 1, Alpe in Kavkaz 14.

Poseben problem so **posebne številke**. Večji del jih imajo skoraj vse planinske revije po svetu. Ni prav, če jih je preveč, ker preveč odrinejo omnibusno orientacijo redakcije in geografsko — pa tudi z drugih vidikov — zožijo tematiko. Bolje manj takih števil, čeprav jim pomena ne moremo zanikati. Težko je prav uveljaviti mladinskih rubriko, ki je v zadnjem času imela naslov »Steze z gor«. Kriterij pestrosti in kriterij literarne kvalitete je težko združiti. Mladí avtorji nujno pišejo šablonsko, ponavljajo pa se tudi ture. Pri 48 straneh, kolikor jih že nekaj let sem na mesec ne smemo prekoračiti, je težko objavljati zgolj propagandno-spodbudne in vzgojne članke. Sicer pa doslej od mladinskih odsekov in komisije ni bilo pritožb, da bi se pred kakim ambicioznim mladim peresom s kakršnokoli kvaliteto zapirala vrata v Vestnik. Če pogledamo na 290 avtorjev od leta 1950 do leta 1961, jih je 92 mladih, torej nekako isti procent, kolikšen je bil procent mladine v PZS, seveda jih je čez palovko takih, ki so se samo iskali, ki jih je privabil natečaj i. p., vendar je vsaj 21 takih, ki jih lahko imenujemo nadarjene pisce planin-

skega žanra, 11 med njimi pa je takih, da jim ne gre odrekati literarno ambicijo in kvaliteto.

Pri objavljanju mladih avtorjev ne more vladati en sam kriterij. Že sama »literarna« kvaliteta ima več kategorij, sama zase posebej velja alpinistična kvaliteta, dalje je upoštevanja vreden geografski kriterij (tema in avtorjevo domače področje) in končno še kriterij spodbude, ki je sam in tja tudi moral obveljaviti v rubrikah »Mladi pišejo« in »Steze z gor«.

Pesmi je bilo v zadnjih letih zelo malo. Uredniški odbor jim ni ravno naklonjen, češ da so povečini vse tematično oddaljene od gora in navadne planinske snovi. Uvedli smo jih zaradi popestritve vsebine in oblike, po zgledu nekaterih velikih planinskih revij, ki so v pogledu pesniške tematike zelo liberalne. Pesniški navdih in pesniško ustvarjanje je zapleteno in razen pri prigodnicah tu ni naročil. V zadnjih dveh desetletjih smo objavili nekatera pesnike, ki so si pozneje drugod pridabili ime, prepričani pa smo, da z nabeno pesmijo nismo zagrešili nobene škoda nad jezikom in kulturo, kaj šele nad planinstvom.

Ovitek, priloge in slike: o krizi naše fotografije je bilo že dovolj povedanega. PZS, propagandna komisija, MK in naša splošna turistična propaganda stoji prad nalogo, da jo spravijo na nekdanjo raven.

Ročimo še, da PV že od leta 1950 izhaja točno ob začetku meseca, vseh 18 let vse do danes. Lanska Bloudkova nagrada PV je bila pošteno prigrarana in zaslužena.

Ni težka najti nove, boljše ideje, težko pa jih je uresničiti, vsaj po sedanjem stanju uredništva v oni sami roki. Ukrepi, ki bi deloma spremenili — ob obstoječem kompleksnem konceptu redakcije — fiziognomijo glasila, bi lahko bili:

več humorističnih člankov in rubrika »Planinski humor«;

žurnalistična popestritev biltenkega dela PV z intervjuji vidnejših planincev, alpinistov, javnih delavcev, z ažurnejšim poročanjem o sejah PZS, PSJ, komisij in s polemiko v spornih zadevah;

organizacija dopisniške mreže po PD za biltenki del;

tiskovna služba pri sekretariatu PZS in v posameznih komisijah.

O vsem tem in podobnem se je v preteklih 18 letih že nekajkrat govorilo in sklepalo. Žal je ostalo v glavnem pri sklepih. Celo za poročila o občnih zborih nismo dobili dopisnikov in smo

bili vsa leta odvisni od roke iz UO PZS. Treba je tudi računati s tem, da ni veliko ljudi, ki bi hlepeli po javnem nastopu z dopisništvom.

Prosimo vse dosedanje naročnike, da nam ostanejo zvesti tudi v prihodnje in da pridobivajo nove naročnike in bralce. Posebej prosimo UO PD in propagandiste, da list naročajo v več izvodih za člane mladinskih odsekov, vsa bralce, sodelavce in člane pa, da sprejmejo naša gornja pojasnila z dobrohotnostjo in kat pobudo za še večjo podporo Planinskemu Vestniku.

Urednik

Zaradi kompletiranja svoje knjižnice bi želel imeti vezan ali nevezan PV letnik 1895 do 1899 in letnik 1903—4. Letnike dobro plačam ali zamenjam za druge letnike in sicer dam dva za enega navedenih:

- 1 kom. letnik 1908,
- 1 kom. letnik 1909,
- 2 kom. letnik 1910,
- 1 kom. letnik 1911,
- 2 kom. letnik 1912,
- 1 kom. letnik 1913,
- 1 kom. letnik 1914.

V primeru, da v bližnji bodočnosti navedenih vestnikov ne bo mogoče zamenjati, so tudi napredaj.

Jože Divjak, Kamnik, Kidričeva 14

Tov. Franc Sušteršič, upokojenec iz Ljubljane, Pražakova 13, je 25. oktobra t. l. podprl finance Planinskega Vestnika z zneskom 25 000 S din. Članu PD Ljubljana-matica in PD Železničar-Ljubljana, aktivnemu planincu in vodniku nedelj-skih planinskih izletov, se za velkodušno darilo iskreno zahvaljujejo PSZ, uprava in uredništvo PV.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1965 IN L. 1966

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1965	Naročniki 1965	Članstvo 1966	Naročniki 1966	Število naročnikov 1965 v ‰	Število naročnikov 1966 v ‰	Porast	Padeč
1.	Ajdovščina	365	27	237	29	7,4	12,2	2	—
2.	APD, Ljubljana	446	22	411	58	4,9	13,2	36	—
3.	»Avtomontaža«, Ljubljana	195	33	185	32	17,0	17,3	—	1
4.	Bled	715	39	457	38	5,5	8,3	—	1
5.	Bohinjska Bistrica	572	22	529	21	3,8	3,9	—	1
6.	Bohinj-Srednja vas	489	40	437	38	8,2	8,7	—	2
7.	»Bohor«, Senovo	462	18	311	20	3,9	6,4	2	—
8.	Bovec	290	14	200	13	4,8	6,5	—	1
9.	Brežice	490	26	230	26	5,3	11,3	—	—
10.	Celje	2 590	188	1 572	189	7,8	12,0	1	—
11.	Cerknica	100	10	150	10	10,0	6,7	—	—
12.	Cerkno	254	16	207	16	6,3	7,7	—	—
13.	Črna-Zerjav	748	13	635	13	1,7	2,0	—	—
14.	Črnomelj	180	8	109	7	4,4	6,4	—	1
15.	Črnuče	347	27	564	26	7,8	4,6	—	1
16.	Dol pri Hrastniku	497	25	396	16	5,0	4,0	—	9
17.	Domžale	655	48	518	47	7,3	9,0	—	1
18.	Dovje-Mojstrana	389	27	330	28	6,9	8,5	1	—
19.	Dravograd	111	2	99	4	1,8	4,0	2	—
20.	Gorje	742	38	659	35	5,1	5,3	—	3
21.	Gornji grad	200	11	112	11	5,5	9,8	—	—
22.	Gornja Radgona	235	26	136	28	11,0	20,6	2	—
23.	Gozd-Martuljk	141	4	116	5	2,8	4,3	1	—
24.	Hrastnik	820	23	959	21	2,8	2,2	—	2
25.	Idrija	785	41	791	36	5,3	4,5	—	5
26.	Ilirska Bistrica	120	9	65	11	7,5	16,9	2	—
27.	Javornik	849	55	776	47	6,5	7,0	—	8
28.	Jesenice	1 399	120	1 268	153	8,6	12,0	33	—
29.	Jezerško	69	15	47	15	23,0	31,9	—	—
30.	Kamnik	1195	172	773	156	14,4	20,2	—	16
31.	Kobarid	182	12	224	13	6,6	5,8	1	—
32.	Kočevje	194	5	197	10	2,6	5,0	5	—
33.	Koper	439	81	369	77	18,5	20,8	—	4
34.	Kostanjevica	102	7	190	6	6,9	3,2	—	1
35.	»Kozjak«, Maribor	773	49	505	44	6,3	8,7	—	5
36.	Kranj	2 239	332	1 821	264	14,8	14,5	—	68
37.	Kranjska gora	209	21	183	20	10,0	10,9	—	1
38.	Križe	369	12	338	35	3,2	10,4	23	—
39.	»Kum«, Trbovlje	452	23	276	22	5,1	7,9	—	1
40.	Laško	700	50	525	44	7,1	8,38	—	6
41.	»Lisca«, Sevnica	856	75	620	55	8,7	8,8	—	20
42.	Litija	608	28	421	25	4,6	5,9	—	3
43.	»Litostroj«, Ljubljana	612	70	404	59	11,4	14,6	—	11
44.	Ljubljana-matica	10 769	1 274	9 835	1 290	11,8	13,1	16	—
45.	Ljubno	180	10	101	11	5,5	11,9	1	—
46.	Ljutomer	234	6	225	7	2,5	3,1	1	—
47.	Luče	187	25	73	18	13,3	24,6	—	7
48.	Majšperk	148	5	125	5	3,3	4,0	—	—
49.	Maribor-Matica	2 405	275	2 000	254	10,1	12,7	—	21
50.	»Mariborski tisk«, Maribor	—	—	4	—	—	—	—	—
51.	Medvode	692	64	630	61	9,2	9,7	—	3
52.	Mengeš	669	41	666	39	6,1	5,8	—	2
53.	Mežica	1 253	30	1 038	29	2,4	2,8	—	1
54.	Mozirje	309	20	242	18	6,5	7,4	—	2
55.	MTT Maribor	621	9	465	8	1,5	1,7	—	1
56.	Murska Sobota	367	8	141	11	2,2	7,8	3	—
57.	Nova Gorica	580	48	553	58	8,3	10,5	10	—
58.	Novo mesto	418	25	290	29	6,0	10,0	4	—
59.	»Obrtnik«, Ljubljana	300	2	300	2	0,7	0,7	—	—

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1965	Naročniki 1965	Članstvo 1966	Naročniki 1966	Število naročnikov 1965 v ‰	Število naročnikov 1966 v ‰	Porast	Padeč
60.	«Oljka», Polzela	77	10	66	7	13,0	10,6	—	3
61.	Oplotnica	230	3	141	4	1,3	2,8	1	—
62.	Ormož	201	23	62	22	11,4	35,5	—	1
63.	Podbrdo	293	8	353	12	2,7	3,4	4	—
64.	Poljčane	313	29	305	25	9,3	8,2	—	4
65.	Postojna	348	23	272	21	6,6	7,7	—	2
66.	Prevalje	970	37	716	35	3,8	4,9	—	2
67.	PTT — Ljubljana	1 447	38	975	57	2,6	5,8	19	—
68.	PTT — Maribor	409	9	306	12	2,2	3,9	3	—
69.	Ptuj	361	18	229	18	5,0	7,8	—	—
70.	Radeče	264	30	221	30	13,6	13,6	—	—
71.	Radlje	101	13	97	11	12,8	11,3	—	2
72.	Radovljica	1 298	76	1 040	82	5,8	7,8	6	—
73.	«Rašica», Šentvid	417	53	331	38	12,7	11,5	—	15
74.	Ravne	662	47	431	44	7,5	10,2	—	3
75.	Rimske Toplice	352	10	291	9	3,8	3,1	—	1
76.	Ruše	950	73	831	74	7,7	8,9	1	—
77.	Sežana	191	29	170	32	15,2	18,2	3	—
78.	Slovenska Bistrica	377	11	153	9	3,0	5,8	—	2
79.	Slovenjgradec	238	26	255	24	10,9	9,4	—	2
80.	Slovenske Konjice	574	16	469	12	2,8	2,5	—	4
81.	Solčava	159	18	127	18	11,3	14,2	—	—
82.	Šentjur pri Celju	350	14	215	13	4,0	6,0	—	1
83.	Škofja Loka	1 404	80	1 136	79	5,7	6,2	—	1
84.	Šoštanj	715	26	565	21	3,6	3,7	—	5
85.	TAM, Maribor	1 389	118	885	138	8,5	15,6	20	—
86.	Tolmin	509	51	460	54	10,0	11,7	3	—
87.	Trbovlje	1 140	61	881	63	5,4	7,2	2	—
88.	Tržič	735	76	621	69	10,3	11,1	—	7
89.	Velenje	560	32	570	35	5,7	6,1	3	—
90.	Vipava	19	9	6	6	47,4	100,0	—	3
91.	Vrhnika	510	40	570	36	7,8	6,3	—	4
92.	Vuzenica	102	3	62	3	2,9	4,8	—	—
93.	Zabukovica	423	7	347	6	1,6	1,7	—	1
94.	Zagorje	1 606	18	637	19	1,6	2,9	1	—
95.	Zreče	250	4	67	5	1,6	7,5	1	—
96.	«Železničar», Ljubljana	863	67	617	65	7,8	10,5	—	2
97.	«Železničar», Maribor	506	36	400	32	7,1	8,0	—	4
98.	Železniki	354	18	330	18	5,1	5,4	—	—
99.	«Žižnica», Ljubljana	87	9	120	9	11,4	7,5	—	—
100.	Žiri	469	17	341	10	3,6	2,9	—	7
		65 000	5 012	52 721	4 940	—	—	213	285
	Trst-Gorica		105		103			—	2
	Beograd		36		34			—	2
	Zagreb		77		72			—	5
	Republiška plan. dr.		36		36			—	—
	Ostale republike		99		86			—	13
	Inozemski naročniki		82		87			5	—
	Zamena z inozemstvom		36		39			3	—
	Zamena v državi		36		38			2	—
	Razni		276		276			—	—
			5 795		5 711			223	307

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1966

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	131	54	52	237
2.	Akademsko PD Ljubljana	102	295	14	411
3.	Avtomontaža Ljubljana	150	25	10	185
4.	Bled	349	72	36	457
5.	Bohinjska Bistrica	300	93	136	529
6.	Bohinj — Srednja vas	200	144	93	437
7.	Bohor Senovo	135	17	159	311
8.	Bovec	107	37	56	200
9.	Brežice	76	49	105	230
10.	Celje	958	426	188	1 572
11.	Cerknica	50	50	50	150
12.	Cerkno	139	35	33	207
13.	Črna na Koroškem	377	95	163	635
14.	Črnomelj	55	37	17	109
15.	Črnuče	331	141	92	564
16.	Dol pri Hrastniku	283	54	59	396
17.	Domžale	297	85	136	518
18.	Dovje-Mojstrana	199	90	41	330
19.	Dravograd	87	2	10	99
20.	Gorje pri Bledu	396	133	130	659
21.	Gornji grad	64	18	30	112
22.	Gornja Radgona	95	17	24	136
23.	Gozd Martuljk	67	14	35	116
24.	Hrastnik	630	69	260	959
25.	Idrija	252	326	213	791
26.	Ilirska Bistrica	40	15	10	65
27.	IMPOL Slovenska Bistrica	113	36	4	153
28.	Javornik — Koroška Bela	600	122	54	776
29.	Jesenice na Gorenjskem	956	202	110	1 268
30.	Jezerško	28	3	16	47
31.	Kamnik	395	147	231	773
32.	Kobarid	119	59	46	224
33.	Kočevje	169	18	10	197
34.	Koper	196	137	36	369
35.	Kostanjevica na Krki	110	10	70	190
36.	Kozjak Maribor	300	133	72	505
37.	Kranj	1 052	392	377	1 821
38.	Kranjska gora	89	72	22	183
39.	Križe	279	32	27	338
40.	Kum Trbovlje	232	16	28	276
41.	Laško	452	45	28	525
42.	Lisca Videm-Krško	449	56	115	620
43.	Litija	250	21	150	421
44.	Litostroj Ljubljana	321	39	44	404
45.	Ljubljana-matica	5 991	3 175	679	9 845
46.	Ljubno ob Savinji	47	20	34	101
47.	Ljutomer	98	30	97	225
48.	Luče ob Savinji	53	5	15	73
49.	Majšperk	69	9	47	125
50.	Maribor-matica	1 100	500	400	2 000
51.	Mariborski tisk Maribor*	4	—	—	—
52.	Medvode	441	171	18	630
53.	Janeza Trdine Mengeš	275	181	210	666
54.	Mežica	703	99	236	1 038
55.	Mozirje	162	55	25	242
56.	MTT Maribor	301	119	45	465
57.	Murska Sobota	42	82	17	141
58.	Nova Gorica	267	96	190	553
59.	Novo mesto	235	24	31	290
60.	Obrtnik Ljubljana	250	30	20	300

DRUŠTVA

VRSTA ČLANSTVA

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
61.	Oplotnica	87	14	40	141
62.	Ormož	37	17	8	62
63.	Podbrdo	220	63	70	353
64.	Poljčane	224	32	49	305
65.	Polzela	36	15	15	66
66.	Postojna	129	92	51	272
67.	Prevalje	517	88	111	716
68.	PIT Ljubljana	747	146	82	975
69.	PTT Maribor	264	16	26	306
70.	Ptuj	99	120	10	229
71.	Radeče pri Zidanem mostu	157	45	19	221
72.	Radlje ob Dravi	48	32	17	97
73.	Radovljica	705	148	187	1 040
74.	Rašica Šentvid	211	92	28	331
75.	Ravne na Koroškem	334	47	50	431
76.	Rimske Toplice	166	68	57	291
77.	Ruše pri Mariboru	410	180	241	831
78.	Sežana	90	38	42	170
79.	Slovenj gradec	132	96	27	255
80.	Slovenske Konjice	154	19	296	469
81.	Solčava	55	20	52	127
82.	Šentjur pri Celju	60	95	60	215
83.	Škofja Loka	897	152	87	1 136
84.	Šoštanj	279	116	170	565
85.	TAM Maribor	582	151	152	885
86.	Tolmin	326	89	45	460
87.	Trbovlje	524	89	268	881
88.	Tržič	460	95	66	621
89.	Velenje	365	131	74	570
90.	Vipava	5	1	—	6
91.	Vrhnika	206	194	170	570
92.	Vuzenica	42	15	5	62
93.	Zabukovica	258	51	38	347
94.	Zagorje ob Savi	400	118	119	637
95.	Zreče	30	7	30	67
96.	Železničar Ljubljana	412	136	69	617
97.	Železničar Maribor	324	41	35	400
98.	Za Selško dolino Železniki	250	45	35	330
99.	Žičnica Ljubljana	100	10	10	120
100.	Žiri nad Škofjo Loko	150	29	162	341
Skupaj:		32 510	11 482	8 729	52 721
V letu 1965:		38 145	16 349	10 506	65 000
V letu 1966:		32 510	11 482	8 729	52 721
Razlika: —		5 635	— 4 867	— 1 777	— 12 279

* Društva ustanovljena šele 5. novembra 1966, zato bo realno število članov prikazano šele v statistiki za leto 1967.

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1966

Tek. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1966	
		iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	sub- vencija PZS	ostale sub- vencije		poso- jilo
		N din	ur	N din	N din	N din		N din
1. Ajdovščina	—	—	—	—	—	—	—	
2. Akademsko PD Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—	
3. Avtomontaža Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—	
4. Bled	200,00	—	—	—	—	—	200,00	
5. Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—	
6. Bohinj — Srednja vas	771,00	—	—	—	—	—	771,00	
7. Bohor Senava	56,40	226	452,00	—	—	—	508,40	
8. Bovec	—	—	—	—	—	—	—	
9. Brežice	—	—	—	—	—	—	—	
10. Celje	1 260,80	—	—	—	—	—	1 260,80	
11. Cerknica	—	—	—	—	—	—	—	
12. Cerkno	—	—	—	—	—	—	—	
13. Črna na Koroškem	7 336,83	—	—	—	—	—	7 336,83	
14. Črnomelj	—	—	—	—	—	—	—	
15. Črnuče pri Ljubljani	—	—	—	—	—	—	—	
16. Dol pri Hrastniku	186,00	255	510,00	—	—	—	696,00	
17. Domžale	295,00	135	675,00	—	—	—	970,00	
18. Dovje — Mojstrana	—	124	620,00	—	—	—	620,00	
19. Dravograd	—	—	—	—	—	—	—	
20. Gorje pri Bledu	142,50	104	520,00	—	—	—	662,50	
21. Gornji grad	100,22	59	230,00	—	800,00	—	1 130,22	
22. Gornja Radgona	—	—	—	—	—	—	—	
23. Gozd Martuljk	50,00	100	500,00	—	—	—	550,00	
24. Hrastnik	—	—	—	—	—	—	—	
25. Idrija	—	—	—	—	—	—	—	
26. Ilirska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—	
27. IMPOL Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—	
28. Javornik — Koroška Bela	175,00	—	—	120,00	—	—	295,00	
29. Jesenice	142,60	125	812,50	—	—	—	955,10	
30. Jezersko	—	45	225,00	—	—	—	225,00	
31. Kamnik	—	653	3 918,00	—	—	—	3 918,00	
32. Kobarid	—	—	—	—	—	—	—	
33. Kočevje	75,40	172	698,00	—	—	—	763,40	
34. Koper	274,03	30	150,00	—	—	—	424,03	
35. Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—	—	
36. Kozjak Maribor	—	—	—	—	—	—	—	
37. Kranj	408,00	40	320,00	—	—	—	728,00	
38. Kranjska gora	—	—	—	—	—	—	—	
39. Križe pri Trziču	350,00	50	300,00	—	—	—	650,00	
40. Kum Trbovlje	—	—	—	—	—	—	—	
41. Laško	1 424,96	—	—	—	—	—	1 424,96	
42. Lisca Videm-Krško	—	50	125,00	—	4 035,00	—	4 160,00	
43. Litija	—	—	—	—	—	—	—	
44. Litostroj Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—	
45. Ljubljana-matica	—	—	—	—	—	—	—	
46. Ljubno ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—	
47. Ljutomer	—	—	—	—	—	—	—	
48. Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—	
49. Majšperk	—	—	—	—	—	—	—	
50. Maribor-matica	418,00	190	950,00	—	—	—	1 368,00	
51. Mariborski tisk Maribor*	—	—	—	—	—	—	—	
52. Medvode	—	—	—	—	—	—	—	
53. Janeza Trdine Mengeš	—	—	—	—	—	—	—	
54. Mežica	—	—	—	—	—	—	—	
55. Mozirje	—	—	—	—	—	—	—	
56. MIT Maribor	50,00	20	80,00	—	—	—	130,00	
57. Murska Sobota	85,74	1 024	7 168,00	—	—	—	7 253,74	
58. Nova Gorica	—	42	336,00	—	—	—	336,00	
59. Novo mesto	500,00	100	300,00	—	—	—	800,00	

Tek. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1966	
		iz	prosto-	v	sub-	ostale		
		lastnih sredstev	voljno delo	vrednosti	stancija PZS	substancije		
		N din	ur	N din	N din	N din	N din	N din
60.	Obrtnik Ljubljana	13 096,91	—	—	—	42 158,83	59 050,00	114 305,74
61.	Oplotnica	200,00	—	—	—	—	—	200,00
62.	Ormož	120,00	70	280,00	—	—	—	400,00
63.	Podbrdo	100,00	750	350,00	—	—	—	450,00
64.	Poljčane	—	—	—	—	—	—	—
65.	Polzela	—	—	—	—	—	—	—
66.	Postojna	—	320	1 500,00	—	2 100,00	—	3 600,00
67.	Prevalje	—	52	104,00	—	—	—	104,00
68.	PIT Ljubljana	454,15	230	2 070,00	—	—	—	2 524,15
69.	PIT Maribor	—	—	—	—	2 000,00	—	2 000,00
70.	Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
71.	Radeče pri Zidanem mostu	20,00	37	266,00	—	—	—	296,00
72.	Radlje ob Dravi	—	—	—	—	—	—	—
73.	Radovljica	560,00	210	630,00	—	—	—	1 190,00
74.	Rašica Šentvid	—	—	—	—	—	—	—
75.	Ravne na Koroškem	—	100	500,00	—	—	—	500,00
76.	Rimske Toplice	—	—	—	—	—	—	—
77.	Ruše pri Mariboru	348,51	100	500,00	—	—	—	848,51
78.	Sežana	42,15	20	100,00	—	—	—	142,15
79.	Slovenjgradec	405,00	—	—	—	—	—	405,00
80.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—
81.	Solčava	—	30	90,00	—	—	—	90,00
82.	Sentjur pri Celju	120,00	195	780,00	—	—	—	900,00
83.	Škofja Loka	—	—	—	—	—	—	—
84.	Šoštanj	581,50	—	—	—	—	—	581,50
85.	TAM Maribor	—	—	—	—	—	—	—
86.	Talmin	345,00	80	200,00	—	—	—	545,00
87.	Trbovlje	210,00	52	300,00	—	2 000,00	—	2 510,00
88.	Trzin	1 384,20	450	2 250,00	—	—	—	3 634,20
89.	Velenje	—	—	—	—	—	—	—
90.	Vipava	309,45	34	216,00	—	—	—	525,45
91.	Vrhnika	—	—	—	—	—	—	—
92.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—
93.	Zabukovica	20,00	6	24,00	—	—	—	44,00
94.	Zagorje ob Savi	323,00	—	—	—	—	—	323,00
95.	Zreče	—	—	—	—	—	—	—
96.	Železničar Ljubljana	60,00	80	320,00	—	—	—	380,00
97.	Železničar Maribor	—	—	—	—	—	—	—
98.	Za Selško dolino v Železnikih	150,00	—	—	—	—	—	150,00
99.	Zičnica Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
100.	Žiri nad Škofjo Loko	150,00	32	130,00	—	—	—	280,00
Skupaj:		33 382,35	5 714	29 489,50	120,00	53 093,83	59 050,00	175 135,68
V letu 1965:		15 450,67	4 345	16 082	—	4 930	—	36 462,67
V letu 1966:		33 382,35	5 714	29 489,50	120,00	53 093,83	59 050,00	175 135,68
Razlika:		+17 931,68	+1 369	+13 407,50	+120,00	+48 163,83	+59 050,00	+138 673,01

* Društvo ustanovljeno šele 5. 11. 1966.

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosto-
			lastnih	voljno
			sredstev	delo
			N din	ur
1.	Ajdovščina	Koča na Čavnu	16 743,00	—
		Koča pri izviru Hublja	1 114,00	—
2.	Avtomontaža Ljubljana	Koča pod Vaglom	7 640,51	1 200
3.	Bled	Okrepčevalnica na Straži	4 137,44	—
		Blejska koča na Lipanci	1 000,00	—
4.	Bohinj-Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	867,00	—
		Koča pod Bogatinom	4 708,00	—
		Koča na Uskovnici	—	—
5.	Bohor, Senovo	Koča na Bohorju	1 520,00	250
6.	Bovec	Koča Petra Skalarka na Kaninu	—	—
7.	Celje	Dom v Logarski dolini	401,90	—
		Mozirska koča na Golteh	3 671,00	—
		Celjska koča	1 094,54	—
8.	Črnuče pri Ljubljani	Gradnja doma na Mali planini	11 780,36	3 323
9.	Dol pri Hrastniku	Dom v Gorah	22 733,47	38
10.	Domžale	Gradnja dependanse Doma na Vel. planini	4 221,00	165
11.	Gorje pri Bledu	Tržaška koča na Doliču	758,70	108
		Dom Planika pod Triglavom	928,03	83
12.	Gornji grad	Dom na Menini planini	266,78	—
13.	Ilirska Bistrica	Zavetišče na Vel. Snežniku	133,00	—
		Gradnja zavetišča na Svinščakah	—	110
14.	Javornik-Koroška Bela	Dom Pristava na Javorniškem ravtu	1 054,10	—
		Dom Valentina Staniča pod Triglavom	22 444,52	—
		Kovinarska koča na Zasipski planini	2 467,69	—
15.	Jesenice	Erjavčeva koča na Vršiču	3 732,40	650
		Gradnja Tičarjevega doma na Vršiču	132 483,08	3 125
		Koča pri izviru Soče	426,39	320
		Gradnja bivaka na Zadnjem Voglu	884,35	260
		Zavetišče pod Špičkom	—	240
		Bivak IX (Koča v Martuljku)	501,24	150
16.	Postaja GRS Jesenice	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	1 300,00	180
17.	Odbor za gradnjo Prešernove koče na Stolu, Jesenice	Gradnja Prešernove koče na Stolu	20 300,00	—
18.	Jezerško	Češka koča na Sp. Ravneh	460,00	70
19.	Kamnik	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	2 884,30	—
		Koča na Jermanovih vratih	877,19	—
		Koča na Starem gradu	5 716,71	—
		Dom na Polomu	230,00	—
20.	Kostanjevica na Krki	Planinski dom Kozjak	6 390,51	425
21.	Kozjak, Maribor	Dom Kokrskega odreda na Kališču	8 992,36	240
22.	Kranj	Planinski hotel na Šmarjetni gori	—	—
		Dom na Krvavcu	—	—
		Bivak v Kočni	800,00	189
23.	Lisca, Videm-Krško	Tončkov dom na Lisci	6 904,00	40
24.	Litostroj, Ljubljana	Koča na Soriški planini	57 758,46	180
25.	Ljubljana-matica	Dom v Kamniški Bistrici	3 647,87	—
		Koča pri Savici	805,56	—
		Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	4 328,30	—
		Triglavski dom na Kredarici	6 979,35	—
26.	Luče ob Savinji	Koča na Loki pod Raduho	2 951,00	—
27.	Maribor-matica	Ribniška koča na Pohorju	4 944,00	120
		Koča na Pesniku	196,00	82
		Mariborska koča na Pohorju	2 626,00	140
		Koča na Zavarjevem vrhu	336,00	80
28.	Medvode	Planinski dom Tamar	5 516,96	—
		Slavkov dom na Golem brdu	17 510,57	—
29.	Janeza Trdine, Mengeš	Mengeška koča	23 504,00	150

INVESTICIJ V LETU 1966

Investirano					
v vrednosti	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1966
N din	N din	N din	N din	N din	N din
—	—	—	—	—	16 743,00
—	—	—	—	—	1 114,00
12 000,00	—	—	—	—	19 640,51
—	—	—	—	—	4 137,44
—	—	—	—	—	1 000,00
—	—	—	—	—	867,00
—	—	—	—	—	4 708,00
500,00	—	—	—	55 343,00	55 343,00
—	—	2 196,32	—	—	2 020,00
—	—	—	—	—	2 196,32
—	—	—	—	100 000,00	100 401,90
—	—	—	—	—	3 671,00
19 938,00	10 000,00	—	—	—	1 094,54
190,00	—	—	—	—	41 718,36
1 237,00	—	—	—	—	22 923,47
540,00	—	500,00	—	—	5 458,00
415,00	—	—	—	—	1 798,70
—	—	—	—	—	1 343,03
—	—	—	—	—	266,78
550,00	8 100,00	—	—	—	133,00
—	—	—	—	—	8 650,00
—	—	2 000,90	—	—	1 054,10
—	—	—	—	—	24 445,42
3 250,00	—	—	—	—	2 467,69
15 625,00	—	—	—	—	6 982,40
1 600,00	—	—	—	237 157,22	385 265,30
1 560,00	—	—	—	—	2 026,39
1 440,00	—	—	—	—	2 444,35
1 125,00	—	—	—	—	1 440,00
900,00	—	—	—	—	1 626,24
—	—	30 000,00	—	—	2 200,00
—	—	—	—	—	50 300,00
350,00	—	—	—	500,00	1 310,00
—	—	6 098,16	—	—	8 982,46
—	—	—	—	—	877,19
—	—	—	—	—	5 716,71
1 275,00	—	—	—	—	230,00
1 920,00	—	—	—	—	7 665,51
—	—	—	—	—	10 912,36
1 512,00	—	—	—	340 000,00	340 000,00
100,00	—	—	—	7 550,00	7 550,00
900,00	50 988,30	—	—	—	2 312,00
—	—	—	—	—	7 004,00
—	—	—	—	61 958,84	109 646,76
—	—	—	—	—	65 606,71
—	—	—	20 058,22	—	805,56
—	—	25 000,00	—	—	24 386,52
—	—	—	—	—	31 979,35
600,00	—	—	—	—	2 951,00
410,00	—	—	—	—	5 544,00
700,00	—	—	—	—	606,00
400,00	—	—	—	—	3 326,00
—	—	—	—	—	736,00
—	—	—	—	—	5 516,96
750,00	—	—	—	—	17 510,57
—	—	—	—	—	24 254,00

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prsto-
			lastnih	voljno
			sredstev	delo
			N din	ur
30.	Mežica	Zavetišče Helena	10 256,54	—
		Koča na Pikovem	—	400
		Dom na Peci	5 092,13	800
31.	Murska Sobota	Adaptacija koče Dolič	292,05	82
32.	Podbrdo	Gradnja Doma Zorka Jelinčiča na Črni prsti	—	—
33.	Poljčane	Dom na Boču	4 300,60	—
34.	Postojna	Koča Mladika na Pečni rebri	1 716,81	—
		Vojkova koča na Nanosu	2 307,93	—
35.	Prevalje	Dom na Uršji gori	5 000,00	1 747
36.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	—	450
37.	PTT Maribor	Poštarska koča pod Plešivcem	—	1 230
38.	Radeče pri Zid. mostu	Gašparjeva koča pod Vel. Kozjem	1 307	310
		Zasavska koča na Prehodavcih	915,94	—
39.	Radovljica	Adaptacija Koče na Goški ravni (Jelovica)	14 805,00	250
		Valvazorjev dom pod Stolom	2 930,00	112
		Roblekov dom na Begunjščici	2 962,00	50
40.	Rašica, Šentvid	Zavetišče na Rašici	2 223,10	114
41.	Ravne na Koroškem	Koča na Naravskih ledinah	4 070,28	3 380
42.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	4 510,81	—
43.	Ruše pri Mariboru	Ruška koča (Tinotov dom)	5 751,00	—
44.	Slovenj Gradec	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	—	—
45.	Sentjur pri Celju	Dom na Resevni	240,00	150
46.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	1 860,48	—
47.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	8 091,28	—
48.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	19 028,98	920
49.	Tržič	Dom na Zelenici	73 034,70	—
		Dom na Kofcah	2 245,07	—
		Dom pod Storžičem	960,00	—
		Koča na Dobriči	6 156,95	350
		Lokal v Tržiču	2 127,16	—
50.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	1 000,00	30
51.	Vipava	Furlanovo zavetišče pri Abramcu na Nanosu	1 125,36	120
52.	Vrhnika	Zavetišče na Planini	1 720,00	172
53.	Zabukovica	Gradnja Doma na Homu	7 619,28	3 100
54.	Zagarje ob Savi	Koča na Zasavski gori	1 190,00	—
		Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	1 607,00	—
55.	Železničar, Ljubljana	Gradnja Doma na Vogarju	7 286,00	1 360
56.	Za Selško dolino, v Železnikih	Adaptacija Koče na Ratitovcu	19 101,58	302
57.	Žiri nad Škofjo Loko	Dom na Goropekah	35 000,00	—
S k u p a j			691 506,67	27 347
V letu 1965:			711 389,65	21 272
V letu 1966:			691 506,67	27 347
Razlika:			— 19 882,98	+ 6 075

Investirana

v vrednosti	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1966
N din	N din	N din	N din	N din	N din
—	—	—	—	—	10 256,54
2 000,00	—	—	—	—	2 000,00
4 000,00	—	—	—	—	9 092,13
574,00	—	—	—	—	866,05
—	—	101 551,41	—	—	101 551,41
—	—	—	—	49 000,00	53 300,60
—	—	—	—	—	1 716,81
—	1 355,20	—	—	—	3 663,13
3 494,00	—	—	—	—	8 494,00
2 700,00	—	—	—	—	2 700,00
6 150,00	—	—	—	—	6 150,00
930,00	1 700,00	—	—	—	3 937,00
—	—	400,00	—	—	1 315,94
750,00	—	—	—	—	15 555,00
336,00	—	—	—	—	3 266,00
150,00	—	—	—	—	3 112,00
456,00	—	—	—	—	2 679,10
—	—	—	—	—	28 370,28
—	—	—	—	—	4 510,81
—	—	—	—	—	5 751,00
24 300,00	—	—	—	13 000,00	13 000,00
600,00	—	—	—	—	840,00
—	1 200,00	—	—	—	3 060,48
6 000,00	12 000,00	—	—	—	8 091,28
—	—	—	—	1 988,72	39 017,70
—	—	—	—	—	73 034,70
—	—	—	—	—	2 245,07
—	—	—	—	—	960,00
1 750,00	—	—	—	—	7 906,95
—	—	—	—	—	2 127,16
300,00	—	—	—	—	1 300,00
720,00	—	—	—	—	1 845,36
516,00	—	—	—	—	2 236,00
12 400,00	—	—	—	—	20 019,28
—	—	—	—	—	1 190,00
—	—	—	—	—	1 607,00
5 440,00	14 700,00	—	4 000,00	25 801,00	57 227,00
755,10	—	—	—	—	19 856,68
—	—	—	—	—	35 000,00
144 108,10	100 043,50	167 746,79	24 058,22	892 298,78	2 019 762,06
87 662,70	190 706,86	68 258,08	50 929,80	1 634 052,73	2 742 999,82
144 108,10	100 043,50	167 746,79	24 058,22	892 298,78	2 019 762,06
+ 56 445,40	— 90 663,36	+ 99 488,71	— 26 871,58	— 741 753,95	— 723 237,76

PREGLED PLANINSKO SMUČARSKIH NESREČ IN PO

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	2. 1.	Na južnem pobočju Košute	Janka Sušnik	—	29. 8. 1938	—
2.	3. 1.	Pri Erjavčevi koči na Vršiču	Vanja Welle	študentka	3. 1. 1942	Novo mesto
3.	6. 1.	Na poti pod Malo planino	N. Kuralt	upokojenka	—	Kamnik
4.	17. 1.	Lepa Komna	Milena Šolar	študentka	17. 2. 1946	Ljubljana
5.	23. 1.	Pri Ravnjaku pod Uršlje gore	Mirko Matjaž	učenec	1. 11. 1949	Leše
6.	24. 1.	Na Planini na Kraju	Ivo Gorjup	dijak	10. 8. 1952	Ljubljana
7.	25. 1.	Na Lipanci	Martin Valentar	oskrbnik planinske kočje	26. 9. 1908	Lipce
8.	26. 1.	Na Gojski planini	Milena Cvjetič	profesor	8. 11. 1938	Osijek
9.	31. 1.	Na stiku Jeseniške in Han-zove poti v Prisojniku	Peter Ravnikar	študent	18. 3. 1945	Jesenice
			Miha Mrak	študent	5. 5. 1944	Lesce
10.	1. 2.	Na planini na Kraju	Milena Knez	učiteljica	27. 11. 1938	Ljubljana
11.	6. 2.	Na mladinskem turnem smučarskem pohodu okrog Uršlje gore	Leo Zemljčič	učenec	8. 11. 1953	Prevalje
12.	17. 2.	Na Peci	Krista Kraigher	uslužbenka	1. 7. 1911	Škale pri Velenju Slovenj Gradec Lomenišče
			Niko Kral	miz. tehnik	6. 12. 1942	
			Ivan Simončič	miličnik	15. 8. 1938	
13.	20. 2.	Na Peci	Roman Jurhar	električar	26. 8. 1943	Mežica
14.	5. 3.	Pod Bogatinom	Maršanka Zupan	uslužbenka	19. 9. 1931	Jesenice
15.	20. 3.	Na plazu pod Tursko goro	Božidar Kladnik	—	23. 4. 1947	Ljubljana
16.	20. 3.	Na plazu na Vršiču	Mario Rucavina	—	21. 5. 1936	Trst
17.	30. 3.	Na Vogarju	Stevan Stevanovič	delavec	20. 6. 1939	Dragoljevec Brčko
18.	3. 4.	V grapi pod Erjavčovo kočjo na Vršiču	Matko Zbontar	—	24. 9. 1937	Javornik
19.	1. 5.	Na Okrešlju	Mare Kavčič	—	7. 9. 1949	Ljubljana
20.	1. 5.	Na plazu pod Dedcem	Slavko Kojc	avtoklepar	8. 6. 1942	Maribor
21.	1. 5.	Pod Bogatinom	Ladi Medvešček	učenec	18. 7. 1952	Peru
22.	2. 5.	Na Velem polju	Marjan Praček	profesor	14. 2. 1927	Jesenice
23.	5. 6.	V Sandi Wissiakovi smeri v severni Triglavski steni	Pavel Grešak	uslužbenec	20. 1. 1942	Laško
24.	12. 6.	Pod lovsko kočjo v Mali Pišnici	dr. Ivan Tomšič	univ. prof.	31. 11. 1902	Ljubljana

IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1966

SREČENCI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije N din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Tržič, Blejska 3	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	381,00
Jug.	Ljubljana, Vodovodna 28	padec pri smučanju	poškodba desnega kolena	40,00
Jug.	Kamnik, Mekinje	pri hoji v dolino zdrsnila in padla	poškodba gležnja leve noge	60,00
Jug.	Ljubljana, Ptujška 30	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	60,00
Jug.	Leše pri Prevaljah št. 66	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	—
Jug.	Ljubljana, Davinska 9	padec pri smučanju	zlom desne noge in poškodba leve noge pod kolonom	60,00
Jug.	Lipanca	padec pri smučanju	kompliciran zlom leve noge v gležnju	1 134,00
Jug.	Osijek	padec pri smučanju	izpah desne noge v kolenu	116,80
Jug.	Ljubljana, Študentsko naselje blok VI	ker sta izgubila orientacijo in nista bila primerno opremljena, sta prislino bivakirala v steni	brez poškodbe	370,40
Jug.	Radevljica, Cankarjeva 5			
Jug.	Ljubljana, Glavarjeva 27	padec pri smučanju	izpah leve noge v kolenu	45,00
Jug.	Prevalje	padec pri smučanju	spiralni zlom leve noge	—
Jug.	Maribor	padci pri smučanju na zimskem reševalnem tečaju	zlom reber na desni strani prsnega koša	—
Jug.	Slovenjgradec		zlom desne noge v gležnju	
Jug.	Mežica		zlom leve noge v gležnju	
Jug.	Mežica 185	padec pri smučanju	poškodba kolena desne noge	—
Jug.	Jesenice, Trg revolucije 9	padec pri smučanju	zlom desne noge nad gležnjem	45,00
Ital.	Ljubljana, Vrtača 4	padec pri smučanju	spiralni zlom leve krače	100,00
Jug.	Trst, Via Vespucci 4	padec pri smučanju	zlom desne noge v golenu	165,00
Jug.	Zalog pri Ljubljani	pri povratku z dela pri planinski koči šel v dolino po bližnjici-drži, kjer pa je zaradi neprimerne obutve zdrsnil in padel čez skalo	smrtna	124,20
Jug.	Jesenice, Cankarjeva 17	padec pri smučanju	izpah gležnja in kolena desne noge	161,47
Jug.	Ljubljana	zbolel na prvomajskih smučarskih tekmah	bolečine v trebuhu	60,00
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	zlom desne noge nad gležnjem	480,00
Jug.	Ljubljana, Rožna dolina XVII/9	padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolonom	60,00
Jug.	Jesenice, Na Murovi 19	padec pri smučanju	poškodba leve noge	—
Jug.	Laško	med plezanjem se mu je izpulil oprimek, zato je padel 60 m v globino, vendar ga je soplezalec v navezi obdržal na vrvi	poškodbe na glavi in kolenu, izpah noge in udarci po vsem telesu	900,00
Jug.	Ljubljana, Levstikova 9	pri povratku z izleta zgrešil pot in zašel na zelo težak teren, kjer je zdrsnil in padel čez skalo okrog 7 m v globino	nalomljena hrbtenica	270,00

Zap. št.	Datum	Kraj nasreče	Ime in priimek	poklic	rajen	rojstni kraj
25.	26. 6.	V severni steni Štajerske Rinke	Cene Grčar Drago Geršak	— študent	1943 1944	Kamnik Krško
26.	27. 6.	V severni steni Razorja	Weed David Wiliam	—	27. 12. 1943	—
27.	2. 7.	Na Kofcah	Franc Jerman	upokojenec	30. 7. 1906	Tržič
28.	3. 7.	Na peti proti Klemenškovi planini	Janez Kastelic	uslužbenec	—	Ljubljana
29.	4. 7.	Krnica—Kriška stena	ing. Pavla Kos	uslužbenec	30. 6. 1940	
30.	7. 7.	V Jalovčevem ozebniku	Jakov Lasič	uslužbenec	14. 6. 1942	Split
31.	9. 7.	V Turskem žlebu na Okrešlju	Marjan Šoštar	uslužbenec	11. 5. 1950	Velenje
32.	17. 7.	V Srednjem Rokavu	Karel Korenini		17. 11. 1905	Ljubljana
33.	9. 8.	Pastirsko naselje na Veliki planini	Janez Lanišek	pastir	22. 6. 1921	Laniše
34.	10. 8.	V zadnjem delu vzpona proti Staničevemu domu	Peter Simonič	uslužbenec	18. 5. 1930	Škofja Loka
35.	11. 8.	Na peti iz Kredarice na Staničev dom	Stanko Trapp	študent	2. 5. 1939	Dvor pri Pliberku
36.	21. 8.	Pod Hanzovo potjo v Prisojniku	Pavle Toplišek	avtomehanič	30. 6. 1943	Zg. Hrušica
37.	25. 8.	Na Kredarici	Ivanka Markič	upokojenka	7. 6. 1905	Sp. Besnica
38.	26. 8.	Pod Kisovcem na Veliki planini	Frančiška Žabkar	upokojenka	27. 9. 1897	Ljubljana
39.	6. 9.	Na Voglu	Merry Parry		21. 11. 1913	Anglija
40.	11. 9.	Pod vrhom ozebnika v Jalovcu	Nuša Duhovnik	dipl. econom.	18. 9. 1940	Medvode
41.	17. 9.	Na poti čez Prag	Zofija Gajek	uradnica	15. 4. 1939	Libliniec
42.	1. 10.	V Prisojniku	Franc Hauser	ključ. mojster	26. 9. 1916	Klagenfurt
43.	2. 10.	Na Kredarici	Andrej Ponikvar	—	29. 1. 1947	Dovje
44.	4. 10.	V Komarči	Janez Hodnik	upokojenec	1. 5. 1902	—
45.	19. 11.	Na Uršji gori	Marija Skaza	oskrbnica plan. doma	12. 1. 1897	—

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije N din
Jug. Jug.	Kamnik Krško	pri plezanju kakih 30 m levo od Modoc-Režkove smeri je verjetno zaradi tega, ker nista zabila vmesnih klinov, prvi v navezi padel 70 m v globino, za seboj pa potegnil tudi splezalca	smrtna smrtna	647,20
Angl.	72 Primrose Bank Oldham Lancs v Angliji	pri prečanju snežnega plazu zdrsnil in padel tako, da je z glavo udaril v steno	poškodbe na glavi	206,88
Jug.	Tržič, Pot na Zali rovt 9	zdrsnil na peti pri sestopu v dolino	zlom noge	369,50
Jug.	Ljubljana	v namenu, da bo po bližnjici prišel na pravo pot, ki vodi na Klemenškovo planino, je zašel v neprehoden teren, kjer je tudi obtičal in klical na pomoč	brez poškodb	400,00
Jug.	Ljubljana, Milčinskega 55	skočila z vrha Kriške stene	smrtna	240,00
Jug.	Split, Jugoplastika, Pelička 149	zdrsnil na snegu v ozebniku, dirsek okrog 200 m navzdol in priletel v steno	smrtna	2 299,50
Jug.	Velenje, Jenkova 6	na alpinističnem tečaju zdrsnil na snegu	zlom leve krače	—
Jug.	Jesenice	v snežnem ozebniku med Srednjim in Visokim Rokavom pri sestopanju v smeri zavetišča II zaradi izgube ravnotežja in udarca kamna padel z glavo naprej v krajno poč in zadel v skalo	poškodba na glavi in adrgnine po rokah	620,00
Jug.	Laniše 11	zbolel	—	131,25
Jug.	Škofja Loka, Stara cesta 9	zaradi obolenja noge (meniskusa) ni mogel hoditi	meniskus	260,00
Avstr.	Dvor 19, p. Šmihel pri Pliberku	na snežišču spodrsnil in padel v bližino 3 m globoko krajno poč	težke poškodbe na glavi	644,70
Jug.	Zg. Hrušica 4 pri Ljubljani	klical na pomoč, ker se ni upal sam sestopiti na povratku v dolino	brez poškodb v spremstvu gor. reševalcev pripeljan v dolino	300,00
Jug.	Sp. Besnica 15 pri Kranju	zbolela	obolenje srca	424,60
Jug.	Ljubljana, Krakovski nasip 10	pri sestopu v dolino zdrsnila	kompliciran zlom leve noge v gležnju	131,60
Angl.	Anglija	zgrešila pot skozi Žagarjev greben in si poškodovala nogo, zato ni mogla sama sestopiti	izpah leve noge in izrpanost	80,00
Jug.	Medvode 9	pred izstopom iz ozebnika jo je zadel padajoči kamen	težka poškodba levega boka	360,00
Poljska	Libliniec	pri sestopanju s Triglava zdrsnila in padla v grušč, od koder je drsela okrog 50 m navzdol	zlom leve roke v zapestju, poškodba levega kolka in glave	200,00
Avstr.	Klagenfurt	zgrešil pot in zašel v žleb, iz katerega ni mogel nikamor	delna izrpanost	120,00
Jug.	Jesenice, Maršala Tita 65	pri hoji zdrsnil in padel	poškodba desne noge v stegnu	1 586,00
Jug.	Stara Fužina 148	verjetno zdrsnil in padel okrog 70 m v globino po skalovitem in strmem terenu	smrtna	120,00
Jug.	Maribor, Radvánjska c.	nenadoma zbolela	pljučnica	280,00

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rajen	rojstni kraj
46.	30. 11.	V pobočju Malega Stola	Janez Palovšnik Stanka Dolar	uslužbenec uslužbenec	21. 1. 1932 12. 8. 1928	Lesce Zabreznica
47.	25. 12.	Na Vršiču	Mira Sever	uslužbenka	4. 3. 1932	Ljubljana
48.	25. 12.	Pod Kisavcem na Veliki planini	Vladimir Zdešar	učenec	11. 1. 1952	Ljubljana
49.	31. 12.	Na Žavcarjevem vrhu na Kozjaku	Marija Jamšek	upokojenka	1901	Ljubljana
						P O I Z V E D O
50.	11. 1.	V severni steni — Jesihovi smeri v Šitah	Tine Goričar Uhan Viktor	študent študent	1. 11. 1941 15. 4. 1942	Javorje Št. Rupert
51.	7. 2.	V Kamniški Bistrici	Alojz Plankar Vili Špruk Franc Markič	— — —	— — —	— — —
52.	19. 7.	Pod Triglavsko sev. steno	Palde Talar Zvone Andrejčič	slika- pleskar vajenec	15. 11. 1943 9. 11. 1950	Zg. Sorica Ljubljana
53.	11. 8.	Na Jelovici — Rovtarici	Frida Šiška	upokojenka	21. 6. 1887	Kranj
54.	28. 8.	Na področju Špika	Vladimir Večerič	študent	2. 1. 1945	Podr. Slatina
55.	4. 9.	Na področju Špika	Vladimir Večerič	študent	2. 1. 1945	Podr. Slatina

Poleg navedenih gorskih nesreč je bilo v letu 1966 na področju Poharske vzpenjače še 119, žičnice na Španovem vrhu 13, žičnice na Vel. planini 23, žičnice na Voglu 35, žičnice na Vitrancu 40 in žičnice na Zelenici 108 čistih smučarskih nesreč z različni poškodbami. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali gorski reševalci »GRS«.

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreča	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije N din
Jug. Jug.	Lesce 155 Zabreznica 57	na lovu pri sestopanju na po- ledenem terenu sta padla v sneg, pri drsenju po snegu pa sprožila snežni plaz, ki ju je nesel še okrog 100 m navzdol	smrtna poškodba prsnega koša in leve rake	2 565,39
Jug.	Ljubljana, Titova 132	padec pri smučanju	izpah levega kolena	516,00
Jug.	Ljubljana, Strossmajerjeva 30 a	padec pri smučanju	dvakratni zlom leve noge nad gležnjem	113,60
Jug.	Ljubljana, Titova 6	padec pri smučanju	zlom gležnja	350,00

VALNE AKCIJE

Jug. Jug.	Ljubljana, Blizovik 113 Ljubljana, Prešernova 30	akcija se je pričela na prožno staršev, ker se nista v dogovor- jenem času vrnila iz stene	brez poškodb	210,00
Jug. Jug. Jug.	Kamnik Kamnik Kamnik	akcije pričela, ker se niso pra- vočasno vrnila iz ture na Grin- tovec	so se sami vrnila brez poškodb	75,09
Jug. Jug.	Kranj, Trojarjeva 6 Ljubljana, Poljska pot 99	akcija pričela, ker se nista pravočasno vrnila iz stene	pogrešana sta v času akcije tretji dan po vstopu v steno prišla sama po poti čez Prag v Vrata	60,00
Jug.	Kranj	se je izgubila pri nabiranju gob	izčrpano našli na cesti	91,65
Jug.	Novi Sad	pogrešan od 14. 7. 1965, ko je bil na počitnicah na Sred- njem vrhu in sam odšel v gore	brez uspeha	160,00
Jug.	Novi Sad	15 gorskih reševalcev ponovno iskalo pogrešanega	brez uspeha	641,40
Skupni stroški vseh akcij N din				18 837,23

PREGLED KAPACITETE, OBISKOV IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1966

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev		Število nočitev			
					število postelj	število ležišč	Skupaj	Juga-slovanov	ino-zemcev	Skupaj	domačih	ino-zemskih	Skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1530	Avtomontaža Ljubljana	—	13	13	651	—	651	861	—	861
2.	Blejska koča na Lipanci ¹	"	1633	Bled	24	28	52	1 586	78	1 664	426	10	436
3.	Dom planincev MURKA na Bledu	"	501	Bled	2	10	12	32 038	102	32 140	1 350	102	1 452
4.	Okrepčevalnica na Straži	"	636	Bled	—	—	—	4 235	7 865	12 100	—	—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	7	7	1 606	—	1 606	37	—	37
6.	Vodnikov dom na Vellem polju	"	1805	Bohinj - Srednja vas	33	20	53	4 776	177	4 953	1 293	214	1 507
7.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	39	15	54	4 020	82	4 102	1 226	131	1 357
8.	Koča na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	37	8	45	2 644	143	2 787	898	27	925
9.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	8	26	34	4 467	618	5 085	316	35	351
10.	Dom na Predelu	"	1156	Bovec	4	10	14	7 257	1 280	8 537	76	124	200
11.	Dom Petra Skalarja na Kaninu	"	1811	Bovec	17	68	85	598	55	653	294	14	308
12.	Koča na Mangrtu	"	2072	Bovec	18	12	30	4 471	1 316	5 787	247	311	558
13.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Davje - Mojstrana	27	133	160	12 954	1 551	14 505	4 906	1 551	6 457
14.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	20	44	64	4 404	1 579	5 983	1 326	263	1 589
15.	Tržaška koča na Doliču	"	2120	Gorje pri Bledu	24	21	45	4 316	1 814	6 130	1 156	311	1 467
16.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koroška Bela	48	22	70	3 424	523	3 947	1 862	276	2 138
17.	Kevinarska koča na Zasipski planini	"	892	Javornik - Koroška Bela	12	15	27	4 081	221	4 302	541	17	558
18.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1515	Jesenice	48	10	58	8 270	242	8 512	5 234	242	5 476
19.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1620	Jesenice	76	—	76	6 668	152	6 820	2 383	152	2 535
20.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice	—	10	10	4 997	21	5 018	186	21	207
21.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice	—	4	4	25	—	25	21	—	21
22.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2140	Jesenice	—	5	5	48	—	48	48	—	48
23.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice	—	8	8	70	6	76	70	6	76
24.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice	—	6	6	72	—	72	72	—	72
25.	Bivak na Zadnjem Voglu	"	1440	Jesenice	—	10	10	95	—	95	84	—	84
26.	Koča v Martuljku	"	930	Jesenice	—	16	16	170	10	180	153	10	163
27.	Zavetišče pod Špičko	"	2050	Jesenice	—	6	6	1 099	144	1 243	713	144	857
28.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	15	21	1 673	90	1 763	86	4	90
29.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	8	15	23	1 034	38	1 072	143	38	181
30.	Mihov dom na Vršiču	"	1150	Kranjska gora	2	15	17	1 828	15	1 843	326	15	341
31.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	12	28	40	2 352	131	2 483	649	131	780
32.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj Ljubljana	52	18	70	14 360	1 500	15 860	1 820	260	2 080
33.	Dom na Komni	"	1520	"	70	20	90	6 112	266	6 378	7 393	360	7 753
34.	Koča pri Savici	"	660	Ljubljana - matica	—	26	26	3 399	128	3 527	1 233	133	1 366
35.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana - matica	62	53	115	5 724	672	6 396	3 110	733	3 843
36.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana - matica	68	56	124	3 902	709	4 611	3 617	789	4 406
37.	Planinski dom Tamar	"	1108	Medvode	39	26	65	2 405	394	2 799	3 155	514	3 669

38.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2060	Nova Gorica	—	25	25	1 080	116	1 196	405	46	451
39.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	960	Nova Gorica	26	12	38	1 291	139	1 430	314	37	351
40.	Dom Zorka Jelinčiča na Crni prsti	"	1844	Podbrdo	17	13	30	3 530	79	3 609	351	—	351
41.	Poštarska koča na Vršiču	"	1725	PTT Ljubljana	3	22	25	6 729	357	7 086	742	355	1 097
42.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zidanem mostu	—	22	22	3 229	281	3 510	659	126	785
43.	Pogačnikov dom pri Kriških jezernih	"	2052	Radovljica	40	32	72	3 480	923	4 403	1 134	1 364	2 498
44.	Koča na planini Razor	"	1333	Tolmin	16	24	40	2 537	37	2 574	737	37	774
45.	Zavetišče na Globoki	"	1835	Tolmin	—	2	2	—	—	—	—	—	—
46.	Planinski dom na Vogarju	"	1050	Železničar Ljubljana	35	—	35	1 325	—	1 325	186	—	186
47.	Koča na Poreznu	Predgorje	1632	Cerkno	17	—	17	2 110	—	2 110	172	—	172
48.	Koča na Črnem vrhu nad Novaki	Jul. Alp	1288	Cerkno	14	—	14	3 186	3	3 189	152	3	155
49.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	824	Cerkno	2	—	2	3 168	—	3 168	10	—	10
50.	Zavetišče Ravne	"	707	Cerkno	2	—	2	2 703	—	2 703	—	—	—
51.	Zavetišče v Počah	"	610	Cerkno	—	—	—	2 293	—	2 293	—	—	—
52.	Planinski hotel na Smarjetni gori	"	664	Kranj	48	—	48	15 388	452	15 840	757	401	1 158
53.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	20	—	20	13 916	20	13 936	168	10	178
54.	Dom na Goški ravnici ²	"	935	Radovljica	15	—	15	2 500	—	2 500	215	—	215
55.	Dom na Lubniku	"	1027	Škofja Loka	22	—	22	3 958	34	3 992	299	—	299
56.	Koča na Ratitovcu	"	1666	za Selško dolino v Železnikih	10	29	39	3 900	—	3 900	320	—	320
57.	Zavetišče Farji potok	"	700	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	630	—	630	—	—	—
58.	Zavetišče pri Bertu v Dražgošah	"	850	za Selško dolino v Železnikih	2	—	2	1 850	—	1 850	—	—	—
59.	Zavetišče Urban v Dražgošah	"	850	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	2 125	—	2 125	—	—	—
60.	Zavetišče Prtovč	"	1010	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	1 560	—	1 560	—	—	—
61.	Zavetišče Lajše	"	900	za Selško dolino v Železnikih	—	—	—	1 053	—	1 053	—	—	—
62.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Karavanke	920	Javornik - Koraška Bela	3	27	30	1 215	11	1 226	943	11	954
63.	Prešernova koča na Stolu	"	2193	Odbor za gradnjo Prešernove koče na Stolu	—	—	—	2 535	—	2 535	—	—	—
64.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	"	1343	Postaja GRS Jesenice	—	8	8	274	—	274	87	—	87
65.	Dom na Peci	"	1665	Mežica	81	59	140	3 128	14	3 142	2 403	14	2 417
66.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	6	—	6	1 461	2	1 463	—	—	—
67.	Zavetišče v Heleni	"	730	Mežica	—	—	—	3 480	—	3 480	—	—	—
68.	Zavetišče Mihev v Podpeci	"	910	Mežica	—	—	—	3 093	27	3 120	—	—	—
69.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	50	—	50	5 423	72	5 495	1 540	—	1 540
70.	Poštarska koča pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	17	10	27	2 954	31	2 985	277	—	277
71.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	44	—	44	3 420	—	3 420	889	41	930
72.	Roblekov dom na Begunjsčici	"	1757	Radovljica	27	40	67	1 708	13	1 721	587	13	600
73.	Koča na Naravskih ledinah	"	1128	Ravne na Koraškem	18	—	18	4 334	—	4 334	285	—	285
74.	Gostišče Križan	"	1060	Slovenjgradec	6	—	6	4 977	15	4 992	—	—	—
75.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	23	6	29	2 854	14	2 868	1 437	—	1 437
76.	Dom na Zelenici	"	1535	Tržič	62	—	62	12 001	900	12 901	6 200	326	6 526
77.	Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	"	516	Tržič	—	—	—	11 052	—	11 052	—	—	—
78.	Dom v Logarski dolini z dependanso	Kam. Alpe	757	Celje	161	—	161	42 157	2 855	45 012	7 602	1 287	8 889
79.	Fršcaufov dom na Okrešlju	"	1378	Celje	44	60	104	15 850	878	16 728	1 797	165	1 962
80.	Koča GRS na Okrešlju	"	1385	Postaja GRS Celje	—	8	8	—	—	—	—	—	—

¹ Od 9. 10. dalje zaprta.

² Odprta 19. 6. 1966.

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski pradel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. abiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	Skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	Skupaj	domačin	ino-zemskih	Skupaj
81.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	36	59	2 443	89	2 532	618	41	659
82.	Mozirska koča na Golteh z Dependanso	"	1344	Celje	94	64	158	3 532	115	3 647	713	62	775
83.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	114	—	114	62	—	62
84.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Črna na Koroškem	62	—	62	5 152	35	5 187	2 301	26	2 327
85.	Češka koča na Spodnjih Ravneh	"	1545	Jezerško	29	20	49	4 980	25	5 005	998	27	1 025
86.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	"	1791	Kamnik	28	24	52	1 850	77	1 927	983	108	1 091
87.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	26	20	46	1 346	94	1 440	674	96	770
88.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	—	6	6	50	—	50	26	—	26
89.	Dom Kokrskega odreda na Kališču	"	1540	Kranj	24	30	54	2 335	5	2 340	700	5	705
90.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe pri Trziču	10	30	40	3 328	16	3 344	215	—	215
91.	Zavetišče na Mali Poljani	"	1100	Križe pri Trziču	—	3	3	1 056	—	1 056	52	—	52
92.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe pri Trziču	3	—	3	2 822	22	2 844	16	—	16
93.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	36	—	36	23 033	283	23 316	2 604	409	3 013
94.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	6	6	50	—	50	43	—	43
95.	Koča na Loki pod Raduhu	"	1520	Luče ob Savinji	9	22	31	1 768	3	1 771	363	3	366
96.	Okrepčevalnica Igla	"	750	Luče ob Savinji	—	—	—	9 736	—	9 736	—	—	—
97.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1882	Mežica	7	—	7	693	—	693	64	—	64
98.	Zavetišče pri Pucu	"	730	Mežica	—	—	—	1 812	—	1 812	—	—	—
99.	Koča pod Olševo	"	1250	Solčava	—	—	—	625	34	659	—	—	—
100.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	20	30	1 341	54	1 395	54	—	54
101.	Andrejev dom na Slemenu	"	1096	Šoštanj	46	22	68	2 723	20	7 743	257	20	277
102.	Dom pod Štoržičem	"	1100	Trzič	50	18	68	4 219	—	4 219	2 120	—	2 120
103.	Bivak v Štoržiču	"	1750	Trzič	3	6	9	122	—	122	69	—	69
104.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1050	Trzič	—	—	—	945	—	945	—	—	—
105.	Kostanjčeva koča na Dobri	Predgorje	1520	Trzič	—	21	21	1 177	—	1 177	405	—	405
106.	Koča na Mali planini	Kam. Alp	1447	Čmuče	—	20	20	1 235	2	1 237	760	4	764
107.	Dom na Veliki planini	"	1560	Domžale	19	28	47	9 936	—	9 936	2 346	—	2 346
108.	Dom na Menini planini	"	1508	Gornji grad	30	40	70	2 881	—	2 881	375	—	375
109.	Koča na Starem gradu	"	583	Kamnik	16	8	24	17 123	5	17 128	988	—	988
110.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	110	40	150	41 220	—	41 220	3 883	111	3 994
111.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1495	Kranj	—	—	—	13 950	—	13 960	—	—	—
112.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Janeza Trdine Mengeš	4	—	4	9 436	—	9 436	61	11	72
113.	Dom na Resevni	"	682	Šentjur pri Celju	12	—	12	2 708	42	2 750	32	—	32
114.	Zavetišče na Resevni z razglednim stolpom	"	682	Šentjur pri Celju	2	—	2	—	—	ni poslovalo	—	—	—
115.	Mariborska koča na Pohorju z razgl. stolpom	Pohorje	1040	Maribor - matica	15	50	65	22 529	79	22 608	14 502	79	14 581
116.	Ribniška koča na Pohorju	"	1530	Maribor - matica	30	30	60	10 853	39	10 892	5 900	39	5 939
117.	Koča na Pesniku	"	1100	Maribor - matica	8	4	12	3 012	56	3 068	95	6	101
118.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	30	—	30	2 899	20	2 919	263	20	283
119.	Koča na Osankarici	"	1160	Oplotnica	—	—	—	4 930	225	5 155	—	—	—

120.	Ruška koča (Tinetov dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	17	25	42	9 666	391	10 057	923	218	1 141
121.	Dom pri Treh kraljih	"	1200	Impol Slovenska Bistrica	39	14	53	716	—	716	268	—	268
122.	Koča pod Kremzarjevimi vrhom	"	1161	Slovenj Gradec	10	19	29	1 198	15	1 213	63	—	63
123.	Grmovškov dom pod. Vel. Kopo	"	1377	Slovenj Gradec	31	20	51	5 448	29	5 487	514	39	553
124.	Razgledni stolp na Rogli	"	1517	Slovenske Konjice					ne evidentira				
125.	Dom Zarja na Pohorju ³	"	1200	TAM Maribor	27	13	40	269	18	297	115	18	133
127.	Koča Planinc	"	1010	Vuzenica	1	6	7		od 13. 6. 1965 ne posluje				
127.	Koča na Roglji	"	1481	Zreče	29	10	39	3 967	83	4 050	514	28	542
128.	Dom pod Brinjevo goro	"	480	Zreče	—	—	—	4 550	—	4 550	—	—	—
129.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	698	Poljčane	45	22	67	5 080	55	5 135	1 232	—	1 222
130.	Koča Tromejnik na Doliču ⁴	Goričko	400	Murska Sobota	—	42	42	35	—	35	13	—	13
131.	Dom Kozjak	Kozjak	705	Kozjak Maribor	21	8	29	2 093	273	2 371	238	73	311
132.	Zavetišče Šober	"	320	Kozjak Maribor	—	—	—	3 795	—	3 795	—	—	—
133.	Koča na Žavcarjevem vrhu	"	914	Maribor - matica	7	17	24	3 708	10	3 718	1 800	—	1 800
134.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	1 713	—	1 713	—	—	—
135.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	40	—	40	1 253	—	1 253	381	—	381
136.	Koča na Bohorju	Zasavje	935	Behor Senovo	34	17	51	7 727	—	7 727	804	—	804
137.	Celjska koča	"	750	Celje	53	10	63	8 526	81	8 607	773	18	791
139.	Dom v Garah	"	791	Dač pri Hrastniku	58	33	91	8 385	268	8 653	486	52	538
139.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	42	41	83	6 335	1	6 336	1 123	87	1 210
140.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	19	8	27	5 073	19	5 092	327	—	327
141.	Dom na Šmohorju	"	774	Laško	25	25	50	2 297	7	2 214	1 116	—	1 116
142.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca Videm - Krško	19	9	28	5 422	71	5 493	1 390	90	1 470
143.	Dom na Jančah	"	794	Litija	37	17	54	3 310	—	3 310	368	—	368
144.	Zavetišče Lavrenc	"	711	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	1 907	—	1 907	—	—	—
145.	Gašperjeva koča nad Vel. Kozjem	"	513	Radeče pri Zidanem mostu	2	—	2	439	63	502	—	—	—
146.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	4	—	4	4 052	—	4 052	—	—	—
147.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	74	27	101	6 878	90	6 968	2 837	28	2 865
148.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	25	28	53	5 152	22	5 174	411	—	411
149.	Čaparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	16	12	28	1 702	10	1 712	—	—	—
150.	Dom na Palomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	6	—	6	1 079	—	1 079	24	—	24
151.	Dom Vinka Padersišča	"	822	Novo mesto	18	12	30	2 064	—	2 064	346	—	346
152.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Črnomelj	24	18	42	6 476	88	6 564	1 350	50	1 400
153.	Gostišče v Črmošnjicah	gričevje	520	Črnomelj	6	—	6	784	12	796	123	65	188
154.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	"	156	Črnomelj					ne evidentira				
155.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	5	8	13	1 055	33	1 088	105	7	112
156.	Dom na Govejku	Polhograjski	812	Obrtnik Ljubljana	28	8	36	4 108	—	4 108	401	—	401
157.	Dom na Goropekah	dolomiti	742	Žiri	10	30	40	5 281	81	5 362	215	81	296
158.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	"	733	Vrhnika	—	—	—	3 120	—	3 120	—	—	—
159.	Iztokova koča pod Galaki	Trnovski	1260	Ajdovščina	—	12	12	115	—	115	—	—	—
160.	Koča na Čavnu z razgl. stolpom	gozd	1239	Ajdovščina	8	16	24	2 283	273	2 556	113	16	129
161.	Koča pri izviru Hublja	"	250	Ajdovščina	—	—	—	3 895	56	3 951	—	—	—
162.	Koča Kekec na Katarini	"	306	Nova Gorica	18	—	18	7 280	9 220	16 500	123	170	293

³ V upravi društva od 1. 11. 1966.

⁴ Se v adaptaciji.

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev		Število nočitev			
					število postelj	število ležišč	Skupaj	Jugo-slovanov	ina-zemcev	Skupaj	domačih	ino-zemskih	Skupaj
163.	Zavetišče na Sivki	Idrijsko	1006	Idrija	—	—	—	176	—	176	—	—	—
164.	Zavetišče na Jelanku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	301	16	315	—	—	—
165.	Zavetišče na Hleviški planini	„	907	Idrija	6	—	6	800	36	836	31	4	35
166.	Pirnatova koča na Javorniku	„	1240	Idrija	10	—	10	405	53	458	44	5	49
167.	Planinski dom Rudar Vojsko	„	1080	Idrija	35	7	42	1 802	93	1 895	437	65	502
168.	Zavetišče na Svinčakih	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	—	8	8	še v adaptaciji					
169.	Zavetišče na Vel. Snežniku	„	1796	Ilirska Bistrica	—	14	14	1 748	189	1 937	24	—	24
170.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško-	1028	Koper	6	23	29	3 180	1 104	4 284	52	37	89
171.	Stenjkova koča na Trstelju	Komenski Kras	642	Nova Gorica	—	12	12	3 008	160	3 168	22	—	22
172.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	3	30	33	6 832	749	7 581	302	90	392
173.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	„	915	Vipava	—	—	—	500	5	503	—	—	—
174.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notr. Kras	710	Postojna	—	—	—	6 322	379	6 701	—	—	—
175.	Dom na Slivnici	„	1114	Cerknica	43	—	43	5 137	98	5 235	1 311	98	1 409

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 20 782 iz Italije, 10 884 iz Avstrije, 7308 iz Zahodne Nemčije, 1341 iz Anglije, 1304 iz Nizozemske, 924 iz CSSR, 441 iz Francije, 360 iz Poljske, 289 iz Švice, 278 iz Belgije, 190 iz ZDA, 149 iz SSSR, 140 iz Madžarske, 81 iz Danske, 70 iz Vzhodne Nemčije, 68 iz Kanade, 39 iz Švedske, 11 iz Avstralije, 10 iz Romunije, 9 iz Grčije, 3 iz Tunisa, 2 iz Bolgarije, 2 iz Gvineje, 2 iz Izraela, 2 iz Luxemburga, 2 iz Maroka, 2 iz Peruja, 1 iz Egipta, 1 iz Finske, 1 iz Libanona in 1 iz Nove Zelandije.

Skupaj	3 228	2 387	5 615	765 619	44 697	810 316	141 220	13 580	154 800
V letu 1965:	3 056	2 360	5 416	810 085	56 548	866 633	133 228	14 590	147 818
V letu 1966:	3 228	2 387	5 615	765 619	44 697	810 316	141 220	13 580	154 800
Razlika:	+172	+27	+199	-44 466	-11 851	-56 317	+7 992	-1 010	+6 982

ISTRA-BENZ

KOPER

drugo največje trgovsko podjetje za promet z nafto in naftnimi derivati v Sloveniji, vas vabi, da obiščete bencinske servise, kjer boste solidno postreženi.

Delovni čas servisov »Istra-benz« je:

Ivančna gorica	NON-STOP
Stari trg pri Ložu	NON-STOP
Kozina	NON-STOP
Podgrad	NON-STOP
Koper I.	NON-STOP
Koper II.	NON-STOP
Izola	NON-STOP
Škofije I.	NON-STOP
Škofije II.	NON-STOP
Piran	od 5. ure do 22. ure
Piran – jahte	od 5. ure do 22. ure
Buje	od 5. ure do 22. ure
Umag	od 5. ure do 22. ure
Novigrad	od 5. ure do 22. ure
Divača	od 5. ure do 22. ure

Lazaret (predvidoma bo izročen prometu v prvi polovici novembra) posloval bo NON-STOP.

Postojna (pri odcepu glavne ceste v Pivkovo bo predvidoma izročen prometu v januarju 1968) in bo posloval NON-STOP.

Poleg vseh navedenih bencinskih servisov, posluje

glavno skladišče v Kopru	od 6. do 15. ure
služba plinov	od 6. do 15. ure
predstavništvo v Ljubljani, Gosposka 3	od 8. do 15. ure
prodajalna avtomaterialov in maziv v Ljubljani, Gosposka ul. 3	od 8. do 15. ure (telefon 22-487)

Vselej imamo na zalogi sortirano blago vseh zvrsti naftnih proizvodov in avtomaterialov.

Príporočamo se!

VELEBLAGOVNICA

CENTROMERKUR

Ljubljana, Trubarjeva 1

4 etaže

pomične stopnice

Vabimo vas na ogled in nakup edinstvene opreme za vse vrste športa in ribolov.

V posebnem športnem oddelku veleblagovnice vam nudimo izdelke domače proizvodnje, kakor tudi iz uvoza, tako za rekreacijo kakor tudi za vrhunske športe.

sava **kranj**

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

izdeluje poleg kvalitetnih
pnevmatik

klinaste jermene
od 450–14 000 mm

prometne stožce, blatnike za
kamione

cevi

gorske podplate

tehnične predmete itd.

Poslužujte se naših prodajal!

NAŠ NOVI PROIZVOD

hladno oblikovani jekleni profili za finalizacijo proizvodov metalopredelovalne industrije. Izdelujejo se iz tople in hladno valjanih trakov. Bazna jekla za HOP so mehka (npr. Č. 0146), nizko ali visoko legirana, odporna proti koroziji in atmosferskim vplivom ali specialna jekla

C PROFILI
L PROFILI
U PROFILI
KOTNI PROFILI
ROLETNI PROFILI
OMEGA PROFILI

HOP predstavljajo napredek v tehnologiji oblikovanja zelo kompliciranih profilov, so popoln proizvod, ki omogoča oblikovanje vseh vrst in poceni konstrukcijske izvedbe

Železarna Jesenice

JESENICE NA GORENJSKEM, TELEFON 82-244, TELEX 31-196